

TRACTATVS

Breuis atq; fructuosus de arte & modo audiendi cōfessiones: & de quā plurimis documētis quæstionibusq; ad id conferentibus. Adiūctis etiā canonibus pœnitēcialibus & casibus tum papæ tum episcopo reseruatīs. Atq; de primis rudimētis curatorū ad summa redactis. Insuper & de familiaritate mulierum a sacerdotibus euitanda: & de ualore missæ. An. s. sacerdos promittēs sigillatim diuersis unā missam; sufficienter satisfaciat celebrando unam tantū pro omnibus. Præterea de modo & ordine uisitandi. A martino de Frias sacræ theologiæ professore: & in Salmanticēsi academia iam diu iubilato eiusdemue diocesis prouisorē generaliq; uisitatore meritissimo non minus eleganter quā salubriter editus, .:

Reuerendissimo ac illustrissimo in christo patri dño: domino Francisco de bouadilla: diuina miseratione Salmaticēsi episcopo ac ecclesiæ Tolletanæ archidiacono dignissimo. Martinus afrias sacræ theologiæ humillimus professor & iubilatus ac eiusdē Salmaticensis diocesis prouisor & uisitor tuus generalis seipsum cū omni obsequēdi promptitudine offert.

INTER RELIQUA DIVINE

pietatis beneficia humano generi liberaliter exhibita (magnificentissime præsul) hoc unum maximū & præcipuū esse dignoscitur ut hominē ipsum quem in tam nobili natura hoc est ad ymaginē & similitudinē suā condidit: miris auxiliis & amminiculis: ne pereat subleuare nō desinit. Nouerat siquidem diuina prouidentia hominē sathanica suggestionē pstratū: atq; mortifero illo antiquoq; ueneno sauciatū: multiplici hoste undiq; infestandū. Ideoq; de auxilio atq; suffragio quo pstratus erigi ualeret q̄ salubriter statuit sibi prouidendū: quia (ut Aurelius Augustinus inquit) & si homo spōte & per seipsum cadere possit: resurgere tñ non nisi adiutus. Sed quod nā quæso salubrius adiutoriū lapso homini esse poterat poenitentiæ & confessionis sacramento: cū & secūda tabula post naufragium esse dicatur? prorsus nullū. Hinc Ambrosius in de paradiso. Non potest quisq; iustificari a peccato: nisi peccatum ipsum fuerit antea cōfessus. Hinc etiā Ioānes ille cognomento Crisostomus. Nō potest quisquā gratiā dei accipere: nisi purgatus fuerit a peccato per poenitentię confessionē. Verū & si uirtus q̄ assuefacio gignit plærunq; certius q̄ ars operetur: prodest tñ quā plurimū artis traditio apud eos maxime qui nondum exercitati neq; perfecti sunt in uirtute. Habet nāq; hoc propriū ars quelibet: ut faciliori cōpendio ad finem

Prologus.

ducat optatum. Attēdens igitur (munificentissime antistes) nullū maius fore sacrificiū nec deo fore acceptius q̄ zelus & regimen animarū: quod & ars artium nūcupatur. Cernens deniq; & ex meis diuturnis uisitacionibus longe ante cognoscens q; paucissimi admodū reperiuntur homines qui perfecte unq; & integre confiteantur. Causa in multis (ut opinor) existente; negligētia uel etiā ignorantia confessorū: zelo animarū ductus multorūq; curatorū precibus efflagitatus: scriptis depingere curauī artē ipsam spiritualē obstetricādi pariter & peccata pariēdi: perq; simplices ipsi curati subditi uestri minusq; eruditi confessores stare ualeant modū & ordinem quē in sic pœnitentes obstetricando eorūq; confessiones audiendo deinceps tenere habeāt: necesse si quidem est; ut confessor quilibet artē hanc obstetricādi spiritualē memoriter teneat: cuius manu & astutia coluber tortuosus lubricus & uirulentus de cauernis cordiū peccatorū educendus est. Nec cū negligens in hoc extiterit: negligatur ab eo qui eū misericorditer monet. Si cæcus cæco ducatū præstet ambo in foueam cadunt. Hoc itaq; salutare artificium & si tantillū: tibi tamē reuerendissime præsul offerendū adiudicauī: qui & peritissimus: ac perinde religionis christianæ & ut de ceteris sileam totius honestatis exemplar & custos existis. Certo sciēs nō parum illi ex tuæ dignitatis splendore roboris prouenturū. Suscipe igitur præclarissime præsul munusculū istud quo soles benigno ac hilari uultu: in quo si aliquid inciderit non ad unguem climatū: id tua solertissima censura castiga.

Vale diu felix pontifex.

Tabula & index totius operis.

De littera. A.

Accelerata debet esse confessio	folio. ix. pagina. 2.
Accusans seipsum debet esse confessio	fo. ix. pa. 2.
Angelus de clauasio arguit de quadā opinione	fo. xlix. pa. 2.
Arguitur Panormita. in quadā opinione	fo. l. pagina. 1.
Arbitrium rectum confessoris in taxanda poenitentia ex sancto Thoma	fo. lii. pa. 2.
An articulo mortis constitutus qui uoce cōfiteri non possit & ostendit signa cōrritionis possit absolui	fo. lix. pa. 2.
Articuli septem deitatis	fo. lxii. pa. 1.
Articuli humanitatis septem	fo. lxii. pa. 1.
Aquæ baptismus fit tripliciter	fo. lxiii. pa. 1.
Angelici doctoris Thomæ de aquino exemplum de uitanda foemina	fo. lxxi. pa. 2.
Augustini auctoritas de uitandis foeminis.	fo. lxxi. pag. 2. & fo. lxxii. pagina. 2.
Antonii beatissimi sentētia de foemina tractāda	lxxiii. pa. 1.
Augustini de ancona sententia	fo. lxxiii. pa. 2.
Ambrosiū loquentē nota de sacerdotibus	fo. lxxvii. pa. 2.
An missa pro pluribus ualeat minus ex parte orationū quā fit pro uno solo	fo. lxxx. pa. 2.
An sit aliqua certa regula quæ in applicatione missæ debeat obseruari	fo. lxxxii. pa. 1.
Applicatio missæ in gradu medio latitudinē hēt.	lxxxiii. p. 2.
Actuū interiorum documenta	fo. xxx. pa. 1.
Arbitrio cōfessoris hodie poenitētiæ taxātur	fo. xxxi. pa. 2.
Absoluendus est poenitens quāuis nullā poenitentiam uelit acceptare pro hoc seculo	fo. xxxi. pa. 2.
An alienus sacerdos debeat credere poenitēti dicēti se habere licentiā a proprio sacerdote	fo. xxxix. pa. 2.
Ars cōfessionis se extēdit ad pēctērū circūstātias.	fo. xliii. p. 1.
Aromatariorū interrogatio in cōfessione	fo. xxiii. pa. 2.
Aurificii interrogationes in cōfessione	fo. xxv. pa. 1.

Tabula.

- Agricolæ quō sunt interrogādi in cōfessione fo. xxv. pa. 1.
Accusatorū interrogationes in confessione fo. xxv. pa. 1.
Aduocatorū interrogationes in confessione fo. xxvi. pa. 1.
Abbates & priores ac religiosorū prælati de hiis sunt in cō-
fessione requirendi fo. xxviii. pa. 1.
Absolutionis forma in quib⁹ uerbis cōsistat. fo. xxxiii. pa. 2.
Absoluēs cōgrue addit, quicqd boni feceris &c. xxxiii. pa. 1.
Absolutus a peccatis in articulo mortis: si euadat an recurre-
re teneatur ad proprium curatum fo. lix. pa. 1.
Absoluens poenitentem in casu in quo non potest: quid age-
re debet fo. xli. pa. 1.

De littera. B.

- Benedictionem nuptialē curatus non potest negare propter
scita in confessione fo. li. pa. 1.
Baptismi sacramentum fo. lxiii. pa. 1.
Baptizati scribēdi sunt cū patrinis & parētibus. fo. lxiii. p. 1.
Bernardi sentētia de cōuersatione mulierū uitāda. lxxii. pa. 2.
Boni ministri missa an sit melior q̃ mali fo. lxxx. pa. 2.
Beneficiatorū interrogationes in cōfessione fo. xxvii. pa. 1.
Bonitas uitæ exigīt in sacerdote audiēte cōfessiones, iiii. p. 2.

De littera. C.

- Cōfessor cōfessiōes auditurus tria debet habere fo. iiii. pa. 2.
Confessoris scientia quāta debet esse. folio. iiii. pagina. 1. &
nota ibi sanctum Thomam.
Confessor se ingerēs ad audientiā cōfessionum plus scientiæ
debet habere quā qui ex obedientia hoc facit s̃m Petrum
de palude fo. iiii. pa. 2.
Confessor debet habere potestatem non ligatā ligandi atq;
soluendi fo. v. pa. 1.
Cōfessor de quatuor debet interrogare poenitētē. fo. vi. p. 2.
Cōditiones bonæ & sanctæ cōfessionis sunt. 16. fo. viii. p. 2.
Confessio debet esse secreta fo. ix. pa. 2.
Confessio debet esse obediens fo. x. pa. 1.

Tabula.

Contritio quid est	fo. x. pa. 1.
Cōfessor nō aspiciat uultū pœnitētis in cōfessioe.	fo. xiii. p. 2.
Confessor non descendat ad minus particulares interrogaciones præsertim in carnalibus	fo. xv. pa. 1.
Cōmunionem curatus non potest negare propter scita in cōfessione. folio.	li. pa. 1.
Canones pœnitentiales	fo. liiii. pa. 1.
Casus papæ reseruati	fo. lvii. pa. 2.
Confirmationis sacramentum	fo. lxiii. pa. 2.
Contractus matrimonialis impedimenta	fo. lxiiii. pa. 2.
Cōstātinus imperator honorauit sacerdotes.	fo. lxviii. pa. 2.
Cautela ex sententiā beati Thomæ in audientia fœminarū in confessione	fo. lxxii. pa. 2.
Cardinalis de turre cremata ordinis prædicatorum & hyspa nus de fœminis uitandis	fo. lxxiii. pa. 2.
Cardinalis sancti Sisti tho: næ caietani sententia de missa. folio.	lxxxvi. pa. 1.
Circūstantiæ peccatorū quæ & quot sunt	fo. xxii. pa. 1.
Circa opera misericordiæ interrogationes	fo. xxiii. pa. 1.
Circa uirtutes theologicas interrogationes	fo. xxix. pa. 1.
Confessionis terminatio	fo. xxx. pa. 2.
Circa pœnitentiæ iniunctionē documentū	fo. xxxi. pa. 1.
Christus nullam pœnitentiā imposuit peccatoribus nisi abi & amplius noli peccare	fo. xxxii. pa. 1.
Confessor nō exigat iuramentū a pœnitente.	fo. xxxii. pa. 2.
Cōmouēdus est pœnitēs de celādo pœnitētiā.	fo. xxxii. p. 2.
Consensus in delectationē peccati mortali licet non in actu est mortale	fo. xxxvii. pa. 1.
Casus in quib' pōt qs cōfiteri alieno sacerdoti.	xxxviii. p. 2.
Consilium curato maxime conducens	fo. xxxix. pa. 1.
Casus quinq; in quibus quis tenet cōfiteri statim.	fo. xl. pa. 1.
Confiteri eadē peccata an quis teneatur pluries	fo. xli. pa. 2.
Casus quatuor in quibus cōfessio reiterāda est	fo. xli. pa. 2.

Tabula.

Confiteri eadem peccata semel rite confessa bonum est. folio
xlii. pagina. 2.

Cómittēs aliquid qđ dubitat an ueniale an mortale sit mor-
taliter peccat fo. xliii. pa. 1.

Confessio si extenditur ad actus interiores fo. xliii. pa. 2.

Confessio se extendit ad peccata oblita fo. xliiii. pa. 1.

Cóclusio de foundationibus quę fiunt in ecclesiis cathedrali-
bus & collegiatis circa obligationes missarū. fo. xcii. pa. 2.

Cantantes missam non deobligantur illis quos tenentur di-
cere ex eo quod eam cantant fo. xcvi. pa. 1.

Clericorū interrogationes in confessione fo. xxvii. pa. 1.

Confessorū interrogationes in confessione fo. xxvii. pa. 2.

Cóiugati de hiis sunt inquirendi in cōfessione fo. xxviii. p. 1.

De littera. D.

Discutiat pœnitens conscientiam per aliquot dies ante con-
fessionem fo. i. pa. 1.

Diligentia quanta est ponenda in conscientię discussione.
folio primo pa. 1.

Discrera debet esse confessio fo. ix. pa. 1.

Differentia inter contritionē & attricionē fo. x. pa. 1.

Documētum circa modum quem pœnitens debet habere in
confitendo fo. xiii. pa. 2.

Documentum circa interrogationē cōfessoris. fo. xiiii. pa. 2.

Decimi pręcepti interrogationes fo. xx. pa. 1.

Dementes & stulti an cōfiteri teneantur fo. xlvii. pa. 1.

De confessionis reuelatione nullum preceptum nec excōmu-
nicatio ualet fo. i. pa. 2.

Detecta in cōfessione propter nullum periculum aut casum
sacerdos debet reuelare fo. li. pa. 1.

Differentia inter sigillū confessionis & secretū fo. lii. pa. 1.

De pœnitentis iniungendis fo. lii. pa. 1.

Duo preambula ad baptismi solēnitatem fo. lxiii. pa. 1.

Duo deberent esse patrini fo. lxiii. pa. 1.

Tabula.

Deceat ne sacerdos matronarū ministros fieri	fo. lxxv. pa. 2.
Dignitas sacerdotis apparet ex tribus	fo. lxxvi. pa. 1.
Duplex potestas sacerdotum	fo. lxxvii. pa. 1.
Dæmonum & angelorum potestati excedit sacerdotum potestas. folio.	lxxvii. pa. 2.
Determinatio. s. Thomæ in instructiōe sacerdotis.	lxxii. p. 2.
Deuotiois quātitas magis q̄ rei oblatae p̄satim.	lxxxvi. pa. 1.
Diui hieronymi expositio de ualore missæ.	fo. lxxxviii. p. 2.
Doctorum specialiter loquentium de ualore missæ sentētia folio.	lxxxix. pagina. 1. & 2.
Documentū circūstantiarum peccatorum	fo. xxii. pa. 1.
Documentū circa generalē clausulā cōfessionis.	fo. xxx. pa. 1.
Doctōrū & magistrorū status interrogādus	fo. xxiiii. pa. 1.
Datarii quomodo sunt interrogandi in confessione. folio.	xxviii. pagina. 1.

De littera. E.

Excōmunicati duo possunt se inuicem absoluerē in articulo necessitatis a peccatis & ab excōmunicatione si sunt sacerdotes: ut Petrus de palude tenet. 4. sentētiarum. dist. 24. quæstione. 6. arti. 2. fo. v. pa. 2. hoc nō sanum uidetur sancto Bonauenturæ	fo. vi. pa. 1.
Excōicatio nō est participādū maxime in diuinis.	fo. vii. p. 1.
Exhortatio generalis ad cōpūctionē pœnitētis.	fo. viii. pa. 1.
Exhortatio particularis ad cōpūctionē pœnitētis.	fo. x. pa. 1.
Exhortatio ad confessionem	fo. x. pa. 2.
Exhortatio ad satisfactionem	fo. xi. pa. 2.
Episcopus nō debet negare bñdictionē moniali petēti quāuis sciat eā in cōfessione esse corruptā	fo. li. pa. 2.
Episcopi nō possunt reseruare circa curatos nouos casus nisi illos qui de iure possunt	fo. lxi. pa. 1.
Ecclesiæ sacramenta	fo. lxi. pa. 2.
Exorcismus & cathecismus quis sit	fo. lxi. pa. 1.
Eucharistiæ sacramentum	fo. lxi. pa. 2.

Tabula.

- Excedit angelorū potestātē sacerdotū potestas. fo. lxxvii. pa. 1.
Exponens se periculo peccandi mortaliter fm sanctum Tho
mā peccat mortaliter fo. lxx. pa. 1.
Exemplum cuiusdam sacerdotis fo. lxxi. pa. 2.
Extenditur confessio ad peccata publica & alias nota sacer
doti. folio. xliiii. pa. 2.
Errant nimis poenitentes qui referunt in confessione aliena
peccata. folio. xlv. pa. 2.
Exemplum pulchrum de incarceratis debentis equalia in ap
plicatione dicentis missam fo. xcvi. pa. 1.

De littera. F.

- Fidelis debet esse confessio fo. ix. pa. 1.
Frequens debet esse confessio fo. ix. pa. 1.
Fortis debet esse confessio fo. ix. pa. 2.
Frenetici & furiosi confessio fo. xlvii. pa. 2.
Festa articulorum fo. lxii. pa. 2.
Forma confirmationis fo. lxiii. pa. 2.
Forma matrimonii fo. lxiiii. pa. 1.
Fraus sacerdotum fo. ix. pa. 1.
Forma absolutionis a peccatis quæ habetur ex angelico do
ctore sancto Toma fo. xxxiii. pa. 2.

De littera. G.

- Gratianus in decretis de sceminis uitadis fo. lxxiii. pa. 2.
Grauiter peccant confessores qui suadent poenitenti qd reue
let eis personā cum qua peccauit fo. xlv. pa. 2.
Gabrielis & cardinalis de turre cremata & cancellarii sentē
tiæ de missæ ualore fo. lxxxviii. pa. 1.

De littera. H.

- Humilis debet esse confessio fo. viii. pa. 2.
Habētes usum rationis tenent ad cōfessionē fo. xlvii. pa. 1.
Habēs impedimētū perpetuū an cōfiteri teneat. xlvii. pa. 1.
Humanitatis articuli septem fo. lxii. pa. 1.
Honor quantus debeatur sacerdotibus fo. lxxviii. pa. 1.

Tabula.

- Honore maximo patres sunt uenerandi** fo. lxxviii. pa. 1.
Honorare sacerdotes inuitamus exemplis fo. lxxviii. pa. 2.
Honor sacerdotum attenditur ex beati Francisci epistola. fo. lio. lxxix. pagina. 1.
Hieronymi sententia de carnis illecebris fo. lxx. pa. 2.
Holchor roberti sententia de missæ ualore fo. lxxxvii. pa. 2.
Homo debet custodire famam alterius quantum potest. fo. lio. xlv. pagina. 2.
Haud licitum est recipiēti tēporalia subsidia recedere ab obligatione. folio. xcy. pa. 2.
Hospitalarii de hiis sunt inquirendi in confessione. folio. xxviii. pagina. 1.
Hostiæ plures eiusdem missæ non plus quā una hostia ualet. folio. lxxx. pa. 1.
Hostias plures sumēdo non participatur maior effectus sacramenti. folio. lxxx. pa. 1.

De littera. I.

- Impræmeditati ad confessionem accedant** fo. I. pa. 2.
**In articulo necessitatis sacerdos excōmunicatus potest absol-
 uere a peccatis & ab excōmunicatione** fo. v. pa. 2.
Instructio confessoris & pœnitentis fo. vi. pa. 1.
**Interrogādus est pœnitens a cōfessore quantū tempus efflu-
 xit priusq̃ ultro confessus est** fo. vii. pa. 1.
Integra debet esse confessio fo. ix. pa. 2.
Ignis æternus excedit omnē ignē temporalem fo. xii. pa. 1.
Interrogationes decem præceptorum fo. x. pa. 1.
Interrogationes septem peccatorū capitalium fo. x. pa. 2.
Infidelis an confessioni teneatur fo. xlvii. pa. 2.
**Infidelis ad baptismum accedens non tenetur sacramentali-
 ter peccata dicere** fo. xlviii. pa. 2.
**Infidelis per baptismum non tollitur obligatio restituendi
 ablata aut aliena** fo. xlix. pa. 1.
Iuramentū de confessionis reuelatione nullum fo. I. pa. 2.

Tabula.

Iniunctam poenitentiam poenitens in casu tenetur celare. fo
lio. li. pagina. 2.

Incestus eorum qui non habent usum rationis episcopo nō
seruatur. folio. lxi. pa. 1.

Interdictio nuptiarū quo tempore fiat fo. lxxiii. pa. 1.

Introductio ad tractandum de familiaritate mulierum fu-
gienda. folio. lxx. pa. 2.

Ioānis gerson sentētia de uitādis scēminis fo. lxxviii. pa. 2.

Incauta cōmunio sacerdotum cum mulieribus seuerissime
corrigena fo. lxxviii. pa. 1.

Introductio ad tractatum de missæ ualore fo. lxxix. pa. 1.

Interrogatiōes circa diuersos status psonarū. fo. xxviii. pa. 2.

Interrogationes circa uirtutes cardinales fo. xxix. pa. 2.

Infirmos tenentur medici admonere ut ante omnia peccata
confiteantur fo. xl. pa. 1.

Iudicum interrogationes in confessione fo. xxv. pa. 2.

Inquisitores de hiis qui sunt interrogandi in confessione. fo
lio. xxvii. pagina. 2.

Interrogationis modus de peccatis contra fidē/ spem & cha-
ritatem. folio. xxix. pa. 1.

De littera. L.

Licetiam potest dare proprius sacerdos ob aliquē euidētem
causam ut ad tēpus quis nō cōicet in paschate fo. viii. p. 1.

Libens debet esse confessio fo. ix. pa. 1.

Lachrymosa debet esse confessio fo. ix. pa. 2.

Limitatio quid debeat facere poenitens quādo nō potest cō-
fiteri peccatū suū sine secūdx psonæ reuelatiōe xlv. pa. 1.

Licet sacerdos non potest dicere tot missas potest tamen se
non obligare ad illas. fo. xcii. pa. 1.

Lanifices sic in confessione sunt inquirendi fo. xxv. pa. 1.

Litigantium interrogationes in confessione fo. xxvi. pa. 2.

Leonis papæ exemplum fo. lxxiii. pa. 1.

De littera. M.

Tabula.

Modus obseruandus a cōfessore in interrogādo	fo. xv. pa. 2.
Manualis instructio simplicium sacerdotum & curatorum.	folio. lxii. pa. 1.
Materia duplex in sacramento eucharistiæ	fo. lxiii. pa. 2.
Missa in quo loco & super quid celebranda est.	folio. lxiii. pagina. 2.
Matrimonii sacramenti materia	fo. lxiiii. pa. 1.
Mulierum familiaritas q̄ periculosa est	fo. lxx. pa. 1.
Mulierum familiaritas cum sacerdotibus quantum scanda- losa sit. folio.	lxxiii. pa. 1.
Missa habet sacramentum & sacrificium	fo. lxxix. pa. 1.
Missa de requiē an plus cōferat defunctis q̄ alia	lxxx. pa. 2.
Missa pro pluribus dicta an minus ualeat ex parte offerentis q̄ pro uno dicta	fo. lxxxi. pa. 2.
Missam nunquid potest applicare sacerdos prohibito. folio.	lxxxiii. pagina. 1.
Modus orādi in missa per casus grāmaticales.	fo. lxxxv. p. 1.
Modus absoluendi peccatorem	fo. xxxiii. pa. 1.
Manuum positio super caput poenitētis non est de essentia folio.	xxxiii. pa. 2.
Mortale peccatum fit hoc modo	fo. xxxvii. pa. 1.
Missis aliis obligatus non potest celebrare pro de nouo petē- tenti nisi apperiat ei conductionem	fo. xci. pa. 1.
Missæ mox & eadem die celebratæ plus ualere putantur q̄ si successiue quilibet suo die celebretur	fo. xcvi. pa. 2.
Medicorum interrogatio in confessione	fo. xxiiii. pa. 1.
Mercatorū interrogationes in confessione	fo. xxiiii. pa. 2.
Moniales de hiis sunt inquirendæ in cōfessiōe.	fo. xxviii. p. 2.

De littera. N.

Non discedit tutus qui in uita potuit restituere & cōmenda- uit heredibus	fo. iiii. pa. 1.
Nuda debet esse confessio	fo. ix. pa. 1.
Noni præcepti interrogationes	fo. xix. pa. 2.

Tabula.

Non peccat sacerdos iniungens minorem poenitentiam cō-
digno. fo.lxxxiii.pa.1.

Nota hieronymū loquētē ad Eustochium fo.lxxvi.pa.1.

Nūquid sacerdos promittēs sigillatim diuersis unā missam
soluat sufficienter celebrando semel fo.lxxix.pa.1.

Nunquid sacerdos potest fructum missæ distribuere pro li-
bito.folio. lxxxii.pa.1.

Nunquid tenetur quis cōfiteri præcedentia peccata tanq̃ cir-
cūstantiā aggrauantem fo.xlvi.pa.2.

Notariorum interrogationes in cōfessione fo.xxvi.pa.1.

De littera.O.

Oratio dñica debet præmitti cōfessionī fo.vi.pa.2.

Octauī præcepti interrogationes fo.xix.pa.2.

Opinio cuiusdā de infidelis confessione fo.xlviii.pa.1.

Ordinis sacramentū & eius materia fo.lxiiii.pa.1.

Ordo faciendorū in cōfessione & eius audiētia.fo.lxv.pa.1.

Ouidii sententia fo.lxxiiii.pa.1.

Orationes & sacrificium sunt in missa fo.lxxx.pa.1.

Opinio scoti de missæ applicatione fo.lxxxiii.pa.1.

Opera misericordiæ spiritualia & corporalia fo.xxiii.pa.1.

Originale peccatum fo.xxxv.pa.2.

Oxomēsis magister incidit in errorē in tractatu de cōfessio-
ne,quē confutat magister præxamo fo.xliii.pa.2.

Obligatus ad celebrādum per unū annuale pro uno nō pōt
in illis missis pro alio principaliter celebrare fo.xci.pa.1.

Officialiū dominorū interrogationes fo.xxviii.pa.2.

De littera.P.

Poenitens non accedat non præmeditate ad confessionem.
folio primo.pagina prima.

Poenitens obnoxius restitutioni pecuniæ aut famæ aut he-
reditatis ante confessionem sacramētalem si cōmode po-
test debet restituere fo.ii.pa.2.

Potestas ordinis est omnibus sacerdotibus sed nō est in om

Tabula.

nibus potestas iurisdictionis	fo.v.pa.2.
Pœnitēs prius est absolūendus ab excoicatione	fo.vi.pa.2.
Pœnitens interrogandus est de impletione pœnitentiæ in-	
iunctæ folio.	vii.pa.2.
Pura debet esse confessio	fo.ix.pa.1.
Pœnitentia ut sit bona quæ requirantur	fo.x.pa.1.
Pudor in confessione ad magnū meritū cedit	fo.xi.pa.1.
Pœna purgatorii minima excedit fm sanctum Thomā ma-	
ximā pœnam huius uitæ	fo.xii.pa.1.
Præliudium confessoris ad emoliendum cor pœnitentis.	fo
lio.xii.pagina.2.	
Papa tenetur ad confessionem cum sit confessio ex iure diui-	
no.folio.	v.pagi.1.
Papa non potest dispensare in non celando confessionem.	
folio.	l.pagi.2.
Prælati potest amouere subditū ab officio propter pœcca-	
tum in confessione ab eo auditum	fo.li.pa.1.
Pœnitentiæ sacramenti materia	fo.lxxiii.pa.1.
Plura nomina sacerdotum	fo.lxxvi.pa.1.
Petri de palude determinatio de sacerdotum instructione.	
folio.	lxxiii.pa.1.
Pro pluribus oblata missa nunquid ualet minus quā sit pro	
uno.folio.	lxxxii.pa.2.
Passioni christi nūquid missa equipolleat	fo.lxxxvi.pa.2.
Pœna satisfactoria imponenda est de eo ad quod quis non	
tenetur alias	fo.xxxii.pa.2.
Peccati diffinitio	fo.xxxv.pa.1.
Peccati diuisio multiplex	fo.xxxviii.pa.1.
Peccatum transgressionis	fo.xxxv.pa.2.
Peccatum omissionis	fo.xxxv.pa.1.
Peccata oīa reducuntur ad septem capitalia	fo.xxxvi.pa.1.
Peccatū mortale qñ sit in actibus interiorib⁹	fo.xxxvii.p.1.
Potestas ordinis non est precissa	fo.xxxvii.pa.2.

Tabulā.

Papa non potest dispensare quod aliquis absoluator ab alie
no sacerdote fo. xxxvii. pa. 2.

Proprius sacerdos sit facilis ad licentiandum subditos ut al
teri confiteantur fo. xxxviii. pa. 2.

Papa non potest dispensare ut quis non confiteatur si mor
taliter peccauit fo. xl. pa. 1.

Pluribus confessoribus tenetur quis confiteri in aliquo casu
folio. xi. pa. 2.

Potest ne quis confiteri pluribus simul confessoribus. folio.
xli. pagina. 2.

Possunt ne plures simul vni sacerdoti confiteri. folio. xli. pa
gina. 2.

Peccata sola uoluntate cōmissa non delentur absq̃ cōfessio
ne. folio. xliii. pa. 2.

Proxenetē de hiis interrogādi sunt in cōfessione. folio. xxv.
pagina. 1.

Pistorum interrogatio in confessione fo. xxv. pa. 1.

Principū & dñorū interrogationes in cōfessione xxvi. p. 2.

Prælatorū interrogationes in confessione fo. xxvii. pa. 1.

Prædicatorum interrogationes fo. xxvii. pa. 2.

De littera. Q.

Quærendū est a pœnitente an sacram cōmunionē sumpsit
in paschate anni præteriti fo. vii. pa. 2.

Quarti præcepti interrogationes fo. xviii. pa. 1.

Quinti præcepti interrogationes fo. xviii. pa. 1.

Quantum sit confessionis sectum fo. v. pa. 2.

Quem scio in confessione excōmunicatum non teneor uita
re. folio. li. pa. 1.

Quis teneatur ad confessionis sigillum fo. li. pa. 2.

Quilibet sacerdos potest absolvere de quolibet casu quēlibet
pœnitentem in mortis articulo fo. lxxxix. pa. 1.

Quinq̃ casus episcopi qui generaliter inferioribus nō com
mittuntur fo. lxi. pa. 1.

Tabula.

- Quæstio de ualore missæ** fo. lxxix. pa. 2.
Quæstionis pñcipalis de ualore missæ respōsio. lxxxviii. p. 2.
Quid intendat petens a sacerdote missam pro se dici, folio. lxxxix. pa. 2. & fo. xc. pa. 1.
Quæstiones ioānis gerson faciendæ a petente missam pro se celebrari fo. xc. pa. 2.
Quinq; casus in quibus remittēdus est confitēs. fo. xl. pa. 2.
Quid debeat facere tempore cōmunionis paschalis qui tantum uenialia habet fo. xlii. pa. 2.
Quid si confessor sciat aliquod peccatum quod pœnitēs tenet in confessione fo. xliiii. pa. 2.
Quis teneatur ad confessionem fo. xlvi. pa. 2.
Quando uerba petentis missam sunt incerta aut dubia quomodo intelligenda sunt fo. xcii. pa. 1.
De littera. R.
Relaxationem aut cōmutationem petat pœnitens de pœnitentia sibi iniuncta quam ob causam aliquam nō potuit adimplere fo. vii. pa. 2.
Respectus duplex contritionis fo. x. pa. 1.
Remedio pœnitentis debet esse confessor attentus in pœnitentiæ iniunctione fo. liii. pa. 1.
Reseruati casus episcopo fo. lix. pa. 2.
Reservatio casuū episcoporuū intelligitur de actibus exterioribus & cum effectū fo. lxxi. pa. 1.
Remedia multa preseruantia a recediuo fo. xxxiiii. pa. 1.
Regulæ ad discernēdū pctm mortale a ueniali. fo. xxxvi. p. 2.
Ramusculos peccatorum non debent querere confessores. folio. xlv. pagina. 2.
Recipientes temporalia subsidia declarent petenti missam uel anniuersarium consuetudinē illius ecclesiæ in dicēdo missas fo. xliii. pa. 1.
Rectores & curati nō potētes missas speciales celebrare assumant coadiutores fo. xlv. pa. 1.

Tabula.

Religiosi de hiis inquirendi sunt in cōfessione. fo. xxvii. pa. 2.

De littera. S.

Sacerdos præsertim non curatus debet interrogare poenitētem de qua diocesi uel parrochia sit. fo. ii. pa. i.

Sacerdos nelciēs necessaria ad audiēdas cōfessiones fm diuū

Albertum magnū peccat mortaliter. fo. iiii. pa. i.

Simplex debet esse confessio. fo. viii. pa. 2.

Secundi præcepti interrogationes. fo. xvii. pa. i.

Sexti præcepti interrogationes. fo. xviii. pa. 2.

Septimi præcepti interrogationes. fo. xix. pa. i.

Secretum confessionis. fo. i. pa. i.

Secretum confessoris de poenitente dicenti se uelle occidere aliquem. fo. li. pa. i.

Sigillum confessionis non solum ad peccata sed earum circūstantias extenditur. fo. lii. pa. i.

Secūdū beatū thomā sacerdotib⁹ reges subdunť. lxix. pa. i.

Sententia Hieronymi de uitandis foeminis. fo. lxxi. pa. 2.

Scandalizantes alios publice peccando quantum sint culpabiles. folio. lxxiiii. pa. 2.

Sentētia Bernardi de fugiendis mulieribus. fo. lxxv. pa. 2.

Sacrificiū altaris potest pensari dupliciter. fo. lxxxi. pa. i.

Sentētiæ beati Thomæ/ Palude/ Durandi/ Bonauēturæ/ Ricardi/ de missæ ualore. fo. lxxxvii. pa. i.

Sensus quinque exteriores. fo. xxiii. pa. 2.

Sacerdos proprius est minister poenitētiæ. fo. xxxvii. pa. i.

Sacerdos soluēs aut ligans nō sibi subditū. fo. xxxvii. pa. 2.

Sacerdos proprius quis dicatur. fo. xxxvii. pa. 2.

Sacerdos proprius quarūdam personarū. fo. xxxviii. pa. i.

Sacerdos parrochianus tenetur audire subditos quotiēscūq; illi tenentur confiteri. fo. xl. pa. 2.

Sacramētalis cōfessio ad quæ se extendat. fo. xlii. pa. 2.

Sacerdotes errant cōmutādo ad suū arbitriū onera & suffragia missarum. fo. xcy. pa. 2.

Tabula.

Scolarium status interrogandus	fo. xxiiii. pa. 1.
Sutorum interrogationes in confessione	fo. xxv. pa. 1.
Serui de hiis qui sunt inquirēdi in cōfessione	fo. xxviii. pa. 2.

De littera. T.

Tria obseruanda a confessore in interrogando pœnitentes.	folio.	xiiii. pa. 2.
--	--------	---------------

Tenetur pœnitens implere pœnitētiam maiorem condigno	folio.	lii. pa. 2.
--	--------	-------------

Tutius est confessori paucos audire q̄ plures.	fo. lxi. pa. 2.
--	-----------------

Tria exiguntur in quolibet sacramento	fo. lxii. pa. 2.
---------------------------------------	------------------

Triplex baptismus	fo. lxiii. pa. 1.
-------------------	-------------------

Theodosius imperator honorauit sacerdotes.	fo. lxviii. pa. 2.
--	--------------------

Testimonium bonum oportet habere ab his qui foris sunt.	folio.	lxxv. pa. 1.
---	--------	--------------

Tempus quo quis teneatur confiteri	fo. xxxix. pa. 2.
------------------------------------	-------------------

Tres casus sunt in quibus tenetur pœnitens dicere personam cum qua peccauit.	fo. xlvi. pa. 1.
---	------------------

Tabernariorū interrogationes in confessione	fo. xxv. pa. 1.
---	-----------------

Testium interrogationes in confessione.	fo. xxvi. pa. 2.
---	------------------

Tutorū & curatorū interrogatiōes in cōfessione.	xxvi. pa. 2.
---	--------------

Tertii præcepti interrogationes.	fo. xvii. pa. 2.
----------------------------------	------------------

De littera. V.

Vir capite discooperto & mulier cooperto genu flexo dicant peccata.	folio.	lx. pa. 1.
--	--------	------------

Verecunda debet esse confessio.	fo. ix. pa. 1.
---------------------------------	----------------

Verus christianus redeat ad cor examinans conscientiam suā	folio.	xi. pa. 1.
--	--------	------------

Vbi edocentur articuli fidei	fo. lxii. pa. 2.
------------------------------	------------------

Vnctiones extremæ sacramēti materia & forma.	lxiii. pa. 2.
--	---------------

Virginis mariæ potestatem excedit sacerdotum potestas.	fo. lxvii. pagina. 1.
--	-----------------------

Victoria carnis non speratur nisi ex fuga.	fo. lxx. pa. 2.
--	-----------------

Vtrū applicatio fructus & uirtutis sacrificii missæ subsit cele-	
--	--

Tabula.

- brantis potestati. fo. lxxxii. pa. 1.
Virtutis sacrificii applicatio an subsit uoluntati offerenti. fo.
lio. lxxxii. pagina. 2.
Veniale peccatum. fo. xxxvi. pa. 1.
Veniale peccatum nō auertit sed retardat a fine s^m sanctum
Thomam. folio. xxxvi. pa. 2.
Vicarius curati an possit subdelegare. fo. xxxvii. pa. 2.
Vice curat^r in absentia curati cōmittit uices suas. xxxviii. pa. 1.
Venialia nemo tenetur confiteri ex sancto Thoma doctore
angelico. folio. xlii. pa. 2.
Verba obligationis cum sint certa quomodo sacerdos ad mis-
sam obligatur. fo. xci. pa. 2.
Vxores de his sunt inquirēdæ in confessione. fo. xxviii. pa. 2.

Finis tabulæ.

INCIPIT TRACTATUS BREVIS AT-
que fructuosus de Arte & modo audiendi confessiones: & de
quā plurimis documētis quæstionibusq; ad id conferentibus
Adiunctis etiam canonibus pœnitentialibus & casibus tum
papæ tum episcopo reseruatis. Atq; de primis rudimentis cu-
ratorum ad summā redactis. Insuper & de Familiaritate mu-
lierum a sacerdotibus uitāda: & de Valore missæ. An. s. sacer-
dos promittēs sigillatim diuersis unam missam: sufficienter
satisfaciat celebrando unam tantum pro omnibus. Præterea
de Modo & ordine uisitandi. A martino de Frias sacræ theo-
logiæ professore: & in Salmanticensi academia iam diu iubi-
lato eiusdemue diœcesis prouiso generaliq; uisitatore meri-
tissimo non minus eleganter quā salubriter editus.

VMAPOSTOLVS DICAT

que a deo sunt/ordinata sunt. Et alibi omnia honeste & fm ordinē fiant in uobis. Et Augustinus in de natura boni tradit/in modo specie & ordine rationē boni consistere. Vsq; adeo ut ubi hæc tria sint:magna bona sunt. Vbi parua: parua. Et ubi nulla:nulla. Ideo in huius artis eruditione diuina opitulante clementia:hunc ordinem obseruare intēdo. Primo ostendam seriem & modum quem simplices confessores & curati in audiendis confessionibus tenere debeant. Secundo tangā breuiter & succinte aliqua specialia documēta ad rectum & bonū usum huius artis cuilibet cōfessori admodū profectura & necessaria.

Ed anteq̃ ad primī prosecutionē deueniatur: præsupponenda sunt aliqua que exiguntur ueluti præambula ad peccatorū confessionem sacramētalem recte & rite agendā. Primū igitur quod supponitur ad hmōi cōfessionem recte & fructuose agendam/est. Ne penitens quisq; is fuerit reguli impremeditatus accedat quin potius cōmuni decreto & sententia theologorū in.4. dist.17. penitens presertim non assuetus confiteri nisi semel in anno cum disponit ad sacramētum confessionis accedere tenetur ante per aliquot dies plures seu pauciores fm qualitātē personæ confitentis discutere & examinare conscientia suam: & facere totum posse suū fm fragilitatem humanā adhibendo diligentia: ut peccatorum suorū memoriam habeat discurrendo per status quos interim habuit: & per officia que exercuit. Per societates & conuersationes quas tenuit. Per loca in quibus perambulauit. Et per exercitia quæ operatus est & per cōsimilia: ut sic integre confiteri ualeat. Cum penitēs (si Gabrieli in eadē dis.17. li.4. creditur) nō solum teneatur ad cōfessionē

Præcibus
lū primus
ad confes-
sionem.

discursus exami-
nā hūmā cōscia

Gabriel

De arte & modo

D.

*Qsa sit ad bēda diligētia
& recordat. Conclusio.
peccato*

August.

eorum quorum actu habet memoriā: uerūetiam quorum actu non habet: habere tamen posset adhibitam debitā diligentiam reuocandi cōmissa & omissa ad memoriā fm possibilitatē (ut dixi) fragilitatis humanæ. Quare si que-
ras quantā circa hoc diligentiam adhibere debeat penitēs.

Respondet Scotus eadē dist. 17. li. 4. q. tantā quantā quis adhiberet & apponeret ad inquirendū aliquid arduū ualde: quod sibi multum esset cordi. Quod etiā satis dedit intelligere. Diuus Augustinus in li. de uera & falsa penitētia & trahit a magistro li. 4. dist. 16. Et a Gratiano de pe. dist. 5. c. Considerat. Vbi dicit Augustinus de tali penitente: paratus sit facere pro recipienda animæ uita: quēcūq; faceret pro uitanda corporis morte. Et addit ultra. Cum gaudio em debet facere immortalis futurus: quod faceret pro differenda morte moriturus. Et usq; adeo mirandū est penitētem adhibere talem diligentia possibilem reducendi ad memoriā omnia peccata sua anteq̃ ad confessionē accedat: ut si sciēter saltem & ex proposito in hoc negligens deprehensus fuerit: reducto ad memoriā eius aliquo peccato oblito per absolutionē de aliis obtentam: erratur de mente Ricardi. Ideo tale peccatū oblitum confiteri eidem sacerdoti cui & prius confessus fuerat: dū tamen interim non fuerit illi ablata seu interdicta absoluēdi potestas in quo casu: aut si cum cōmode inuenire nō posset: debeat & illud peccatum & oia alia peccata mortalia priori sacerdoti cōfessa prout posset recolere: confiteri alteri sacerdoti. Nam in hoc casu Ricardus de media uilla in dist. 17. li. b4. tenet confessionem prius factam reiterandā in specie uel saltem in genere ut aliis placet. Esset igitur salutaris cautela ut sacerdotes curati saltem diebus dominicis quadragesimæ intra missarum solēnia post offertorium suauis eloquio admonerent populū: ut nō impremeditati sed potius diligēter discussi & examinati ad confessionē sacramentalem accederent. Et

*salutare
cōsiliū.*

idem admonerēt etiā predicatorēs in suis sermonibus pre-
sertim apud eos qui non sunt assueti confiteri nisi semel in
anno. Et si ita faterentur accedere: benigne audiendi sunt.
Alias admonendi ut uadant & conentur reducere ad me-
moriā sua peccata discutiendo & examinando consciētias
suas ut supra.

Vpponendum est secundo: qđ si sacerdos cura-
tus alias non cognoscit penitentē inquirere ha-
bet ab eo de quo loco diocesi & parrochia sit:
ut ex hoc perpēdere possit / an talis penitēs fue-
rit de ouibus suis: ipseq; fuerit suus pastor & curā eius ge-
rēs. Ne mittat falcem suā in messem alienam: ut excipitur
ex. c. uenerabilem. extra de elect. Et ex. c. scriptum est. 6. q. 3.
& 9. q. 3. c. nullus primas. cum reliquis. Nam iuxta statutū
lateranēse de quo in. c. ois utriusq; sexus, extra de pe. & re.
quilibet fidelis teneat saltē semel in anno cōfiteri suo ppro
sacerdoti & nō alteri extra casum primæ necessitatis. Quis
tamen dicatur proprius sacerdos uniuscuiusq; & quot pro
prios sacerdotes quis habere dicatur: trahitur optime per
Petrū de palude & alios theologos li. 4. dist. 17. Et per de-
cretistas super. c. ois utriusq; sexus superius citatū. De quo
autē dicetur infra in secūda parte huius tractatus. Si igitur
sacerdos alias nō agnoscat penitentem: interrogare habet
(ut dixi) de quo loco & terra atq; parrochia sit: ut ex hoc in-
telligere possit: an habeat auctoritatem ad eum audiendū
uel non: alias talis confessio saltē ex industria alieno sacer-
doti facta reiteranda esset ut infra dicetur. Interrogādus
quoq; esset penitens / si alias sacerdos eū non cognoscit de
eius statu officio & condicione: tum ut perpēdere possit
an fuerit capax absolutionis uel ne. Nam si inuectus esset
in tali arte uel officio qđ sine mortali minime exerceri po-
test: cum ut sic non ueniret absoluendus: melius esset ei iu-
dicare a principio ne forte eum audiendo & postea nollēs

Præbuz
lum scdm.

c. uenerabili
ex de elect.

D.

Quis dicat ppro
sacerdos.

inuentus

De arte & modo

eum absolueret aliquantulū scādalum sibi ex illo sacerdote
assumeret. Esto q̄ bene posset sacerdos audire illū talē qui
habet aliquid illicitū quod non uult dimittere. Admonē-
dus tñ prius esset q̄ si uult cōfiteri libenter eū audiet: absol-
uere tñ non posset nisi prius dimittat artē/officiū uel alias
quod sine mortali exerceri non ualet. Valeret tamē ei talis
confessio ad multa bona presertim ut citius deus illum illu-
minet & trahat ad uerā penitentiā: ut dicitur in .c. q̄ quidā
de pe. & re. Et sic admonitus si pponit id dimittere: & au-
diendus & absoluendus esset: si aliud non obstaret. Si ue-
ro uoluerit dimittere uult tñ confiteri: audiendus esset &
monitis salutaribus instruendus: penitentia tñ aliquali ei-
dem iniuncta nullo modo esset absoluendus quantūcūq̄
pro ea instaret: alias & ip̄e sacerdos peccaret mortaliter. Et
talis absolutio in se esset falsa & nulla: ut dicit in .c. fratres
nostros. de pe. dist. 5. Et ut Gregorius dicit. 11. q. 3. tunc est
uera absolutio sacerdotis cū interim sequitur arbitriū iudi-
cis. s. dei qui nunq̄ absoluit impenitentē: ut habetur de pe.
dist. 1. Neminē. ualeret quoq̄ talis inquisitio facta a sacer-
dote de statu & condicione penitentis: ut in interrogatio-
nibus eidem faciendis sacerdos conformaret se statui offi-
cio & condicione ipsius penitentis. Nam ut infra dicitur
non debent interrogari in confessione peccatorum omnes
equaliter & de omnibus: sed plus & minus s̄m qualitatem
personarū: quæ non debet latere sacerdotē: ut unicuiq̄ pro
modulo suo talia prepararet fercula: qualia ei cōgruāt eiusq̄
condicioni officio & statui adaptari ualeant.

*Ad qd̄ ualeat confessio
facta in mortali*

Gregorius

*De rebus
suis tertiū*

De restitutione

Vpponitur & tertio: q̄ si penitens fuerit obno-
xius restitutioni alicui? siue pecuniæ siue famæ
siue hæreditatis uel alias: anteq̄ ad confessionē
sacramētalem peccatorum accedat (nisi possibi-
litas seu facultas desit) restituere habet. Nam cum restituo
nihil aliud sit quam ab offensa cessare: quia ex hoc ipso

quod rem alienā detinet inuito domino/eum offendit. Et cessare ab offensa nō sit satisfactio, nec pars satisfactionis: quin potius præambu! ū quoddā ad confessionem & satisfactionem. (ut est cōis fere sententia doctorū theologorū in dis. 15. li. 4.) Sequitur q̄ quisq; uerus penitens antequā ad peccatorum suorū uocalem confessionem accedat (si cōmode potest) teneatur restituere male ablata. Hinc infero/ q̄ cū interim quo quis non cessat peccare & offendere: ne queat cōgrue & fructuose penitere: q̄ qui ante penitentiā & penitentix sacramentalis partes non agit quod in se est ut cōmode potest restituat: non uere neq; digne neq; fructuose regulariter loquendo cōfitei & penitet. Pro quo satis facit dictū Augustini in epistola ad Macedoniū. Et trahitur. 14. q. 6. si res. Vbi dicitur: si res aliena/ ppter quā peccatum est, reddi possit/ & non redditur: non agitur penitentia: sed simulatur: quia si ueraciter agitur/ non dimittit peccatum: nisi restituatur ablatū. Et idem dicitur a magistro sententiarū in li. 4. dist. 15. in fi. Et trahitur etiā in de regulis iuris. lib. 6. in regula peccatum. Et confirmatur quia iste furtum cōmittit: & est in furto: ut ex diffinitione furti patet. Et ut sic digne confiteri nō habet. Hinc ultra sequitur quod is qui in uita potuit cōmode restituere rem alienā/ q̄ inuito domino detinet: & non restituit: sed reliquit eam restituendam suis hæredibus: uel aliis consimilibus in suo testamento: regulariter loquendo non uadit tutus: nec decedit in statu securo: quin potius in peccato furti. De quo tamē amplius informari posset curatus ex dictis domini Archiepiscopi florentini sua parte. 2. ti. 2. c. ultimo. Et etiam per Angelum de clauasio in sua summa. restitutio tertio. q. 2. & cōsonant alii quā plures ex summulists. Neq; sufficere debet confessori/ querere a penitente ante omnia: an teneatur ad restitutionem alicuius debiti seu male ablati: sed ultra perquirere debet de tempore huius obligationis: &

Corollarium.

Augustinus

Corollarium.

De arte & modo

an alias fuerit ei iniunctum a sacerdote quod restitueret. Et
comperto quod sic: & quod licet anniti id restituere pro-
miserit: non tamen opere adimpleuerit: sed semper procras-
tinat & differt de die in diem eius executionem: quia tunc
non esset absoluendus: nisi prius realiter & cum effectu re-
stituatur: uel saltem prestat cautionem fideiussoriam uel pi-
gnoratitiam de restituendo infra certum terminū ei præfi-
xum satis accommodatum. Neq; alias (ut dixi) esset absol-
uendus/ neq; consulendum ei quod ad cōmunionem acce-
dat: ut idem beatus Antoninus florentinus ubi supra do-
cet. Neq; huiusmodi restitutio subiacet arbitrio confesso-
ris: neq; circa eam potest aliquid taxare uel moderari: sed
cogitur iubere illi: quod reddat tantum/ quātum abstulit.
Et non solum quantum ualet res furto sublata: uerū dam-
na & expensas: ut theologi tradunt lib. 4. distinctione. 15.
Et ideo decipiunt se ipsos sacerdotes audientes confessio-
nes/ credentes se in hoc habere arbitrandi iudicium. Nam
& si in satisfactionibus seu penitentiis iniungendis arbi-
trari possint (ut infra suo loco dicetur) non tamen in resti-
tutionibus agendis & consulendis: ut etiā episcopus Abu-
lensis pertractat in quibusdam ^{questionib.} quas uoluit Romæ dispu-
tare. In quo tamen nonnulli ex simplicibus sacerdotibus
& confessoribus plerumq; decipiuntur: & male & in detri-
mentum animarum suarum & periculum eorum qui talibus
confitentur.

Presbu-
ri quarto.

Qualis debeat
esse confessor

QUAPPONITUR ET QVARTO:
qualis debeat esse confessor / qui exponitur:
aut seipsum exponit cōfessionibus audiendis
Nam & is inter cætera tria maxime habere de-
bet scientiam scilicet & bonitatē / & clauem potestatis, non
ligatam ¶ Primum satis patet ex his quæ beatus Augusti-
nus dicit in libro de penitentia: & trahitur a magistro sen-
tentiarum in distinctione, 17, lib. 4, Et a Gratiano de pe-

nitētia distinctione. 6. Cum dicit. Qui uult confiteri peccata/ut inueniat gratiam: querat sacerdotem: qui sciat ligare & soluere. Ne cum negligēs circa se extiterit: negligatur ab eo/qui eum misericorditer monet/& petit. Math. s. 15. & Luce. 6. Si cæcus cæco ducatum prester: ambo in foueā cadunt. quam stultus euitare noluit. Et idem trahitur de pe. dis. 1. quem penitet. Et quis aliquādo. s. non sunt. Et in capi. Cum sit ars artium. de xate & qualitate ordi. Ad idē faciunt omnia quæ trahuntur a Gratiano decreto. distin. 38. per totā. Et quæ diuus Gregorius pertractat in suo pastoralis plurimū in locis. Et cōsonant alii. Cum enim uideamus medicos corporū reuoluere quotidie & legere libros physicales & medicinales corporum: in quibus docētur curare corpora moritura: magna est stultitia sacerdotum nō legere libros sanctorum medicinales animarū: in quibus docemur curare animas in eternum uicturas. Cum maius sit damnum unius animæ: quam mors innumerabilium corporum. 24. q. 3. si habes &c.

24. q. 3. c. si habes

Cōclusio.

Et si quærat quāta debeat esse huiusmodi scientia: quæ exigitur in confessore ad audiendas confessiones: dicit sanctus Thomas in distinctione. 17. lib. 4. quod & si non sit maior saltem debet esse tanta: ut sciat discernere inter peccatum & peccatum/& inter ueniale & mortale & ultra/ qd sciat bene dubitare: ut in casu possit recurrere ad peritiores.

D.
S. Thomas

Et Albertus magnus ibidem dicit quod sacerdos illa nesciens (ut ipse putat) peccat mortaliter audiendo confessiones: & eum instituens plus peccat quam ipse. Et cum permittens institutum ministrare etiam peccat mortaliter: si sua interest (ut dicit) tales prohibere. Durāduus etiam ordinis minorum in sua summa dicit unum quoque satis terribile: pro ydiotis curatis & simplicibus confessoribus: qui parua aut nulla fere scientia seipsos libenter exponunt ad audiendas confessiones. Dicit igitur ille quod

Albert. mag.

Durāduus

De arte & modo

Petrus de Palude

Art.

.c. q. 38. dist.

*Vita probitas re-
quisita in Confessor*

Gregorius

S. Thomas

P. de Palude

quoties confessor se ingerit ad confessiones audiendas: toties se offert ad respondendum de quolibet. Et interdum de casibus inopinatis & alias inauditis, & de questionibus perplexis ualde. Et ut Petrus de palude tenet in dist. 19. lib. 4. Plus adhuc scientiæ requiritur in eo qui se ingerit ad audiendas confessiones: quā in eo qui ponitur ad hoc a superioribus suis: quasi ex obedientiæ iniunctione. Debet ergo confessor scire discernere inter peccata & differentias peccatorum. Et ita scire debet/ an ea quæ sibi exprimuntur per penitentem: sint peccata uel ne: & qualia peccata: alias si confessor iudicat licitum/ quod est illicitum: tam cōfessor quā penitens in foueā inferni cadent. Et talis confessor cum periculo animæ suæ audit cōfessiones. Et si ignorat canones penitenciales: uix nomen sacerdotis in eo constabit: ut dicitur in .c. quæ ipsis sacerdotibus. dist. 38. Quod uero in sacerdote/ qui audit peccatorum confessiones: exigatur uitæ bonitas aut probitas. Ex eodem Augustini dicto de quo supra etiam colligitur in eodē enim .c. qui uult &c. de pe. dist. 6. §. sacerdos. dicitur sacerdos/ ante quē statuitur omnis langor/ in nullo illorum sit iudicandus: qui in alio iudicare est promptus. Iudicans enim aliū qui est iudicandus: seipsum cōdemnat. Et extra posset enim tali dici illud. Luce. 4. Me dice cura teipsum. Neq; nō & illud Mathei. 7. Hypocrita eice primū trabem de oculo tuo &c. Atq; illud Ioannis. 8. Qui sine peccato uestrum est: primus in eam lapidem mittat. Magna nāq; stulticia est (ut Gregorius in suo pastoralis dicit) si aliquis alios mederi properat: qui & ipse in facie uulnus portat. Et intantum est hoc uerum: ut sanctus Thomas & Petrus de palude cum multis aliis in. 4. lib. sententiarum dicant quod sacerdos audiens confessiones aliorū cum conscientia peccati mortalis: & generaliter quotienscūq; cum peccato mortali aliquod officium sacrum pertractat/ exhibens se in actu illo ut ministrum ecclesiæ: toties

mortaliter peccat: ut uidere habet per ipsum sanctum Thomam in distin. 24. libro. 4. q. 1. sub articulo ultimo. Et distin. 5. eiusdem libro. q. 2. articulo. 2. sub articulo. 4. Licet Henricus de Gandauo quolibeto. 6. q. 30. mitius in hoc se habeat. Utrum tamen in omnibus sacerdotibus & confessoribus qui modernis temporibus exponuntur confessionibus audiendis / sit reperire tantam scientiam tantamq; uitæ probitatem: quantam supra de mente sanctorum doctorum descripsimus fore necessariam ad actum illum rite & impune exercendum: uideant ipsi qui exercent: pariter & qui eos exponunt licentiant atque permittunt. Et ideo eis satis congrue adaptari potest illud propheticum / surgite postquam sederitis: qui manducatis panem doloris. Necnon & illud Augustini in. 1. de trinitate quod nec periculosius alicubi erratur: nec laboriosius aliquid queritur. Et ob id forsan idem Augustinus in epistola ad Valeriū: & trahitur decreto distin. 40. ante omnia. dicebat quod nihil apud deum miserius / tristius atque damnabilius episcopi aut presbyteri officio: si perfunctorie. i. negligenter res agatur. Licet si exerceatur ut noster imperator iubet nihil hospitabilius: quia ut Gregorius in pastoralis dicit nullum maius sacrificium apud deum esse potest: quam zelus animarum: quo zelo inflammatus deus pater proprio adhuc filio suo non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illum ad Roma. 8. ut omnis qui credit in ipsum / non pereat: sed habeat uitam eternam Ioannis. 3. hoc eodem zelo inebriatus unigenitus ipse / qui est in sinu patris nostra mortalitate uestitus / in cruce pendens ut consumaretur scriptura dixit / sitio. Ioannis. decimonono. Quod autem confessor ad peccatorum confessiones audiendas habere debeat potestatem ligandi atque soluendi non ligatam aut impeditam: ex eo patet quod confessio penitentis ad eius solutionem & peccato-

Henric. de Gandauo

August

dist. 40. c. ante omnia

Gregorius

†

De arte & modo

rum remissionem ordinantur : sed planum est / quod actus huiusmodi sacramentalis qui est absolueret & ministerialiter peccata remittere: non potest esse: nisi ab habente talem potestatem. Quæ potestas clauium & in euangelio & apud sacros doctores appellatur : igitur oportet quod in confessore qui ponitur ad audiendas confessiones fuerit talis potestas : unum tamen est quod cum ad absolutionem a peccatis requiratur duplex potestas: scilicet potestas ordinis & potestas iurisdictionis. Licet prima equaliter sit in omnibus sacerdotibus nec (ut sic) plus in papa quam in simplici sacerdote: non tamen secunda: ut trahitur a theologis lib. 4. distinctione. 19. Hinc est ut ibidem dicunt quod licet summus pontifex qui habet huiusmodi potestatem indistinctam super omnes, possit uti clauibus in quemlibet, non tamen alii sub eo constituti: sed in eos tantum / qui eis in sortem uenerunt & super quos imperium & iurisdictionem accipiant nisi in articulo necessitatis in quo (ut dicit solet) quilibet sacerdos est papa. Hinc est quod sicut oportet unumquodque fidelem confiteri sacerdoti: sic regulariter extra articulum necessitatis oportet etiam confiteri proprio sacerdoti uero uel extimato ut dicitur in ca. omnis utriusque sexus. de peni. & remis. & 16. q. 1. ad i. c. 1. §. Ecce. Et. 9. q. 2. per totam. Et de pe. distin. 6. ca. ultimo. Et ideo dictum est quod oportet confessorem habere potestatem illam non impeditam aut ligatam siue propter defectum iurisdictionis sicut est in simplici sacerdote: siue propter impedimentum executionis ordinis sicut in excommunicatis degradatis & huiusmodi: licet in articulo necessitatis in casu quod alius haberi non possit: etiam sacerdos excommunicatus possit absolueret & a peccato & etiam ab excommunicatione. Immo si essent duo presbiteri in extrema necessitate constituti & uterque excommunicatus: uterque alterum seu mutuo adinuicem se absolueret

Corollarium.

Corollarium.

In q^o cau exco^o possit
exco^o absolueret

possent & a peccato & ab excommunicatione: ut Petrus de Palude tenet lib. 4. distin. 24. q. 6. articulo. 2. Et distin. 25. q. 1. articulo. 3. in fine. & Iacobus alman. super quartū Scoti. distin. 17. q. 1. Et in tractatu de potestate clauum. cap. 4. Et etiam Angelus de clauasio in summa. Confessio. 3. §. 2. licet sancto Ioanni Bonauenturæ in distin. eadem: & etiā Iacobo de Viterbio in quolibeto. 1. q. 18. hoc non placeat: sed quia mea intentio in hoc breui compendio fuit duntaxat instruere simplices & plebeianos confessores & curatos: saltem quo ad prima rudimenta eis necessaria ad audiendas confessiones: & signanter quo ad modum & ordinem quem in audiendis huiusmodi confessionibus tenere deberent nō curans pro nunc de difficultatibus arduis neq; de apicibus iuris: quia scriptum est. Sapiētiam loquimur inter perfectos: ideo de his & consimilibus ad presens supersedendum duxi. Ad propositum principale accedēs. Cætera subtiliora relinquens pro his quibus opus est iam non lacte sed potius solido cibo. Qui tantum est perfectorum & eorum qui exercitatos habent sensus ad discretionem consimilium.

MODVS AVDIENDI CONFESSIONEM.

VM IGITVR PENITENS

accesserit humiliter & deuote uultus in terra dimisso ad sacramentalem peccatorum suorum cōfessionem sic dispositus ut præmissum est faciendam. Confessor cui presentatus fuerit ipsum sic instruere habet: ut quamprimum genu flexo

si fuerit uir capite discooperto. Si uero mulier cooperato sedeat ex transuerso ad dexteram uel sinistram ipsius

Instru-
tio cōfess-
oris pari-
ter & peni-
tentis.

P. de Palude

Alman

Angelus

Bonauent. 5

Iacob Viterb.

De arte & modo

Abacuc. i.

confessoris & non facie ad faciē: quia si penitens fuerit mulier: facies eius (ut dicitur Abacuc. i.) uērus urens. Si autem fuerit uir aut uerecūdis iuuenis: posset ex confessoris intuitu & faciali aspectu confundi & uerecūdari atq; in confitēdis propalandisq; horribilibus saltem & enormibus peccatis titubare; & prēcōfusione turbari; neq; ita facili ter haberet audaciā detegendi peccata. In patenti igitur & publico loco signanter cum muliere sic sedentes: neq; mutuo seinuicem respicientes. Neq; ultra quam necessitas confessionis requirat immorantis/extraneas & peregrinas confabulationes pro posse deuitantes. Admoneat confessor penitentem ut signo sanctæ crucis ante omnia se muniat dicens. Per signū sanctæ crucis de inimicis nostris libera nos domine deus noster. In nomine patris & filii & spiritus sancti. Amē. Deinde suadeat ei quod dicat orationem dominicam/salutationem angelicam. Et symbolum fidei apostolorum. Credo in deum. Et si nesciat/eum doceat: uel saltem moneat ut adiscat prout tenetur ex .ca. deus qui ecclesiam. extra de pe. & remis. & ex. c. uos ante omnia. de con-

.c. deus q. de penit.
et remis.

.c. Vos an. de g. sc. h. 4. se. distin. 4.

Quatio:
perquiren-
da a con-
fessore cō-
tra confite-
tem.

Primum.

ost hanc perquirere habet confessor a penitēte quatuor per ordinē. Prima interrogatio in ordine erit. An penitens fuerit irretitus seu inuolutus aliquo uinculo excommunicationis maioris uel minoris. Quod si fateretur q; nō: procedat ulterius. Licet satis decens q; penitēs semper saltē ad cautelā petat a cōfessore absolui ab aliquo uinculo excommunicationis/participando cum excommunicatis uel alias quocūq; modo uigore indulgentiarū quas a superioribus habet. Sed si penitens respondeat q; est excommunicatus: fm ipsum Abulensem mathe. 16. q. 57. esto quod confessor haberet auctoritatem prius esset absoluendus ab excommunicatione: quā a peccatis. Imo priusq; audiret illius cōfessio, Sed si nō habet

Abulens

auctoritatem esset remittendus ad excōmunicatorē priusq̃
saltem absolueretur a peccatis s̃m cōmunē modum dicēdi
& Abulēsis & Petri de palude Ricardi & Gabrielis in .4.

dist. 17. & sequenti. Imo ut Abulensi placet priusquā audi-
retur: quia ut dicitur excōicato non est participandū maxi-
mo in diuinis. Nec est ad sacramenta recipiendus: sed hoc
est uerū regulariter & alias: secus forsan quādo hoc ipsum
ordinatur ad eius absolutionem uel absolutionis meliora-
tionē, sicut hic. Nam audita ad plenum uita eius melius cō-
siliū poterit dari de modo absolutionis impetrandæ uel
impertiendæ: ut Palude amplius docet li. 4. dist. 18. q. 6. c.
3. prope finem. quod tamen sit excōicatio & quotupliciter
quæ a iure quæ ab homine. Et quæ maior quæ minor &
in quo utriusq̃ consistat: & quis possit ab excōicatione ab-
soluere & de modo & forma quā obseruare debeat in tali
absolutione cum aliis multis: recursum habeto & ad theo-
logos li. 4. dist. 18. Et ad decretistas in toto titulo de senten-
tia excōmunicationis & iure nouo & antiquo. Et in decre-
tis. 11. q. 3. cum reliquis.

St secundo loco interrogandus penitens a con-
fessore: quātum tempus effluxerit postquā ulti-
mo fuit confessus. Et cui. Quod si dicat se con-
fessum anno proximo elapso: & proprio sa-
cerdoti aut de eius licentia uel alicui priuilegiato: ulterius pro-
cedat. Si tamen fateatur q̃ duo uel plures anni pertransie-
runt: in quibus nō fuerit confessus: remittendus esset ad or-
dinariū seu diocesānū pro impetrāda absolutione: si ex ei⁹
mandato aut statuto synodali iā fuerint denūciati oēs qui
rebelles fuerūt in parendo mādato ecclesiæ de semel in an-
no cōfitendo. Et si dicat se cōfessus anno proximo preteri-
to nō tñ p̃prio sacerdote & presertim sciēter nec de illi⁹ licē-
cia: neq; alicui ex preuilegiatis: uel al's legitime a superiori
licentiato: iniungendū est ei q̃ reiteret confessionem illam

*Secundū a cōfite-
ntē interrogandū*

De arte & modo

tanq̃ coram non proprio iudice factā. Iste nāq̃ est unus ex certis casibus de quibus infra: in quibus uenit reiterāda cōfessio: quos (ut dicam) non oportet latere confessorem.

Tertium

Tertio loco uenit interrogandus penitens dato q̃ anno preterito fuerat confessus an impleuerit penitentiā sibi tunc iniunctam. Quare si respondeat q̃ sic iuxta posse fragilitatis suæ: procedendū est ulterius. Sed si dicat q̃ non: querat qua de causa: & si ob negligentia uel impossibilitatis casus emergentes: inducat eum ut de illa inobediencia preterita ueraciter doleat: ueniamq̃ a domino & eius ministro petat: firmiterq̃ in animo & corde suo proponat citius q̃ fieri possit se adimplendum. Vel si talis penitentia fuerit omnino impossibilis effecta aut irrationalis nimiumq̃ rigorosa aut subsit alia consimilis causa: petat relaxationē siue cōmutationem ab eo quæ potest de iure de quo infra aliud dicitur. Si tamen penitens respōdeat q̃ penitentiā illam nō impleuerit: quia effugit iam eius memoriā tradiditq̃ eā obliuioni ex incuria & contēptu iniungat ei q̃ reiteret cōfessionē totā illorū & aliorū peccatorū propter quæ sibi fuerat iniuncta. Presertim si confitetur tunc alteri cōfessori quā prius. Nam si eadem confiteatur forte nō esset opus totam ex integro reiterare. Sed in genere & grauiora. Sed cum nimis scrupulosus mitius agere cupiētes dicimus prout multi dicunt q̃ in hoc casu licet obliuionem & negligentiam penitentia cōfiteri teneatur: nō tamen prius confessa. Nisi dato q̃ non in purgatorio sed in hac uita & nō ex se: sed de manu sacerdotis. Penitentiam sacramentalem expiare uelit.

Quarta.

Quarto loco esset interrogandus. An cōmunionem sacri corporis domini in pasce de manu proprii sacerdotis aut saltem sine eius ullo præiudicio suscepit iuxta præceptum ecclesiæ in,

c. omnis utriusq; sexus. de pe. & re. Quare si se suscepisse dicat. bene quidem. Sin autē cum causam omissionis sufficientem saltem per totum annū non inueniat: dolēti & de eo penitentiā petenti salubriter iniungat: & in futurū emēdam promittat. Verus enim & deuotus christianus raro posset allegare sufficiētem causam se a tam salubri tanquā salutifero & suauiconuiuio abstinendi. Licet bene ad tempus de licentia tamen sui proprii sacerdotis ut dicitur in. c. superius citato: in quo expertus sum magnam negligentiam & tepiditatē pro quolibet etiam minimo abstinētium: & non minorem temeritatē quā plurium insipientiū curatorum eos leuiter licentiantium nec dum ad tempus: uerum ex illa leui occasione accepta potius q̄ data per totum annum quod persepe in meis ordinariis uisitationibus reprehēdi.

¶ Vtrum tamē is qui sustinuit magnam iniuriā uel damnum ab aliquo in bonis externis aut in persona: propter quod sic iniuriam seu damnum passus denegat iniuriā tōi salutationem & alia cōmunia signa exteriora amicitie: omni tamen odio & rancore a corde remoto licite possit licentiarī ad cōmunionē: uide singulariter per dominū Durandum ordinis minorū in sua summa. Et ex mēte illius per dominum Archiepiscopū florentinū sua parte secunda. ti. 8. c. 3. q. 6. quod bene nota. Nam est questio quæ persepe accidit & de qua quāpluries in uisitando fui scicitatus: pro quo casu uide bonā glosam decretorū dis. 90. Si quis cōtristatus.

Pognito ex prædictis interrogationibus penitens non est excommunicatus Et penitentia in confitendo: penitentiā iniunctam adimplendo & in se mel saltem in anno cōmunicando obtemperauit ecclesie precepto: tunc in feruorē caritatis excitatus deuoto & feruenti animo suspirans dicat pro uenialibus confessionē generalē latino uel usitato sermone inquitēs. Ego nimis reus peccator confiteor deo omnipotenti: & tibi pa-

Exortatio
ad compū
ctionē pe
nitentiā.

De arte & modo

ter qui locū eius tenes me in lege dei mei grauit̃ peccasse fateor &c. usq; in locum illum dico tibi meā culpam. Tunc confessor satis congrue ut puto poterit pro penitēte domini deprecari subdens orationem illam cōmunē deprecatiuam dominus parcat tibi: misereatur tui omnipotens deus detq; tibi gratiam ut ueraciter & fructuose cōfitearis: & dimittat tibi omnia peccata tua: liberet te ab omni malo: saluet & confirmet te in omni opere bono & perducatur te in uitam eternā. Amen. Deinde sacerdos sibi gratiā a domino traditam incipiat generali sermone preparare penitētem ipsum ad contritiōem de peccatis suis habendā & ad integrā ipsorū confessiōem faciendā. Proponens ei quomodo uera & fructuosa confessio peccatorū debet esse circūstantionata adornata atq; inuestita decem & sex cōdicionibus & circūstantiis seu proprietatibus quas theologi doctores pertractant li. 4. dist. 17. Et sunt iste quæ sequuntur puta q̃ sit simplex/humilis/pura/fidelis/frequens/nuda/discreta/libens/uerecunda/integra/secrēta/lacrimabilis/accelerata/fortis/accusans/^{et sit} parata. Debet ergo confessio q̃ primo esse simplex .i. non uerbis ornatis cōposita sed potius sine implicatione uerborū ita: ut quęcunq; peccata cōmiserit mente ore & opere sacerdoti proponat: ut Augustinus in solido quis dicit: sicq; dicantur peccata cum circūstantiis q̃ alia superflua & extranea ibidē non immisceātur. Secūdo debet esse cōfessio humilis interius. s. & exterius. Exterius quidē ut flexis genibus capite discooperto si est uir: uelato aut si est mulier ut supra diximus humilibusq; uestibus: & totū hoc saltē ex cōgruitate. Hācnāq; humilitatē præmaxime prætere debet penitēs in mēte sibi ipsi ascribēdo peccata sua non deo ipsum specialiter nō iubanti: uel demoni ipsum impugnanti: uel homini ipsum incitanti: uel cōstellationi inclinanti. Debet etiam hanc humilitatē prætere in modo loquendi: ut se miserū & peccatorē fateatur: &

Conditiones sacramentalis confessions

Simplex

soliloquijs

Humilis

non se de bonis quæ egit iactando: ut multi stolidi faciunt. Debet tertio confessio esse pura. i. recta cum intentione facta non ad laudem populi: neque ut bonus reputetur: neque principaliter ut flagella penasque euadat aut infirmitates: sed ut ueram consequatur remissionem peccati. Pura etiam debet esse: ita ut non taceat quæ egit: neque mendose fingat quæ non egit: quia par delictum est in utroque. Debet quarto esse fidelis. i. ut fiat in fide ecclesiæ & ea fide aut fiducia: ut speret inde consequi ueniam peccatorum: quia nemo potest digne agere poenitentiam: nisi qui sperauerit ueniam: ut Ambrosius dicit de poe. dist. 1. nemo potest. Debet quinto esse frequens: ut qui frequenter cadit: frequenter resurgat per confessionem. de poe. dist. 3. septies. &c. adhuc. uel debet esse frequens: ut eadem peccata pluries confiteatur: quia ut Augustinus dicit in li. de poenitentia. quanto pluribus confitebitur turpitudinem criminis: tanto facilius inueniet gratiam remissionis. de poe. dist. 1. quem poenitet: licet utrumque istorum quo ad confessionem actuale non fuerit necessitatis sed tamen congruitatis. Debet sexto esse nuda. i. manifesta non obscuritate uerborum uelata seu inuoluta: neque per circuloquia aliquantulum excusantia: licet in materia turpi honestiori modo quo potest confiteri habet: ut Guillelmus dicit: sic tamen quod uerissimiliter credat confessor intelligere eum. Debet septimo esse discreta. i. quod quantum in ipso sit: discreto sacerdoti confiteatur: qui sciat cognoscere peccatorum qualitates / & adhibere congrua remedia: de poe. dist. 6. qui uult. Vel discreta. i. quod discrete & distincte mortalia confiteatur ea ad numerum redigendo in quantum potest recordari. Vel discreta esse debet: ita ut maiori cum ponderositate & animi amaritudine & dolore dicat grauiora quam leuiora. Debet octauo esse libens. i. uoluntaria & non uolenta nec coacta timore. scilicet. penæ infernalis uel confusionis: & ne arceatur ab ingressu ecclesiæ uel alias quia (ut sic) talis parum ualeret. Debet nono esse uerecunda

*Pura**Fidelis**Frequens**nuda**discreta**libens**uerecunda**uerecunda*

De arte & modo

ita ut poenitens cū pudore & uerecundia sua peccata coram confessore detestetur & non gloriando de cōmissis ut quidam male faciunt: quos pulchre reprehendit propheta in psalmo. 51. dicens. Quid gloriatis in malicia &c. Et sapiēs in prouerbiis. Lætatur cū male fecerint & exultant in reb⁹ pessimis. Debet ergo confessio esse uerecunda q̄ uerecūdia magna pars poenitētiæ est: ut Augustinus in li. de poenitētia. & habetur lib. 4. dist. 17. Et de poe. dist. 1. quē poenitet. Debet decimo esse integra ita ut oīa mortalia quæ in memoria habet integre uni & non pluribus sacerdotibus confiteatur confessionē diuidēdo. Caueat nāq̄ (inquit Augustinus de poe. dist. 4.) ne uerecundia ductus diuidat cōfessionem. Nam hoc est ad hypocrēsim tendere & semper uenia carere. Debet. 11. esse secreta. i. facta in foro conscientię: qui forus est secretus inter cōfessorem & poenitēte. Ad cuius secreti obseruantia quōtuplici in re uterq̄ obligetur: uideri habet per theologos in. 4. dist. 21. Debet. 12. esse lacrimabilis. i. cum dolore seu displicentia maxima de peccatis iuxta illud propheticū. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. Et Crisostomus de poe. dist. 1. lacrimæ lauant delictū: quod pudor est confiteri. Et iterum spongia peccatorū lacrimæ sunt. Debet. 13. esse accelerata aut festinata. i. q̄ cito post peccatum confiteatur & nō crastinet de die in diē: ne forte morte præoccupatus quærat locū poenitētiæ: & nō inueniat: licet statim peccatorē confiteri & si sit magnæ securitatis: non tamē regulariter loquendo necessitatis ut dicitur. 4. sententiarū. dist. 17. Debet. 14. esse fortis ita. s. ut poenitēs neq̄ propter uerecūdiam & immanitatē sceletis nec propter timorē poenitētiæ iniungendæ non dimittat aliud absconditū in sinu pectoris sui: sed fortiter & audacter dicat cum Pb. 31. si abscondi in sinu meo peccata mea: aut si erubui confiteri peccata mea. Debet. 15. esse accusans. i. ut poenitēs se accuset &

Aug.

Integra

Secreta

Lacrimabilis

Crys

Accelerata

Fortis

Accusans

non excuset iuxta illud prophetæ psalmo. 31. Dixi confitebor aduersum me &c. seipsumq; accuset & non aliū: ut supra dictum est. Debet. 16. & ultimo cōfessio esse parere parata. i. pœnitēs debet esse paratus fideliter & cōplete obedire cōfessori in his quæ sibi pro peccatis cōfessis imponent iuxta illud Augustini de pœ. distin. 5. c. 1. ponat se in potestate iudicis nihil sibi reseruans: ut oia faciat eo iubēte &c.

Ost quā ergo ex discursu & moralitate supradictarum condicionū confessionis sacramentalis cor penitentis aliquāliter fuerit emolitū ad cōpunctionē & uerum suorū scelerum confessionem. Tunc confessor ad hoc idē adhuc plus & ultra alliciēdum descendere habet magis in specie ad practicā ipsius confessionis: significās & insinuās ipsi pœnitenti: quomodo sacramentū istud pœnitētiæ habet tres partes principales ipsum integrantes quæ sunt/contritio/confessio/& satisfactio/de quibus magister & doctores li. 4. dist. 16. & distin. 17. Et ita quicūq; uerus & fidelis christianus quando accedit ad hoc salutare sacramētū ad hoc quod sua pœnitētia sit uera fructuosa grata & deo accepta: necesse est ut habeat in corde contritionē: in ore/confessionē: & in opere/satisfactionem. Et de uno quoq; istorū trium pius & discretus confessor fm gratiam sibi a domino impartitā debet ipsi pœnitenti portationem quādam succinctam facere ad alliciendum eum (ut dixi) ad compūctionem. Et primū de contritione significans eius quātitatē quia ut a magistris dicitur / est dolor uoluntarie assumptus pro peccatis cum proposito confitendi & satisfaciendi. Et quid intersit inter contritionem & attritionem: quia contritio est dolor perfectus gratia informatus sed attritio dolor imperfectus & informis. Et quomodo uera cōtritio implicat in duplicem respectum unū. s. ad preterita peccata ea detestando & abominando. Et alium ad futura firmiter. s. propo-

Porro parata

Aug.

Exortatio
particularis
ad cōpunctionē
penitētiæ.

Confessio

Attritio

De arte & modo

nendo se deinceps ea nō perpetrare pro quocūq; bono cōsequendo aut malo uitando. Item quō talis dolor contritionis & abominatiōis debet esse de omnibus ^{peccatis} ~~peccatis~~ in generali & de unoquoq; in particulari s̄m illud Esaia. 38. Excogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine animæ meæ. Item debet eidem dicere de illius doloris in se magnitudine & quātitate: quia interior uoluntatis debet esse maximus quæ ordinat̄ in hac uita haberi potest s̄m illud Trenorū. 2. Magna est uelut mare contritio tua. Et Hierem. 6. Luctum unigeniti fac tibi planctū amarū. Et Iohe. 2. Conuertimini ad me in toto corde uestro in ieiunio flectu & planctu. Item deberet ei dicere de illius cōtritionis fructu & utilitate quomodo .s. illius uirtute in ordine ad clauēs ecclesiæ remittuntur omnia peccata quātūcūq; graua & enormia. Et debet adducere ad memoriā eius exēpla sacræ scripturæ perhibētis quomodo multi magni & profundi peccatores propter magnitudinē contritionis mox consecuti sunt remissionē suorū peccatorū: ut patet in Dauid cui mox ut dixit. Peccaui: prædictū est ei per prophetā Nathā. Et trāstulit a te peccatum. 2. regū. 12. Patet etiā de latrone pendente qui uix compleuit dicere. Memento mei domine dū ueneris in regnū tuū: cū audire meruit. Amen dico tibi hodie mecū eris in paradiso. Luce. 22. Patet etiā exemplo Mariæ Magdalenæ cui dictū est Luce. 7. Remittuntur ei peccata multa: qm̄ dilexit multū. Pateret etiā exēplo Mathæi sedētis in theloneo & Pauli ap̄li qui ex persecutore effectus est uas electionis & multorum aliorū quos longum esset enarrare.

*Exēpla magnæ
miæ Dei.*

*Exortatio
ad confessionem.*

Vm hæc & his similia de cōtritione peritus cōfessor prædixerit pœnitenti: statim & de secunda parte pœnitentia. .s. de confessione facturus est eidem aliā breuē sermocinationē admonēs eū q̄ nō uereatur integre cōfiteri peccata sua eo modo quo

fuerunt ab eodem cōmissa, & nedū peccata: uerū & peccato-
 rō circumstantias illas saltem quæ agrauant: & quæ præci-
 pue mutant speciē peccati de quibus infra. Et quō ad inte-
 gre confitendū peccata sua nō deberet accedere impræme-
 ditatus: sed magnacū discursiōe & examinatione cōscien-
 tiæ suæ per aliquos dies ante; ut supra meminimus in sup-
 positione prima. Imo ut dominus cācellarius parisiēsis in
 suo tripartito de præceptis. c. 16. dicit salubre cōsiliū esset:
 ut christianus quilibet singulis diebus bis aut semel sero &
 in mane: aut saltē festiuis seu dominicis diebus (ut Scotus
 quoq; in dist. 9. lib. 3. significare uidetur) redeat ad cor suū
 cōscientiā examinans dolens de cōmissis & cauere in futu-
 rum proponēs: atq; iuxta dei & ecclesiæ mandatū propo-
 situm habens integrā peccato rū suōrū confessionē facien-
 di pro loco & tempore. Et interim (ut idem cācellarius ibi
 dem subdit) securus existat se in salutis & gratiæ statu con-
 sistere & uitā æternam mereri. Et q; si talis absq; alia cōfesi-
 one continuo decederet in absencia sacerdotis dormien-
 do aut alio quouis modo morte subita præuentus finali-
 ter saluaretur acerbissima purgatorii pena mediante / satis
 quoq; uidetur sentire idē prædictus dominus cācellarius
 in eadē secūda parte tractatu de indulgentiis. consideratio-
 ne. 3. **O**stēdere etiā habet discretus confessor ipsi pœnitēti
 quō pudor ille quē in cōfitendo scelera sua patitur: ad ma-
 gnū meritū sibi cedit: futurāq; operabi cōscientiæ trāquil-
 litatē. Et si pœnitēs ipse uerecūdus sit & nimio pudore de-
 tentus; utpote q; forte iuuenis uel puella seu fœmina exilis
 cōplexionis apud tales præ cæteris persuadendū est primū
 & figendū in aīo: quēadmodū confessio sacramētalis
 est secretissima: & q; omni sciēti deo potius sit q; homini:
 nō ad reuelandū etiā si ad id usq; ad mortē a quocūq; cōpelle-
 re nec ad accusandū sed ad euitādū aut absoluendū & per-
 petuæ quitādū. **L**aboret itaq; prudēs cōfessor tollere oēm

Cācell. Paris.

De arte & modo

talem suspiciōē a pœnitēte: nec etiā formidet q̄ propter detegenda peccata quātūcūq; enormia confessor ipse sit ipsum pœnitentē postmodū odio habiturus aut cōtēptus accusaturus. Imo tenerius eū diligit sicut filiū charissimū: qui suæ fidei se totum cōmisit. Deniq; ostēdat quātū iniquitatis est & hypocrisis pessime quīq; uelle celare in cōfessione corā deo cui oīa sunt nuda etiam anteq̄ fiant: neq; corā illo cōfessore iā experto & tā prouectē & mature ætatis (ut eē debet) cui etiā nihil tā foedū & turpe detegi habet: ut multa alia eo foediora & abominabiliora detecta forte longe ante nō fuerint. Et quēadmodū hoc agere esset seipsum turpiter fallere: esse quoq; melius dicat si nō cōfessus abscedere uelit: q̄ fingere confessionē imperfectā. Sæpe igitur atq; sæpius ei prædicat q̄ si celat aliquid / cōfessio sua & absolutio penitus inualida est & irrisoria / & irā dei prouocans. Dicit deniq; poterit suauiter eloquio: ut si malit alteri cōfiteri: pergat in noīe dñi: dum tñ confessorē diligentē & discretū accipiat: & integrā confessionē faciat: ostēdatq; ei & aliis pœnitētibus q̄ in eis nō quæstū ullū: sed tñ salutem animarū suarū & solutionem liberam a laqueis peccatorum quærat: dicens illud Genesis. 14. Da mihi animas: cætera tibi tolle. Et alibi cum apostolo. Nō quæro uestra sed uos. 2. ad Corinthios. 12. Et ad philipēses. 4. nō quæro datum sed fructum.

Exhortatio
ad satisfactio-
nem.

Aec & alia cōsimilia quæ potius unctio q̄ scriptura docere habet: cū diligens & pius cōfessor circa confessionē differuerit ipsi pœnitēti. Circa tertiā & ultimā pœnitentiæ partē hoc est circa satisfactionē non dissimilē sermonē perorabit dicēs ei: quomodo peccator propter quodcūq; peccatū mortale cū sit offensa malī infiniti boni incurrat reatū pœnæ æternæ ut theologi dicūt li. 2. di. 42. & sanctus Thomas ibi & sua prima, 2. q. 87, Et ita quantū est in se manet perpetuo man

cipatus suppliciiis infernalibus: sed uirtute cōtritionis in or-
 dinē ad clauēs ecclesiæ remittitur ei culpa macula uel offen-
 sa. Et pœna æterna cōmutatur in temporalē hic exsoluen-
 dam uel post mortem in purgatorio. Ad quantā tamē pœ-
 nam temporalē in iudicio dei peccatorū post contritiōē
 & confessionē atq; sacerdotalem absolutionē maneat obli-
 gatus: soli deo constat: & de lege cōmuni & ordinata latet;
 confessorē quemq; ut infra magis dicitur: pro nunc sat sit
 innotescere pœnitenti q̄ totam illā pœnam temporalē ad-
 quam post usum clauū ecclesiæ manet obligatus tenetur
 exsoluere uel hic ut dixi in purgatorio. Ostēdendū deniq;)
 est ei quomodo pœnæ quæ in hac uita tollerātur cum sint
 spontaneæ aut uolūtariæ sunt magis utiles & fructuose q̄
 quæ in purgatorio tollerantur. Et e contra pœnæ purgato-
 ri mirū in modū sunt seniores & crudeliores pœnis tolle-
 ratis in hac uita fm̄ illud Augustini in quodā sermone; &
 inde uera & falsa pœnitentia ca. 18. & trahit a magistro in
 4. distin. 20. Et in decretis dist. 25. qui in aliud. & de pœ. di-
 stin. 7. nullus. ubi inquit Augustinus q̄ ille ignis & si æter-
 nus non sit: miro tamen modo grauis est. Excellit em̄ om-
 nem pœnā quā unq̄ passus sit aliquis in hac uita. Nunquā
 enim in carne tanta inuenta est pœna: licet mirabilia marty-
 res passi sunt tormenta: adeo ut sanctus Thomas & alii
 theologi distin. 21. lib. 4. dicant q̄ minima purgatorii pœ-
 na excedit maximā pœnam huius uitæ: propter quod ad
 hebræos. 10. uas electionis dicebat: horrendum est incidere
 in manus dei uiuentis. Et propheta regius in psalmo. Do-
 mine ne in furore tuo arguas me: super quo glo. hic seca/
 hic ure & nō in futuro: propter quæ oīa persuadēdū est an-
 licet pœnitēti: ut pœnā illā satisfactoriā quæ relinquit ei ex-
 piāda post cōtritiōē & cōfessionē hic potius & præcipue
 de manu cōfessoris habētis clauēs ecclīæ eligat sustinere q̄
 in purgatorio: coneturq; libēter acceptare quēlibet pœnitē

Ignis Purgato-
 ri
 Aug.
 Thomas

De arte & modo

tiam a sacerdote sibi iniuncta: & acceptata pro uiribus cum dei auxilio adimplere: certum ipsum faciens quod si hic nullam sustinuerit: ibi restabit exsoluenda in totum. Et si hic modicam & parvam exsoluerit: ibi multam & magnam. Et eque si hic magnam: ibi parvam. Et si hic totam: ibi nullam. Et ideo consulendo poenitentem admoneat prudens & fidelis confessor: ut & ipse sponte se puniat ieiunando peregrinando carnem macerando deum obnoxius orando & eleemosinas largiendo aliisque modis sibi beneplacitis: ut si forte poenitentia ei per confessorem iniuncta propter fragilitatem humanam non fuerit ex toto adequata poenae sibi in iudicio dei taxata: per illas & conformes poenas ab eodem poenite uoluntarie assumptas simpliciter expiet uel saltem in parte plus aut minus. Erit itaque totus decursus hic ad persuadendum ipsi poenitenti: ut sit promptus & paratus obedire confessori discreto & pio. Et in poenitentiae per peccatis confitendis iniungenda acceptatione: & in sic acceptata ad impletionem. De aliis uero concernentibus satisfactionem & poenitentiae iniunctionem: inferius erit aptior locus dicendi.

¶ Prelu-
dium confes-
soris ad e-
moliendum
cor poenitē-
tis.

¶ Ostendit ergo confessor modo supradicto exposuerit poenitenti commemoratas tres partes integrales poenitentiae earumque maximam necessitatem. Antequam poenitens incipiat serio confiteri peccata sua: debet confessor ipse praemittere ei breue aliquod praeludium dulci & suauis eloquio proponens ei immensa diuinae largitatis beneficia ei collata: ipsum. scilicet ex nihilo creando ad imaginem & similitudinem suam. Gene. i. eundemque creatum gubernat & pascit atque angelico ministerio custodit ut dicitur in psalmo. angelis suis mandauit de te ut custodiant te in omnibus uis tuis. Suo etiam precioso sanguine redemit. i. Petri. i. Non corruptibili auro uel argento redempti estis de uana uera conseruatione: sed precioso sanguine agni immaculati: uitam quoque aeternam quantum est in se ab aeterno ei preparando. Ad ephe. i. elegit nos ante mundi constitutionem. Proponat etiam

illi mundi huius uanitatē. Ecclesiastes. 1. Vanitas uanitatū
 & oīa uanitas. Tēptationē diaboli qui tanq̃ leo rugiens
 circuit quæres quē deuoret. 1. Petri. 5. Itē peccati momēta-
 neā delectationē: q̃ ut Gregorius inquit. Momētaneū est
 quod delectat: æternū qđ cruciat. Item uitæ breuitatē. Iob.
 14. Breues dies hoīs sunt. Mortis certitudinē. ad hebræos
 9. statutū est hominibus semel mori. Itē temporis mortis
 incertitudinē: q̃ nescit hō finē suū. Ecclesiastes. 9. Itē extre-
 mi iudicii terribilē examinationē: q̃ omnes stabimus ante
 tribunal christi: ut unusquisq̃ referat quæ gessit. Itē oīum
 peccatorū in illo iudicio propalationē & peccatorū cōfusio-
 nem. Ad ro. 6. Quē fructū habuistis tunc: de quibus nunc
 erubescitis. Itē dānatorū iudicibilē & angusta coarctatio-
 nem. Nā ut Augustinus inquit. O q̃ anguste erunt tunc re-
 probis uix superiori iudice irato. Inferius horrendū cahos
 A dextris peccata accusantia. A sinistris infinita dæmonia
 Interius cōscientia urēs. Exterius mūdus ardēs. Miser pec-
 cator sic deprehēsus quo fugiet? Latere erit impossibile. Ap-
 parere intollerabile. Itē penarū inferni interminationē: q̃
 ibunt hi in ignē æternū. Mathæi. 25. Itē christi pietatē qui
 non uenit uocare iustos sed peccatores ad pœnitentiā Ma-
 thæi. 9. Et maius gaudium fit in cælo super uno peccatore
 pœnitentiā agente &c. Luce. 15. Et quacūq̃ hora peccator
 ingemuerit: uita uiuet & nō morietur. Ezechielis. 18. Et cō-
 uertimini ad dñm deū ur̃m: qm̃ benignus est & misericors
 & præstabilis super oēm maliciam. Ioelis. 2. Eiusq̃ mīa si
 exaltat iudiciū. Iaco. 2. Neq̃ uult mortē peccatoris; sed ma-
 gis ut conuertatur & uiuat Ezechie. 18. & 33. Neq̃ delectat̃
 in perditione uiuorū. Sapiē. 1. Qm̃ potius cotidie pulsat
 ad hostiū cordis nr̃i. Et si ei aperit̃: intrat & cœnat nobiscū
 Apoca. 3. Cōtinuo exhortat̃ peccatores ad pœnitentiā dicēs.
 Conuertimini ad me: & ego cōuertar ad uos. Zachariæ. 1.
 Nā & delitiæ meæ esse cū filiis hominū. prouer. 8.

Greg.

Aug.

De arte & modo

Documē-
tum circa
modū quē
in cōfite-
ndo penitēs
habere de-
bet.

Vm ex prædictis exhortationibus iā cor pœni-
tētis nī fuerit lapideū aliquatenus fuerit emol-
litū & allectū ad feruētē cōpunctionē & ad
uerā & integrā peccatorū confessionē &c. tunc
pœnitēs ipse incipiet spāliter discrete & ordinate (si sciat)
peccata cōmissa detegere eo .s. ordine & modo quo pecca-
uit: uel saltem eo ordine quo fuerint eius memoriæ oblata
per præcedentē cōscientiæ examinationē & discussionem.
Et interim q̄ peccator scit cōfiteri & referre cōmissa discre-
tus cōfessor permittat eū dicere donec cognoscat eū in ali-
quo titubare. Et tunc adiuuet ipsum dirigēdo/consulēdo/
refocillādo & aliquāliter erubescētiā aut uerecūdiā subleuā-
do/dicens. Fili fortia iō esto in proximo est ut cureris a do-
mino. *Thobiaz. 5.* Viriliter age & cōfortē cor tuū. Et sicut
peccare nō erubuisti: cōfiteri non paueas: quia misericors est
deus & præstabilis super omnē maliciā. Nā si uerā pœnitē-
tiam egeris: peccatorū tuorū sine dubio misericordiā cōse-
queris. Cōfiteri ergo & dic. De pfundis clamaui ad te dñe:
Dic fili mi tu iniquitates tuas: ut iustificeris. Nam si tu nō
clauferis os tuū: nō claudet super te puteus inferni os suū:
ut Augustinus dicit super psalmū. 68. Præcaueat summo
opere prudēs confessor ne a principio sit austerus tristis &
rigidus. Et quicquid pœnitēs in cōfessione detegerit non
admiretur nō reprehēdat neq; scādalizetur: neq; læpius ex-
puat: nec caput insolite mōueat nec in suspiria aut (quod
absit) uociferationes suspiciosas uel cōsimiles gesticulatio-
nes prorūpat. Mox enim per hmōi clauditur os obstinati
peccatoris: quin potius quousq; cōpleat cōfiteri peccata sua
sic sacerdos affabilis & dulcis in loquendo: pius benignus
& māsuetus in præcordialiter pœnitēti cōpatiēdo: pro tūc
infundēs uulneribus suorū peccatorū oleū cōsolationis cō-
fidētix & bonæ spei. Caueat deniq; astutus cōfessor ne cū
pœnitēs detegerit peccata sua/aspiciat fixe uultū cōfitentis

Thob 5.

Aug.

(ut supra meminimus) sed poti⁹ cōfessor tūc præmaxime diuertat uultum suū quasi nō audiēs nec attendēs ad ea: ne ipsum cōfitentē turbet: uerecūdari & titubare faciat. Et sic uerecūdia aut exasperatione ductus nō integre cōfiteat.

Si uero pœnitēs fuerit adeo simplex & ruralis ut nesciat ordinate dicere: laboret cōfessor ut cōfiteat salte⁹ grauiora quæ magis grauāt eius cōscientiā: ut ex illis prudēs cōfessor possit perpēdere de quib⁹ deinceps habeat eū interrogare.

Cū tñ pœnitēs scit ordinate uel p semetipm cōfiteri nō impediat neq; interroget: nā per hoc tollitur multū erubescētiæ quæ (ut Aug. dicit) magna pars pœnitētiæ est: maior nāq; cū erubescētia solāt confitētes dicere peccata cōmissa per se metipfos: q̄ solūmodo ad interrogata respōdēdo.

Et si cōtingat tūc inter p̄fitēdū aliqd interrogare & requirere a cōfite: erit solū p prudentē cōfessorē supplēdū ubi ipm cōfitentē deficere uiderit in exprimēdo. s. circūstātias illas maxime quæ multū a ggrauare uel mutare seu trāsferre speciē peccati cognouerit: uel exponēdo aliqd esse mortale quod proueniat a pœnitēte cōfitei. uel si sit tale qd habeat anexā restitutionē aut excōicationē & hmōi quæ ipse pœnitens nō perpēdit neq; aduertit.

Expedi deniq; ut diligēs cōfessor zelū animarū habēs comedet propriæ memoriæ oia crimina sibi per spōtaneā cōfessionē pœnitētis detecta: neq; ut dixi ullū ex ipsis ante completā cōfessionē reprehēdat: ne ex tali reprehēsiōne exasperatus cōfessionē nō expleat.

Qua tñ completa reprehendet & arguet eū plus uel minus prout uident ei expedire. ut infra magis edoceri habet.

Ostq; ergo pœnitēs sic p̄meditatus & cōsciētia examinatus atq; discussus detegerit fidelit & integre ipi p̄fessori oia p̄cia q̄ memoriæ ei⁹ p talē cōsciētiæ examinationē occurrūt: neq; uideat sibi

āph⁹ aliqd ultra detegēdū uel q̄ forte (ut dixi) est tā simplex & rudis aut uerecūdia p̄peditus: ut nesciat serio & ordinate

Documē-
tum circa
interroga-
tiones cō-
fessoria-

De arte & modo

quicq̃ confiteri. Tunc prudēs & diligens confessor incipiet eum interrogare. Non enim (ut opinor) sunt audiendi in hac re hi qui nihil interrogandū aut inquirendū esse dicūt a confessis: presertim cū hoc ipsum uelint & quā maxime requirāt ipsi cōfessi (ut ex nostris uisitationibus sæpe atq; sæpius colligere potuimus. Alioquin non satis consulitur uerecūdiæ ignorantix & fragilitati peccantiū: neq; impletur illud scripturæ. Alter alterius onera portare & consimilia. Frequenter enim (ut sanctus Thomas in dist. 19. lib. 4. dicit) quæ præ confusione confitens taceret: interrogatus reuelat: licet sint quidam (ut Ioannes gerson in sua secūda parte dicit) male respondentes affirmatiue ad omnia quæ confessor interrogat: propter quod in huiusmodi interrogationibus (ut Augustinus dicit in lib. de poenitia & trahitur a magistro lib. 4. dist. 19. Et a Gratiano de poe. dist. 6.) diligens inquisitor & subtilis inuestigator sapiēter & astute se habere debet. ¶ Aliquod iuxta sanctum Thomā in eadem dist. 19. lib. 4. Confessor tria sagaciter obseruare debet

Primū ut interroget de peccatis & nō de fabulis aliis mūdanis. Et præcipue habet interrogare de peccatis cōmuni-
bus cuiusmodi est transgressio uel omissio decē præceptorum decalogi. Cōmissio septē uitiōrū capitaliū &c. de quibus infra: neq; interrogare habet oēs de omnib⁹: sed quisq; ueniet interrogandus de illis uitiis præcipue quæ cōsueuerunt reperiri in hominibus illius condicionis & status: ut principes & iudices de iusticia. Milites & stipendarii de rapinis & incendiis. Mercatores & officiales & mechanici de periurio/dolo/mēdacio/furto. Ciues de usuris. Clerici de symonia & omissis. Adolescētes de luxuriis & lasciuis. Et sic de aliis ut infra dicetur. Hinc supra in suppone secūda. Diximus multū decere q̃ confessor a principio quærat de officio & statu poenitentis: si ipsum alias nō cognoscit: ut prudētius & congruētius possit formare interrogationes.

Aug
Tria obseruanda a confessore in interrogando poenitentem.
Primū.

Derisio namq; esset quærere a foemina de milicia: & a religioso de armis & sic de cæteris. Secundū quod in hmōi in interrogationibus prudens confessor attendere habet: ut explicite non interroget a principio nisi de peccatis cōibis & consuetis quæ fere sunt omnibus nota. De aliis uero peccatorum adinuētionibus & de peccatis inconsuetis & enormibus & contra naturā nō interroget nisi in generali & a longe & remotis & per quasdam circūlocutiones; ut si pœnitens tale qd cōmisit dicat: & si nō cōmisit non addiscat. De talibus enim dicitur prouerbiorū .ii. qui inuestigator malorū est: opprimetur ab eis. Verbi gratia, si pœnitēs fateatur se cōmisisse uitium luxuriæ: nō statim quærat: si se ipsum manibus polluerit & hmōi: sed sat est quærere quō aut cum quibus & hmōi. Tertium est ut non descendat nimis ad particulares circūstantias peccatorū præcipue carnalium quæ a multis summa cum difficultate uix possunt extorqueri: quia ut philosophus dicit Ethicorū. 3. Delectabilia quāto magis particulariter considerantur: tanto magis sunt apta nata mouere & inflāmare. Nā hoc esset & seipsū in temptationē inducere: & adinuētiones peccatorū docere eos qui ignorāt: utpote si mulier fateatur qd fuerit cognita extra uas debitū: non quærat cōfessor postea quō aut in quo loco & hmōi: sicut faciūt quidā curiosi qui potius dicuntur cōtaminatores quā confessores: qui sæpius peccant mortaliter delectando se de huiusmodi interrogationibus faciendo eas propter curiositatem & delectationem: & ita nocent sibi & etiam confitenti. Sufficere enim debet ei in huiusmodi habere ultimā & specialem speciē peccati. Alias uero turpitudes & inhonestas fœditates quas miseri ribaldi & brutales homines adinueniunt: ipsimet si uolunt exprimant: non tamen quæsi. Non sit itaq; prudens confessor curiosus in inquirendo particulares circūstantias peccatorū: quæ non multū augent uel grauant seu uariant

Secundū

Tertium.

Ethi 3°

De arte & modo

speciem peccati: quoniam nasceretur inde aliquando uel temptatio periculosa uel turpitudine nimia aut suspicio retardatiua confitendi: sed in his cautus confessor pergere debet pedetentim incipiens a generalioribus quæ nullam aut modicam uidentur includere culpam ad specialiora. Et a minus turpibus ad turpiora. Et quasi a causis generalioribus ad effectus earum speciales. Et fiant huiusmodi interrogationes honestioribus uerbis quam materia ipsa de qua sermo fit patiatur propter uitandam tamen aliquam in uerbis foeditatem non dimittat penitens explicare omnia peccata quantum & quousque prudens confessor iudicauerit expedire ad sufficientem de eis noticiam habendam: tum ut sciat confessor congruam eis medellam adhibere: tum etiam pro foeneratione conscientiarum eorum qui confitentur: quia forte postmodum grauioribus urgentur stimulis quasi non bene & integre peccata sua confessi fuissent. Et cum confessor iubere habeat ne confessi aliorum crimina detegant nominando eos uel signis certis notificando: nisi forte peccata talia sint quæ nullo modo aliter possunt explicari: ut si sororem unicam frater male cognouerit: aut uir uxorem: non minus confessor ipse in interrogationibus hoc idem obseruare & cauere debet.

Modus ob
seruandus
a confesso
re in inter
rogando.

Ræmissis supradictis & consimilibus cautelis & auisamentis quæ confessor discretus in interrogationibus faciendis obseruare debet: oportet assignare ordinem & modum interrogandi in particulari. Et erit iste qui sequitur ut primo fiat interrogatio de omissione & transgressionem decem preceptorum decalogi. Secundo de commissione septem uitiorum capitalium. Tertio deculpabili omissione .14. operum misericordie spiritualium. s. & corporalium. Quarto loco de abusione quinque sensuum exteriorum. Quinto de aliquibus interrogationibus specialibus specialiter concernentibus statum & officium ipsius confitentis. Et quia si interro

De preceptis

De 7 peccatis mortali

De opibus misericordie

De 5 sensibus

gationibus quæ particulariter circa unūquodq; prædictorum fieri possunt sequi debere quæ per doctores & theologos & canonistas scripta sunt: fieret (ut ita dicā) processus quidam in infinitū. Ideo & in interrogādo: & in expositiones interrogatorum remittendo sequatur regulariter post Hostiensē Angelū de clauasio in sua summa quæ angelica dicitur: quæ inter summulistas modernos (ni fallor) neq; de prolixitate / neq; de breuitate potest designari & de facili a quolibet curato & confessore haberi potest.

Rimū igitur præceptū decalogi est. Nō habebis deos alienos. Exodi. 20. Cuius expositio trahitur a theologis lib. 3. dist. 37. Et a sancto Thoma secunda secundæ. q. 122. Et opusculo. 4. Et ab Angelo in sua summa. præceptum. §. 3. Circa quod possunt per cōfessorem formari hmōi interrogationes quæ sequuntur.

Interrogationes circa decē præcepta decalogi.

Si pœnitens adorauit aliquā creaturam: aut (ut sic) direxit ad eam aliquam orationem.

Si adorauit diabolū etiā sub angelo lucis sibi apparentē: q̄ est mortale: ut habetur in dist. 9. lib. 3. Et in prædicta summa. adoratio. q. 10.

Si inuocauerit demones pactum aliquod cū eis faciendo: ibi. Sors. §. 3.

Si usus est necromācia & aromātia & hmōi. Et. 2. 2. q. 95.

Si usus est sortibus uel incantationibus ad sciendum furta & occulta. ibidem uide.

Si uoluerit scire futura per uanum aspectū creaturæ. ibidē.

Si quando obuiauit lepori: uel alteri animali credidit præsagium alicuius futuri. ibidem.

Si quādo mulier prægnans petit ignē aut huiusmodi utitur ad sciendum futura. uide ibidem.

Si ad pronosticādum futura usus est literis punctis astrolabio apertione libri & huiusmodi. ibidem.

De arte & modo

Si ad diuinandum aliquid futurum obseruauerit somnia uide ibi. §. 5.

Si coluit deum fm ritum & cerimonias iudæorū aut gentilium: uide. Superstitio. §. 1.

Si pro sanitate danda aut recuperāda usus fuerit ligaminibus aut characteribus: ibi. §. 1.

Si fecit anulum cū panno duplici aut præcise tali hora: aut die: ibi. §. 2.

Si usus fuit arte notoria aut eam didiscit aut docuit: uide ibi. §. 3.

Si usus est herbis supersticiose cōtra demones: uide ibi. §. 6.

Si usus est breuib; ligandis uel portandis ad collum: ibi. §. 7. Et secunda secundæ. q. 96. ar. 4.

Si incantauit animalia aut cōmendauit ne deuoraretur ab aliis & quomodo: ibidem. §. 8.

Si carminauit infirmos. ibi uide. §. 9.

Si ut quis moreretur dixit aut dici fecit missas uel psalterium: ibi. §. 10.

† Si colligendo herbas obseruauit aliqua uana. s. tali die aut hora &c. uide ibi. §. 11.

Si fecit aliqd ut sciret infortuniū alicuius: uide ibi. §. 12.

Si per unum maleficium destruxit aliud uel aliquod malū ibi. §. 13. Et lib. 4. distin. 34.

Si credidit fœminas ire de nocte uel conuerti in bruta: uide ibi. §. 14.

Si habet libros de hmōi supstitionib; uide curiositas. §. 1.

Si obseruauit dies egiptiacos: uide Superstitio. §. 15.

Si dedit poculum ut amaretur ab aliquo: quia est mortale neq; superstitione carens.

Si credidit qd ex constellatione cœlesti cogatur quis ad bonum uel malum: uide Sors. §. 3.

Si usus est sacramentis uel sacramentalibus ad aliquid illicitum: uide Sacramentum. §. ultimo.

Si acceptauit duellum uel obtulit uel fuit causa ut fieret; uide duellum.

Si accepit ferrum cades; uel dedit pro manifestanda ueritate; uide purgatio. in principio.

Si est hæreticus aut fautor hæreticorū; uide hæreticus per totum; aut dubius in fide.

Si apostatauit a fide aut fecit actum infidelitatis timore mortis; ibi.

Si portauit uestes infidelium uide ibidem. §. ultimo.

Si nimia practicum habet cum iudæis; aut intrauit balneum cum eis; uide iudæus. §. I. & balneum.

Iuxta secundum præceptum quod est. Non assumes nomen dei in uanum; cuius expositione uide ubi & expositionem primi: poterit confessor facere huiusmodi interrogationes.

Si uota legitime facta non impleuit; uide uotum. I. & 3.

Si nimis distulit uoti impletionem indeterminati quo ad tempus; ibi uotum. 3.

Si cum tenebatur non adimpleuit uota parentum. ibi. §. 8.

Si impetrauit uoti dispensationem sine causa legitima ibi uotum. 4. §. 10. & 11.

Si fecit uotum sciens quod non poterat; aut de re mala; uel si de bona; tamen propter malum finem; ibi. 1.

Si apostatauit ab aliqua religione uel ordine; uide apostasia. §. 2.

Si blasphemauit deum uel sanctos; uel si male dixit eos; uide blasphemia. Et maledictio.

Si nominauit deum uel sanctos opprobriose uel per membra uerecunda scienter; quia mortaliter peccauit.

Si sacramentum ecclesie enormiter tractauit; uel si dedit aut accepit in mortali. baptismus. uide. §. 10.

Si iurauit falsum quod credebatur uerum aut e contra; uide perurium.

Si iurauit sciens se iurare mendacium; ibi, aut iurauit malum

De arte & modo

aliquod se facturum: ibi & iuramento. 3.

Si iurauit sine deliberatione: ibi. §. 2. & §. 10.

Si iurando affirmauit uel dubiū uel per uerbum credo qđ non credebat. periurium. §. 3. & 4.

Si iurauit ex metu falsum aut cōtrauenire iuramento licet non contrafaceret ibi. §. 5. & 7.

Si induxit aliquem ad iurandū quem sciebat falsum iuraturum: uide iuramentum. 3. §. 11.

Si non iurauit ad intentionē dantis fraudulenter: uide iuramentum. 4.

Si non compleuit iuratū in casu quo tenebatur: uide periurium. §. 1.

Si fecit se absolui a iuramento sine causa legitima: uide iuramentum. 6.

Si cū tenebat orare: uolūtarie se distraxit: uide hore. §. 27.

Si simulauit sanctitatem quā non habebat: uide Simulatio. §. ultimo.

Si illicite adiurauit homines uel dæmones aut alias creaturas: uide adiuratio.

Ira tertium præceptū quod est. Sanctificare sabbata. Cuius expositio habetur ubi prius poterit confessor formare sequentes interrogationes.

Si fecit in diebus festiuis opus manuale aut fieri mandauit in casibus non concessis: uide feria.

Si non uacauit deo in diebus illis missam integram audiēdo extra casum necessitatis. ibi.

Si uacauit ludis aut choreis: uide chorea. Et ludus.

Si cōtēpsit illis dieb⁹ audire predicationē: uide ferie. §. 44.

Si non fecit oblationem in missa ad quā tenebatur: uide oblatio. §. 1.

Si in diebus festiuis de præcepto cōmisit aliqua mortalia: uide præceptū. §. 5. Et ferie. §. 36. Et quia difficile esset scire

quæ peccata cōmisit in festis. Eſſet quoq; difficile interro-
gare de quolibet peccato: an illud cōmiſſerit in feſto: ideo
poſteſt ſic interrogare. Peccaſti mortaliter in feſtis. Et ſi di-
cat ſic: quære ultra ab eo in quot feſtiuitatibus. Et ſi neſcit:
interroga eū: ſi quaſi in omnibus uel in maiori parte ipſo-
rum uel in minori. Et ultra tertio quærat ſi in eodem fe-
ſto peccauerit aliquando bis uel pluries. Et id ſufficit quo
ad illam circumſtantiam temporis.

Irca quartum præceptū quod eſt. Honora pa-
trem tuum & matrē tuā. Cuius expoſitio tra-
hitur in locis prius citatis: poterit confessor fa-
cere ſequentes interrogationes.

Si non dilexit patrem uel matrem: neq; oſtendit eis ſigna
dilectionis: uide, filius. §. 30.

Si non ſubuenit eis in digentibus uel ſi non ſeruiuit uel ſer-
uiri fecit in infirmitatibus eorum: uel ſi obediuit eis: uel ſi
dixerit uerba iniurioſa: uide ibi.

Si maledixit eis: uide, maledictio. §. 1.

Si non fuit executus eorum uolūtates & legata poſt mor-
tem: uide executor, & hæres.

Irca quintum præceptum. ſ. Non occides: quod ex-
ponitur ubi ſupra. Interrogandus eſt poenitens.

Si habuit animū offendendi proximū in perſona
uulnerandæ mutilando &c. præceptum. §. 9.

Si uulnerauit uel occidit aliquem uel occidi aut uerberari
fecit: ibi.

Si indebite iucarcerari fecit aliquem: uide. Carcer.

Si abortum mulieris procurauit: uide abortum.

Si pueros tenellos tenuit iuxta ſe in lecto & ſuffocauit dor-
miendo. Homicidium. 2.

Si cōmiſit homicidium ſpirituale inducendo aliquem ad
mortale uel alias. Homicidium. 4.

Si exercuit ſpectacula in quibus imminebat periculū pro-

De arte & modo

babile; uide. Spectacula.

Iuxta sextum præceptum. *s. Non mœchaberis.*
Cuius expositio habetur in præcomemoratis
locis de quibus in primo præcepto uenit pœ-
nitens interrogandus.

Si cōmīsit fornicationē / uel adulterium / uel stuprum / uel
sacrilegiū / uel incestum / uel sodomīā : aut quouis alio mo-
do se polluit; uide præceptum. *s. Io. & luxuria.*

Si uoluntarie & morose cogitauit de huiusmodi peccatis
propter delectationem; uide ibi.

Si cognouit carnal'r solutā: q̄ est fornicatio . si coniugatā:
q̄ est adulteriū . si consanguineā uel affīnē; q̄ est incestus . si
cū uirgine: quia est stuprū . si eā rapuit a domo parentū uel
alias: q̄ est raptus . si erat sanctimonialis aut alias deo dedi-
cata: q̄ est sacrilegiū . si extra uas debitū aut cū brutis : q̄ sic
erit uitīū innoīatū cōtra naturā: de q̄bus oībus ubi supra.

Si dormiuit cū muliere alterius legis: uel econtra.

Si uir aut mulier dixit uel fecit aliqd finaliter & directe or-
dinatum ab eo in opus carnale etiā si opus ipsum ad extra
nō sequatur: ut cū quis inordinate uidet aut tāgit mulierē:
aut ducit choreas; aut propter hoc inordinate se ornat : aut
calida & exquisita comedit ad id cōferētia: uel loquitur aut
delectatur in turpibus colloquiis; uel alias.

Si fuit mediator peccatorū carnaliū: nam tales grauissime
deū offendunt: ut patet in. c. noli. de pœ. dist. 1. & tenentur
quantū possunt taliter inductos reducere ad bonū & sunt
obligati ad restituendū quicqd propter hoc lucrati sunt.

Si habuit pollutionē dormiendo: uide. Pollutio.

Si uoluntarie & deliberate appetiit aliquod prædictorum
cōmittere. ¶ Pro quo tñ aduertāt noui cōfessores q̄ iuxta
documēta theologorū li. 2. dist. 42. toties quis peccat mor-
taliter : quoties hoc deliberate appetit perpetrare ex diuer-
sis interuallis temporū uel personarū: puta q̄ nunc appetit

deliberate unā personā ad mœchādū cum ea postea præpeditus/aliā appetit. Demū postea recordatus de illa iterū cōcupiscit eā: q̄ in his casibus sunt diuersæ auersiones: uel ratione tēporis uel ratione naturæ. Et q̄ ut dictū est maiori cū cautela procedere habet prudens cōfessor circa interrogationes fiendas in uitiis carnalibus in quibus cōiter hoies sunt magis inuoluti q̄ in alio. Ideo dignum duxi magis in specie assignare modū quē in interrogationibus circa huiusmodi uitiū prudens confessor tenere habeat. Si em̄ pœnitens fuerit persona spiritualis uel mulier aut aliquis non cōiugatus & uerecundus/præsertim puella: interrogabit eā primo si cōmisit aliquod peccatū inhonestatis uel luxuriæ opere uel saltē uoluntate: si nihil dicit: & tñ uidetur confessori ex præcedētibus signis q̄ fuerit in aliquo inuoluta: interrogari debet de cogitationibus: si delectatus fuerit cogitare de hmōi carnalib⁹. Et habito q̄ sic caute innōtescēdū est ei quō in his cōtingat mortālī peccare de quo sanctus Thomas prima. 2. q. 74. ar. 8. Et cācellarius parisiensis parte secūda. 30. A. Et in summa præallegata. Cogitatio. §. 2. postea pcedere habet an delectata est audire loqui de huiusmodi: uel uidere uel tāgere se uel aliā personā: & quoties & si in diebus festiuis magis q̄ in aliis. Et si confiteatur q̄ talia cōmisit: poterit ultra interrogari si habuit aliquam pollutionē propter talia cogitata per se uel cū alia persona: ut sic caute inducatur ad cōfitendū quæ ex uerecūdia forte nō sic pedetētim interrogata taceret. Si uero talis persona fateat se aliquod peccatū luxuriæ etiā in opere cōmisisse: interrogetur si cū soluta an cōiugata & si erāt cōsanguinei uel affines & sic de aliis inducētibus in noticiā speciei peccati.

Quæ septimū præceptū quod est. Non furtū facies. Cuius expositionē inuenies ubi & supra poterunt formari sequentes interrogationes.

Si cōmisit aliqd furtū aut rapinā: de quibus uide in furto

De arte & modo

& rapina. Si pedagia iniusta aut exactiones aut talias indebitas exegit: uide. **Pedagium.** & talia.

Si res naufragantium accepit: uide **naufragium**. Aut fuit in bello iniusto. **Bellum**.

Si inuenit aliquid quod nō restituit: uide **inuenta**.

Si aliqua mala fide præscripsit uel si cōmisit usuram: uide **Præscriptio.** & **usura**. Si mutauit pecuniā uel granū uel uinum uel huiusmodi ut aliquid inde lucraretur: uide **usura**.

Si fructus pignoris nō computauit in sortē: uide **pignus**.

Si tenuit aliquid uiliori precio propter præuentionem solutionis. Vel si carius uendidit propter dilationē solutionis: uide **usura**. §. 58. & §. 63.

Si fecit cābia sicca uel alias illicita: ibi. §. 51. cū sequentibus.

Si dedit pecuniā in societate cū lucro & sine periculo: uide. **societas**. 2. Si accepit aliquod donū ab eo qui donare nō potest uel per ludum illicite: uide **Donatio.** & **ludus**.

Si accepit aliquid per symoniā: uide **symonia**.

Si participauit in dando quodcūq; damnū proximo: siue operādo siue mādādo: uel cōsulēdo / cōsentiēdo / adulādo / receptando / defensando / non euiādo / ratū habendo / non manifestando: de quibus uide **Furtū.** & **restitutio**.

¶ Circa octauū mandatū: quod est. **Non dices falsum testimonium.** Cuius expositio trahitur in locis aliorū præcedentiū præceptorū: poterunt fieri hmoi interrogationes.

Si dixit falsum aut mēdaciū in iudicio uel extra in damnū alterius sui aut proximi: de quo uide **Mendaciū.** & **testis**.

Si noluit testimoniū dicere productus in testē; uel non dixit ueritatem: pecunia corruptus: uide. **testis**.

Si usus fuit astutia in testificando: uide **astutia**.

¶ Circa nonū præceptū. **Non concupisces domū aut rem proximi tui:** quod exponitur locis in primo præcepto citatis poterit poenitens sic interrogari.

Si uoluit habere res proximi per fas & nefas uel iniuste: ui

de. Auaricia. Et aliis modis de quib⁹ supra in septimo præcepto. Et infra circa uitium capitale auariciæ.

¶ Circa decimū præceptū quod est. Non concupisces uxorem proximi tui. Quod etiam exponitur ubi supra poterit fieri huiusmodi interrogatio.

Si inordinate concupiuit uxorem quācūq; quæ non esset sua. Et aliis modis de quibus supra in sexto præcepto. Et infra circa uitium capitale luxuriæ.

Xaminatus aut discussus pœnitens circa decē præcepta decalogi. Venit ut præmissum est in-
terrogandus circa septem uitia capitalia. Quæ
sunt / superbia / auaricia / luxuria / inuidia / gula /

Interros-
sationea
circa septē
peccata capi-
talia.

ira / accidia. Circa superbiam aut sic est interrogandus.

Si propter inordinatum amorē propriæ excellentiæ egit aliquid contra diuina præcepta.

Si existimauit habere bonū quod habet a se non a deo.

Si bona q̄ habet credidit a deo sibi data ppter sua merita.

Si se iactauit habere bona quæ non habebat.

Si despectis aliis uoluit uideri singularis: de his omnibus theologi lib. 2. distin. 42. & Thomas. 2. 2. q. 162. Et in summa angelica. Superbiam.

Circa ambitionem quæ ponitur prima filia eius; de qua uide. Ambitio: est ultra quærendus.

Si appetit beneficia propter honorē principaliter: uel appetit dignitatem sciens se indignum.

Si procurauit dignitates per uias illicitas: uel si erit publica officia: aut peruersæ mutuauit.

¶ Circa præsumptionem quæ est secunda eius filia. Est perquirendus.

Si posuit se ad faciendū quæ erant super facultatem suam.

Si exercuit officium quod nesciebat: uel si exposuit se periculis peccatorum: uel si nimis præsumpsit de dei misericordia: uide præsumptio.

De arte & modo

✓ Circa curiositatē quæ ponit ei⁹ tertia filia est interrogad⁹
Si uoluit addiscere uel audire quæ fieri nequeunt sine mor-
tali: uel si curiosus attendens neglexit necessaria ad salutem
animæ. Curiositas.

✓ Circa ingratitudinem quæ est quarta filia: quærat⁹. Si
despexit dei beneficia uel nō retribuit benefactori: uel ei in-
iuriam intulit. Ingratitudo.

✓ Circa iudiciū quæ est quinta filia: requiratur. Si usur-
pauit iudiciū: uel male iudicauit: uide Iudiciū.

✓ Circa adulationē quæ est sexta filia: interrogetur. Si fuit
adulator: uel adulando prouocauit aliquem ad superbiam
uide. Adulatio.

✓ Circa septimā superbix filiā quæ irritio dicitur: quærat⁹.
si derisit proximū: uel deo seruientes.

✓ Circa octauā filiam quæ est tentatio dei: quærat⁹: si ali-
quando exposuit se periculo probabili mortis sine necessi-
tate: uide tētare deum.

✓ Circa pertinaciam quæ est nona filia: petatur. Si fuit ni-
mis pertinax in suo sensu: aut fecit aliquid propter arrogā-
tiam quæ ponitur ultima filia superbix.

✓ Circa auariciam uero quæ ponitur secundū uitium capi-
tale est interrogandus poenitens.

Si appetiit diuitias & alia bona temporalia inordinate &
contra legem dei & dictamen recte rationis. Si acquisiuit
diuitias & alia bona tēporalia inordinate per uias illicitas.
Si retinet aliquid alienum cōtra uoluntatem domini.

Si ob amorē pecuniæ aut diuitiarum subtraxit sibi necessa-
ria & quo ad animā & quo ad corporis sustentationem.

Si propter amorē diuitiarū falsificauit uel monetā: uel ali-
quod instrumentū scripturæ: uel illud destruxit uel occulta-
uit aut falsificauit mensuras & pondera.

Si uēdidit rē unā pro alia. puta uinū limphatū pro puro.
Si furatus est gabellas aut pedagium iuste positum.

Si lufit aliquo ludo intentione expoliandi proximū : aut fraudem aliquam ibi cōmittendo.

✓ Circa luxuriam quæ ponitur tertium uitium capitale eft interrogandus pœnitens.

Si habuit aliquas cogitationes fœdas & turpes circa uitium carnale in quibus morā contraxit & delectationē habuit.

Si opere ppetrauit aliquā de speciebus luxuriæ fuperius enūmeratis in .6. pcepto. puta fornicationē / adulteriū / inceftū / raptū / facriligiū / uitium nominatū : aut quouis alio modo de ibidē ptractatis. Si ufus eft uerbis libidinosi aut inhoneftis aut geftibus uel ad prouocādū alios uel unde pbabiliter habēt puocari ad luxuriā: uide in turpiloquio & fcurrilitas

✓ Circa gulam quæ eft quartum uitium capitale uenit pœnitens interrogandus.

Si nimium & ufq; ad naufeam comedit : aut nimio cū ardore & effrenato appetitu: uide gula.

Si nimiū ftudiū appofuit in præparādo : aut nimis lautæ comedit: ibi. Si in comedendo præuenit horā præcipue diebus ieuniorum: uide ibi. & ieunium.

Si inebriauit fe: aut inde ebetudinem mentis incurrit: uide ebrietas. & ebetudo.

Si ex nimio cibo potuq; deuenit in multiloquiū aut turpiloquium aut fcurrilitatem: uide multiloquium & c.

Si ex nimio potu & cibo incurrit immundiciam aut pollutionem: uide Immundicia.

Si nimium exquisite comedit & bibit: ut poffet luxuriam. uide gula. & luxuria.

Si in diebus ieuniorum fregit ieunium: uel prohibita comedit: uel ingurgitauit fe: Ieunium. Gula.

✓ Circa inuidiam quæ ponitur quintū uitium capitale eft interrogandus pœnitens.

Si defiderauit malum proximi & quanto in hoc tempore perfeuerauit: & quoties: uide Inuidia.

De arte & modo

Si lætatus est in aduersis proximi; aut tristatus in prosperis deliberate; uide ibi.

Si usus est susurracione ad superseminandum zizanias inter proximos; uide susurro.

Si odium habet proximi & ob id uel detraxit aut libenter de eo detractiones audit; uide detractio.

Si falso accusauit proximū imponens ei malum quod nō fecit ex rancore; uide accusatio.

Si simulauit amiciciam cum alio; ut inde acrius damnificaret; uide simulatio.

Si inimicos persecutus est aut denegauit eis dilectionis signa in casu necessitatis uel alias; uide dilectio.

¶ Circa iram quæ dicitur sextum capitale uitium; est interrogandus poenitens.

Si appetiit uindictam proximi. Neq; uoluit ei recōciliari; uide Ira. & eligere.

Si irrogauit proximo iniuriā / contumeliam aut conuitiū seu opprobrium; ibi & contumelia. Conuitium.

Si rixam habuit cum proximo suo; uide rixa. Vel maledixit ei; uide. Maledictio.

Si seditionem cōmouit in proximū; uide seditio. Si bellū mouit iniustum; uide. Bellum.

Si tenuit partialitates uel eas secutus est.

Si furiose & inordinate aut confuse clamauit in proximū. uide clamor.

Si murmurauit in deū aut in proximū; uide murmuratio.

Si indignatus fuit in proximū nolens eum audire & cum aliorum scandalo; uide. Indignatio.

Si ira cōmotus blaffemauit deū aut sc̃tōs; uide blaffemia.

Si ex tumore iræ inflatus cōtempnit alios; uide. Tumor.

¶ Circa accidiam quæ ponitur septimū uitium capitale interrogandus est poenitens.

Si ex accidia dimisit agere quæ tenebas; ut audire missam;

prædicationē/orare &c. uide Accidia. Si poenituit se bene fecisse: & ex tedio incurrit infirmitatem: uide ibi.

Si fugit labores quoscunq; : ociositatem amans : uide ibi & Ociositas. Si tepide egit quæ agenda ab eo erant feruenter: uide euagatio mentis.

Si ex accidia incurrit pigritiā aut torporē: uide Torpor.

Si fuit negligens in addiscendo necessaria ad salutem : uide Negligentia.

D T aduertendū q̄ non sufficit discreto cōfesso-
ri quærere a poenitente de his septem uitiis ca-
pitalibus: uerum de circūstantiis eorum : ut ex
ca. omnis utriusq; sexus de poeni. & re. satis ap-
paret: ubi Innocētius tertius dicit q̄ sacerdos debet dilige-
ter inquirere peccata & circūstantias eorum quibus prudē-
ter inquisitis intelligat: quale ei debeat præbere consiliū &
adhibere remediū. Confirmatur etiam ex dictis Augusti-
ni in libro de poenitentia. Et trahitur de poeni. dist. 5. Con-
sideret qualitatem criminis / in loco / in tempore / in perseue-
rātia / in uarietate personæ &c. ¶ Et si quæraſ quæ & quot
sint huiusmodi circūstantiæ responderi habet ex his quæ
philosophus dicit. 3. ethicorū. Et theologi lib. 4. dist. 16. q̄
sunt istæ septē sequētes .s. quis / quid / ubi / quibus auxiliis /
uel per quos / Cur / quō / qñ. Et raymūduſ addidit aliam. s.
quoties. ¶ Dicīſ sexto quis: pro uarietate personæ peccātis
uel eius status / ætatis / sapiētix & ordinis / utpote clericus /
religiosus / senex / iuuenis / doctor / rusticus / rex / miles / merca-
tor / uel alias: quia dignitas personæ peccātis ut sic nunq̄ di-
minuit de peccato sed auget & aggrauat saltē in peccatis ex
deliberatione procedētibus: ut docet sc̄tūs Thomas prima
2. q. 73. ar. 10. ¶ Quid. s. utrū malū q̄ prohibitū: uel q̄ ex ge-
nere suo malū: utrū mortale an ueniale: an occultū uel publi-
cū. ¶ Vbi: q̄ an in loco sacro uel alias. ¶ Quibus auxiliis uel
per quos, s. traxit alios ad peccandum: uel quos posuit me-

Documē-
tum circa
circūstan-
tias pecca-
torum.

Conclusio.

De arte & modo

diatores ad malum perpetrandū: uel cum quibus pro quibus & contra quos. ¶ Cur. s. an ex infirmitate uel ex ignorātia: uel quali intētionē fecerit: & quia moralia trahūt speciem ex fine iuxta illud Ambrosii. Affectus tuus operi tuo nomen imponit ideo diligenter est hoc explicādum: nam qui furatur; ut mœchetur; potius est mechus q̄ fur: licet fuerit unum peccatum in uno actū habens tamē plures deformitates. ¶ Quando. s. si in sacro tempore ut diebus festiuis aut ieiuniorum uel alio tempore & quantū in tali perseuerauit. ¶ Quomodo. s. an naturali uel innaturali. ¶ Quoties successiue: nō solū quantū ad consuetudinē: se etiā quantū ad numerū: qui numerus refert ad actionē: nō aut ad obiectū actionis. uerbi gra. si homo iniusta cōtractatione accipiat saccū plenū mille florenis: unū furtum est: si tñ mille florenos indebite acciperet in diuersis puta mille temporibus & actibus interpolatis aut successiue nō unū: sed mille furta cōmittit q̄ in ipso actū consistit peccatū: ut trahitur a theologis li. 2. dist. 42. ¶ Has tñ omnes circūstantias nō est necessariū cōfiteri: sed tantum illas quæ mutant speciē peccati mortalis: ut furari de loco sacro uel accedere ad alienam quæ est cōsanguinea/affinis uel monialis: uel forsan illa quæ & si non mutant speciē peccati: tñ aggrauant multum notabiliter ut furari centū notabiliter grauius est quā furari unū: ut trahitur in dist. 16. li. 4. de quo latius ibidem per theologos. ¶ Est tñ aduertendū q̄ cū dicitur nō esse necessariū cōfiteri circūstantias quæ nō trahūt in aliud genus peccati: nō est referendū ad quoties uel ad numerū: quē aliquis cōfiteri tenetur si potest: q̄ iam nō est unū peccatū sed multa: prout sanctus Thomas notabiliter dicit in quadam eplā ad lectorē bisuntinū in fi. Et ideo prouidus confessor diligenter quærat de numero peccati .i. quoties incidit in istud uel istud peccatum: in quo cōmuniter & confessores & poenitentes leuiter transeunt & si male.

Ertio loco uenit poenitēs interrogādus/ut prae-
missimus circa opera misericordiae: que saltem
pro loco & tēpore quisq; fidelis tenetur adim-
plere: quarū septem dicūtur spiritualia: & sunt
haec/consule/castiga/solare/dimitte/fer/ora doce / in quib⁹
sic esset sigillatim interrogandus.

Si noluit dare consiliū petenti in concernentibus salutem:
uel in re unde notabiliter potest euenire damnū proximo:
cum tñ posset: q̄ tunc mortale est: uel si habeat ex officio.

Si nō correxit quos debuit cum tenebatur: quia tunc peior
factus est in tacendo q̄ alius in cōmittēdo: uide Correptio

Si nō fuit cōsolatus tribulatos: praesertim qñ ex tali omis-
sione incidit tribulatus in desperationē: & ipse bono mo-
do posset. Si nō dimisit rācorē cōtra proximū: uide odiū.

Si impatientē se habuit in iniuriis sibi illatis: puta iniuriās
ipm uel repēdēs ei uicē reddēs malū pro malo: qd est uia a
malo. Si nō orauit pro proximis: praecipue si ad id tenebat
ex officio: utpote q̄ beneficiatus aut de elemosinis uiuēs.

Si non docuit ignorantes: praecipue si ex officio gradu uel
salario conductus tenebatur: utpote/doctor/ magister ca-
thedraticus/ uel alias/curatus.

¶ Circa alia septē opera misericordiae corporalīa quae sunt
ista/uisito/cibo/poto/redimo/tego/colligo/condo: sic etiā
pedetentim esset poenitens interrogandus.

Si non uisitauit infirmos & incarceratos maxime in peri-
culo constitutos.

Si non cibauit esurientes: praesertim in casu in quo si non
pauisti/occidisti: ut Ambrosius dicit,

Si non potauit sitientes potissimū in casu con simili.

Si non dedit operā ut redimeret captiuos & iniuste opres-
sos: cum posset & teneretur.

Si non sepeliuit mortuos praecipue pauperes & domesti-
cos: & quos tenebatur ex officio,

Circa ope-
ra mīe in-
terrogatio-
neo.

De arte & modo

Si non collegit hospites pauperes in domo saltem in casu necessitatis. Si non tegit aut cooperuit pauperes nudos: cum cōmode posset & immineret necessitas.

Sensus
quinque ex-
teriores.

Varto loco uenit pœnitens interrogandus cir-
ca abusum quinque sensuum exteriorum; qui sunt
hi: uisus/ auditus/ odoratus/ gustus & tactus/
quibus sæpe offendit deū. Et ob id cōquireba-
tur propheta Hier. 9. Heu per fenestras ingressa est mors
Si noluit uidere spiritualia & ad compūctionem inuitan-
tia: sed tantum mulieres cōpertas & alia uana ad peccatum
inducuntia. Hinc propheta. Auerte oculos tuos ne uideāt
uanitatē: hinc etiā Iob .31. Pecegi fœdus cum oculis meis:
ut nec cogitarem de uirgine. Hinc Augustinus in regula.
Ne dicatis uos habere animos pudicos: si habetis oculos
impudicos: q̃ impudicus ocl's impudici animi nūcius est.
Si noluit audire predicationē & alia necessaria ad salutem:
sed potius detractiones & murmuratiōes: & alia fœda &
turpia. Hinc sapiens ecclesiastici .28. Sæpi aures tuas spi-
nis & linguam neq̃ noli audire.

Si inordinate & modis exquisitis procurauit odorare sua-
ua quæ ad uitia alliciunt.

Si in comedendo & bibendo procurauit gustus deletatio-
nem ut in luxuria incitaretur uel accuratius & ardentius q̃
oportet illa sumendo: uel turpia & mendacium atq̃ detra-
ctiones & alia uana & nociua loquendo.

Si tetigit nō tengēda puta pudēda loca extra casum necessi-
tatis: uel res sacras cū esset laicus: uel semper uoluit uestiri
mollibus & dormire in straminibus supra modū delecta-
bilibus: uel osculando mulieres alienas uel alias.

Interro-
gationes
fiēde circa
diferfos
status pe-
nitentiū.

Einde quinto & ultimo loco interrogandus
esset pœnitens de aliquibus particularibus per-
tinentibus ad officium & statū suū: propter
quod subiungere uolui hic de aliquibus interro

gationibus cōcernentibus uarios & diuersos status. Et pri-
mo de statu doctorum & magistrorum.

*Doctores et ma-
gister*

Si quæsiuit magisterium uel gradum principaliter pro-
pter honorem. uide honor.

Si fecit se promoueri ignorans quæ ad gradum exiguntur
uide magister.

Si legit sciētias prohibitas uel psonis prohibitis: uide ibi.

Si salariatus existēs extorsit aliquid a scholaribus: uel pro
licentia docendi danda: ibi.

Si obseruauit statuta & iuramenta uniuerſitatis: uide iura-
mentum. Si iactauit se de doctrina & docendo: alios cō-
uitiando: aut uituperando: uide magister.

Si notabiliter fuit negligens circa profectum scholarium:
uide negligentia.

Si modis illicitis subtraxit scholares alterius doctoris.

Si aliquando docuit inutilia uana & falsa: & potius subti-
lia/quam utilia.

Si ad examen alicuius uocatus habilem propter odium ex-
clufit: & ignorantem propter fauorē uel alias admisit.

¶ Circa statum scholarium. Primo si non student nec au-
diunt lectiones prout debent.

Scholares

Si student prohibita aut curiosa & dimittūt necessaria aut
student propter malum finem.

Si non feruarunt statuta & iuramenta uniuerſitatis.

Si expensas quas habent a parentibus expēdunt in conui-
uiis ludis & aliis superfluitatibus.

Si in prouisione alicuius cathedræ cōtulerūt suffragia nō
fm utilitatē sed alias muneribus allekti aut affectionibus.

¶ Circa statum medicorum. Si ignorās quæ ad officiū per-
tinent: ipsum exercet: uide Medicus.

Medici

Si in medendo potius uoluit a se aliquid experiri quam re-
gulas artis sequi: uide ibi.

Si plōgauit infirmitates ut maiorē inde extorq̃ret pecuniā

De arte & modo

Si dedit medicinā uel nociuam uel saltem dubiam ad sanitatem conferendam.

Si non admonuit infirmū a principio: ut confiteretur: uel alias indebite ipsum uisitauit.

Si consuluit aliquid contra salutem animæ pro corporis salute recuperanda.

Si prægnanti propinnauit aliquid: ut foetus moreret. Vel si pauperibus noluit mederi gratis.

Si habet partem cum aromatario & cogit infirmos emere ab illo cum eorum damno.

Si consulunt infirmis sine causa ad ieiunia ecclesiæ dimittenda & carnes comedendas.

Si salarium aut mercedem excessiuam petunt.

Si præcognoscens infirmi mortem non annunciat ei uel parentibus ut sibi provideat de necessariis.

¶ Circa aromatarios. Si uendit uenena uel quæ faciunt abortum: uide Ars.

Si sophisticauit aromata ponens unum pro alio in syropis speciebus aut medicinis.

Si in medicinis conficiendis non posuit quæ medicus ordinauit: sed unum pro alio uel posuit corrupta & uetusta uirtutem nō habentia: ex quibus sequitur infirmitatis prolongatio: uel aliud malum infirmi.

¶ Circa mercatores. Si uendit corrupta aut unū pro alio aut propter malum finem: aut in loco sacro uel diebus festiuis: uel infidelibus portauit arma & uictualia.

Ei usus est falsis mensuris ponderibus: uel cum mendaciis periuris & aliis illicitis.

Si uendit rem plus iusto precio propter dilationem uel fecit alios contractus usurarios.

Si composuit cum aliis officii sui: ut omnes uēdat uno precio in damnum reipublice: uide negociatio.

Si expedit scienter falsas monetas: uel bonas radit: uide fal

Aromatary

Merchants

farius. Si emit res raptas uel furatas: uel infideliter se habuit in societate quā habet cum aliis.

Si uendens pro aliis uendidit pro. xii. & solū dedit dño. x.

✓ Circa lanifices. Si uendidit pannū unius lanæ aut tinturæ pro alio: uide Emptio.

Si nimis traxit pannū: uel si non soluit laboratoribus: uel in præcium dedit pannū corruptum.

✓ Circa proxenetas. Si male consuluit scienter in aliquo cōtractu. Emptio. Restitutio.

Si fuit mediator contractum usurariorum.

Si decepit in precio: dicens uni q̄ uult tantū: & alteri q̄ nō potest habere nisi tantum.

✓ Circa tabernarios. Si uēdidit uinum limphatum pro puro: uide Emptio.

Si tenuit instrumenta ad ludendū: uel meretrices: uel ministravit scienter ad ebrietatem.

✓ Circa sutores. Si fecit uestes impudicas quæ nequeunt absq̄ peccato deferri.

Si male incidit pannū ex culpa sua: uel si furatur de panno

✓ Circa pistores. Si fecit panē nimis ponderosum uel miscuit aliam farinam. Emptio.

✓ Circa macellatores. Si uendidit carnem corruptam pro sana: uel de pecude pro castrato.

✓ Circa aurifices. Si uendidit aurū alchimicū pro uero: uel si cudit monetā sine licentia: uel si radit uel facit aquā unde aliquid minueret: uel si emit pecuniā uel lapidē preciosum minus iusto ab ignorante.

✓ Circa datarios. Si exegit datiam uel pedagia iniusta & ab ecclesiasticis uel fraudauit.

✓ Circa agricolas. Si non laborauit fideliter: uel si permisit animalia nocere in agris.

Si defraudauit dominū in parte danda uel non coluit possessiones ut debuit.

Lanifices

Proxenetas

Tabernarius

Sutores

Pistor

Macellator

Aurifices

Datarius

Agricola

De arte & modo

¶ Circa uenatores. Si exercuit in die festo: uel quia clericus:
uel quia dedit damnum agris.

¶ Circa iudices. Si dedit iniustā sententiā scienter uel igno-
rante: uel non elegit talem assessorem.

Si elegit assessorem in fraudem quia erat ordinarius: uel
quia non indigebat.

Si iniuste iudicauit munere fauore uel odio: uel præter or-
dinem iuris.

Si dedit indebitas dilationes: uel posuit ad torturam sine
legitimis iudiciis.

Si allegationes friuolas admisit: uel reo fecit indebitas in-
terrogationes.

Si appellationē legitimā nō admisit & admisit friuolam.

Si partem non condemnauit in expensis/cum deberet: uel
relaxauit pœnam.

Si protraxit sententiā in longum ut extorqueret pecunias
uel in damnum colitigantium.

Si non purgauit prouinciam malis hominibus: uel si pau-
peribus & uiduis non prouidit de aduocato.

¶ Circa officiales dominorū. Si cōminatus est alicui nisi ei
daret: uel si exegit iniusta grauamina.

Si executus est iniustam sententiā: uel non accusauit quos
tenebatur ex officio.

Si habens soluere de pecunia domini extorsit ab his quib⁹
tenebatur soluere. salariatus existens ipse.

Si propter pecuniam dimisit malefactores: uel si nō serua-
uit statuta ab eo iurata.

¶ Circa cōsiliarios dominorū uel rei publicæ. Si dedit frau-
dulenter cōsiliū: uel ei consensit.

Si in cōsilio apposuit aliqua in damnū aliorum: uel per-
misit res cōmunitatis dilapidari.

Si consensit in aliqua statuta iniusta aut cōtra libertatem
ecclesiæ.

venatores

iudices

officiales

cōsiliarios

✓ Circa arbitros uel arbitratores. Si dedit unquam sententiam scienter uel ignoranter.

Si permisit expirare compromissum: uel si pro spirituali dedit temporale.

Si pro pace abstulit ab uno & immoderate dedit alteri.

✓ Circa accusatores. Si accusauit aliquē calūniose: uel mala intentione.

Si accepit præciū ut non accusaret: uel iurauit nō accusare.

Si accusatus respondit calūniose: uel tacuit ueritatem.

✓ Circa aduocatos. Si defendit iniustam causam: uel amisit iustam ex ignorantia.

Si immoderatum salarium extorsit: uel reuelauit aduersario secreta clientuli.

Si frustratorias dilationes quæsiuit: uel falsas leges aut instrumenta produxit.

Si clientulum instruxit de falsitate dicenda: uel pro pauperibus non aduocauit.

Si qualitercūq; fuit causa alicuius dāni in tali aduocatione.

✓ Circa procuratores. Si defendit causam iniustā/ uel si infideliter aut negligenter se habuit.

Si in positionibus ponendis uel respōdendis periurauit: uel fuit causa periurii.

✓ Circa notarios. Si male ditauit instrumenta uel testamenta ex ignorantia: unde sequitur proximi damnū: uel si instrumenta occultauit maliciose/ aut destruxit: aut falsificauit.

Si instrumenta quæ recepit non posuit in prothocollis suis ex negligentia.

Si fecit instrumenta in fraudem usurarum: uel si petiit indebitum salarium.

Si recepit instrumenta illius qui non erat sanæ mentis.

Si scripsit instrumenta contra ecclesiasticam libertatem.

Si notarius episcopi petiit ab ordinandis salarium nō sūm instrumentum sed sūm qualitatem ordinis.

De arte & modo

litigantes
✓ Circa litigantes. Si mala intentione uel calūniose litiget: aut se defendit uel iniuste appellauit.

Si non respondit ueritatem/ quando tenebatur interroga- tus: uel litigauit sciens iniustam causam habere.

Si habens iustā causam litigandi: non tamen per iusta me- dia sed cum mendaciis periuriis & huiusmodi.

Si fraudulenter conuenit aduersarium coram aliquo iudi- ce non suo.

testes
✓ Circa testes. Si in iudicio interrogatus noluit dicere ueri- tatem: uel dixit falsum: uel dubium pro certo: uel pro testi- monio accepit pecuniam.

tutores
✓ Circa tutores uel curatores. Si non administrauit bene bona pupillorum: uel si cōsummauit bona ipsorum: uel si- bi appropriauit: uel pro ipsis usuras exigendo.

legatos
✓ Circa legatos dñorū aut rei publicæ. Si steterūt absentes sine causa: uel p factis suis in expēsis dñorū seu rei publicæ.

principes & dominos
✓ Circa principes & dominos sæculares. Si habet domi- nium alicuius ex iniusto titulo.

Si imposuit collectas indebitas/ aut pedagia iniusta: uel ne- glexit facere iusticiam.

Si posuit officiales malos: & scit extorsiones eorum & op- pressionem/ & negligit.

Si ea quæ sunt cōmunitatis/ appropriat sibi: uel non pro- misit testari aliquos.

Si fecit statuta & leges iniquas: uel si uendidit iusticiam: uel officia malis.

Si uassallos indebite spoliauit/ aut grauauit: uel si non cor- rexerit familiam suam.

Si non tenuit uias securas: uel si fecit frangi aut incendi ec- clesias.

Si usurpauit iurisdictionem ecclesiasticam: uel impediuit ne literæ apostolicæ obedirentur.

Si dedit damna in agris propter uenationes: uel tenuit ani-

malia siluestria agros subditorum deuastantia, Vel tenuit nimias pompas.

Si non soluit famulis suis: & etiam creditoribus: uel non seruauit fidem promissam.

Si permisit deferri prohibita infidelibus: uel fuit receptor hæreticorum.

¶ Circa clericos. Si est irregularis: uel suspensus: uel recepit ordines in peccato uel symoniace.

Si dixit horas canonicas: uel non defert tonsuram aut habitum: aut immiscuit se negociis.

Si exercuit inhonesta clericatui: si nimis raro celebrauit: uel non cum requisitis.

Si promisit alicui dicere missas: & recepta elemosina eas non dixit uel non tot.

Si non benedixit mensam: nec post cibū gratias reddidit.

¶ Circa beneficiatos. Si obtinuit beneficium symoniace: uel alias indebite: uel non intendens clericari: uel non residet nec prouidet de uicario sufficienti.

Si habet plura beneficia & quomodo fuerit dispensatus: & quomodo expendit fructus beneficiorum.

Si alienauit uel alienari permisit bona ecclesiastica: si habet possessiones destructas.

¶ Circa prælatos. Si posuit indignos in officio aut beneficio: uel non correxit subditos.

Si contulit ordines indebite: uel imposuit indebitas collectas. Si non uisitauit singulis annis diocesim: uel si non habuit testes synodales.

Si non fecit consecrationes ecclesiarum/altarium & supellectilium: neq; oleum & chrisma in coena.

Si non tenuit confirmationis sacramentum: neq; subditis prædicauit.

Si testamenta & legata non fecit impleri: uel si incerta sibi appropriauit.

De arte & modo

Si non tenuit bonum & diligentem uicarium: uel indebi-
te dispensauit in uotis &c.

Si quæstuarios pro lucro permisit indiscreta prædicare: &
subditos spoliari.

Si non tenuit in ecclesia cathedrali magistrum pro paupe-
ribus clericis.

Si monasterio & hospitalarios bene gubernari neglexit.

¶ Circa confessores. Si absq[ue] scientia & auctoritate expo-
nunt se confessionibus audiendis.

Si absoluit in casibus in quibus non potuit: uel manife-
stos usurarios.

Si nimis festinauerit uel curiose interrogauit: uel non inter-
rogando ut debuit.

Si reuelauit confessionem. Vel in mortali existens alios
audiuit.

Si ad confessionem uocatus cum teneretur renuit uel di-
stulit: uel propter lucrum audiuit.

¶ Circa prædicatores. Si prædicauit in mortali notorio exi-
stens: uel debita scientia carens.

Si prædicauit falsa aut mendacia: uel curiosa & uana: & tã-
tum propter lucrum uel honorem.

¶ Circa inquisitores hæreticorum. Si extorsit pecunias: uel
bona ecclesiarum applicauit fisco: uel si maliciose imposuit
crimē: uel si omisit procedere ut debuit ex amore aut timo-
re aut lucro: uel impediuit se de alienis.

¶ Circa religiosos. Si intrauit per symoniam: uel in laxio-
rem habens uotum de strictiore.

Si fuit proprietarius: uel non castus: uel non obediens su-
periori.

Si non obseruauit regulam & statuta ordinis: uel reuelauit
secreta ordinis.

Si in electionibus inordinate se habuit: uel si recessit a mo-
nasterio sine licentia.

Si nimis frequentauit monasteria monialium: uel cum deuotis mulieribus excessiue conuersationem contraxit.

¶ Circa abbates. Si habuit curam sibi commissorum: eos uita & doctrina instruendo. Vel si dispensauit cum eis sine causa legitima. Vel si nimis rigoroſe uel nimis laxè eos regit.

Si bona mensæ conseruauit: & ea alienari non permisit.

Si infirmorum curam gessit: & si in feriis sextis tenere capitulum fecit.

Si silētium & clausuram obseruari fecit: & habitum extra cellam portari mandauit.

¶ Circa hospitalarios.

Si fecit inuentarium rerum hospitalis: & uetusta renouat de tempore in tempus. Vel si bona hospitalis conuertit ad alium usum. Vel si perierunt ex sua negligentia. Vel si hospitalarius est pius: & affabilis ad infirmos & peregrinos suscipiendos & tractandos.

¶ Circa coniugatos. Si contraxit clandestine: uel in gradu prohibito.

Si consumauit matrimonium ante benedictionem nuptiarum.

Si negauit debitum uxori petenti irrationabiliter: uel sponte reddidit se impotentem.

Si reddidit adultere: uel econtra.

Si cognouit causa satianđæ libidinis: uel tempore mēstrui uel tempore imprægnationis uel in diebus festiuis: uel tractauit uxorem non ut sociam: sed ut ancillam.

Si contra uoluntatem uxoris stetit nimis in remotis causa cupiditatis uel alias:

Si non seruauit fidem uxori: uel habet concubinam.

¶ Circa uxores. Si fuit inobediens uiro: uel dedit bona uiri contra eius uoluntatem.

Si non seruauit ei fidem: uel si non habuit bonam curam

De arte & modo

de filiis filiabusq̃.

Si fuit nimis litigiosa: uel usa est ornatu indebito.

Si procurauit sterilitatem; uel usa est uanis & supersticio-
sis: ut haberet filios.

Si procurauit abortum; uel suffocauit paruulum apud se
in lecto dormientem.

De ma. pua Circa dominos erga seruos. Si in eis loquendo fuit rixi-
dus: & non placidus.

Si mādando & præciendo fuit in indiscretus: uel si in re-
munerando fuit nimis parcus: uel si in non morigerādo re-
missus: uel si in corrigendo & castigando seuerus: uel negli-
gens: uel seruorum iustas querellas non audiendo: uel im-
moderatis laboribus onerando / uel necessaria ad salutem
spiritualem & corporalem eorum non procurando. Idem
sentiendum est de dominabus erga ancillas.

De ma. pua Circa seruos erga dominos. Si fuit proteruus & inobe-
diens domino.

Si fecte & non fideliter seruiuit: uel si furatus est bona do-
mini / uel si non bene attendit ad præcepta domini / uel si
ea sine dilatione executioni non demādauit: uel si aliquod
in necem domini machinatus fuerit: uel si absq̃ eius licen-
tia matrimonium contraxit / uel in aliquo alio ipsum de-
fraudaui.

De ma. pua Circa moniales. Si fuit inobediens abbatissæ: uel detra-
xit uel conspirauit in eam.

Si suscitauit rixam uel scādalum in monasterio: uel sit dis-
cola aut proprietaria

Si fideliter exercuit officiū sibi cōmissum: uel si tenuit ha-
bitum conuentus extra cellam.

Si cōuersionem habeat cum personis suspectis: uel si de-
dit aut recepit litteras sine licētia abbatissæ: uel si misit aut
recepit munera ab aliis quā a parentibus, Si regulam & sta-
tuta ordinis obseruauit.

Erquirendus ultra esset & examinandus pœnitens circa uirtutes theologicas: quæ iuxta apostolū prima ad Corinth. 13. sunt tres scilicet fides/spes/& charitas/qualiter ad eas se habuerit

Interrogationes
circa uirtutes
theologicas.

Et primo de fide quæ iuxta eundem apostolum ad hebræ. 11. Est uasis & substantia aut cæmentum totius edificiū spiritualis: & sine qua impossibile est placere deo. Si firmiter credidit omnes & singulos fidei articulos/ tam septem dei tatis quā septem humanitatis: & illos saltē explicite: quos colit & celebrat sacrosancta mater ecclesia: quia in his nulla ignoratīa uidetur esse excusabilis: cuius est articulus unitatis essentia diuinæ/ & trinitatis personarum. Item articulus spiritus sancti: & articulus conceptionis seu incarnationis. Articulus natiuitatis. Articulus mortis & passiōis. Articulus resurrectionis: & articulus ascensionis: quia de his omnib⁹ celebrat ecclesia festa sua specialia per circulum anni. Si ultra hæc etiam credidit saltem implicite firmiter uniuersa: quæ sacrosancta romana ecclesia docet & prædicat: esse tenenda & credenda usq; ad sanguinem: uel potius in aliquo de his discrediderit, errauerit / aut titubauerit, seu male senserit.

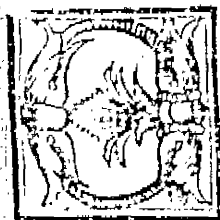
¶ Circa spem. An habuerit spem fixam & fiduciam certā consequendi gloriam: & beatitudinem ex gratia dei/ & ex meritis præābulis: uel si male deceptus defecit de illius affectione in desperationem & in laqueum diaboli incidēs: uel præsumpsit eam habere ex se & sine meritis.

¶ Circa charitatem. Si dilexit deum præ omnibus & super omnia: & proximū in deo & propter deū sicut & seipsum uel si dilectionem sui aut alterius cuiuscunq; creaturæ ante posuit amorī & dilectioni dei: quia in hoc tota perversitas humana consistit: ut Augustinus dicit in lib. 83. q. Vel etiā si dilectionem corporis sui & facultatum terrenarum præposuit saluti spirituali proximi sui: uel si generaliter dilexit

De arte & modo

quod non erat diligendum: aut non dilexit / quod erat diligendum: aut eque dilexit / quod minus uel amplius erat diligendum: aut minus uel amplius dilexit: quod erat equaliter diligendum: quia cum in his omnibus consistat peccatum: ut Augustinus in de doctrina christiana tradit. Nā & peccat qui præpostere agit: de his omnibus uerus poenitens se accusare debet & dicere confessori suam culpam.

Interro-
gationes
circa uir-
tutes car-
dinales.

Xaminandus deniq; esset poenitens circa uirtutes cardinales: quæ ut habetur Sapientiæ. 8. sunt quattuor / prudentia scilicet iusticia / fortitudo / & temperantia: quæ consistunt: prudentia in præcauendis insidiis: iusticia in subueniendis miseris: fortitudo in perferendis molestiis: temperantia in coercendis delectationibus prauis. Si ergo in his omnibus recte se habuerit: uel ne: interrogandus esset a prouido confessore.

¶ Et generaliter quærat. Si in omni actu morali (prudentia mediante) medium præfigerit: se ipsum dirigens qualiter / & per quæ media in operando / regulam & dictam rationis attigerit: uel ab eo deuiavit: & quoties.

¶ Item si in rebus exterioribus quæ sunt ad alterum / iusticia mediante / rectitudinē seruauerit / unicuiq; tribuens quod sibi debitum est: & superiori / & equali / & inferiori: uel si in aliquo istorum excesserit: aut defecerit: & quoties.

¶ Item si circa passionēs a terribilibus consurgentes: ut puta circa timores & audacias / fortitudine mediante / eas scilicet moderando / rectitudinem seruauerit: uel in eis aggrediendis / sustinendisq; / aliquando eneruatum animum habuerit: & quoties.

¶ Item si circa passionēs delectabilium: gustus scilicet & tactus: utpote cibi / potus & uenereorum / reprimendas & refrenandas / temperancia subueniente / mediocritatem tenuerit: uel in his nonnunquam subcubuerit: & quoties.

Tlicet regulariter & simpliciter loquendo/ homo non teneatur ad confessionem uenialium: ut sic: neq; etiā ad confessionē obliuorū/ debita diligentia adhibita; nisi forte cum postmodū in memoriā uenerint: ut theologis placet li. 4. dist. 17. multū tamen expediret: ut post supradictas omnes interrogationes factas: poenitens ipse se ipsum accuset/ subdēs clausulā istam generalem/ ita inquiring. Dico meā culpam de omnibus peccatis meis mortalibus: quæ ignoro aut oblitus sum: neq; unquā legitime confessus forte ex mea ignorātia / uel negligentia. Peccaui deniq; multis aliis modis/ cogitatione/ delectatione/ ommissione/ cōmissione/ dissolutione/ locutione/ uisu/ auditu/ gustu/ odoratu/ tactu / & multis aliis modis: de quibus omnibus tam mortalibus quā uenialibus dico meam culpam. Valet enim talis confessio (ut dicunt) uel ad hoc: ut talia remittantur: uel ut ad memoriā & cognitionem reducantur: ut non teneatur iterare confessionem: quāuis multa fuerit tunc oblitus confiteri: dūmodo debitam diligentiam sū suam condicionē & possibilitatem fecerit.

Documētum circa clausulam generales confessionis

Ed quia actus interiores/ cum non exeunt ad opus exterius: non ita sentiuntur neq; de eis cōmuniter poenitentes ueraciter se accusant in confessione. Ideo oportet prudentē confessionem instruere poenitentes de his. Nam omnes cogitationes uitiose procuratæ & cum delectatione receptæ/ sunt explicandæ in confessione iuxta possibilitatem quantum ad quantitatem/ uices/ & moram. In peccato enim cogitationis diligēter est mora examināda: in qua si ratio subcūbat sensualitati consentiendo in opus: uoluntate deliberata si posset: tunc uolūtas pro facto reputatur. Si tñ subcūbat ratio sensualitati/ cōsenttiēdo in delectatiōe tñ: ita tñ q; nō uult in opus procedere: sed tñ uult interius in delectatiōe

Documētum circa actus interiores.

De arte & modo

uoluptari: tunc licet non fuerit plenus cōsensus: bene tamē interpretatus & ita mortale: licet minus quā primū ubi est consensus in delectatione & in opus. Si tamen cogitationes ipse quātūcūq; malæ nō sint studiose procuratæ; nec cum delectatione receptæ: neq; cum mora seruata: neq; sic cogitans/ dedit occasionē ueniēdi propter cibi & potus in temperatīa uel alias: sed subito uenerūt/ & recesserūt cū displicentia: & statim ut sentiūtur/ expellūtur: aut expellere laborauit/ occupādo se in lectione uel alias: tales nō sunt confitendæ: prout sanctus Thomas docet opusculo. 64.

Confessio
nis terminat
ur ano.

Ostquā igitur prudens cōfessor sic sagaciter discussit/ diligenterq; examinauerit pectus aut conscientīa ipsius pœnitentis. Et extorserit ab eo oīa & singula eius peccata/ & omissio nis cum suis debitis circūstantiis speciebus: sic eā scopis mū datā reliquerit: ut iam nihil amplius eius memoriæ occurrat confitendum: tunc faciat pœnitentē terminare cōfessionem suam generalē a principio inchoatā sic dicendo. Ideo precor beatissimā & gloriosam dei genitricem Mariam & omnes sanctos & sanctas: & te patrē/orare pro me ad dominū deum nostrū: ut & ipse misereatur mei. Deinde confessor memoriter retinens (ut ex prædictis supponimus) omnia aut saltē grauiora peccata sibi detecta: cum a principio usq; adhuc semper infuderit uulnerib; peccatoris oleū pietatis & misericordiæ: affabiliter & dulciter ipsum pertractans: tunc iam incipiet superinfundere in eadem uulnera uinū mordacitatis & reprehensionis: ad instar periti medici ut dicit Luce. 10. & trāsumptio in .c. oīs utriusq; sexus. de pe. & re. In qua tñ reprehensione cōfessor sic caute & prudēter se habeat: ut unūquēq; corrigat & reprehēdat pportionabiliter & moderate/ attēta qualitate & psonæ & uitiorū Dulcius nāq; ac suauī; tractare habet litteratos/ nobiles/ & probos uiros; qui secū innactā trahūt a natura uerecundiā

& confusionem: quā rusticos & inuerecūdos ydiotas: qui nisi dure reprehendātur plerūq; animo agnoscunt gravitatem scelerum suorū. Idem sentiendum est de mulieribus quod in earū paternali reprehensione multū attendēda est etiam qualitas personæ & peccatorū. Reducat igitur prudens & diligens confessor sigillatim ad memoriā pœnitentis grauiora saltem & enormia peccata sibi in confessione detecta/ exponēs ei uniuscuiusq; gravitatem/ abominationem/ periculū/ & deceptionem. Et sic pedetentim de unoquoq; sūm gratiam sibi a domino cōcessam/ pœnitentem ipsum corripiat & reprehendat plus aut minus/ acrius uel leuius: prout uideat sic expedire attenta qualitate personæ & peccati: taliter q; correptio illa seu reprehensio prudentis cōfessoris sic maneat memoriter impressa in ipso pœnitente: ut sit ei frenū quodā deinceps prœcauēdi & abstinēdi a peccatis: & ad corroborandā correptionē talis uel talis peccati eiusq; gravitatem & castigationē: possunt adaptari auctoritates & exēpla ex sacra scriptura: uel alias quæ magis congruere uideātur. Stimulatos tamen ex dolore & desperatione/ quantūcūq; peccata cōmissa sint grauiā: confortare & animare expedit. Exempla inducēdo/ David/ Magdalenæ/ Pauli/ Mathæi/ latronis & huiusmodi. Induratos & se excusantes expedit aggrauare mala & peccata eorū. Exponēdo eis periculū exēplo/ Caym/ Saulis/ Iudæ & aliorū

Is autem sic expeditis confessor ultra procedere habet ad pœnitentiæ inunctionem. Ad cuius acceptationem animandus & alliciendus est pœnitens a prudente confessore eo modo quo supra dictum est in expositione tertiæ partis pœnitentiæ scilicet satisfactionis. Ad quod etiam confert quod confessor innotescat ipsi pœnitenti qualitatem pœnarum quæ in iure utpote in canonibus pœnitentialibus taxatæ sunt pro illis peccatis quæ sibi detecta

*Notandum
est circa pœ-
nitentiæ in-
iunctionē.*

De arte & modo

& confessa sunt: ut inde agnoscere ualeat q̄ misericorditer cum eo agitur. In imponendo tñ pœnitentias prouidus atq; discretus confessor ad nōnullas cautelas attendere debet. ¶ Quarū prima sit: ut talem semper pœnitentiā iniungat: quā uerissimiliter credat pœnitentē implere. Ne ipsam uiolando/deterius ei contingat, Cōmonēdus etem̄ est ipse confessus: ne pœnitentiā hanc uel aliam quālibet acceptet: si non eam proponat se firmiter pro uiribus impleturum. Agnoscat tñ se in purgatorio q̄ in hoc mundo grauius oīa soluturū: ut supra recensitū est. ¶ Alia cautela est q̄ licet antiquitus seruaretur: ut pro quolibet mortali peccato septenis pœnitētia iniūgeretur: ut habetur .22.q.1. prædicandū in glo.&.33.q.1.hoc ipsum. §. sequenti. Hodie tñ omnes pœnitentiæ sunt arbitrio confessoris taxandæ pensatis circūstantiis personarū & criminū: ut habetur in.c.deus qui. de pœni.& re.&.23.q.7. tēpora.& sic habet generalis usus ecclesiæ: licet si ad id pœnitentē reperiatur libēter paratum & dispositum non esset superuacaneū q̄ in eis imponendis aliquē respectū haberet confessor in sic arbitrando cauteq; disponēdo & moderando ad pœnitētiales canones quos ob id quilibet sacerdos scire tenetur: alias uix in eo nomen sacerdotis cōstabit: ut dicitur. 38. dist. quæ ipsis. ¶ Alia cautela sit q̄ si pœnitēs id libenter acceptet: prouidus cōfessor laborare debet: ut pœnitentiæ imponātur per contrarium peccatis pro quibus iniungūtur: ut luxurioso continentia/auaro elemosina/superbo humilitas/& sic de cæteris. Nā pœnæ medicinæ quædā sunt:& medicinarū ea natura est: ut per contraria fiant: ut dicitur ethicorum. 2. Et consonat Gregorius in omilia unius martiris dicēs q̄ sicut arte medicinæ calida frigidis & frigida calidis curantur: sic dñs noster contraria posuit medicamenta peccatis. ¶ Alia cautela sit q̄ si pœnitens alias dicat se dolere & imposterū abstinere: non tamen ullam pœnitentiā acceptet: sed diuino iudi-

cio in purgatorio se puniendū expositione uelit: licet exterius nō fuerit signū ueri pœnitentis: non tñ ob id dimittendus est insolutus: innotescenda esset sibi pœna quæ pro peccatis imponenda esset: & q̃ eam in se uel in equiualeñtibus absq̃ impositione studeat adimplere: alioquin soluet ad plenū in purgatorio: ut Scotus docet in dist. 15. lib. 4. & si confessor non potest gaudere de omnimoda purgatione pœnitentis: saltē gaudeat q̃ liberatū a gehēna transmittit ad purgatoriū: uel imponat ei unū Pater noster: uel aliud leue: ut sctūs Thomas & de palude & plures alii dicūt: uel si est pauper & oportet eū continuo pro uictu laborare: imponat ei (ut Scotus dicit) q̃ ipse labor cōtinuus sit: ibi ieiunium & illū subeat in remissionē peccatorū: saltē quousq̃ occurrat ei opportunitas soluendi aliā satisfactiōem. Melius nāq̃ est reddere deo rationē de nimia misericordia q̃ de nimia seueritate. Exemplo christi qui ut Raymundus dicit non legimus q̃ imposuerit alicui grauē pœnitētiā: sed uade & amplius noli peccare. Et ut dicit Cācellarius parisiensis parte. 1. & 2. posset confessor aliquādo dare pœnitentiā de non peccando tali uel tali crimine per certum tempus futurū sub pena aliqua uel pecuniaria uel corporali efficaciter soluenda: aut sub debito redeūdi ad confessionē infra biduū post perpetratiōē delicti. ¶ Caueat tñ confessor (ut glo. dicit. 11. q. 3. Cum aliquis.) ne exigat iuramētum a confitente de peccato illo de quo confessus est amplius nō faciendo neq̃ cōmittēdo: nisi in casibus dūtaxat a iure permissis seu expressis: ut ab hæreticis reuertētibus & ab incendiariis uel in horrendis criminibus: uel in adultero aut adultera petēte absolui ab excōmunicatione: ut Panormitanus tradit in. c. Intelleximus. extra de adulteriis. Non tñ adhuc in iudicio exteriori obseruandū dicit hoc cum clericis publice cōcubinariis in. c. clericos. de cohabi. cle. & mu. ¶ Caueat quoq̃ confessor ne det alicui pœnitenti talē pœnitentiā

De arte & modo

per quā fiat alteri præiudiciū: ut puta cōiugato q̄ abstineat per aliquot dies: aut ecōtra uxori: uel seruo longā peregrinationem: uel uxori etiā largas eleemosinas. ¶ Cauere etiā debet ne pro peccato occulto imponat manifestā & publicā poenitentiā talem. s. unde possit aliqua peccati cōmissi oriri suspitio. Cautū tamen esset confessorē exponere poenitēti q̄ si aliqua die ex negligentia: uel ex obliuione omitteret poenitentiā iniunctā puta ieiuniū aut orationē: q̄ alia die supplere possit. ¶ Cōmonendus etiā esset confitens de celando poenitentiā sibi a confessore iniunctā & alia quæ in confessione acta dictaq; fuerint: ut de palude dicit in. 4. dist. 21. in fi. Et Ioannes gerson & alii. Debet quoq; discretus confessor in imponendo hmōi poenitencias nedū respicere ad debitū poenitētis exsoluendū: uerum principaliter ut sit remediū præseruatiuū a recidiuo: ut sanctus Thomas & de palude Ricardus cæteriꝫ theologi cōsulant in dist. 20. lib. 4. Infirmis tñ poenitētibus & decedētibus licet fuerit poenitentia innotescenda: ut si contingat euadere: eā impleant: non tamen ut sic est eis poenitentia imponenda: ut trahitur dist. 20. lib. 4. & 26. q. 7. ¶ Esset etiā poena satisfactoria alicui imponenda de eo ad quod alias non tenetur: alias non esset satisfactoriū: ut de palude docet in dist. 15. lib. 4. licet episcopus Abulensis Mathæi. 6. Hoc intelligat uerum cū distinctione de qua ibi pertractat etiā hoc adrianus papa in suo. 4. in materia de satisfactiōe. ¶ Et licet aliqualis uarietas uersari uideant: an hmōi poenitentia fuerit imponēda poenitēti a cōfessore ante absolutionē uel post Cōmunis tamē usus ecclesiæ habet q̄ anteponatur: ut etiā uideri habet per Ioannē andrēx super cle. dudū. de sepul. & per episcopū Abulensem Mathæi. 16. Et etiā per caturiensem episcopū in suo cōsuctatorio. c. 119. ¶ Habet quoq; cōmunis usus confessorū duplicem poenitentiā iniungere poenitēti: unā nimis breuē quā mox inter absoluendū cōplere

possit ante reciduationē. utpote q̄ dicat unū Pater noster
 uel benedicta sit passio domini nostri: aut aliud cōsimile:
 quod & in confiteor deo ad introitū missæ multi sacerdo-
 dotes in modū poenitentiaē facientibus ibidē confessionē
 generalem iniūgere cōsueuerunt. Et si aberrent: ut de palu-
 de dicit in si. dist. 22. li. 4. quia cum tunc sacerdos nō absol-
 uat: sed tantū utatur oratione deprecatiua. Misereatur tui
 &c. neq; etiā ligare debet poenitentiaē iniūgendo. Deinde
 cōsueuerunt cōfessores post illā poenitentiaē breuem & suc-
 cinctam q̄ ut dixi inter absoluendū poenitens complet: in-
 iungere aliā praeipua poenitentiaē quā ex postfacto obtēta
 absolutiōe explere habet: & hæc est de qua hactenus sermo
 factus est: & de qua iura & cōiter doctores loquūtur. Neu-
 tram tñ prae dictarum ad solutionē obtinendā dicunt esse
 poenitenti necessariā simpliciter: dum tamen (ut dixi) alias
 ipse ueraciter doleat & in futurum abstinere proponat: ut
 uideri habet per Scotum & alios theologos in dist. 19. lib.
 4. Esto q̄ si poenitens erat paratus poenitentiaē subire & cō-
 fessor præsumeret nullā poenitentiaē ei imponere: peccaret
 mortaliter abutendo potestate clauū & recedendo a diui-
 no ordine: ut episcopus Abulensis dicit Matthæi. 16. secus
 si ex obliuione aut ex inaduertentia id dimitteret.

Ostquā ergo prouidus cōfessor imposuerit sa-
 lutarē poenitentiaē ipsi poenitenti: eūq; dulciter
 suauiterq; induxerit ut toto mentis conatu eā
 acceptet: & adimplere labore: ipsumq; ordine
 sequenti absolvere disponat prae mittēs orationē illam de-
 precatiua. Dominus parcat tibi. Misereatur tui om̄ps deus
 &c. Indulgentiaē absolutiōē & remissionē peccatorū tuo-
 rum tribuat tibi om̄ps & misericors deus &c. Et dominus
 noster Iesus christus qui passus est pro te ipse te absoluat.
 Hoc tñ totum non est de substantia aut essentia formæ ab-
 solutionis: sed tantū de bene esse & congruitate: ut hmōi

Documēto
 tūto circa
 modū ab-
 soluendi po-
 nitentē.

De arte & modo

oratione tollatur aliquod obstaculum si est ex parte poenitentis ad percipiendū fructū absolutionis: ut sanctus Thomas in opusculo. 22. & 3. parte. q. 84. arti. 3. ad primū, & de palude dist. 22. lib. 4. Vnde forma absolutionis sacramentalis iuxta eundē sanctum Thomā præcise consistit in his uerbis. Absoluo te q̄ hmōi quā maxime congruūt intentioni ipsius instituētis: cū dixit Mathæi. 16. Quæcūq̄ solueris. Et solet his uerbis addi. Ego & a peccatis tuis: q̄ esto quod subicerētur: ibi subintelligerentur. Solet quoq̄ subiungi. Consignatio crucis super cōfessum cū inuocatione trinitatis cū dicitur. In noīe patris & filii & spiritus sancti amen. Et satis congrue fit hoc ad insinuandū fm sanctum Thomā & de palude/Ricardū & alios q̄ ipsa peccatorum remissio auctoritatis fit per sanctā trinitatē. Et meritorie per passionē christi crucifixi: licet ministerialiter fiat per sacerdotem: & ideo de conse. dist. 5. dicitur. Nūquid omnia sacramēta crucis signaculo perficiūtur? Manus tñ impositio super caput cōfiteētis (ut omnes qui recte sapiunt dicunt) non est de necessitate sed tantū de congruitate iuxta illud Marci ultimo. Super egros manus imponēt & bene habebūt. Imo ut de palude dicit non multū congruit q̄ talis manus impositio saltē fiat super capita mulierū: q̄ bonum est uiro mulierē non tāgere ut dicitur. 1. ad Corinthi. 7. sed sufficit a longe leuare super caput. Solet etiā nōnunq̄ addi: confessis in generali uel in speciali. Et hoc ex congruitate: q̄ ut de palude dicit: etiā intelligitur: si non exprimere tur. Hoc tñ ut idē Petrus de palude dicit in distin. 21. li. 4. multum cōgruit ex eo quod nescit homo utrū unquā fecerit unam perfectā confessionē: expedit q̄ in omni cōfessione sacramētali post quædā specialiter enumerata sequatur generalis clausula: utpote de oībus aliis uenialibus & mortalibus confessis & nō confessis dico meā culpam. Et sic sequatur absolutio. Nam ut dicit ualet ad deletionē poenæ

& culpæ mortaliū & uenialium & ad deletionē culpæ mortalis oblitæ & etiā scitæ: quā tamen non tenebatur alias in speciali iterū cōfiteri. Cæterū alia quedā quæ a nōnullis sacerdotibus in uerbis absolutionis cōsueuerunt addi: utpote dicendo de cōtritis & oblitis & circūstantiis si & in quātum possum & debeo. Et auctoritate mihi cōmissa & cōsimilia: non oportet addere. Dum addita plus officiant sæpe uel perturbent quā proficiant uel seruiant: ut idē Petrus de palude ubi supra meminit: sed latius & copiosius cancellarius parisiensis sua parte secūda in tractatu de forma absolutionis sacramētalis: & alias sæpe in eadē parte. Sufficit enī in his (ut dicit) q̄ intentio confessoris sit bene regulata: neq; oportet imo neq; decet q̄ inter absoluendū tot fiant additiones: quæ uel sunt superfluæ: uel quādoq; distrahentes aut impeditā & scrupulosam cōscientiā reddant potius quā seruent: propter qd̄ securior modus absoluēdi est: ut confessor ipse præmissa oratione illa deprecatiua. Misereatur tui &c. mox subiūgat. Ego te absoluo a peccatis tuis in noīe patris & filii & spūs sancti amē. Et ut sctūs Thomas dicit in quolibeto. 3. q. 28. & de palude in dis. 22. li. 4. Et cōsonant alii: satis congrue & laudabilr addi in fine cōsueuit quicqd̄ boni feceris & p̄posueris facere & mala quæ patiēter sustinueris iniūgo tibi: ut tibi ualeāt in remissionē & expiationē peccatorū tuorū. Nam talia ualebunt ei ad expiādu culpā præteritā seu ad diminuēdu de debito pœnæ nō solū ex ipsa natura boni operis: sed etiā ex uirtute clauium. Dicatq; deniq; cōfessor pœnitēti: oēs indulgētias tibi cōcessas tibi cōcedo ut tibi profint &c. uade in pace & amplius noli peccare: ne deterius tibi contingat: & ora pro me.

Emum & finaliter sicut accidere solet in egritudinibus corporalibus quod postquam infirmus iam adeptus est plenā conualescentiam recuperata sanitate, Cum medicus iam uult ab

Remedia
plura præ
seruātia a
recedino.

De arte & modo

eo in totū discedere: solet ei relinquere documenta quædā cōtinentia nōnullas medicinas præseruatiuas & modum quo in posterū se regere habeat: ne ita faciliter reincidat in egritudinē curatā uel alias: sic quoq; in curatione spiritali obseruari debet. Deceret nāq; qd & ipsi poenitēti iam a langoribus suorū peccatorū per contritionē, confessionē & sacramentalē absolutionē curato iāq; adepta salute spiritali: prouidus confessor ad instar periti medici relinquat nō nulla remedia p̄seruatiua a recidiuo: ab illis uitiis & peccatis signāter in quibus iam diu habitū & cōsuetudinē duxerat: utpote monendo ipsum qd laboret deinceps peccatorū causas & occasiones excidere: & eorū suggestionibus aditū nō indulgere. Potissimū nāq; remediū ad euitandū peccata est remouere: aut præscindere eorū occasiones/abstinere po. s. a familiaritate & cōuersatione malorū: qd scriptū est. Cū sctō sctūs eris: & cū peruerso peruerteris. Et corrūpūt bonos mores colloquia praua. i. ad Corin. 15. Et qui tetigerit picē: inquinabitur ab ea: ut dicitur Ecclesiastici. 13. Itē fugiēdo ociositatē quæ iuxta Bernardū est mater nugarū & uitiōrū & nouerca uirtutū: & iterū omniū tentationū & cogitationū malarū sentina est ociū: & Ezechie. 16. Hæc fuit iniquitas sororis tuæ sodomæ superbia saturitas panis & ocium. & Hieronymus. Semper aliquid boni agito: ut te diabolus occupatū inueniat: neq; facile capitur a tentatore qui alicui bono uacat exercitio: & poeta. Ocia si tollas perire cupidinis arcus. Et Cato. Diuturna quies uitiis alimenta ministrat. Itē in carnis tentationibus fugā mox arripiēdo. Nā ut glo. dicit super illud apli. i. ad Corin. 6. Fugite fornicationē. Sunt quædā uitia quæ non melius q̄ fugiēdo uincuntur: & Hieronymus in ep̄la ad Eustochiū. Victōria nō speratur in hoc certamine nisi ex fuga. Nemo ex fortitudine audeat resistere uiribus: qm̄ nisi fugiat cito subcūbet. Itē passionē christi iugiter meditādo: iuxta illud

Threnorū. 3. Dabis eis scutum laborē tuū. i. labor tuæ passionis erit fidelibus scutū ad se defendendū cōtra tela & iacula inimici. Et ad hebræos. 12. Recogitate eū qui talē sustinuit aduersus semetipsum contradictionē: ut nō fatigemini animis uestris deficientes. Item mortē inexcusabilē frequenter rememorando. Ecclesiastici. 7. Memorare nouissima tua & in æternū non peccabis. Et Hieronymus ad paulinā. Facile cōtemnit oīa qui semper cogitat se esse moriturū. His em̄ & consimilibus syrupis ad memoriā ipsius poenitentis per prouidū confessorē finaliter reductis / redder eum cautū ad præcauendū peccata in futurū: & ad cōseruandam gratiā remissionis in hoc sacramento perceptam: qua assequi ualeat gloriam. Ad quam nos perducatur &c.

INCIPIT PARS SECVNDA HVIVSTRACTATVS.

XPEDITVS DE PRIMO

ad secūdi prosecutionē deuenio. Et q̄ ut sanctus Thomas dicit in sua tertia parte. q. 84. art. 2. Materia saltem remota / circa quā uersatur artificiū istud poenitentiæ & confessionis sacramentalis sunt peccata: ideo ad tollendā simplicibus confessoribus ignorantia saltē negationis præmittendū duxi duo de peccato in cōmuni. Primū quid sit peccatū. Secundū quod duplex. Ad primum dici potest q̄ de peccato in cōi & si q̄ plures a sanctis doctoribus assignētur descriptiones pro nunc tñ sufficiat adducere duas peccati descriptiones quæ mihi uidentur cæteris & cōiores & sufficiētiores. Quarū una est beati Augustini in li. 22. cōtra Faustū dicentis peccatū est dictū factū concupitū contra legē dei: quæ (sic ut iacet sumpta) tñ cōuenit peccato cōmissionis seu transgressio

Capitula
primū de
peccati diffi-
nitione et
iusq̄ diui-
sione.

Peccati
diffinitio
multiplex

De arte & modo

nis. Posset tñ adaptari etiā peccato omissionis si diceret qđ pētm est non dictū: uel non factū: uel nō concupitū s̄m legem dei: ut exponit a theologis lib. 2. dist. 35. etiā posset aliquā & s̄m quid adaptari pēto ueniali sic accepta ut si dicatur peccatū est dictū factū cōcupitū ppter legē dei, ut tradit s̄. Tho. prima. 2. q. 88. ar. 1. ad primū. Peccās em̄ uenialr & si nō faciat cōtra legē dei: bene tñ facit prāter legē. Alia peccati descriptio est beati Ambrosii in li. de paradiso dicētis qđ peccatū est trāsgressio legis diuinæ & cælestiū inobediētia mādatorū, & una qđq; peccati diffinitio exponit a magistro & modernis theologis li. 2. dist. 35. Pōt etiā dici qđ peccatū iuxta eundē Aug. est uolūtas retinēdi uel cōsequēdi qđ iusticia uetat: uel qđ est rebus fruēdis uti & rebus utēdis frui: uel qđ est spretis rebus æternis: tpalia sectari: uel ut ipse inqt in li. de cōtri. cordis. Peccare est deū in honorare: qđ hō facere nō debet: etiā si necesse esset perire quicqđ deus nō est.

Ad secundū de peccati diuisione dicendū: peccatū prima sui diuisione diuidit in peccatū originale / & in pētm actuale. Originale peccatū dicit qđ cū semine propagatione uitiata a parētibus trahitur de quo apl's ad Ro. 5. In adā oēs peccauerūt: & hoc p̄trahūt de lege cōi oēs descēdētes s̄m rationē seminalē a parētibus: ut uideri habet p theologos li. 2. di. 3. cū sequētibus. Et hmōi peccatū in lege euāgelica etiā de lege ordinata: expiatur nō aliūde qđ per baptismū. Actuale uero peccatū dicit qđ per actū personālē cōmittit aut perpetratur: de quo Ezechie. 18. Aīa quæ peccauerit ipsa morietur. ut apl'us ad Gala. Vnusquisq; onus suū portabit & hoc peccatū actuale subdividit in peccatū cōmissionis & trāsgressionis & in peccatū omissionis. Peccatū trāsgressionis dicit qđ opponit prāceptis negatiuis decalogi: ut mœchari & fornicari & furari & occidere. Omissionis uero pētm dicitur qđ opponitur prāceptis affirmatiuis: ut nō colere deū. Non sanctificare festa. Nō honorare parētes. Vtrūq;

Peccati diuisione multiplex.

istorū subdiuiditur in peccatū mortale & in peccatū ueniale. Dicitur peccatū ueniale quod propter imperfectionē sui actus & leuitatē culpæ faciliter remissibile est : neq; aufert gratiā aut charitatē sed tantū feruorē charitatis : ut mendaciū iocosum risus superfluus. Et solet ueniale aliquod peccatū dici tripliciter : uel ex genere : ut mendaciū iocosum / uel ex causa : ut peccatū ex infirmitate : aut ex ignorantia cōmissum : uel ex euentu : ut qđcūq; peccatū p cōfessionē efficiū ueniale : licet ueniale duob; modis ultimis sūptū ex se sit mortale. Mortale uero pētū dicit qđ infert animæ mortē spūalem / auferēdo ab ea grām & charitatē : ut fornicari / furtū & hmoi. Et tale dicit seu noīatur tū peccatū / tū delictū / tū crimē / tū scelus / tū iniquitas / de quo magister & theologi li. 2. dist. 42. & Iob, 13. Hmoi quoq; peccatū tripl'r solet diuersificari s'm tres gradus quib; fit pcessus ad cōplēmētū pētī. Cōtingit nāq; peccare cogitatione / locutione & opere atq; nōnunq; cōsuetudine : ut trahit etiā per magistrū & theologos li. 2. dist. 42. & figuratur hic tertius gradus peccati per tres mortuos a christo suscitatos. Vnū. s. in domo : de quo Matt. 9. Mar. 5. & Lucæ. 8. Aliū extra portā : de quo Lucæ. 7. & aliū quatrīduū fœtidū in monumēto : de quo Ioā 11. Variari etiā solet huiusmodi peccatum ex parte obiecti tripliciter : quia contingit peccare in deum in se & in proximum : ut uideri habet etiā per magistrū & theologos li. 2. dist. 42. Et præterea uariari dicitur huiusmodi peccatum in peccatū carnale ut luxuria & gula : & in peccatū spirituale : ut superbia / accidia & cōsimilia : ut trahit a sancto Tho. sua prima. 2. q. 72. ar. 2. dicit quoq; uariari peccatū ultra ex parte originis : & sic Grego. 31. moraliū oīa pētā reducit ad sēptē uitia capitalia q̄ sunt supbia / auaricia / luxuria / inuidia / gula / ira / & accidia : ut trahit etiā p magistrū & modernos doctores li. 2. di. 42. Ad has oēs uarietates & dīas pētōrū se extēdit artificium istud pœnitētiæ & cōfessionis primo

De arte & modo

dūtaxat. s. originali excepto. Et ideo oporteret cōfessorem quemq̃ eas oēs non ignorare: alias (ut supra meminimus) cum aliquali periculo animæ suæ audit confessiones.

Regle ad
discernē
dū mortale
a uenia
li.

Ed circa supradictum documētū occurrit dubitandū, per qd confessor habeat discernere de aliquo pctō an fuerit mortale uel ueniale cum hoc fuerit q̃ maxime necessariū cuilibet confessori: cū eius officiū propriū fuerit discernere inter leprā & leprā. Ad qd' dicendū q̃ ad hoc aliqualiter discernendū pēsanda sunt aliqua. Primo pēsandus est finis ipsius peccantis. Nā cum amor uel affectio ad aliquā creaturā tū crescit in ipso peccāte q̃ pponit eā dilectioni dei paratusq̃ est deū offendere & ei' mādata trāsgredi ppter hmōi creaturā: tūc dicitur mortale peccatū: cū ibi fuerit contēptus quidē saltē interpretatiuus; & fruitio creaturæ: in quo ut Augu. in li. 83. q. dicit tota pueritas hūana cōsistit. Nā & sic finis dilectiōis ipsius peccātis est illa creatura; & illā habet sibi p deo iuxta illud apli ad Phil. 3. Quorū deus uēter est. Nā qui p fine ultimo habet aliqd: illud est de' suus: sicut etiā dicebat Augu. q̃ non est aliqd tam ueniale: qd' nō fiat mortale dū placeat cōplacētia. s. finis ultimi. Quādo tñ qs inordinate afficit ad aliquā creaturā uxore. s. aut filios pecuniā uel aliqd simile: attamē propter eā nollit deū offendere/ nec pcepta ei' trāsgredi aut amicitia eius pdere: tūc ut sic nō est pctm mortale ibi sed ueniale. ¶ Hinc solet dici q̃ peccatū ueniale non auertit a fine sed retardat a fine: neq̃ sic peccās recedit a uia sed nimis immorā in uia. ut docet. s. Tho. li. 2. dis. 42. ar. 3. ad quintū. & 3. parte. q. 87. ar. 1. Hinc etiā est q̃ pctm mortale assimilatur morti: ueniale uero assimilatur egritudini ut uideri habet p eūdē. s. Tho. prima. 2. q. 72. ar. 5. ¶ Aliud qd' pensandū est ad discernendū mortale a ueniale est. An per tale peccatū fiat aliqd multū notabiliter cōtra dilectionem dei aut proximi: q̃ tunc est mortale. Qñ uero alias erit ueniale. Et dicitur aliqd fieri notabiliter cōtra dilectionē dei:

cū repugnat charitati q̄ habere quis debet ad deū super oia. Sed diciſ notabiliter fieri cōtra dilectionē proximi: cū qd' sibi nō uellet rōnabiliter fieri: uult fieri alteri. Et pēsandū est etiam qz qñ aliqua fiunt cōtra pręceptum dei & ecclesię uel legis naturę aut superioris: cū talia p̄cepta sint de necessitate salutis uel cōtra uotū aut iuramētū licitū: regulariter loquēdo tunc cēsetur mortale. Qñ uero circa prędicta: erit ueniale. Similiter est pensandū an illud factū uel omissū fuerit cōtra cōscientiā uere uel false dictātē illud esse mortale aut saltē formidantē illud esse mortale: qz tūc regulariter erit mortale. Pensandū est ultra quoad actus interiores qui nō exeunt ad opus. Nam qñ talis agitatio etiā de quocūqz turpi retinetur intra absqz cōplacētia aut delectatione & cōsensu nec fuit peccata in se nec in sua causa tunc nō est mortale: sed uel ueniale uel nullū. Cum tñ est consensus in actū qui de se est mortale: uel cū cogitatione aut cōplacētia est delectatio morosa: licet talis cōsensus nō sit in actū sed in solā morosam delectationē: tunc censet mortale: ut accipitur ex. s. Tho. in opusculo. 64. & prima. 2. q. 74. arti. 8. & ex cācellario parisiēsi in sua parte secunda in suo cōpendio theologię. Ad discernēdum quoqz inter morte & ueniale q̄ plurimū cōfert uidere quę ipsemet cācellarius pertractat in sua. 3. parte. in de uita spūali animę lectione. 5. per totā.

Einde & secūdo nō debet ignorare prudēs cōfessor quis fuerit accommodatus seu adequatus minister huius artificii: qz regulariter loquēdo nō quicūqz sacerdos sed tñ proprius: ut patet ex. c. ois utriusqz sexus. de poe. & re. Ne qz mittere audeat falcē in messam alienā: ut diciſ in. c. uenerabilē. de electione qd' usqz adeo uerū est: ut multi ex nris theologis tenuerint qz hmōi determinatio ministri in confessione sacramētali necdū fuerit exordinatiōe ecclesię: uerū etiā christi: ut significare uidetur. s. Tho. suo li. 4. di. 19. q. 1. ar. 3. subar. 1. ad primū. & dist. 24. q. 3. ar. 2. subar. 3. etiā ad primū. & cōsonant

Capitula
scdm. 218
nister peni
tētię dī p
prius sa
cerdos.

De arte & modo

Petrus de palude & .s. Bonauétura Gabriel & Durandus
licet ut ipse dicit in eadē dist. aliquñ sibi uisum fuerit opposi-
tū. Qd si ita est sequit̃ q̃ determinatio ministri in hmōi sa-
cramē tali confessione: nec dū est de necessitate p̃cepti: uerū
de necessitate sacramēti. Ex quo ultra sequit̃ q̃ sacerdos q̃
attētarēt ligare & soluere nō sibi subditū extra casum neces-
sitatis: nec dū peccaret mortalr: uerū nihil ageret. Ex quo
etiā inferit̃ q̃ potestas ordinis nō est p̃cisa/immediata/& p̃
pinqua p̃mo ad ligādū & soluendū sacramētalr: ut exp̃sse
tenet Gabriel. Ex quo demū infertur q̃ nec papa cū tota
plenitudine suæ potestatis nō pōt agere seu disp̃sare: ut ali-
quis absoluator sacramētalr ab alieno & nō proprio: ut de
palude in dist. 17. li. 4. exp̃sse tenet: licet bñ possit de non
proprio facere propriū & ecōuerso: dādo iurisdictionē nō
habēti: & auferēdo iurisdictionē habēti. Et dicit̃ proprius
sacerdos quicūq; habet potestatē absoluendi ordinariā uel
delegatā, siue sit cōis siue singularis. Primo modo utpote
& iurisdictione ordinaria q̃libet hō regulr habet tres pro-
prios sacerdotes: puta suū curatū de cuius parochia est: suū
ep̃m in cui⁹ diocesi est: & papā ubicūq; sit: q̃ est pōtifex nō
solū urbis: uerū orbis. Et sic (ut dicūt) accipit̃ p̃prius sacer-
dos in illa decretali. ois utriusq; sexus. de p̃oe. & re. cū dīr q̃
saltē semel in anno tenet̃ cōfiteri q̃s alicui de licētia sui pro-
prii sacerdotis. Sed secūdo modo dicit̃ quis proprius sacer-
dos utpote ex iurisdictione delegata ille cui cōmittit̃ pote-
stas audiēdi cōfessionē ab aliquo illorū triū. s. uel a curato
suo: uel a diocefano: uel a papa: uel etiā a legato dñi papæ:
a iurisdictione a iure cōcessa siue pmissa: ut in articulo neces-
sitatis q̃libet sacerdos. Et sic ample (ut aiūt) accipit̃ propri⁹
sacerdos in præcitata decretali: cū dicit̃ q̃ tenet̃ q̃s semel in
anno cōfiteri p̃prio sacerdoti. s. uel ex iurisdictione ordina-
ta uel ex delegata. Vtrū tñ uicarius curati & generaliter
proprius sacerdos ex sola alterius cōmissione possit subde-
legare & audientiā cōfessionū cōmittere: aliq̃ tenet̃ q̃ non:

Corollaz
num.

Corollaz
num.

Corollaz
num.

Sacerdos
proprius
quis dica-
tur.

Conclusio.

etiā in illo casu in quo in foro exteriori possit subdelgare: puta q̄ datus ad uniuersitatē causarū: ut de palude tenet li. 4. dist. 17. q. 4. ar. 1. cōclusionē. 2. & in eandē sententiā licet tēperatius & cū aliquali distinctione uidef declinare Ricardus anglicus in suis quolibetis. Alii tñ oppositū sentiūt de quorū numero est dñs Adrianus papa hui⁹ noīs sextus in suis questionib⁹ super. 4. sentētiarū in materia de sacramēto cōfessionis in secūdo dubio cuiusdā questiōis: pro quo uidef facere gñalis fere cōsuetudo ecclesiæ. Videmus nāq̄ q̄ uice curat⁹ in sua absentia sæpe cōmittit alteri uices suas & in quibusdā solēnitatibus plærūq̄ alios simplices sacerdotes in partē sollicitudinis suæ aduocat: ppter qd̄ dicit hic modernus pontifex q̄ ubi intētio curati est suo uicario plenās uices quoad sacramētorū administationē cōmittere etiā in delegādo & licētiādo quēadmodū ipse factur⁹ cēt si personalr in cura resideret: eque sufficit uicarii licentia: ut principalis curati. Et regulariter ita fit ubi curati iusta causa nō residentes uicarios institutiūt secus si industria psonæ quo ad tale ministeriū a curato eligeref; q̄ tūc fidei eius nihil ultra cōmittitur q̄ nudū ministeriū: & sic habet pcedere: qd̄ dicitur in. §. ceterū. c. ul. extra de offi. dele. Et ideo ad hoc multū pēsanda esset & intētio curati in uicariū illū præsentiando; & nō minus mēs ipsius diocesani in talē uicariū acceptādo uel refutādo: ut præmaxime obseruatur & qdē in hoc laudabilr in hac diocesi Salmaticēsi: ubi a lōgissimis t̄pibus cōsuetū extitit: ut nullus uicarius alicui⁹ curati in sui absentia ad curā animarū instituat⁹: nisi a diocesano uel ei⁹ uisitatoe præexaminatus & ab eodē licētiatus. Sed ad nostrū propositū sat sit q̄ regulariter loquēdo sacramentalis cōfessionis minister nō est quicūq̄: sed tñ sacerdos & proprius. Quis tñ dicēdus fuerit proprius sacerdos quarūdā insigniū psonarū puta pape. Cardinaliū archiepiscoporū & similiū: uideri habet p Petrū de palude in di. 17. li. 4. Et dictū est regulariter q̄ in certis casibus bene potest q̄

De arte & modo

Casus qñ
qñ in qui-
bus lñ con-
fiteri alie-
no sacers-
doti.

(ut summulistæ dicūt) cōfiteri alieno sacerdoti: etiā sine li-
cētia pprii. Et casus isti saltē cōiores solēt assignari quinq;
quos quilibet curatus & confessor præsire debet. Quorū
primus est propter notabilē imperitiā & indiscretionē pro-
prij sacerdotis: uel etiā cū subest iusta causa ex sua culpa qđ
pœnitēs aut subditus eius nō confiteat sibi: ut pote qđ reue-
lator confessionis/ aut sollicitator ad peccandū/ aut excōica-
tus suspēsus irregularis/ uel alias. Et sumitur casus iste pri-
mus ex textu cū glo. in. c. placuit. de pœ. dist. 6. & idē tenet
Hostiensis in summa: sed sctūs Thomas in li. 4. dist. 17. q.
3. ar. 3. subar. 4. ad tertiū. & dist. 21. in glo. ulti. uidetur dice-
re qđ adhuc in isto casu cōcernēte tantū discretionē proprii
sacerdotis subditus non debet adire aliū absq; licentia pro-
prij sacerdotis aut superioris: & cōsonant de palude Alber-
tus magnus/ Innocētius & Marsilius & alii q̄ plures. Vtrū
tñ ille alius quē in tali casu pœnitens adiret petita licentia
deberet ei credere asserenti suū propriū sacerdotē esse indis-
cretū: uide gl. in prædicto. c. placuit de pœ. dist. 6. Secundus
casus est/ qñ domiciliū transtulit: qđ tunc desinit esse paro-
chianus primi & incipit esse parochianus illi⁹ apud quē se
transtulit. Tertius est/ cū est uagabūdus nō habēs nec habe-
re potens domiciliū determinatū. Et idē est de peregrinis
signanter si de licētia curatorū profecti sunt. Quartus est/
ratione delicti cū quis. s. deliquit in aliena parochia: qđ rōne
delicti sortitur quis forū: ut dicitur in. c. licet. extra de fo. cō-
pe. sed istud licet in publicis & in excōicationib⁹: ut aliqui
dicunt uerū sit nō tñ ita habetur locum in occultis & inte-
rioribus. Quintus est/ ratione necessitatis: quia in articulo
mortis oīs sacerdos ab ecclesia non præcisus auctoritate iu-
ris (ut supra diximus) fit sacerdos proprius. His ab Ho-
stiensis addūtur illi tres casus. Vnus ratione studii: ut cleri-
ci aut scholares uenientes ad studiū de licētia prælatorum.
Secundus est propter ratihabitionem proprii sacerdotis in

quæ spem ponēs alienus sacerdos potest (ut aiunt) absolue-
re: qui tñ non usq; quaq; admittit a Petro de palude in. 17.
dist. sui quarti. ppter rōnem de qua ibi. Tertius est de nau-
gātibus & uniuersaliter de omni eo qui quærit domiciliū
quo se cōferat interim q̄ nō est limitatus ad unū locū: sed
hic casus implicatur in tertio casu de quo supra. Extra hos
igitur casus semper oportet saltē scientē confiteri proprio
sacerdoti uel de eius licentia: aut superioris. ¶ Et cōsulit san-
ctus Thomas in. 4. dist. 17. q. 3. ar. 3. subar. 4. ad sextum / q̄
proprius sacerdos sit facilis ad præbendā licentiā confitēdi
alteri: alias (ut dicit) peccaret: q̄ multi sunt adeo infirmi q̄
potius sine cōfessione morerentur q̄ tali cōfessori cōfitean-
tur. Hoc tñ intelligo uerū in casu qd̄ probabilitatē habet
q̄ petens talē licentiā nō eligeret nisi eque bonū uel melio-
rem: alias indeterminate petēti non debet libēter dari talis
licentia a suo curato: q̄ tunc imputaretur ei qui onē suā per-
misit errare libere. Si tñ parochianus hmōi licentiā non in-
determinate: sed determinate petat & nominet sibi aliquē
de quo uerisimile est q̄ sit eque bonus uel melior ad confes-
sionē audiendā: non debet negare: si uero appareret q̄ non
est eque bonus aut per famā aut per uisum suæ psonæ aut
per cōuersationē personarū sibi cōfidentiū quæ minus reli-
giosæ cōuersantur: tñ simpliciter debet negare / innotescē-
do q̄ ille nō potest absolvere: & dicere q̄ est paratus audi-
re uel alium dare: de quo latius informari quis habet ex di-
ctis dñi Petri de palude in suo. 4. dist. 17. q. 4. arti. 3. ¶ Sed
quid si ille alius petitus haberet licentiā a superiore? tñ pro-
prius sacerdos licet nō possit simplr prohibere parochianū
suū ne illū adeat: debet tñ dicere petēti: non expedit tibi q̄
uadas ad illū: neq; ibis de uolūtate mea atq; de licētia licet
non possum te prohibere: q̄ a maiori habet potestatē: sum
aut paratus te audire: uel aliū cōgruū uicariū dare ut de pa-
ludē docet ubi supra, ¶ Sed si quærat an alienus sacerdos

Cōsiliū
p̄ curato.

Cōclusio.

Cōclusio.

De arte & modo

debeat credere pœnitēti dicenti se licentiatū esse a proprio sacerdote: ut alium adeat. Et similiter proprius sacerdos debeat credere suo subdito dicenti se fuisse confessum; sctūs Thomas & Ricardus cū multis aliis dicūt q̄ sic: q̄ in foro cōsciētix cuiq̄ creditur pro se & cōtra se: ut idē Tho. tradit lib. 4. dist. 17. q. 3. ar. 3. sub articulo. 5. ad secundū. & quolibeto. 1. ar. 12. Hostiensis tñ dicit q̄ nō debet credere sibi imo q̄ oportet probare sed hoc intelligunt alii esse uerū si esset persona suspecta & minus fide digna q̄ tunc nō teneretur ei credere: nisi ei sufficienter fidem faceret q̄. s. illi uel illi est confessus qui eū potuit absolvere: ut de palude dicit lib. 4. dist. 17. q. 4. art. 3. Et consonant Scotus Ricardus & alii q̄ plures: licet q̄ uere fuerit confessus nequeat probari: cum id sub probatione cadere nequeat. Excōmunicato tamen nō tenetur sacerdos credere nisi probet se esse absolutū; ut sanctus Thomas in quolibeto. 1. ar. 12. tenet.

Capitulu
tertium.
An quis
teneat cō
fiteri.

Einde non debet tertio diligēs curatus ignorare quando quis teneatur ad usum huius confessionis sacramentalis: q̄ saltē tempore stabilito ab ecclesia utpote semel in anno; ut ex concilio lateranensi habet de quo in. c. omnis utriusq̄ sexus de pœ. & re. Vñ tamen est quod aliud est loqui de cōfessione in noto & proposito. Et aliud quo eius actū & exercitiū. Nā ad confessionis uotū & propositū tunc & toties quis tenetur: cum & quoties tenetur de peccato confiteri: cū uera cōfessio annexū habeat propositū confitendi. Quando tñ & quoties teneatur quis de peccato confiteri: dici potest q̄ cū peccata memoriæ occurrunt. Et cū in periculo existit: & cū teneatur celebrare prout Durandus in. q. 10. dist. 17. li. 4. tradit: & idē dicit sanctus Thomas & alii. Ad cōfessionem tamen actu exercitā fm cōmuniore & ampliore opinionem nō tenetur peccator regulariter loquendo statim ut peccat: nec ut Ricardus dicit iure naturali nec diuino; neq̄ etiā iur

re positiuo ecclesiastico. Cum præceptū de tali confessione fuerit affirmatiuū & ita non obliget pro semper & ad semper: sed pro tempore statuto ab ecclesia: ut cōmuniter trahitur per theologos li. 4. dist. 17. & per decretistas. de pœ. & re. ¶ Ab hac tñ generalitate excipiūtur quinque casus in quibus actu oportet peccatorē cōfiteri. Primus casus est ratione sacramenti suscipiendi uel ministrandi q̄ runc si assit facultas debet actu confiteri. Secundus est ratione statuti: q̄ scilicet in quadagesima rōne cōtionis quæ præcipitur fieri in pascha. Tertius ratione dubii. s. oportunitatis cōfessoris perdēdæ: puta si occurrat qui potest absolvere nec sit de eo spes q̄ redeat ante tempus confitendi. Quartus ratione periculi puta cum quis est in periculo mortis: sic q̄ frequēter homines in illo statu moriuntur: sicut in bello aut naufragio: aut in acuta uel multū graui infirmitate. ¶ Hinc medici tenētur monere infirmos: ut ante omnia medicos aduocent: ut dicitur in. c. Cū infirmitas extra de pœ. & re. Quintus casus est ratione scrupuli: utpote si homo sit illius opinionis in uniuersali q̄ homo teneatur ad statim confiteri. Nam stantē illo dictamine peccaret aliter agens & hēdificaret ad gehēnam. ¶ Hinc sequitur q̄ sic papa non potest dispensare q̄ aliquis post baptismū mortaliter peccans nō teneatur cōfiteri: sic forsan nec potest q̄ homo peccator nō teneatur cōfiteri infra annū occurrente mortis periculo uel sacramēti alicuius succeptione: ut excipitur de mente Petri de palude in dist. 17. lib. 4. q. 2. ar. 6. Licet bene possit absolute in eo quod positiuū est. ¶ Hinc sequitur ultra q̄ licet absolute & simpliciter nō teneatur quis pluries in eodē anno actu confiteri: q̄ ad id non abstringitur præcepto iuris nec naturalis nec diuini nec positiui ecclesiæ. Bene tamen tenetur ad id in aliquo de casibus tactis. ¶ Hinc sequitur etiam quod forte & si presbyter parochialis ad audiendū confessiones parochianorū non obligetur directe & explicitè per

Casus qu
in quibus
statim te-
netur quis
confiteri.

Corollarium.

Corollarium.

Corollarium.

Corollarium.

De arte & modo

Statutū ecclesiæ nisi semel in anno: tñ per illud statutū obligatur implicite ad audiendū eos quotiescūq; tenētur de necessitate confiteri etiā si multoties occurrant in eodē anno. Casus in quibus tenentur cōfiteri de necessitate prout Ricardus de media uilla tenet li. 4. dist. 18. q. 2. ar. 3. ad ultimū.

¶ Hinc sequitur ultra q; & si absolute & simpliciter non teneatur quis in eodē anno confiteri pluribus cōfessoribus: quia nullo iure ad id astringitur: bene tñ in aliquo casu: ut puta cū quis habens casum reseruatū superiori/ confitetur inferiori. Nā tunc nulli dubiū quin ambobus teneatur ille eodē anno confiteri. Cum inferior nō possit absoluerē de eo quod est superiori reseruatū: neq; superior uult ipsum de omnibus audire. In quo casu licet plures sint modi dicēdi: de quibus Petrus de palude in lib. 4. dist. 17. q. 5. ar. 1. & Durandus de sancto Portiano ibidē in. q. 15. tñ cōmunior & securior modus dicendi est q; in tali casu ubi inferior nō potest de omnibus absoluerē: neq; superior uult oīa audire uel ab omnibus absoluerē: tunc inferior primo debet audire omnia peccata. Secundo sine absolutione remittat eū ad superiorē: ut dicat & confiteatur ei casum retentū. Et tertio superior audito illo casu remittat eum ad inferiorē absolueudū unica absolutione ab omnibus peccatis: sicut oīa ei confessus fuit. Hinc enim modus dicēdi uidetur magis sine calūnia & approbatur a pluribus: & signanter a domino Ioanne capolo in dist. 18. q. unica. ar. 3. in fi. Et cōsonat Ricardus de media uilla pro parte in dist. 17. arti. 9. q. 8. ad secundū.

¶ Sed si quærat quot sint casus in quibus oportet q; simplex sacerdos remittat pœnitentē ad superiorem. Rēspōdet sanctus Thomas in dist. 19. q. 1. ar. 3. sub articulo 2. quod sunt quinque. Primus est quādo est solēnis pœnitētia imponēda: q; talis non potest imponi nisi ab epō & nō ab inferiori: ut trahitur in dist. 14. lib. 4. Secundus est de ex cōicatis cū inferior sacerdos non potest absoluerē. Tertius

Corollarium.

Conclusio.
De quib; casibus in quibus remittendus est cōfiteo

quando inuenit irregularitatem contractam pro cuius dispensatione debet ad superiorem remittere. Quartus est de incendiariis. Quintus quando est cōsuetudo in aliqua diocesi quod enormia crimina ad terrorē episcopo reseruans quia cōsuetudo dat uel auferit in talibus iurisdictionem ut dicitur in .c. conquestus. 9. q. 3. sed ultra istos casus in quibus pœnitens est remittendus: solent adhuc plures alii assignari: licet isti sint cōmuniores & ad hoc modo aliquo ualeant reduci: de quibus tamen infra amplius dices: pro nūc tenēdum est ad propositum quid simplex confessor agere habeat & qualiter se debeat habere cum pœnitente in quo inuenit casum reseruātū: a quo nequit absolvere. In quo tamen nōnulli imperiti cōfessores persepe aberrant qui non tam confessores quā deceptores dici merētur: nōnulli nāq; cum talē casum inueniunt consueuerūt ad cautelam uel nescio ad quid dicere pœnitēti parochiano. Ecce ego te absoluo ab isto peccato ad cautelam: ut possis istis diebus cōmunicare: ne dete scandalū nō cōmunicando oriā: tu tum post pascha accedes ad episcopum &c. sed quantū isti aberrant diximus: & peccāt grauiter: licet non incurrat per hoc aliquā censurā: tenetur tñ illum quē sic absoluit instruere de errore perpetrato si eū cognoscunt uel possint inuenire: licet pœnitēs (dū hoc probabiliter ignorat) excusat quoad deum: & cautela quā in tali casu obseruare debeat cōfessor est: ut petat auctoritatē a superiori super hoc casu: in quo cū non poterat absoluit: qua obtenta & accersito pœnitente illo per aliquē modū uelatū interroget ipsum de aliquibus prius cōfessis quasi melius uolēs de eis informari: ac si nō plene prius intellexisset & si qua alia postea cōmiserit crimina: & tūc iterū absoluat ipm ab oībus: & si ex hoc aliqd' magnū scādalum suspicaretur absoluat ipsum absentem si ab ultima confessione adhuc creditur in gratia perseverare: uel ut aliis placet cōmittat illud summo sacerdoti. s. christo

cautelam

De arte & modo

Conclusio.

præsertim quando multū distaret loco ubi est confessor.
¶ Et si quæratur an possit quis confiteri simul pluribus cōfessoribus: ut inde melius informetur: dicit Scotus in dis.
17. li. 4. in solutione cuiusdā articuli q̄ talis confessio non
esset sacramentalis: q̄ exiret forum secretū quod exigitur
ad confessionem sacramentalē. Ricardus tamen in eadem
dist. arti. 3. q. 8. credit q̄ licet duo presbyteri simul audientes
unū confitentem & simul absoluentes peccent: quia faciūt
contra consuetudinē ecclesiæ & eius statutum: poenitēs tñ
illa, s. intentione ut certius consilium habeat ab ambobus
quā ab altero solum; uere reciperet sacramentū poenitētiæ;
modus exprimendi personā absoluentē uel eius actum in
singulari uel in plurali non requirit ad essentiā sacramēti.
Cum hoc tamē dicit quod plures simul non possunt unī
presbytero confiteri: q̄ ut dicit hoc magis est contra secre-
tum quod in foro poenitentiæ debet seruari quā unū pluri-
bus cōfiteri. Et idem quoad primū uidetur tenere Petrus
de palude in eadem dist. q. 2. ar. 1 in expositione tertiæ diffi-
nitionis: & Ricardus ubi supra dicit q̄ licet extra casum ne-
cessitatis unus non debeat simul plures audire: in tali tamē
casu puta cum mors ita imminet de propinquo qd' unus
post aliū confiteri non posset: licitū est nec ut dicit hoc eua-
cuet sacramenti uirtutē. Hinc est q̄ sacerdotes qui in simul
audiunt pueros ad confessionē obligatos extra casum illū
potius præuicinatores q̄ confessores dicendi sunt nec eua-
cunt graue peccatum. ¶ Sed si quæratur an teneatur quis
pluries eadem peccata confiteri. Concors est omnium respō-
sio q̄ confessio legitime facta: si pertinētia ad eam fuerint
obseruata nō est necessario iteranda. Et trahit etiā expresse
in. c. mensuram. de poe. dist. 1. §. non ita, & per magistrum
in dist. 17. li. 4. ubi dicitur. Non est necesse: ut que semel sa-
cerdoti confessi fuerimus: denuo confiteamur. ¶ Vnū tñ
est quod si talis cōfessio nō fuerit legitime facta & necessa-

*Casus q̄
tuoꝝ in q̄
bus reue-
randa est
confessio.*

riis circūstantionata poterit reiterari. Imo q̄ reiteretur est
 necesse. Et ideo sunt aliqui casus in quibus confessio sacra-
 mentalis uenit reiteranda: & hi cōiter ponūtur quattuor.
 Primus est propter indispositionē confessoris scitā a pœ-
 nitente: utpote q̄ ignarus uel non proprius; uel excōmuni-
 catus uel suspensus seu intrusus uel consimili laqueo iuris
 irretitus; uel q̄ defectum iurisdictionis in parte uel alias ha-
 bens. Secundus est propter incapacitatē confitentis: utpo-
 te q̄ excōmunicatus: nam ut sic non est capax alicuius sacra-
 menti: & ita neq̄ absolutionis & confessionis s̄m pluriū
 opinionē. Tertius est cum scienter aliquod peccatū morta-
 le abscondit: uel q̄ cum proposito & uolūtate peccandi &
 ita fictē accedit; licet sanctus Thomas in hoc casu dicat qd̄
 non est necessariū reiterare confessionem ut est uidere per
 ipsum lib. 4. dist. 17. q. 3. ar. 4. sub arti. 1. in pe. in fi. dato q̄
 de illius dicti sancti Thomæ intelligentia uarii sint modi
 dicendi & de uerificatione huius tertii casus: de quo po-
 terit uideri Petrus de palude. q. 8. illius dist. & Capreo-
 lus ibidem. q. 2. & cancellarius parisiensis sua parte secūda.
 in tractatu de respōsionibus quarūdam questionū. q. 2. &
 Adrianus papa in suis questionibus super li. 4. fo. 87. col.
 1. & Henricus de gandauo quolibeto. 7. q. 25. in fi. Quar-
 tus casus est ex congruitate saltē cum nō adimpleuit poeni-
 tentiā sibi iniunctā: quia ex contēptu tradidit illā obliuio-
 ni. Verum est q̄ in quibusdā de his casibus multum refert
 an talis poenitens cōfiteretur eidem cōfessori: cui & prius
 confessus fuerit uel alias: ut uideri habet per Petrū de palu-
 de lib. 4. dist. 17. q. 5. ar. 3. & cōsonant alii. Et dato q̄ aliqui
 ex summulstis uideātur his quattuor casibus superaddere
 quosdā alios: utpote propter peccati obliti recordationem
 Et etiā propter reciduationem: tñ hi duo casus cōiter neq̄
 ab ipsis neq̄ ab aliis acceptātur: licet sanctū & salubre esset
 necdū in his: uerū simpliciter & in omnē casum & euentū

De arte & modo

Exagera-
rio prima. pluries eadē peccata confiteri: tum ratione erubescentiæ: tū
ratione humilitatis: tū ratione bonæ assuefactionis: tum
propter maiorē reuerentiā dei & beneficiū orationis & in-
structionis: quia sacerdos debet ex hoc plus & pluries pro
illo orare & ipm instruere: ut Ricardus de media uilla opti-
me tradit suo quolibeto. 3. q. 16. ¶ Et usq; adeo est hoc ue-
rū: ut toties posset quis eadē peccata cōfiteri: q; penitus ex-
piarentur: ita ut sic decedēs statim euolaret: sed quia de tali
expiatione non constat ipsi pœnitenti: ideo adhuc esset bo-
Secunda num iterū & pluries (ut diximus) eadem cōfiteri. ¶ Imo da-
to q; esset certus q; penitus esset expiatus & absolutus a cul-
pa pariter & ab omni pena adhuc esset quoq; bonū & uti-
le cōfiteri ad augmentū gratiæ & fortificationē in uiribus
animæ & consimiliū: ut optime docet Egidius de Roma
Tertia. quolibeto. 2. q. 28. ¶ Et dato q; talis certitudo esset reuela-
ta ipsi confessori: adhuc deberet hmōi sacerdos sic confitē-
ti iniungere aliquā pœnitentiā pro cautela contra futura: ut
est singularis doctrina Ricardi de media uilla li. 4. distin.
18. arti. 2. q. 2. ad primum.

Capitulū
quartū.

Confessio
sacramēta-
lis ad que
se extēdat.

Corolla-
rium.

Einde debet etiā quarto prudens confessor nō
ignorare: ad quæ se extendat hmōi ars cōfessio-
nis sacramētalis: quia ad omnia peccata ipsius
penitentis prout dicitur in dicto. c. omnis utri-
usq; sexus, quod tamē regulariter exponit de peccatis mor-
talibus: quia confessio ad hoc est necessaria: ut pœnitens sa-
tisfactionē accipiat fm modū delicti: quæ quidem satisfac-
tio tantū cōgruit peccato mortali prout sanctus Thomas
significare dedit li. 4. dist. 16. q. 2. ar. 2. sub ar. 3. & dist. 17. q.
3. ar. 1. sub ar. 3. ¶ Hinc est q; ad cōfessionē uenialiū saltē ex
ui sacramēti & prout est de iure diuino nemo tenetur regu-
lariter loquēdo & ut sic: prout sctūs Thomas ibidē exp̄sse
tenet. Vtrum tñ teneatur ad id ratione statuti ecclesiæ de se-
mel in anno cōfitēdo: opiniones fuerūt, Nā sancto Ioāni

bonauenturæ in eadem dist. uisum est q̄ sic saltem in casu
q̄ talis poenitens nō haberet nisi uenialia: ut pastor diligē-
ter agnosceret pectus gregis sui. communiter tamen & a
pluribus acceptatur appositum. ut uideri habet ibi per san-
ctum Thomam utrobique & consonant Scotus Petrus de
palude Ricardus Gabriel ut de ceteris taceā: siue Petrus de
palude dicit q̄ ecclesia seu papa esto q̄ uellet istud nouum
onus fidelibus imponere non posset. ut ipse palude trahit
eadem dist. 17. q. 2. ar. 4. Et ideo innoſcēs autor tali tñ ve-
nialia habens nō tenetur ad corū confessionem nisi ratiōe
scrupuli aut dubii. Nam qñ quis dubitat de aliquo pecca-
to an sit mortale: tenetur illud cōfiteri dubitatiōe manēte.
Nam (ut sanctus Thomas dicit singulariter in li. 4. dist. 24.
q. 2. ar. 3. ad tertiam) qui aliquid cōmittit vel omittit i quo
dubitatur esse mortale peccatū: peccat mortaliter discrimini
se cōmittens. Et ideo ut dicit periculo se committit qui de
hoc qd̄ dubitat esse mortale: negligit cōfiteri, & consonāt
ei in hoc & sanctus Bonauentura & Ricardus ppter quod
cōsulit sanctus Thomas ibidē q̄ in tali casu nō debet sim-
pliciter asserere illud esse mortale: sed cū dubitatione loqui
& iudiciū sacerdotis expectare cuius est discernere inter le-
pram & lepram. Et ideo dicit ipemet. do. s. in suo quolibet.
to. 9. ar. 15. q̄ ois q̄stio i qua de peccato mortali q̄ritur nisi
exp̄sse veritas habeatur periculose determinatur: quia error
quo nō creditur esse mortale quod est mortale cōscientiam
nō excusat a toto. Et cuius error quo creditur esse mortale
quod nō est mortale: ex illo cōsciētiæ dictamine erroneæ li-
gat ad mortale. et hinc est q̄ intēdēs peccare mortaliter (ut
sic) peccat mortaliter: licet intēdēs peccare venialiter: nō sp̄
peccat venialiter: ut ipsemet sc̄tūs Thomas ppulchre docet
in quolibeto. 8. ar. 15. qd̄ multū annotare deberent nimiū
scrupulosi. sed qd̄ facit ad ppositū est q̄ ad confessionem
venialium regulariter homo nō tenet. Neq; ut plurib⁹ placet

De arte & modo

Conclusio.

ad id obligatur etiam ex præcepto ecclesiæ. ⁊ Ex quo sequitur multo minus tenetur ad illud præceptum de confessione habens ex priuilegio innocentiam a ueniali ut de domina nostra expresse tenet sanctus thomas, dist. 16. li. 4. q. 2. ar. 2. sub ar. 3. ad tertium. Imo quod plus est talis teneretur non confiteri; nam prout Scotus dicit in dist. 17. li. 4. in fine, si domina nostra post christi ascensionem confiteretur petro: peccaret. Quid tamen agere debeat huiusmodi qui tñ uenialia haberet tempore pascæ ad implendum præceptum ecclesiæ: & quomodo se habeat præsentare suo curato: uidere poteris per sanctum Thomam li. 4. dist. 16. q. 2. ar. 2. sub ar. 3. ad tertium: & dist. 17. q. 3. ar. 1. sub ar. 3. ad tertium: & cōsonant ibi & de Palude & Scotus. ⁊ Et si quæ ratur an ars confessionis sacramentalis se extendat ad peccata occulta & interiora: responderi habet q̄ sic. Nam cum omnia pctā mortalia sint necessaria confitenda ut dictum est. Et pctm mortale cōmittatur in solo consensu interiori mentis in his saltē quæ de genere suo sunt mortalia ut sanctus Thoma dicit sua prima. 2. q. 74. ar. 10. in pe. & colligit etiam ex dictis Matthæi. 5. si nē rōne pcti primo & principaliter cōsistit in actu interiori q̄ in exteriori. cū actus exterior ab interiori accipiat rōnē pcti: ut theologi dicūt lib. 2. dis. 40. ergo sequitur q̄ cōfessio sacramentalis nec dū se extendit ad pctā exteriora & publica: uerū ad interiora & occulta: dū tñ sint mortalia: ut Ricard⁹ etiā docet li. 4. di. 17. ar. 2. q. 4. Et seraphic⁹ Bonauētura eadē dis. lcōne. 3. ar. 2. q. 2. Et Alexāder de alex in q̄rta pte i materia de cōfessioe. q. 77 mēbro. 2. ar. 3. & cōsonāt oēs alii recte sapiētes: ut latius uideri habet p ep̄m Cauriēsem in suo cōfutorio cap. 91. cū sequētib⁹. ⁊ Ex quo sequitur q̄tum aberrent q̄ dicūt q̄ pctā quæ sola uolūtate cōtrahunt: sola etiā uolūtate dimittuntur ut ex mēte bar. dicere uidet glo. de pe. dis. prima. cap. si cui. in quē errorē dicūt incidisse dñm magistrū Exomensem

Error.

in suo tractatu, seu libello de cōfessione & clauibus ad quē cōfutandū reuerendus dñs magister Petrus de prexamo Cauriensis ep̄s edidit librū illū superius citatum. Et ita tenendū est q̄ confessio sacramentalis ad omnia p̄ctā mortalia se extendat etiā interiora & occulta: dum tñ sint mortalia ad quod sufficit deliberatus cōsensus rationis in his quæ ex genere suo sunt mortalia etiā si non prumpant ad actus exteriores: ut p̄tractatur a theologis li. 4. dist. 17. sed copiosi⁹ trahit p̄ ep̄m illū Cauriensem i illo cōfutorio cap. 91. & sequētib⁹. Et ita licet hō sufficiat ad p̄petrandū p̄ctm̄ ex seip̄o: nō tñ sufficit ad ip̄m ex seip̄so expiandū: ut sct̄s thomas deducit li. 4. di. 17. q. 3. ar. 1. sub ar. 1. ad tertiū: licet Petr⁹ de palude eadē di. q. 2. ar. 5. videat dicere q̄ saltē directe ad illd p̄ctm̄ iteri⁹ cōfiteidū ex p̄cepto papæ & eccl̄iæ nō teneat: cū de illo papa directe iudicare nō hēat: & ita ex hac pte liceret ei⁹ cōfessionē differre usq; ad mortis piculū: licet indirecte teneat etiā semel in anno illd cōfiteri: ut ibidē dicit: siue actus clauū q̄ est soluere & ligare in foro cōscientiæ principaliter respicit actū iteriorē in quo eēntialiter ē p̄ctm̄: ut ip̄emet de palude dicit infra dist. 19. q. 2. ar. 3. quæst. pria. ¶ Et nō solū hmōi ars cōfessionis sacramentalis se extendit ad p̄ctā exteriora pariter & interiora: uerū etiā ad p̄ctōrū circūstātias eas saltē quæ mutāt sp̄m p̄cti uel saltē multū notabilr̄ aggrauāt ut supra meminim⁹ i prima pte hui⁹ opusculi. & trahit p̄ theologos li. 2. di. 16. ¶ Et nec dū se extēdit ad p̄ctā quæ memoriæ occurrūt cū actu q̄s cōfitei: uerū ēt ad p̄ctā oblita ad memoriā reducta: signat si a p̄ncipio in p̄meditat⁹ accessit & ex industria nōdū plene cōscia discussa. q̄ tūc deberet ex toto reiterare cōfessionē p̄us factā: maxime si alteri confiteretur q̄ prius: alias sufficeret illud oblitū specificare & alia in genere dicere: ut docet sct̄s Thomas lib. 4. dist. 17. q. 3. arti. 4. sub arti. 2. ad tertium. Et consonant ibi Ricardus, Gabriel, Scotus & alii: & de hoc aliud

De arte & modo

dictum fuit supra in prima parte suppositione prima. Et si cōfessor habuerit scientiam uel pbabilem opinionem de aliquibus quæ sciuit uel audiuit penitentē cōmisisse. quæ ille nō recolit. q̄ forte nō sufficiēter discussērat cōscientiam suam. uel si recolit errando nō credit illd esse mortale; deberet sibi ea ad memoriā reducere uel cōscientiam de eo facere ut de palude docet li. 4. di. 17. q. 2. ar. 1. Et si (ut dixi) cert⁹ fuerit sacerdos de illo nō debet alias ipm penitentē absolue re sed potius debet eum reputare indispositū ad beneficiū absolutiōis suscipiēdū: dum manet in tali statu nisi de illo debeat & ueraciter cōfiteat. si tñ confessor esset dubius de illo an fuerit mortale tunc quid agere debeat p tractat a goffe. in suo quolibeto. 9. & commemorat ab archiepo Florē tino sua tertia parte doctrinali. ti. 17. ca. 20. §. 2. ¶ Sed si idē cōfessor audiat duos: quorū unus dicit se peccasse cum illo altero ille aut cū cōfiteat hoc nō dicit. Et si in generali possit sacerdos eū interrogare: utrum aliud cōmiserit pētū carnis uel alias. Non tñ debet dicere q̄ ille alius confessus est nisi prius sup hoc habuisset licentiā ab illo. q̄ si habita hmōi licentia de tali dicendo; ille alius negat: nō debet magis un credere q̄ alteri. nec ppter hoc denegare debet absolutionē. Idem sentiendū est si plures circūstantias dicit unus & necessarias cōfiteri qd alter negat. ¶ Et si curatus aliquorum parochianorū sciat inter eos esse aliqd impedimētum in matrimonio inter eos contracto qd pbari possit. debet eis reuelare in foro penitentiali uel alias: ut uel ipsi. pcurent diuortium uel se habeant ut frater & soror. uel saltem denunciet cōfessor id superiori subministrans ei pbatōes: si oporteat. si tñ hmōi scitum pbari nō ualeat etiam debet eis dicere si pbabiliter credat eos laborare crassa ignorantia: & q̄ parati erunt sup hoc acquiescere cōsilio bonorum uirorū. alias taceat. ut odorē dicit in sua suma. ¶ Extēdit se quoq̄ hmōi ars cōfessionis sacramentalis etiā ad pētā publica &

Cōclusio

Cōclusio

manifesta q̄ licet sint nota sacerdoti; non tñ in forma iudicii nisi p̄ confessiōem fuerint ei delata ut est cōis sententia theologorū lib. 4. dist. 17. Et alexandrii de alex sua quarta parte. q. 77. membro. 2. ar. 2. ¶ Non tñ se extendit ad p̄ctā aliena. sed ad p̄pria tñ iuxta illud psalmi. 31. Dixi confitebor aduersum me in iusticiā meā. & ibi glo. Et Esaiæ. 43. Dic tu iniquitates tuas ut iustificeris. ut expresse determinat idē Alexander de alex loco p̄citato. ar. 4. Et cōsonat sanct⁹ Thomas li. 4. dist. 16. q. 3. ar. 2. sub ar. ultimo ad ultimū. Et opusculo. 12. q. 6. ubi tenet q̄ homo in cōfessione debet famam alteri⁹ custodire q̄tum p̄t. q̄ p̄dere crimē alterius & ledere famā ei⁹ est p̄ctm̄ qd maxime uitandū est in cōfessione quæ ordinat̄ ad p̄ctā delenda. ¶ Quod tñ intelligo verū nisi in duplici casu. prius cū speciē peccati p̄p̄rii exprimere penitens nō possit: nisi exprimēdo p̄sonā cū qua peccauit ut puta q̄ cū sorore cōcubuit: vel aliud hmōi sine cuius exp̄ssione spēs peccati haberi nō p̄t. q̄ tunc magis debet purgare cōscientiam suā q̄ famam alterius. est q̄ adhuc tūc debet occultare famā alterius q̄tum possibile ei fuerit. uel nō noīando p̄sonam in indiuiduo. uel debet petere licentiam ut alteri sacerdoti aut sup̄iori confiteat̄ qui p̄sonā ignoret. si tñ hmōi licentiā habere nō possit: cū plus teneat̄ sibi q̄ alteri: oportet illā circumstantiā & si cū dolore cōfiteri. ut sanct⁹ Thomas in locis p̄citatis dicit. & cōsonat Petrus de paludeli. 4. dist. 16. q. 3. ar. 3. ad ulti. & dist. 17. q. 2. ar. 1. diffiniōe q̄rta. & dist. 21. q. 3. ar. 2. si tñ spēs p̄cti exprimi possit siue exp̄ssione p̄sonæ cū q̄ qs peccauit: & generaliter cū talis circūstātia nō est de necessitate cōfessiōis: semp̄ est subticēda. Secundus casus est cū alienū p̄ctm̄ effici p̄ proprium q̄ tunc nulli dubiū: quin fuerit confitendū. Et dicit̄ p̄ctm̄ alienum effici p̄p̄rium quadupliciter. s. imitando: cōsulendo: cōsentiendo & dissimulando. ut singulariter exponit sanct⁹ Thomas super illud psalmi. 18. Ab alienis parce seruo

Limita
tio.

De arte & modo

tuo. Tenendum igitur est q̄ generaliter loquēdo p̄ctā alie-
na nō sunt dicenda in cōfessione nisi q̄tenus sunt propria.
Nec cōfessores debent in huiusmodi interrogationibus esse ni-
mium curiosi ut supra in prima parte diximus. unde cū ad
explicandā spēm peccati p̄p̄ri sufficiat dicere muliere in ge-
nere q̄ fuerit cognita a quodam plato, uel a quodā clerico
seu religioso. nō oportet ultra p̄quirere quis is fuerit nec pe-
nitens est p̄mittendus ultra descendere ad p̄sonā singula-
rem quin potius in hoc corripendus. ut sanctus Bonauen-
tura dicit lib. 4. dist. 21. l̄cōne. 2. ar. 1. q. 3. Et cōsonat duran-
dus eodē li. dis. 16. ar. 4. ad tertium.

Corollarium.

¶ Hinc etiam patet quantum aberrant penitentes qui re-
ferunt in confessione aliena peccata ad accusationem pec-
cati proprii in pertinentia & ad quandam potius sui excu-
sationem ex quadam. s. associatione: quia solacium est mi-
seris socios habere penarum: sic multi simplices ut ipsi mi-
nus confundantur accusant omnes uicinos suos: dicen-
tes sumus omnes latrones: usurarii: periurii & consimilia:
quæ & a confessoribus in hoc corripiendi & instruendi
sunt ne talia referant. ¶ Hinc quoq̄ apparet q̄ illi con-
fessores qui ramusculos in confessionibus inquirunt & li-
benter audiunt de aliis malum & sustinent: uix aut nunq̄
a p̄ctō detractionis excusari possunt & nesciūt mederi ani-
mabus: dum patiuntur eos qui ueniunt alios accusando si-
bi infligere uulnus graue: & alios debētes mūdare: seip̄s
foedant: tales enī grauit̄ peccant: & inducunt confitētem
ad peccandum.

Corollarium.

Corollarium.

¶ Hinc ultra patet q̄ non minus delinquant illi qui sua-
dent confitenti q̄ reuelet eis extra confessionem perso-
nam cum qua peccauit: ut possint hoc aliis dicere & p̄con-
sequens alium informare: nisi in casu q̄ sacerdos suspicaret
q̄ sit persona cui possit p̄desse & competens & utile sit illū
scire: ut sanctus Bonaventura dicit ubi & supra. Vel (ut di-

cit Durandus) nisi esset talis casus quē confitens p seipsum
tenetur dicere: ut pote si illud pertineret ad corruptionem
multitudinis spiritualement uel corporalem: uel ī graue dānū
alicuius personæ uel si quid aliud hmōi est: quod quis pro
palare tenetur uel testificando/ uel denunciando nam con-
tra hoc debitum quis obligari non potest per secreti cōmis-
sum: q̄ in hoc frangeret fidem q̄ alteri debet: ut sanct⁹ Tho-
mas dicit sua secūda secundæ. q. 68. ar. 1. ad tertiū. Et. q. 70.
ar. 1. ad secundum. Et quolibeto. 1. ar. 15. Et Robertus hol-
cot sapientiæ. 2. lcōne. 24. Et Adrianus. 6. papa quolibet-
to. 11. fo. 110. co. 4. Adeo q̄ si uideam proximum peccātem
tali pctō quod teneor dicere superiori licet nisi fuerit com-
missum sub sigillo secreti & ultra iurassim sibi non dicere:
non absoluo: imo dicere oportet & facienda est penitētia
de periuro: pro eo q̄ contra iusticiam iurauī: ut notabiliter
dicit sanctus Bonauentura li. 4. dist. 21. in fi. Et innocētius
in cap. quali & quando extra de accusationibus. Et panor-
mitanus in cap. si sacerdos de officio in ordi. ¶ Ex quibus
omnibus ad propositum patet q̄ penitens de lege cōmuni
celare tenetur personam cum qua peccauit nisi in tribus ca-
sibus. unus cum est necessarium ad exprimendum propri-
um. secundus quando est utile ad correptionem uel p̄ser-
uationem illius alterius personæ arecidiuo: cum tamen ta-
lis reuelatio fiat extra confessionem alicui personæ quæ
possit & uelit illi prodesse & non obesse: nam si in confes-
sione nominaretur uel exprimeretur: tunc non posset au-
diens confessor ad illius correptionem procedere. Tertius
est quando esset utile ad præseruandum penitentem areci-
diuo. Nam potest contingere q̄ confessor per cognitio-
nem personæ cum qua penitens peccauit sciret iniungere
penitenti penitentiam talem: & talia ei dare documenta:
talesq̄ facere monitiones per quæ melius & secretius pe-
nitens poterit præseruari arecidiuo: ut docet

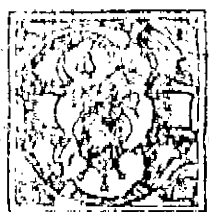
Cōclusio.

De arte & modo

Ricardus de media villa li. 4. dist. 21. ar. 5. q. 2. Sed si quæ-
ratur an pœnitens teneat confiteri pctâ pcedentia tanq̃ cir-
cunstancias aggrauantes: respondet Scotus in dist. 22. li. 4.
q̃ licet hoc fuerit vtile non tñ necessariū q̃ talis confessio
fiat in spem. sed ad grauitatem illâ cognoscendam: sufficit
dicere in confessione generali. s. seipsum accusare de multis
& magnis peccatis alias cōfessis. Et licet quis cōgrue possit
cōfiteri peccata quæ non fecit secundum rem: fecit tñ secun-
dum suâ estimationem. quia alias ageret cōtra conscientiâ:
nisi ad consilium peritorum eam deponeret. peccata tamē
quæ nec in rei veritate fecit nec secundū suam estimatiōem:
nullo modo causa hūmilitatis vel alias cōfiteri licet: p̃cipue
qñ illud quod cōfitef esset mortale si fecisset vt Ricardus
dicit li. 4. dist. 21. ar. 3. q. 4. Et cōsonant alii ibidem.

Capitulu
quintum.

Ad cōfes-
sionē q̃
teneatur.

Et inde & quinto non debet prouidus curatus
ignorare quis ad vsum hui⁹ artificii hoc est sa-
cramentalis cōfessionis suscipiēdum teneatur:
quia (vt dicitur in lateranensi cōcilio p̃citato)
omnis vtriusq̃ sexus fidelis cum ad annos discretionis p-
uenerit. vtpote adultus vsum rōnis habens & cognoscens
peccatum quod commissit id namq̃ dicit̃ peruenire ad an-
nos discretionis. quæ quidem discretio rōnis non determi-
natur tempore tātæ vel tantæ ætatis. sed q̃ habeat sufficiē-
tem ætatem ad cognoscendum iustum vel iniustum cōtra
legē dei. ita q̃ in quacūq̃ ætate quis cognoscat peccatū qd
commissit iam est doli capax & tenetur ad confessionem sa-
cramentalem. in multis namq̃ vt inquit Scotus ante con-
suetam ætatem maliciæ supplet ætatem & nedum i malis.
q̃ forte citi⁹ hñt prudētiā ad malū: ppter qd i cap. 1. de deli-
ctis puerorū dī: q̃ ætas puerilis plena ē uitis: sed etiā in bo-
nis admodū quo i legēda beatæ Agnetis dī q̃ fides ei⁹ nō
in ānis cōputabaf. Et ad agnoscendū qñ quis ad hui⁹ æta-
tē aut dispositionē iā deuenit subdit doctor subtilis talē

regulam. Quando aliquis instructus & ordinate interrogatus percipit distincte quid iustum & quid iniustum in lege dei: quod perpendi facilius ex eo potest: si ad ordinatas interrogaciones ordinate respondeat: sicut alter iam perfecte adultus ad similia responderet. Et dicitur notanter quod usum rationis habentes teneantur ad confessionem: quia tali rationis usu carentes ad eam non tenentur: sicut nec ad peccatorum contritionem: ut pueri antequam homini rationis usum habeant & etiam naturaliter fatui: & hi qui & si aliquando tale usum rationis habuerunt postea infirmitate aliquo uel alias illo rationis usu priuati sunt in furiam frenesim aut dementia conuersi: qui durante priuatione rationis nulli dubium quod non tenentur ad confessionem mortalium quae ante commiserunt: ut dicit Gabriel: ita quod non confitendo non iudicatur praecipit transgressores: nec peccant nouo peccato. Sed in casu quod homini rationis impedimentum fuerit perpetuum: dicendum esset quod si tale impedimentum incurrentem habuerunt contritionem peccatorum mortalium commissorum priusquam in frenesim aut dementia inciderint: tales per contritionis gratiam saluabuntur & propter impossibilitatem excusantur a confessionis praecipito. Si tamen post mortalia commissa: nulla contritione praemissa sic in peccatis deprehensi inciderint frenesim aut dementia. Item (ut dicit Gabriel) dannabuntur: quod idem iudicium est ac si in illo instanti fuissent mortui: quoniam tunc clausus est eis terminus uiae quantum ad meritum & demeritum: & completum est in eis illud Ecclesiastes. non lignum quocumque loco ceciderit siue ad austrum siue ad aquilonem: ibi erit. Immo plus dicunt aliqui quod si homini furiam aut dementia incurrerunt non ex aliqua causa naturali egritudine, siue alia: sed sponte & propria uoluntate & dantes operam rei illicitae: ut patet de his qui propter ebrietatem iram aut nimium amorem ad aliquam insanierunt seu in furiam conuertuntur: cum talis furia passio aut ignorantia fuerit aliquo modo uoluntaria saltem in sua causa: non omnino & ex toto excusat actus se-

Conclusio.

De arte & modo

quentē a culpa: ut sanctus thomas dicit sua prima. 2. q. 77. ar. 7. Notanter dixi: si dabat operā rei illicite. Nam si talis daret operam rei licitæ & sobrie aut moderate: tūc bene excusaret sequēs pōtē ex toto: ut patet in his qui exercitio bonarū & spiritualiū operationū: puta moderate studendo/ prædicando/ ieiunando de peccatis interius exteriusq; lacrimabiliter dolendo uel alias in frenesim aut furiam uertuntur ut singulariter docet sanctus Thomas li. 2. dist. 22. c. ulti. in fi. Dixi tamen moderate & sobrie. Nam si immoderate & ultra modum nimis excessiuū dās operam rei licitæ talem furiam seu frenesim incurreret: forte talis passio & ignorātia eum esset culpabilis in sua causa & uoluntaria non ex toto excusaret: ut colligitur ex dictis sancti Thomæ. li. 4. dist. 15. q. 3. ar. 1. sub ar. 2. ad tertium. & dist. 17. q. 2. arti. 3. sub ar. 2. in pē. & dist. 49. q. 5. ar. 3. sub ar. 2. ad quintū. Et consonat iacobus alman. Senonēsis episcopus in suis opusculis questione habita in uesperis questione prima: in corollario secūdo. partis secūdæ illius ecclūsionis. & cardinalis Caietanus super. 2. 2. sancti Tgomæ. q. 147. ar. 1. Et ep̄s Abulēsis Matthæi. 6. in floribus. q. 60. satis quoq; cōfirmat. illud diuus Hieronymus: & trahitur in. c. nō mediocriter de cōse. dist. 5. Cum dicit. De rapina holocaustum offert: qui uel ciborū nimia egestate uel mendicādi uel somni penuria immoderate corpus affligit. Et iterū rationalis homo dignitatem amittit qui ieiunium charitati: uel uigilias sensus integritati præfert.

Ecclusio.
de infideli

Ed quia in concilio illo lateranensi supra cōmemorato dicitur q̄ omnis utriusq; sexus fidelis cū ad annos discretionis uenerit tenetur peccata sua sacerdoti cōfiteri: dubitaret aliquis an infidelis ad id teneatur. Ad quod dicendū q̄ nō si cōfessio huiusmodi sacramentalis fuisset introducta & instituta dū taxat ex quadā uniuersali ecclesiæ traditione: ut postulator

decretorū dicere uidetur de pœ. dist. 5. Præceptū nāq̃ eccle
 siæ (ut sic) non obligat infideles: neq̃ ipsi subiiciūtur eius
 præceptis ut dicitur in ca. gaudemus extra de diuortiis: &
 apostolus. 1. ad Corinth. 5. dicit. Quid mihi est de his qui
 foris sunt iudicare. Et hoc exp̃sse tenet doctor subtilis Sco
 tus in dist. 17. li. 4. Sed glo. illa postulatoris tanq̃ irrationa
 bilis turpis & periculose in fide errans cōiter reprobatur a
 theologis in dist. 17. lib. 4. & signanter a Scoto & Durādo
 quinimmo Durandus ipse ibidē in. q. 8. in pe. in fi. dicit q̃
 in uerbis illius glo. sunt plures errores periculosi in fide: &
 mirū est (ut dicit) q̃ in tam solēni libro ecclesia sustinuit &
 adhuc sustinet tā perniciosam glossam. Cū igitur cōfessio
 sacramentalis de qua nunc loquimur fm rei ueritatē fuerit
 ex iure diuino ut ibidē a doctoribus theologis & signāter
 a doctore subtili deducitur: sequitur fm ipsum regulariter
 omnes tam fideles quā infideles tenētur ad eam: cū præce
 ptum dei plenitudinē potestatis habeat uniuersaliter super
 oēs: ut Ricardus dicit liq. 4. dist. 17. ar. 2. q. 4. ¶ Aliquis tñ *Opinio.*
 ex nostris theologis nititur deducere q̃ infidelis ut sic, s. tē
 pore quo manet infidelis nunq̃ obligatur ad cōfitendum:
 ita q̃ non cōfitendo peccet peccato omissionis: patet q̃ uel
 peccat per hoc quod tenetur confiteri de peccatis cōmissis
 antequā suscipiat baptismū: uel quia tenetur & baptizari
 & baptizatus habita oportunitate sacerdotis confiteri. Nō
 potest dici primū: quia hmōi cōfessio ante baptismū facta
 nihil ei prodesset: cū non esset sacramentalis: q̃ cū baptis
 mus sit ianua omniū sacramentorū nullus ante baptismū
 est capax alicuius sacramenti: ergo infidelis ante baptismū
 non peccat: quia nō confitetur peccata sua. Non potest da
 ri secundū: quia bene sequitur: infidelis iste puta plato pro
 nunc tenetur baptizari: ergo si baptizaretur nō tenetur cō
 fiteri peccata ante cōmissa: cum per baptismū susceptū fue
 rint ei omnino dimissa nec (ut supponimus) postea ulla p

De arte & modo

tunc cōmittit; nec haberet quid confiteretur: propter quod ut dicit nō potest dari casus in quo plato ille infidelis tene- retur cōfiteri: ita q̄ non confitendo peccaret pctō omissio- nis; & ita licet peccet quia non baptizaf: eo q̄ teneat semp baptizari: non tñ manente infideli tenetur ad confitendū: imo hæc propositio infidelis tenetur cōfiteri de rigore (ut dicunt) non est uera: cum in infidelitate anteq̄ baptismū re- cipiat licet teneatur baptizari nō tñ ante ipsum baptismū tenetur confiteri: neq̄ talis infidelis mox ut baptizatur & ita effectus fidelis tenetur pro tunc confiteri: q̄ uel teneret confiteri peccata ante baptismū cōmissa: & hoc non: cum iam sint ei omnino per baptismū remissa. Nec etiā est dicē- dum q̄ teneatur ad confessionē de peccatis futuris quæ cō- mittit: quia confessio sacramentalis peccatorū præceden- tium est: ergo infidelis nullo modo obligatur cōfiteri: neq̄ peccata infidelitate perpetrata sunt cōfessionis sacrama- talis de q̄ nunc fit sermo quæ fit sacerdoti: licet bene cōfessio- nis interioris & mētalīs quæ fit deo per displicentiā & de- testationē de eis habitā. Et ita dato q̄ infidelis esset in arti- culo mortis nō peccaret per hoc quod non cōfiteretur etiā habita oportunitate sacerdotis (ut dicunt): licet bene pecca- ret per hoc quod nō baptizaretur: propter qd̄ (aiunt) nunq̄ infidelis obligatur confiteri pro tempore quo est infidelis: quia habita oportunitate baptizādi sufficit ei baptismus sine confessione: & ideo dicunt nunq̄ est uerū dicere Plato est infidelis: & peccat per hoc quod nō confiteretur: & in hūc modū dicendi declinat iacobus alman. super lib. 4. Scoti. dist. 17. q. unica. ar. 1. & etiā ar. 2. ¶ Ex quo sequitur unum & est q̄ infidelis peccator ad baptismū accedens licet ad re- mouēdā fictionē teneatur dolere interius de peccatis in iu- fidelitate: nō tñ tenetur peccata illa exterius sacerdoti sacra- mētaliter cōfiteri. Et hoc expresse determinat sanctus Tho- mas sua tertia parte, q. 68, ar. 6, & hoc propter tres rationes

Corollarium.

de quibus uide ibi. Et consonat e^ps Abulensis Matthæi. 7. super illud Nolite sanctum dare canibus. q. 5. in floribus. Immo plus dicit ipse Abulensis q^d etiam si ipse infidelis uel confiteri ante baptismum: non debet hoc permitti: quia esset mutare ordinem & naturam sacramentorum. Et confessio illa nihil sibi ualeret: neq^{ue} etiam sacerdos ab eis posset eum absolueret: q^d clau^{es} sacramentales solum habent exercitium super fideles. ¶ Quod tamen intelligo uerum p^{ri}uā confessionis sacramentalis ad hoc. s. ut sacerdos de aliquo eorum absolueret & pro eis poenitentiam satisfactoriā imponeret: secus tñ per uiam instructionis & informationis tantū: q^d sic si aliqui infideles p^{ec}ctōres ad baptismū uenientes ex deuotione uellent sua p^{ec}tā confiteri: audienda eēt eorum confessio: ut contra p^{ec}tā consueta eis specialis aliqua instructio cautela & uitæ informatio traderetur: ut sanct^{us} Thomas singulariter dicit tertia parte. q. 68. ar. 6. in pe. i. si. ¶ Neq^{ue} ad deletionem illorum p^{ec}ctōrum quæ in infidelitate ab eo perpetrata fuerant requiritur ulla alia satisfactio: q^d ut Ambrosius dicit super epistolam ad Roma. & trahitur a magistro dist. 4. li. 4. & agratiano de conse. dist. 4. siue penitentia: gratia dei in baptismo nō requirit aliud op^{us} sed gratis omnia condonat. ¶ Quod tamen intelligo esse uerum de delictis contra deum secus de commissis contra proximum: siue sit iniuria illata: siue damnum datum uel aliud simile per quod fuerit restitutioni obnoxius. Nam in talibus huiusmodi infidelis etiam baptizatus si cōmode potest tenet restituere: nec per baptismum a tali obligatione restitutiōis absoluit: ut dicit e^ps Abulensis loco p^{ri}o citato Matthæi. 7. q. 5. in floribus: de quo tamen meminime latius scripsisse in tractatu quem edidi de cessatione legalium & baptismi institutione. ¶ Ex quo sequitur ultra q^d cum dicitur infideles tenentur confiteri p^{ec}tā sua ad hūc sensum intelligi & interpretari potest q^d cum confessio sa-

Limita
tio.Limita
tio.Corolla
rium.

De arte & modo

cramentalis pētōrum (ut patet ex dictis non sit ex iure po-
sitiuo ecclesiæ; sed potius ex iure diuino. Et de ipse sit dñs
uniuersalis omniū tam fidelium q̄ infidelium: p̄ceptū eius
de confitendo pētā sacerdoti omnes generaliter obligat.
Et ita sicut fideles non confitendo pētā sua sacerdoti pec-
cant: ita infideles non suscipientes ex proteruiam legem
euangelicam eiusq̄ sacramenta a christo legis latore insti-
tuta: peccant tanq̄ diuini iuris & p̄cepti transgressores: &
excusationem nullam habent de pētō: ut dicitur Ioānis. 15
sed quia infideles cum actu baptismum suscipiunt in ipsa
baptismi ablutione equiuallenter immo eminēter uisi sunt
confiteri omnia pētā sua: ideo nulla est eis confessionis uo-
calis necessitas: propter rationes de quibus sanctus Tho-
mas: tertia parte. q. 68. ar. 6. Neq̄ requiritur q̄ infidelis pec-
cata commissa cōfiteatur sacerdoti ante baptismum: quia
esset peruertere ordinem & naturam sacramentorum: ut
Abulensis ubi & supra dixerit: satis quoq̄ uidetur in cōfir-
mationem huius facere dictum sancti doctoris suo lib. 4.
dist. 17. q. 3. ar. 1. sub ar. 3. in pe. Cum dicit q̄ ad confessionē
prout est ex iure diuino: & ex hoc q̄ est medicina non om-
nes tenentur: sed illi tantum qui peccatum mortale incur-
runt post baptismum. Et consonat Petrus de palude ibi-
dem. q. 2. ar. 4. quæstione prima. ¶ Hinc etiam sequitur ul-
tra q̄ cum dicit angelus de claua. in sua summa cōfessio. 2.
§. 2. q̄ infidelis non confitēs mortale pētā commissum tā
ante baptismū q̄ post habita oportunitate omnino dam-
nabitur: nisi p̄dicto uel alio pio modo interpretetur. Et ui-
detur excessiue dictum: & aliquibus saltē min⁹ peritis pos-
set eē occasio errandi: ut dicerēt q̄ nup conuersi ad fidē nī-
sic cōfiteantur sacerdoti pētā in infidelitate cōmissa neque-
ant saluari: sicut & diebus nostris quibusdā ydiotis quæ-
storibus accidit. ¶ Hinc sequitur ultra q̄ cum p̄ceptum de
confessione sacramē tali (ut ex dictis patet) sit de iure diuina

Corollarium.

Corollarium.

no q̄ etiā papa tenetur ad illud ut sanctus Thomas dicit lib. 4. dist. 17. q. 3. ar. 1. sub ar. 3. ad secundum. Et Ricardus ar. 2. q. 4. ad tertium. Et consonant alii. Et panormitanus in cap. omnis utriusq; de pe. & re. Neq; potest cum aliquo dispensare ut non confiteatur simplr: cum hoc fuerit diuinum: bene tamē q̄ confessionē sacramentalē differat ultra annum: quia hoc est humanum & ex ecclīe p̄cepto: ut sanctus Thomas deducit lib. 4. dist. 17. q. 3. ar. 1. sub ar. 5. Et de Palude. q. 2. ar. 6. Et Durandus ibi. q. 9. art. 2. Et Ricardus ar. 2. q. 4. ad tertium: si tamē infra annum contingeret casus mortis piculi uel consimilis de quibus supra: in quo eēt necessarium implere p̄ceptum de confessione: tunc nec ex papæ dispensatione differre potest: quia sic non habet locum sua dispensatio: ut de Palude & Durandus dicūt ubi supra. Et augustinus de anchora inde potestate papæ. q. 65. ar. 5.

¶ Hinc sequitur ultra q̄ minus cōgrua est positio panormitani qui in cap. omnis utriusq; sexus tenuit confessionē sacramentalē nō eē de iure diuino: sed de iure positiuo ecclesiæ cum glo. illa de peni. distin. 5. qui tamē supra ut turpis & male sonans punctuata est: & ad longum reprobatur auctore subtili Scoto & a Gabriele. & Episcopo Senonēsi & a tota fere catherua Theologorum in distinctione. 17 libro quarto.

Corollarium.

¶ E inde & Sexto non debet prudens confessor ignorare: quanto cum secreto debeat suscipere & suscepta retinere illa omnia quæ sibi fuerint in confessione detecta. Cum ad id teneatur triplici iure naturali scilicet diuino & Ecclesiæ positiuo. Duo prima multipliciter deducuntur a Scoto, Ricardo, & Gabriele in libro quarto distinctione uigesima prima: & consonant Thomas, Palude, Durandus, & alii. Tertium: uero patet ex capitulo omnis utriusq; sexus de peni, & re. ubi dī caueat sacerdos ne uerbo uel signo uel alio quouis modo

Capitulum sextum.
De secreto confessionis.

De arte & modo

prodat aliquatenus p̄ctōrem: alias qui peccatum in penitē-
tiali iudicio sibi de tectum p̄sumpserit reuelare: nō solum
a sacerdotali officio deponendum decernimus: uerum etiā
ad agēdum penitētiam p̄petuam in arctum monasterium
detrudendum. Item de pe. dist. 6. a magistro dist. 21. lib. 4.
cap. ultimo dī: sacerdos qui sibi in confessione detecta re-
uelauerit deponatur & omnibus diebus uitæ suæ ignomi-
niosus peregrinando p̄gat. ¶ Hinc est q̄ in huiusmodi ce-
lacione neq̄ adhuc papa dispensare potest: ut sanctus Tho-
mas tenet li. 4. dist. 21. q. 3. ar. 1. sub ar. 1. ad scđm. Et conso-
nant ibi Durandus & de Palude. Quod usq̄ adeo uerum
est: ut in quolibet casu & in oēm euētum id obseruandum
esse dicatur. ¶ Hinc est q̄ propter superioris p̄ceptum etiam
excōmunicationis latæ sentētix sacerdos nullo modo re-
uelare habet sibi in cōfessione de tecta: ut ostendit sanctus
Thomas li. 4. dist. 21. q. 3. ar. 1. sub ar. 1. ad scđm. Et quoli-
beto. 1. art. 15. Et consonant ibi de Palude Ricardus Scot⁹
Gabriel & Capreolus. Et panormitanus in cap. dilect⁹ ex-
tra de excessi. p̄la. ¶ Hinc est etiam q̄ p̄pter testimonium
in iudicio ferēdum etiam iuramēto ualatum non est reue-
landum in confessione detectum: ut deducitur a sc̄to Tho-
ma li. 4. dist. 21. q. 3. ar. 1. sub ar. 1. ad tertium. Et sc̄da sc̄dx.
q. 70. ar. 1. ad scđm & fauēt ei de Palude & Ricardus ibidē:
& Gabriel ibi ad argumentum in tertio casu. ¶ Hinc est
quoq̄ q̄ confessor celare tenetur sibi detecta in cōfessione
quātumcunq̄ uergere uideantur in damnum piculū & cor-
ruptionē multitudinis siue spiritualē uel corporalē: utpote
q̄ sc̄it crimine h̄eresis fidelium plebē corrumpi & deuasta-
ri aut ciuitatē uel rem publicam in proditiōē & in manus
hostium deuenire: ut sanctus Thomas deducit li. 4. dist. 21.
q. 3. ar. 1. sub ar. 1. ad primum. Et Durādus ibi. q. ultima ad
ulti. Et Scotus & Gabriel ibidē ad argumētum in primo
casu. Et ideo reprobandum esse dicunt uersum illum iuris,

Corolla-
rium.

Corolla-
rium.

Corolla-
rium.

Corolla-
rium.

Est hæresis crimen: quod nec confessio celat. ¶ Hinc est qd nec p̄latus potest amouere subditum ab officio ppter peccatum ab eo auditum in confessione: ut sanctus Thomas docet lib. 4. dist. 21. q. 3. ar. 1. sub ar. 1. ad tertium: in medio & ad quartum & latius in quolibeto. 5. ar. 13. Et de Palude lib. 4. dist. 21. q. 3. ar. 3. quæst. 3. Et Gabriel ibi ad argumentum in scdo casu. Et Henricus de gandauo quolibeto. 8. q. 29. ¶ Hinc est ultra qd nec propter periculum corporale ipsius confessoris & mortem subeundam nō debet sacerdos uerbo nutu uel signo aperire sibi detecta in confessione: ut tenet Scotus lib. 4. dist. 21. ad tertium: & Gabriel ibi ad argumentū in quarto casu. & Ricardus ar. 4. q. 2. ad quintū. ¶ Hinc est qd sacerdos habens mortale peccatū de quo nō posset confiteri nisi reuelaret confessionem sibi factā: non deberet tantum p̄ctm̄ confiteri: sed tantum de eo conteri cū uoluntate confitendi illud quando hoc poterit facere sine reuelatiōe illius personæ quæ sibi cōfessa est & sine p̄iudicio ullo sigilli confessionis: & si talis oportunitas nunq̄ se offerat: erit casus impossibilitatis ad confitendum: ut optime deducit Petrus de palude. li. 4. dist. 21. q. 3. ar. 2. quæst. 2. Et Scotus ibi ad quartum. Et Gabriel ibi ad argumētum in quinto casu: & Ricardus ibi. ar. 4. q. 2. ad secundum. ¶ Hinc est qd non teneor nec licet mihi uitare eum quem p confessionem scio excommunicatum ut tenet doctor subtilis lib. 4. dist. 21. ad ultimum. ¶ Hinc est etiam qd curatus propter scita in confessione non potest negare communionem quando alias eam tenetur dare puta in pascate: alias sic saltem dicens in secreto nō teneor nūc tibi dare: non tñ obiciens ei de crimine confesso. ut docet Petrus de palude lib. 4. dist. 9. q. 4. quæstione prima. Et dist. 21. arti. ultimo quæsti. 3. ¶ Hinc est etiam qd curatus saltem in publico nō potest negare benedictionē nuptialē illis inter quos scit p confessionē esse affinitatis uel cōsanguinitatis impedimē-

Corollarium.

Corollarium.

Corollarium.

Corollarium.

Corollarium.

Corollarium.

De arte & modo

Corollarium.

tum: licet in occulto & monere potest & negare illis quibus alias non tenetur: si per hoc confessio non reuelatur: ut de Palude tenet ibidem. ¶ Hinc est ultra quod Episcopus non debet denegare benedictionem moniali petenti quam per confessionem eiusdem uel corruptoris aut alterius scit esse corruptam in casu in quo alias teneretur: secus si alias non teneretur: ut ibidem de Palude deducit. Esto quod si per solam confessionem sciat aliquem indignum: quem alias dignum putabat non deberet ipsum eligere: ut ibidem subdit: de quo tamen uide amplius ibi.

Corollarium.

¶ Hinc est quod sacerdos cui aliquis confitetur se occisurum alterum quem nominauit: non poterit dicere illi cui minatus est caueas tibi: quidam minatur tibi necem: si ex hoc timeatur uel scandalum aut confessionis proditio: de quo uide Henricum de ganda. quolibeto. 8. quæst. 31. ¶ Hinc est etiam quod poenitens tenetur celare poenitentiam sibi iniunctam si ex eius reuelatione timetur præiudicium fieri uel fame proprie aut confessoris: secus si alias: ut Ricardus dicit lib. 4. distin. 21. ar. 5. q. 3. & consonant de Palude, Gabriel, & alii. Vtrum tamen teneatur quis celare personam cum qua quis peccauit: ibidem tractatur a theologis: ad quod tamē respondendum eēt cum distinctione de qua supra.

Conclusio.

¶ Et si quæretur quis teneatur ad sigillum confessionis: dicendum quod & confessor & is ois ad quem confessio peruenit licite uel illicite: mediate uel immediate. Et ita interpres: & laicus in necessitate confessionē audiēs. Et pro cōfessore se fingēs. Et latēter abscultans: uel casu seu pposito audiens. Et sacerdos ante absolutionē: imo etiam absolvere nō potens. Et is cui de licētia confitētis in confessione dictū fuerit reuelatum. Et etiam ille qui aliter audiēs: recepit tamen quasi in confessione: ut ad longū uidere est per Thomā Petrum de palude, Ricardū, Scotū, Albertū, Durādum, Gabrielem, & alios theologos libro. 4. distinctio. 21.

Et licet confessionis sigillum directe non se extendat nisi ad ea quæ cadunt sub sacramentali confessione: cuiusmodi sunt peccata & peccatorum circumstantiæ ut Durandus ibi dicit: indirecte tamen etiam se extendit ad alia omnia per quæ posset uel peccator confitens uel eius peccatum quo quomodo deprehendi: ut sanctus Thomas, Ricardus, Scotus & alii ibidem exponunt. si qua tñ sint quæ confitens confessori narrat extra huiusmodi quæ nullo modo possunt pctm nec confitentem manifestare: bene possunt reuelari, ut Ricardus dicit. Quid tñ intersit inter sigillū confessionis & sigillū secreti & an habita sub sigillo secreti in casu qd is cui comittit producat in testē uel id uergat in detrimētum spirituale uel temporale boni communis possit reuelari: & scita per confessionem & alias ualeant detegi: uidere poteris per theologos libro. 4. distin. 21. & per decretistas in cap. omnis utriusq; sexus de peniten. & re. & per Cardinalem de Turrecremata & alios de pe. distinctio. 6.

Einde & septimo non debet diligens sacerdos pro iniungendis pœnitentiis ignorare Canones pœnitentiales quæ sunt uelut quædam regulæ generales ad penas pro peccatis a sanctis patribus imponendas; alias si confessor huiusmodi regulas & canones ignoret, uix nomen sacerdotis in eo constabit: ut Augustinus dicit & trahitur in capitu. quæ ipsis. 38. distinctio. Cuius ratio est quia licet pœnitentiæ hodie sint arbitrarie ut dicitur in capitulo tempora. & cap. si hoc. 26. quæstio. 7. Et in cap. mensuram de pœniten. distinctione prima. Arbitrium tamen istud iuxta sanctum Thomā nō debet esse phāsticū: sed poti⁹ diuino instinctu regulatū. In usu nāq; clauis ecclīæ sacerdos ipse opatur sicut instrumentum & minister dei. Et ideo ad hoc qd efficaciter: operetur: oportet moueri a principali agente quod est deus:

Capitula
septimū.
De pœni-
tentiis in-
iungendis.

De arte & modo

propter quod si sacerdos ad arbitrium sui capitis propter motum diuinum uti sua potestate praesumpserit: & ipse a diuino ordine auertetur culpam incurrans: & ultra non consequitur effectus: sicut si minister medicinaliter adhiberet aliam medicinam aegroto quam praecipit ars medicinae & medicus: grauiter talis offenderet & medicum & etiam aegrotum. Vnde quia pene satisfactoriae infligendae sunt medicinae quaedam ut dicitur secundo ethicorum sic medicinae in arte determinate non competunt omnibus sed uariandae sunt secundum arbitrium medici non propriam uoluntatem sequentis: sed medicinae scientiam: ita pene satisfactoriae in canone determinate non competunt omnibus: sed uariandae sunt secundum arbitrium sacerdotis diuino instinctu regulatum. Et licet sacerdoti non constet nisi casu uel per miraculum speciale (ut dicit Scotus) de uoluntate dei: quantum scilicet penam uult infligere poenitenti: tamen ut doctor sanctus dicit pensatis pensandis potest sibi constare quanta pena est sibi in hoc saeculo expediens: & hoc sufficit ad rectum arbitrium: propter quod siue sacerdos discretere se habeat in iniunctione poenitentiae siue non: nihil diuersificatur quantum ad officitium sacramenti. Et semper remanet reatus ad penam eiusdem quantitatis in iudicio dei: & ideo si poenitens eam his non explet: ab eo in purgatorio exigetur: prout doctor sanctus dicit lib. 4. distinctione. 20. ¶ Hinc est quod si sacerdos imponat poenitentiam maiorem condigno: poenitens tenetur eam implere. si possit in hoc saeculo: sed si decedat non exigetur in alio saeculo quod totam exsoluat: sed quantum sufficiat ad expiandam penam in iudicio dei taxatam & sibi debitam: similiter si sacerdos minorem imponat: non exigitur quod maiorem exsoluat hic: sed in alio saeculo exigetur: prout dicitur in eadem dist. 21. li. 4. dicit. ¶ Hinc est ultra quod ad rectum arbitrium confessoris non exigitur quod semper imponat penam condignam poe-

nitenti: sed sufficit q̄ iniungat quantam expedit ei p̄ nunc
consideratis regulis patrum & dispositione pœnitentis.

✓ Hinc est etiam q̄ sacerdos in iniungendis pœnitentiis Corollarium.
(ut supra meminimus) non solum debet habere respectū

ad debitum pœnitentis exsoluendum; uerum ad remediū
& pœnitentis & aliorum contra recidinationem præstan-

dum. ✓ Hinc est ultra q̄ prudens confessor minorem pœ- Corollarium.
nitentiam condigno iniungens aliquando ex industria

nedum non peccat: uerum plus prodest pœnitenti q̄ no-

ceat: quia forte a magnitudine pene posset a pœnitentia p-

agenda impediri propter debilitatem uirtutis & ita neg-

ligit minus damnum ut maius euitet. Et etiam quia di-

uinus amor paulatim in eo confortatus incitabit eum ad

plura opera pœnitentiæ sponte peragenda q̄ sacerdos sibi

secundum quantitatem peccatorum iniungere potuisset:

prout angelicus doctor docet libro. 4. distinctio. 20. art. 2.

sub arti. 2. ad tertium. Nam sic prius ignis a multis lignis

suppositis de facili extinguitur: ita posset contingere q̄ prius

affectus contritionis in pœnitenti nuper excitatus propter

graue onus pœnitentiæ extingueretur peccatore totaliter de-

sperante: ut latius pertractatur a sancto Thoma quolibeto

3. ar. 28. Vnde sic in scientiis practicis & moralibus sermo-

nes uniuersales sunt ueri nequaquam tamen clari ut dicitur Sex-

to ethicorum: quia cum applicantur ad particularia & casus

singulares incipiunt quodammodo habere incertitudinē:

sic in proposito canones pœnitentiales instruant sacerdo-

tem in generali quomodo fuerit pœnitentia imponenda:

sed descensum ad singularia prouidis & discretis confesso-

ribus relinquunt qui consideratis circumstantiis persona-

rum & criminum attendentesq̄ ad canones patrum sic ad

uias directiuas in uniuersali: talem pœnitenti iniungunt

pœnitentiā: q̄le cernūt ei p̄ nūc ad salutē expedire. Licet er-

go sacerdos non debeat semper imponere pœnitenti pœ-

De arte & modo pœnitentiales.

nitentiam taxatam in canone quin potius ex causa possit
eam augere uel diminuere: regulariter tamē loquēdo sem-
per debet eam sibi innotescere & insinuare: ut agnoscat gra-
uitatem culpe: ut sanctus Bonauentura dicit. Moderande
igitur & regulande sunt pœnitentiæ a prouido confessore
secundum regulas patrum prospectis animis pœnitētium
hoc est consideratis circumstātiis personarum temporum
locorum ætatum qualitatū criminis & aliorum ut dicit
in capitulo consideret de pe. distin. 5. & 26. q. 7. tempora.
Et glo. in cap. si is. 23. q. 4. alias pœnitentiæ quæ potius ad
beneplacitum sacerdotis q̄ secundum auctoritatem sancto-
rum patrum pro qualitate criminum imponuntur: falsas
temerarias & dolosas pœnitentiās esse dicimus: ut dicitur
in cap. falsas de peni. distin. 5. Et ideo in cap. nulli. 38. dis. di-
citur nulli presbytero liceat aliqd facere: quod possit patrū
regulis obuiare. Ob id quoq; Hieronymus. 24. q. 1. dice-
bat non afferamus stateras dolosas non appendamus qd
uolumus dicentes hoc graue est hoc leue: sed afferamus di-
uinam stateram ex scripturis sanctis tanq̄ de thesauris do-
minicis: & in illa quid sit grauius ostendamus. Videat er-
go sacerdos & caute prospiciat q̄ ubicunq; pena a iure ex-
pressa est non omittat eam imponere nisi necessitas uel ali-
qua alia causa rationabilis aliud suadeat: quia tunc potest
eam aggrauare uel mitigare ut dicit glo. in cap. mensuram
de peni. distin. prima. & 26. q. 7. tempora. Vbi aut non est
pena a iure imposita & expressa: ibi arbitrio suo eam sta-
tuat prout uiderit expedire. Ad hoc itaq; ut sacerdos circa
huiusmodi pœnitētias dispensando: cautius arbitrando
se habeat: præmittendum duxi canones quosdam pœnitē-
tiales in quibus certe pœnitentiæ a iure imponuntur. ad
aliqualem informationem simplicium sacerdotum curam
animarum habentium.

¶ CANONES POENITENTIALES.

Primus canon habetur. 82. distin. capitulo presbyter. Et est q̄ presbyter public⁹ fornicator poenitentiam decem annorum faciat: sic carcere inclusus sacco indutus humi prostratus: misericordiam iugiter implorans tribus primis mensib⁹ cōtinuis in pane & aqua a uespera in uesperam ieiunet: exceptis diebus dominicis & præcipuis festiuitatibus: in quibus modico uino pisciculis & leguminibus recreet post modū de carcere exiens non tñ in publicū pcedēs ne grex fidelis in eū scādālū patiatur āno uno & dimidio in pane & aq̄ poeniteat: dñicis dieb⁹ & aliis festiuitatib⁹ exceptis i q̄b⁹ uino & sanguine: ouis & caseo reficit. Deinde particeps fit sanguinis dñi, & ad pacē, & ad psalmos cum aliis fratribus cantandos ultimus in choro admittitur: dum tamen ad cornu altaris non accedat, sed tantum minorum ordinum officia gerat: post septimi anni expletionem tres dies: secunda scilicet quarta & sexta feria: exceptis quinquaginta diebus pascalibus in pane & aqua ieiunet, secundam tamen uno psalterio uel denario potest redimere: postq̄ potest Episcopus eum ad gradum pristinum reuocare. ita tamen q̄ in tribus annis subsequentib⁹ omni sexta feria nulla interueniente misericordia in pane & aqua ieiunet. Idem pro adulterio uel incestu. Imo (ut quibusdam placet pro quolibet crimine quod depositionem inducit.

¶ Secundus canon ponitur. 30. quæst. 1. si quis sacerdos & cap. non debet. Et est q̄ sacerdos cognoscens carnaliter filiam suam spiritualementem quam. s. baptizauit uel confirmari fecit uel in poenitentia audiuit poenitentiā. 12. annorū agere debet. Et si in publicū p̄dierit deponend⁹. Ep̄s uero sic peccans. 15. annis poeniteat. Mulier uero religioni tradenda.

Canones

rebus suis pauperibus erogatis.

III. ponitur in capitulo clerici de exce. præ. Et est si quis contra naturam peccauerit. Si est clericus deponi debet uel religioni tradi si incorrigibilis appareat ad perpetuam poenitentiam peragendam: si laicus excommunicari & a cetu fidelium usq; ad condignam satisfactionem debet fieri alienus: hoc enim uitium maius est q̃ si quis matrem cognosceret 32. q. 7. adulterii.

IIII. ponitur in cap. non oportet. 30. q. 3. Et est quicumq; filiam spiritualement q̃ de fonte leuauit uel alias. Aut comatrem suam cognoscit per septem annos poeniteat. Et similiter ei consentientes.

V. ponitur. 30. q. 4. in cap. si pater. Et est q̃ qui cognoscit duas comatres uel sorores siue uiuat uxor siue non ad minus septem annis uel octo poeniteat. Et in capitulo si quis cum duabus: & in cap. si quis cum matre. 34. q. ultima. ubi ignoranter cognoscens duas sorores: uel matrem: uel nepotem: uel amicam: uel filiam: eadem poenitentia septenis imponitur: si autem scienter priuatur perpetuo coniugio.

VI. ponitur in cap. accepisti. extra de spon. duorum. Et est si quis accepit desponsatam uel nuptam alteri. 7. annis & p. 40. dies poeniteat. eamq; dimittat.

VII. ponitur in cap. de filia & capitulo deuotam. Et est si quis cognoscerit deuotam uel monialem a communione priuetur: & septem annis poeniteat. Et ipsa similiter. & habetur. 27. q. 1.

VIII. ponitur in cap. hoc ipsum. 33. q. 2. Et est q̃ incestuosus uel qui cum brutis coierit. plusquam septem annis poeniteat.

IX. ponitur in cap. si qua fuerit uidua. 31. questio. 1. Et est q̃ ducens in matrimonium q̃ polluit per adulterium quinque annis poeniteat.

X. ponitur in cap. si uir. 27. disti. Et est q̄ simplex uotum uiolans tribus annis pœniteat.

XI. ponitur in cap. de illis. II. quæ. 3. Et est q̄ excommunicatus celebrans triennio pœniteat &. 2. 4. &. 6. ferius a uino & carnibus abstineat.

XII. ponitur in cap. Accusasti extra de accusa. Et est qui iniuste alium ad mortem accusat: si accusatus fuerit occisus. 40. diebus in pane & aqua per septem sequētes annos pœniteat: si uero in membro truncatus p̄ tres quadragesimas pœniteat.

XIII. ponitur in cap. Admonere. 33. q. 2. Et est q̄ uxoricida uel monasterium intret: uel in mundo perpetuam pœnitentiam agat uinum. s. neq̄ siceram non bibens carnes nunq̄ manducans nisi in pasce & natiuitate dñi: in pane & aquæ & sale ieiuniis & oronibus intentus uiuat: armis nunq̄ cingatur nec litigare p̄sumat &c.

XIII. ponitur in cap. 2. extra de pe. & re. ubi dicitur q̄ interficienti presbyterum duodecim annorum pœnitentia imponatur.

XV. ponitur in cap. latorem. 33. q. 2. ubi dicitur q̄ qui matrem occiderit. 7. annis pœniteat: ita ut pannum integrū eccliam non ingrediatur sed præ foribus stet: post qd eccliam intret sed nō ad communionem admittatur usq̄ ad triennium: oblatiōes non offerat carne & uino abstineat: arma nō sumat pedestris p̄ficiscat: tribus diebus in hebdomada ieiunet &c.

XVI. ponitur in cap. miror. dist. 50. ubi homicida uoluntarius sine spe restitutionis deponitur. Et si episcopus. 15. annis pœniteat: presbyter. 12. diaconus. 10. clericus & laicus 7. in cap. si quis.

XVII. ponitur ibi in cap. Eos & duobus sequētib: ubi homicida casualis per. 5. annos pœniteat: sed si id factū est propter necessitatem euitabilem per duos ānos pœniteat:

Canones

ut ibi in capitulo de his clericis. si tamen esset in euitabilis in ullo imputaretur ibi in capitulo quia re. Et hoc ē uerum quo ad pctm̄ sed quo ad cautelam & innocentiam suam eccl̄iæ ostendendam bonū est p̄nitere: ut in cap. 2. de homi. uolun. §. si. sed occidenti per insaniam non imputatur. 3. q. 9. Iudicas. qui uero intuitu disciplinæ incaute percutiēdo occidit: deponitur ut in cap. p̄s biterū de homicidio. Et etiam qui ligatum latronē interficit: ut ibi in capitulo suscepimus.

XVIII. ponitur in capitulo quicumq; 6. q. 1. Vbi diciturq; periurus. 40. diebus in pane & aqua & per. 7. sequentes annos p̄niteat. Et idē de inducēte consulēter & cogēte ut habetur. 22. q. 5. qui compulsus &c.

XIX. ponitur in capitulo ut mēsure extra de emptione & uendi. Vbi qui utitur falsis mēsuris & pondere. 30. dies in pane & aqua p̄niteat: sed falsificator l̄rarum apostolicarum si laicus excommunicatur si clericus deponitur & degradatur in cap. dura. & cap. ad audiētiā & cap. ad falsariorum extra de crimine falsi.

XX. ponitur in cap. Relatum de conse. dist. 2. Vbi q; celebrat & non cōicat uno anno p̄nitere debet & interim a celebratione cessare.

XXI. ponitur in capitulo. Nemo per ignorantiam. de consecra. distin. prima. Vbi inuoluens mortuum in palla altaris. Si sacerdos. 10. annis p̄niteat: & 5. mēsibus. diaconus triennio & dimidio.

XXII. ponitur in capitulo Omnis utriusq; sexus. Vbi Sacerdos signo uerbo uel nutu confessionem reuelans retruditur in Nonasterio ad perpetuam p̄nitentiam agendam. Vel depositus peregrinando ignominiosus pergat cunctis diebus uitæ suæ de peniten. distinctione. 6. Sacerdos.

XXIII. ponitur in capitulo statuimus extra de maledicis.

Vbi maledicus aut publice deum uel sanctos blasphemās: septem diebus dominicis præ foribus Ecclesiæ stans corrigia circa collum ligatus in sextis feriis pane & aqua ieiunet eccliam nullatenus ingressurus & illis diebus aliquos pauperes reficiat &c.

XXIII. ponitur in capitulo de his. 12. distinctione. Vbi discrepans a consuetudine metropolitane & proprie ecclie in dicendis Horis Canonicis cæterisque Officiis diuinis: sex mensibus communione priuatur, si ex contemptu id agat.

XXV. ponitur in capitulo. Epus distinctio. 74. Vbi ordinans clericum iniutum sine iusta causa uno anno suspenditur.

XXVI. ponitur in Capitulo Primo extra de sortilegis. Vbi dicitur sortilegus quadraginta diebus pœniteat. Et clericus qui in astrolabis uidet per annum & amplius ab altaris participatione suspenditur ut dicitur ibi in capitulo ex tuarum.

XXVII. ponitur in capitulo filiis. 16. q. 7. Vbi patronus qui res ecclie dilapidat annuam excommunicationem sustineat.

XXVIII. ponitur in capitulo. Non liceat. 26. q. 5. Vbi lustrationes aut mores & diuinationes gentilium obseruās. 5. annis pœnitere mandatur.

XXIX. Ponitur in Capitulo. Si quis domum extra de in iuriis. Vbi uoluntarie domum uel aream subscendens debet omnia sublata restituere & tribus annis pœnitere.

XXX. ponitur in capitulo. Qui sacramento uigesima secunda. quæstione quarta. Vbi qui iurat non facere pacem cum proximo suo. Vno anno a communione corporis & sanguinis domini abstinere pœcipitur & ad pacem redire mandatur.

Canones

XXXI. ponitur cum inhibitio extra de clandest. despō. Vbi sacerdos qui interest clandestinis nuptiis triēnio suspenditur.

XXXII. ponitur in cap. qui bis. de conse. dist. 4. Vbi qui scienter rebaptizatur. 7. annis pœniteat faciēs tres quadragēsimas & feriis. 4. & 6. in pane & aqua ieiunet.

XXXIII. ponitur in cap. si qui uero de pe. di. 5. ubi solēnter pœnitēs & postea ad uomitū rediens. 10. annis pœnitere debet.

XXXIII. ponitur in cap. de uiro. 12. q. 2. Vbi qui cōmittit sacrilegium in uiolando ecclesiam uel chrisma uel calicē sacrum manibus pollutis accipiat & similia. 7. annis pœniteat in duob⁹ nō intrās eccliam & usq; ad quartū nō offerat. Et trib⁹ dieb⁹ in hebdomada a uino & carnib⁹ ieiunādo abstineat &c.

XXXV. ponit⁹ in cap. si quis dederit. 24. q. 1. Vbi inscius hæretico cōicans anno uno pœnitere mandatur: qui scienter. 5. annis &c. ibi.

XXXVI. ponitur in cap. qui bene. de conse. dist. 2. Vbi si ex incuria sacerdotis minus commedat corpus Christi. 40. diebus pœniteat: si uero perdiderit. 30. diebus: si in caute dimiserit trib⁹ mensibus ab officio suspendat⁹: ut in cap. 1. de custodia eucharistiæ.

XXXVII. ponitur in cap. si quis perebrietatem de cōse. dist. 2. Vbi si quis per ebrietatem uel uoracitatem euomerit eucharistiam si laicus. 40. diebus: si clericus. 70. si episcopus. 90. diebus pœniteat: si propter infirmitatem septem diebus.

XXXVIII. ponitur in cap. si p negligentiam de cōse. dist. 2. ubi si aliqd de sanguine stillauerit in tabulam terræ adherentem lingua lambatur, & tabula radatur uel locus corrosus comburatur & cinis iuxta altare recondatur, & sacerdos. 40. dieb⁹ pœniteat: si super altare stillauerit: minister

forbeat stillam & tribus dieb⁹ pœniteat: si super lintheum altaris: septem diebus: si usq; ad tertium lintheum. 9. diebus: si usq; ad quartum. 20. diebus pœniteat. Et lintheamina quæ retigerint stillam tribus vicibus abluâtur calice supposito. Et aqua ablutionis sumatur uel iuxta altare cōdatur.

XXXIX. ponit in cap. quicquid iuisibilis prima. q. 1. ubi ep̄s qui castigationē de uenditione ministeriorum ecclesiæ dissimulat duobus mēsis excommunicationi subiaceat p̄sbyter quattuor: diaconus tribus: subdiaconus & cæteri ad arbitriū iudicis pœnitere debēt.

XL. ponit in cap. 3. de his qui filios occiderunt. Vbi ponit pœnitentiæ trium annorū parētibus filios in lecto suffocantibus: ita q; unū in pane & aqua pagant.

¶ Alii plures sunt in Iure canones in quibus taxant pœnitentiæ peccantibus: quos longum eēt p̄ singula discurrendo enarrare. hi tamē sunt p̄cipue & frequētius in usum ueniētes & ad quos modo aliquo cæteri reduci possunt p̄sertim quia ut dī in cap. hoc ipsum. 33. q. 2. Ecclesiastica consuetudine est usurpatum: ut maiorum criminum pœnitētia. 7. annorum spacio concludat nisi uel officii excellētia uel criminum magnitudo p̄missum spacium transcendere cogat. Et consonat capitulum p̄dicandum. 22. q. 1. Et ibi glo. Et capitulum p̄sbyter. 82. dist. Et quia credēdum est eccliam in instinctu spūs sancti eas sic taxasse: ideo quāmq; ex causa (ut dixi) possint relaxari: & ut dī in cap. deus qui. extra de pœ. & re. in plus uel minus arbitrari: regulariter tamē in imponendis pœnitētiis huiusmodi canones a prudēte & prouido confessore semp sunt inspiciendi: & si non semp imitandi & prout iacent sectandi. ¶ Cum tamen confitēs fuerit infirmus sit cautus confessor: ut non iniungat sibi pœnitentiam sed tm̄ innotescat: ut habet. 26. q. 7. & lib. 4. sententiarum dist. 20. sic in summa dicens: si esses sanus talem

Casus papæ

deberes poenitentiam facere pro pctis tuis: sed q̄ infirmus es non eam tibi iniungo: si tñ cōualueris: ages eam: uel uenies ad me uel ad aliū sacerdotē & de nouo recipies poenitentiam: si tñ ex hac infirmitate moriaris: deprecare amicos ut faciant p̄ te orōnes & eleemosinas: uel sic testamentum condas ut facias tot eleemosinas dari pro anima tua. Et tādē ad eius absolutionē procedat. Et si hmōi decedēs habuerit bullam seu indulgentiam papalem: in tali absolutione obseruetur forma bullæ: præmittēdo illam orationem deprecatiuam alias consuetam: Misereatur tui omnipotens deus &c.

Capitulu
octauum.
Casus pa
pe reserua
ti.

¶ E inde & octauo non debet puidus confessor ignorare qui & quot sint casus papæ reseruati ne ex huiusmodi crassa ignorantia contingat ipsum usurpando quod suum non est: mittere falcē in messem alienam & in perniciem sui & periculum confitentis attentet ipsum absolue in quo non potest; & ita cœc' cœco ducatu p̄stans ambo in foueam cadant.

1. ¶ Primus ergo casus papalis est de eo qui percutit clericum enormiter & atroci lesione: ut in capitulo si quis suadente diabolo. 17. quæ. 4. Nam si est leuis absoluit ep̄s ut in cap. puenit de sententia. excōi.

2. ¶ Secundus est de incēdente & infrigente ecclesias cuius absolutio postq̄ denunciatus est papæ reseruatur: ut in cap. conquesti de se. excōi. Et idem est de quocunq; incendio post publicam excommunicatiōem; ut in capitulo tua ibidem.

3. ¶ Tertius est de illo qui falsificauit lras papæ: uel scienter falsis utitur: ut in capitulo durā. & cap. ad falsariorum extra de cri. falsi.

4. ¶ Quartus est de eo qui excommunicatus est a delegato papæ

pæ: ut in capitulo significauit de senten. excommuni. Et idem in nominatim a domino papa excommunicatis ut ibidem. Et idem de participantibus cum excommunicatis ab eo si a domino papa fuerit cum participantibus excommunicatus ut ibi.

Quintus est de insequentibus & persecutoribus cardinaliū: ut in cap. felicitis de pœni. li. 6. 5

Sextus est de eo qui grauat iudicem spiritualem in psona uel bonis uel ad hoc licentiat ex eo quia tulit sententiam ex cōi. suspen. aut interdicti: ut in capitulo quicumq; de se. ex cōi. lib. 6. 6

Septimus est de eo qui corpus defuncti incendit decoquit p ossibus transferendis: ut in extrauagante Bonifa. s. quæ incipit: detestante. 7

Octauus est inquisitoribus hæreticorum si odio amore gratia lucro contra iusticiam uel conscientiam omisserint contra aliquam pcedere uel hæresium aliq; ipsi imponere: ut in cle. multorum de hære. 8

Nonus est de religiosis qui absq; licentia diocesani aut curati uel sui uicarii solemnizant matrimonia aut alia sacramenta ministrant: aut absoluūt excommunicatos a canone in casibus non concessis: uel a sententiis per synodalia uel prouincialia statuta pmulgatis: ut in cle. religiosi. de priuilegiis. 9

Decimus est de clericis uel religiosis inducentibus ad uouēdum uel promittendum uel iurandum de eligenda sepultura apud eos: uel electam non immutetur: uel retrahentes absolutionem decimarum &c. ut habetur in cle. cupientes de pœnis. 10

Vndecimus est de his qui cogunt celebrari sibi in loco interdicto: uel ad audiendum inuocant excōicantes interdictos uel prohibent ne moniti exeāt: ut in cle. grauis de sen. xecōi. 11

Casus papæ

- 12 XII. est de illis qui ferūt arma ferrum equos & similia ad impugnandum Christianos uel alia mercimonia deferunt uel transmittunt seu galeas uel naues uendunt sarracenis uel impendunt consilium uel auxilium in dispendiū terræ sanctæ: & similia de quibus in cap. Ita quorundam & in cap. ad liberandam extra de iudæis. Nam hic casus est papalis ex extrauagante Bonifacij. 8. quæ incipit contra illos.
- 13 XIII. est in absolute a uoto continentie & uisitationis terræ sanctæ: pro eius succursu: ut de primo habet in cap. Cū ad monasteriū de statu mona. de scdo qd notat hosti. in cap. ad liberandā: de iudæis.
- 14 XIII. est de dispensatione cū suspeso uel interdicto abhoīe uel excōmunicato celebrante, ut in cap. clerici de clerico excōi. ministr.
- 15 XV. est de dispensatione cum illo qui scienter excommunicatus ordinem recepit; ut in cap. Cum illorum extra de sen. excōi.
- 16 XVI. est de dispensatione cum illo q irregularitatē incurrit ut in cap. præcitato. Cum illorum extra de sen. excōi. Et in cap. Cum æterni: de re. iudi. Et in cap. cum medicinalis de sen. & excōi. libro. 6. & in cap. si quis episcopus damnatur. II. q. 3.
- 17 XVII. erat de Clerico aut p sbytero secundas nuptias benedicente: sed iam casus iste effectus est epī p extrauagantē Ioannis. 22. quæ incipit. Cōcertationi antiquæ.
- 18 XVIII. est q nullus diminuat pœnitētiā a papa iniunctam nisi uel ipse uel is cui ipse cōmiserit: ut excipit ex cap. accedens. 50. dist. Et ex cap. latorē. 33. q. 2.
- 19 XIX. est de dispensatione cum symoniacō: quando est cōmissa scienter in ordine & est publica uel in benedictione: uel dignitate; ut in cap. si quia. I. q. I. & doctores plerisq in locis.

XX. caſus eſt generalis q̄ ubiq; abſolutio eſt reſeruata papæ: nullus alius poteſt abſoluere. Alias ſi nō reſeruatur abſolutio papæ: ordinariis inferioribus uidet eſſe conceſſa ut excipit ex cap. nuper de ſen. excōi. cap. 2. Et per hunc caſum aliquo modo ſedari uidetur altercatio doctorum circa h̄mōi caſus papæ reſeruatos: quorū quædam plures alii pauciores aſſignare uidentur. Nam regulariter loquendo ubi cōditor iuris ſibi abſolutionē ſpecialiter nō retinuit: eo ipſo cōceſſiſſe uidetur facultatē aliis relaxandi: nec tunc ibi erit aſſignandus caſus papalis: licet ab eo ſententiā ligaminiſ p̄dierit. Et ita nō erit uniuerſaliter intelligendū: q̄ eius eſt ſoluere: cuius eſt ligare: ſi tñ ſacerdos dubitauerit de aliquo ſibi oblato an fuerit reſeruātū uel ne: ſalubri⁹ eſt uel remittere, uel ſaltem p̄ritiores cōſulere q̄ temere diffiniendo ipſum abſoluere. De his tñ quæ ſibi ſedes apoſtolica ſpecialiter reſeruauit uide glo. & doctores in cap. q̄ translationē extra de officio legati. Quid tñ agendū fuerit cum cōfeſſor abſoluit aliquē in caſu quo ipm nō potuit abſoluere ſupra hac ſcda parte cōmemorauimus cap. 3.

¶ Eſto q̄ in articulo mortis nullus fuerit caſus reſeruatus: ſed quilibet ſacerdos poteſt quēcunq; abſoluere non ſolū a peccatis, ſed etiā ab excōicatione a quocūq; ſit lata: ut theologi dicūt li. 4. diſt. 20. Nec ſic abſolutus ſi euadat articulū illum oportet recurrere ad p̄prium cōfeſſorē & iudicē: ut iterū abſoluat neq; a peccatis nec ab excōicatione etiā papæ reſeruatis: licet bene oporteat ipm recurrere ad p̄prium ſacerdotū: ut inoteſcat ei q̄ eſt iā abſolut⁹: & ad iudicē a quo fuerat excōicat⁹: ut ei ſatiſfactionē offerat. ut ſanctus Thomas dicit lib. 4. diſt. 20. ar. 1. alias niſi q̄ cito cōmode poterit illi⁹ iuſſiōi pariturū ſe p̄ſentaret reincideret in eādē ſententiā: ut dī in cap. Eos q̄ de ſen. excōi. li. 6. ¶ Hinc marſilius in q. 12. li. 4. ar. 2. p̄pe finē cōcluſiōis ſcdæ q̄rtæ partis ifert unū & eſt: ſtat q̄ q̄s moriēs ſit abſolutus: q̄ ſi ſup̄uieret &

Casibus ep̄is

ad illum articulū nō deueniret nō esset absolutus. Si q̄s tñ sit in articulo necessitatis q̄ uoce cōfiteri nō potest. ostēdit tñ signa contritiōis debet haberi tanq̄ suscipiēs sacramētū. Attñ absolui nō debet: q̄ nihil apparet de quo cū sacerdos absolvere possit: maximæ q̄ est contra formā absolutiōis in q̄ dī de p̄ctis confessis: ita tenet ep̄s Abulēsis: Math. 16. q. 49. in fi. in floribus. Et cōsonat Petrus de palude lib. 4. dist. 23. q. 4. cōclusionē p̄ma in fi. ubi dicit q̄ absolutio nō debet dari nisi cōfiteāti & interrogato an p̄niteat & p̄ponat abstinere. Licet oppositū uideat̄ significare. Capl̄m is q. 26. q. 6. adiuncta glo. sup̄ uerbo p̄nitentiā: Panormitanus tñ in cap̄. a nobis extra de sentētia excōi. uidet̄ dicere q̄ licet a p̄ctō tunc nec post mortem nō debeat absolui. Bene tñ a uinculo excōicationis: saltē quo ad nos: ut nos habeamus illū p̄ absoluto: sed an usus clauū eccl̄iæ illo modo se extēdere ualeat sup̄ mortuos: uide eundē ep̄m Abulensem Math̄xi. 16. q. 59. in floribus & ex dictis ibidē dissoluit p̄cedens quæstio: sed an talis usus clauū possit exerceri sup̄ demones & etiā sup̄ bruta aīantia ca. s. excōicando: uideri habet in libello: qui dī maleus maleficarum parte. 2. p̄ucto 2. cap̄. primo.

Capitulum
nōnū de
casib⁹ ep̄is
reseruatis

DEinde ultimo loco nō deberet diligēs cōfessor ignorare casus ep̄is seruatos: q̄ licet ap̄d n̄ros Theologos in dist. 19. si. 4. soleāt in numero quinario designari: ut pote ubi p̄nitētia solēnis est imponenda. Et in absolutiōe ab excōicatione ep̄i. Et in irregularitate cōtracta quo ad peccatum. Et de incēdāriis: & cætera crimina enormia qui ad terrorē cōsueuerunt ep̄o seruari. Artñ glo. in cap̄. si ep̄s de pe. & re. li. 6. Et post ip̄am amplius decretiste signāter i suis summis tot & tātos casus uisi sunt addere: ut tota fere hodie curatorū potestas uideat̄ esse enervata: adeo ut Duran-

duſ doctor exercitatiſſimus hanc materiã ptractãdo dicat: q̃ expediret q̃ plurimũ habere ſup hoc papale conſilium: ſi em̃ (ut Cancellarius Pariſienſis in ſermõẽ de cœna dñi dicit) p̃lati oēs attenderẽt p̃funde quanta eſt difficultas quãtum onus dicere p̃ctã ſua ſecreta etiã uni: nunq̃ tale iugũ impo- nerent crucibus ſubditorũ: unde innumerabiles p̃cipitãt in infernum: credẽtes igit̃ terrere ſubditos: occidunt & de- mergũt tacẽtes in infernum. Idẽ quoq; Cancellarius in eadẽ ſcda parte in quãdã eplã de moderata caſuũ reſeruatiõẽ ſic dicit. Cõſtat certiffime p̃ plures exptos in cõfeſſionib⁹ au- diendis tpe iſto q̃ reſeruatio ſtricta quorũdã caſuum p̃ſer- tim in grauioribus & occultis ſpeciebus peccati carnalis re- trahit innumeros a cõfeſſione talium p̃ctõrum: ſic ſunt pueri & puellæ & mulieres uerecũdiſſimæ & rurales idioræ a qbus uix p̃eſt extrahi cõfeſſio talium p̃ctõrum quan- tumcunq; cõfeſſor ſit ſollicitus humilis moroſus & diſ- cretus: q̃ ſi remittant̃ ad p̃latũ uel pœnitentiã de longin- quo: refugiũt & horrẽt & hoc obẽt plurimũ: & eſt addere uerecũdiã ſup uerecũdiã: & onera ſup onera & difficultatẽ cõſitẽdi talia p̃ctã ſup difficultatem: quæ tanta eſt: ut uix credi poſſit. Caſus igit̃ enormes publici & ſcãdalofi tã eccle- ſiæ toti q̃ p̃ximis locis & uicinis poſſunt utiq; maioribus p̃ælatis reſeruari: occulti tamen inferioribus curatis eſſent relinq̃uendi: ut ad longum ibidem deducit. Cum igit̃ mul- to plures ſint hodie huiusmodi caſus ep̃ſcopis reſeruati ex conſuetudine quam ex iure: non poteſt de his dari certa de- terminatio: quia unaquæq; dioceſis habet ſuã in hoc con- ſuetudinem. Neq; quo ad hoc ſit una generalis conſuetu- do in omnibus dioceſibus: Imo alium in una & eadem: ep̃ſcopi uno anno reſeruant ſibi plus: alium minus: Ideo ut omnis tollatur ambiguitas ſuccincte ponam caſus tam de iure quam de conſuetudine ad Ep̃ſcopum regulariter pertinentes. Et ſunt iſti. 7 Homicidium uolũtariũ quo ad

2 peccatum nō quo ad irregularitatē. Item incendiarius an-
 3 teq̄ denunciēs: q̄ post reservat̄ papæ. **Sacrilegium.** Ince-
 4 stus saltē in habētibus cōpletā etatem. **Filiorum opp̄ssio.**
 5 **Coitus cū moniali.** Item mulier coiens cū religioso uel sa-
 6 cerdote. Item uerberans aut uulnerans patrē aut matrem.
 7 8 Item deflorans uirginē ui opp̄ssam aut seductam. Item bap-
 tizans propriam filiā sine necessitate. Vel ad confirmationē
 tenens. Item fractor uoti simplicis. Item cōtrahēs habens
 uotum simplex castitatis. Item intrans religionem inuita
 uxore post matrimoniū cōsummatū. Item commutatio
 uotorū cōmuniū. Contrahens matrimoniū post spon-
 salia iurata cū alia. Fornicatio cū iudæa & sarracena. Con-
 cipiens p̄ adulteriū quem uir credit suum. Procurans abor-
 sum uel sterilitatē in se uel in articulo. Cognoscens carnalr
 baptizatā ab eo uel cuius cōfessionē audiuit. Celebrās sciē-
 ter in ecclīa interdicta quo ad pct̄m: q̄ irregularitas papæ
 reservat̄. Luxurians in ecclīa consecrata. Ordinatus ab
 alieno ep̄o sine licentiā pprii. Promotus p̄ saltū ad sacros
 ordines. Celebrans coram excōicatis solemniter in ecclīa
 quo ad pct̄m: q̄ irregularitas papæ reservatur. Hæreticā
 prauitatē tenēs quo ad pct̄m tantū. **Sortilegus.** Incātator,
 Nicromāticus. Sepeliēs scienter excōicatos interdictos
 & manifestos usurarios. Clādestine matrimoniū cōtra-
 hens. Blasphemās publicæ deū & sct̄os. Periurus. **So-**
 domiticus. **Adulter.** Celebrans in altari nō consecrato.
 Celebrās sine sacris idumētis: uel aliqd̄ ipsorū omittēs.
 Celebrās nō ieiunus. Solemnē poenitentiā imponēs.
 Restitutio incertorū & male ablatorū. Cōtrahēs con-
 tra interdictū ecclīæ. Fallārius instrumētorū. Violator
 ecclīasticæ libertatis & immunitatis. A maiori excōicatio-
 ne absoluens. Simoniacus quo ad pct̄m tantū. Vir uel
 mulier q̄ in mortē cōiugis machinat̄. Abutēs crismate eu-
 charistia uel re sacra. Aut furtū in ecclīa faciēs. Excōicat⁹

nollens eccliam exire; ſed officiũ turbans. ¶ Si epi audiuit confeſſionem de aliquo pctō: eo inferior nō habet talē abſoluerē: ſed remittend⁹ eſt ad ep̄m. ¶ Relaxatio quorundā iuramentorum.

¶ Aduertendũ tñ qđ hmōi reſeruatio caſuũ ep̄aliũ intelli- gēda eſt de actib⁹ exteriorib⁹ & cū effectū: nō aut de acti- bus interiorib⁹. Eſto enī qđ aliq̄s optauit & etiā deliberate quæſiuit aliquē occidere. Vel uirginē ui rape aut eā ſeducere uel inſtrumēta quæ nō ſunt papæ falſificare: uel alias: hu- iuſmodi cordis ~~peccatis~~ pctā nō ſūt de caſib⁹ ep̄is reſeruatis.

¶ Conſiderandũ eſt etiā qđ iuxta Petrũ de palude, & Ioā- nē de Gersonē. Inceſtus qđ cōmittit ab his qđ nō hñt plenũ uſum rōnis nō reſeruatur ep̄is.

¶ Eſt etiā ultra penſandũ qđ licet de caſibus a iure ſupiori- bus reſeruatis ep̄s poſſit inferioribus cōmittere totum uel partē uel nihil: in aliis tñ loquendo de ptāte iuris p̄lati nō poſſunt ſibi nouos caſus reſeruare ſaltē quo ad curatos ha- bentes ex iure poteſtate abſoluēdi a peccatis: niſi ex legiti- ma cauſa id fiat: qđ ſupiores tenent inferiorib⁹ iura ſua ille- ſa cuſtodire: ut Henricus a ganda, dicit in quolibeto. l. q. 27. Licet quotidie uideam⁹ fieri oppoſitũ & ſiquidem male.

¶ Eſt quoq̄ ampli⁹ notandũ qđ ſi ep̄s cōmittat alicui ſacerdoti uices ſuas in caſib⁹ in qbus ep̄s ip̄e habet poteſtatē: talis ſacerdos pōt ſuā iuriſdictionē exercere in oib⁹ caſibus ep̄i qnq̄ dūtaxat exceptis. Prim⁹ eſt: cū ē ip̄onēda ſolēnis pœnitētia. Scđs qđ nō pōt abſoluerē ab excōicationē a q̄ ep̄s: niſi ep̄s ſpecialit̄ ſibi cōmittat: ut ī cap. puenit de ſen. excōi. Tertius ubicūq̄ inuenerit irregularitatē cōtractā: nā tūc de- bet pœnitētē ad ep̄m remittere: ut ipſe uel ſecū diſpenſet ſi poſſit: uel cū lris ſuis illũ ad papā remittat. Quartus eſt de incēdariis ante denūciationē: ut in cap. ſi q̄s: & in cap. peſſi- mā. 23. q. ultima. Quint⁹ eſt: q̄ndo eſt de conſuetudine ali- cui⁹ dioceſis: qđ certa crimina ad ep̄m remittant. ¶ Expedit

Caſ⁹ q̄na
qđ ep̄i ge-
neralit̄ iſe-
riorib⁹ nō
commiſſi.

715
Casus papæ reservati.

¶ plurimum ut confessor zelū hñs animarū ne peant obtineat a p̄lato subditorū suā in casib⁹ reservatis potestātē seu relaxationē p̄cipue in occultis & nō scādaloſis. Reperiuntur itaq; pauciſſimi q nō inciderūt in aliq̄ taliū casuū q ep̄o reservat. Sciētes uero ip̄i cōfessi seipſos nō debere remitti deinceps ad alterū magis se p̄nos p̄optosq; reddūt: nam uni cōfessionē suā libenti⁹ & citius detegunt. Cōfessor quoq; eos p̄sumit liberi⁹ de singlis interrogare plen⁹ etiā sanare simul & semel ip̄os absoluēdo cōfidit: ut Cācellarius parisiensis dicit.

¶ Est tamen uerum q; huiusmodi exortatiōis necessitas n̄ris dieb⁹ nō ita sentit nec moderni cōfessores tam magni faciūt p̄pter multitudinē cōfessionaliū & abūdātiorē copiā indulgētiarū qbus datur q̄ faciliter cuilibet utriusq; sexus fidei libera facultas eligēdi cōfessorē clericū uel religiosum q de papæ reservatis semel in uita & semel in articulo mortis ip̄m ualeat absolvere: de nō reservatis uero summo p̄tifici toties quoties opus fuerit libere absolvere possit.

¶ Ad hęc igitur oīa & singula quæ supra commemorata sunt prudēs & p̄uidus cōfessor ad rectū & fructuosum exercitiū hui⁹ salutiferæ artis iugi memoria attēdere debet: ne fiat ip̄e laqueus p̄ditiōis sibi ip̄i & cōfitei: totusq; in aīarū p̄spiciēda salute sp̄ualī in uigilet: p̄spiciēs q; q cōuerti fecerit p̄ctōrē ab errore uiæ suæ: saluabit aīam ei⁹ a morte. Cōpleatq; officiū istud tā salubre tāq; salutiferū nō p̄cipitāter aut ī solo trāscursu puolās: sed morositate puigili oīa quæ dicta sunt utpote necessaria plene examinās atq; diiudicās. Eligibili⁹ siq; ē est paucos audire cōplecte: q̄ m̄ltos sup̄ficialī & imp̄fecte cū cōscientiarū scrupulis nō tā expedire q̄ impedites & ligatos plerūq; relinquere: salubri⁹ nāq; credere aliquorū differre cōfessiōes post pasca: q̄ q cœcos cœcus seduceret: dum p̄ uere absolutis: ip̄si nō recte absoluti se gererent & ita p̄cipitati utriq; in foueā caderent.

INSTRUCTIO MANVA:
nalis simplicium Sacerdotium &
Curatorum.

ED PRO COMPLEMENTO

huius artificii decreui finalr hic ueluti in
quædã summa pstringere quædam ma
nualia cuilibet plebeiano sacerdoti curã
aiarũ gerenti admodũ necessaria. Et de
q b⁹ in nris ordinariis uisitatiõibus præ
cæteris cotidie p nos ueniũt examinãdi.

Et primũ eis necessariũ est ut sciãt articulos fidei esse q̃t
tuordecim: quorũ septẽ ptinẽtes ad deitatẽ sunt hi. **Primus** credere deũ unum. **Secũds** credere q̃ sit p̃r. **Tertius** q̃ est fili⁹. **Quartus** q̃ est spũs sc̃tus: & hi tres unũ sunt. **Quintus** q̃
est creator oĩm uisibiliũ pariter & inuisibiliũ. **Sextus** q̃ sta
biliuit sanctã eccliam cõionẽ fideiũ in q̃ solus ip̃e remittit
p̃ctã. **Septimus** q̃ eius uirtute infinita futura erit generalis
resurrectio mortuorũ in fine mundi.

Articuli
septes deis
tatio.

Alii septẽ ptinentes ad christi hũanitatẽ sunt hi q̃ sequũt. **Primus** credere q̃ filius dei seu media in trinitate persona
fuit cõceptus in utero uirginis marie nõ ex uirili semie: sed
mixtico spiramie. **Secũds** q̃ natus fuit ex ea uerus de⁹ & ho
mo claustris uirginalibus itactis pmanẽtib⁹ a te partũ, in p
tu: & post partũ. **Terti⁹** credere q̃ p salute & redẽptiõe ge
neris humani passus, mortuus, & sepultus est. **Quartus** q̃
in triduo mortuo manẽte eius sacratissimo corpe diuinita
ti unito in sepulchro: illius anima beatissima eidem deita
ti unita descẽdit ad inferos nõ ad infernũ dãnatorũ nec ad
limbũ puerorũ absq; baptismo descẽdẽtiũ: nec ad purgato
rũ: sed ad limbũ sc̃torũ patrũ. **Quint⁹** credere qd post tres
dies mortis: ueraciter in corpore glorioso resurrexit a mor
tuis. **Sextus** q̃ quadragesimo die post eius resurrectionem.

Articuli
septes hũ
manitatis

Instructio manua. simpli. sacer. & curatorum.

in corpore & anima gloriosis uictor ascendit coelos unde descenderat. Septimus q̄ in finem mundi inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos; & boni ibunt in uitam æternā: mali uero in ignem æternum.

Articuli fidei
ubi edocentur.

¶ Et huiusmodi quattuordecim articuli fidei edocent̃ & recolliguntur in symbolo fidei quod quadruplex est: utpote symbolum Apostolorum, Credo in deum. Et symbolum nicenum: scilicet Credo in unum deum. quod cantatur in missa. Et symbolum Athanasii: scilicet. Quicumq̃ uult. Et symbolum Innocentianum. firmiter credimus extra de summa Trinitate & fide catholica.

Articulorum
festi.

¶ Et ut istorum articulorum memoriam artius cordibus fidelium infingeretur: statuit sacro sancta mater ecclesia q̄sdam festiuitates de quibusdam huiusmodi articulorum annuatim celebrari: utpote festiuitatem Trinitatis: festum Pentecostes: quo ad articulos deitatis. Item festum Annūciationis, seu Conceptionis christi: festum Natiuitatis: festum Resurrectionis: festum Ascensionis. Et annipersariam recordationē mortis & passionis ei⁹ quo ad articulos humanitatis: de his tū articulis ptractant ad longū theologi li. 3. sententiarū: dist. 24. & 25.

Sacramēta
ecclesiæ
septem.

¶ Est etiā cuilibet sacerdoti summe necessarium scire circa eccl̃æ sacramēta q̄ & quot sint q̄ septē. s. Baptism⁹. Cōfirmatio, Eucharistia, Pœnitētia, Ordo, Matrimoniū, Et extrema unctio: quorū tria s. baptism⁹, cōfirmatio, & ordo, sunt initerabilia: cū imprimūt in aīa caratherē in delibiles: reliq̄ uero q̄ttuor sunt iterabilia. ¶ Et duo tū sacramēta: utpote ordo & matrimoniū sunt mere uolūtaria. Alia uero q̄ncq̃ sunt necessaria adultis re uel saltem uoto cum articulus necessitatis & non contemptus illa excludit: sed paruulis est necessarius baptism⁹ re & cum effectu.

¶ Et exiguntur tantum tria de necessitate in quocunq̃ sacramento, s. materia, forma, & minister cū debita intētiōe.

minister in duobus sacramētis tñ. s. in cōfirmatione & in ordine est ep̄s. In aliis uero sacerdos est debitus & ordinarius minister: licet in baptismo in casu necessitatis quicq; debet habere intentionē generalē agendi & administrandi quod ecclia statuit & sufficit q̄ talis intentio habitualr cōcomitē & discurrat p totum actum & si non actualr.

✓ Est si quidē in sacramento baptismi materia. Aqua ipsa naturaliter nō artificialis & talr iuxta quā dissoluat spēm aquæ. forma sunt uerba ista. Ego te baptizo in nōie p̄ris, & filii, & spūs sancti amen: quæ simul sunt p̄ferenda cum lotionē ita q̄ anteq̄ unum termine: alterum incipiat.

Baptis-
mi sacra-
mentum.

✓ Et solet distingui triplex baptismus fluminis seu aquæ: qui est cōsuetus: fluminis cum in adultis q̄ optant ueraciter baptizari non cōtemptus sed articulus necessitatis ipsum aquæ baptismum excludit: sanguinis uero sicut in martyribus q̄ in suo baptizant sanguinæ. ✓ Et potest baptism⁹ aquæ fieri tripliciter uel per summersionem ut cōmuniter fit. uel p̄ ifusionē: ut cum timef de piculo baptizati. uel per aspersionem: ut cū in magno numero ueniunt ad baptismū sic tempore primitiæ ecclie fiebat: ut in actibus apostolorum legif. ✓ Et potest fieri uel terna mersio scdm consuetudinem ecclie matricis. ✓ Et ad baptismi solēnitatē solēt p̄mitti duo p̄ambula. Cathezism⁹ qui est instructio baptizandi in fide: ut credis in deum p̄rem &c. Et exorcismus qui est expulsio diabolicæ uirtutis: ut exorcizo te creatura aquæ. Exi ab eo spūs immunde &c. ✓ Et est ungend⁹ illæ qui baptizant in tribus locis: utpote in pectore & iter scapulas oleo cathecuminum. In uertice uero capitis cū crisma re cōsecrato annuatim ab ep̄o in die coenæ. ✓ Et patrini debent esse tñ duo uel ad minus ultra quattuor nō suscipiātur: qui iuxta Scotum melioris uitæ & meriti potius optādi sunt & a baptizate instruēdi ut i actu illo deuoti & orātes semp assistant. ✓ Et sunt oēs baptizati cū suis parētib⁹

Instructio manualis simplicium

& patrini a ministro scribendi cum die, mense, & anno in libro autentico ueneratione congrua reseruato pro matrimonio dirimendis &c.

Confirmatio
sacramenti

✓ Est denique in sacramento confirmationis minister episcopus. Materia uero eius est chrisma in die coenae ab episcopo consecratum ex oleo & balsamo confectum. Cuius forma est. Consigno te signo crucis: confirmo te crismate salutis. In nomine patris & filii & spiritus sancti amen. Et debet fieri in fronte crismandi: quod & a patre no & presentari habet & teneri. Et uterque cum crismato etiam in libro commemorato suis propriis uerbis conscribi: ut & in baptismo & ad eundem effectum.

Eucharistie
sacramentum.

✓ Est praeterea in Eucharistiae sacramento materia duplex. scilicet panis triticeus a praedominio azimus & non fermentatus saltem de necessitate precepti & si non sacramenti. Et uinum uitis non corruptum: cui tempestiue aqua in modica quantitate apponenda est a ministro celebrante. Et consimiliter est duplex forma. Nam ad conuersionem substantiae panis forma consistit in his uerbis. Hoc est enim corpus meum. Et ad uini conuersionem consistit in his uerbis. Hic est enim calix sanguinis mei noui & aeterni testamenti mysterium fidei qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

✓ Et debet missa celebrari in ecclesia super altare lapideum ab episcopo consecratum non enormiter laesum seu diuisum. Cum lumine: duobus administrantibus uel in necessitate uno qui tamen non sit mulier. Et est celebranda de die ab aurora quando lucebit usque ad meridiem aut parum post quattuor temporibus & in quadragesima. Et minister debet esse indutus seu uestitus sex uestibus amictu. scilicet alba cingulo: stola, manipulo, & casulla: & matutinis horis prius recitatis nisi in prima missa natalis domini quae ante laudes & de nocte consuevit dici. Et etiam regulariter debet missa celebrari post primam: & ab eodem non nisi semel in die: nisi in die natalis domini. Et propter defunctum qui post missam dictam subito occurrit sepeliendus. Et pro ne-

cessitate infirmorum petentium uaticū si nō fuerit in eixi
de seruatum. Et p necessitate pegrinorum in die dñico uel
festiū. Et p nuptiis celebrandis. Et in duab^{us} ecclesiis sibi in
uicem annexis ppter quarū paupertatem nequeūt habere plus
res uicariū: in qbus tñ casib^{us} primo dūtaxat excepto non li
cet ultra duas missas dicere & hoc semp pūso q̄ celebrans
sit ieiunus in prima non sumens lotionem: alias nunq̄ ex
postfacto eadē die celebrare licebit.

✓ Est deniq; in pœnitentiæ sacramento materia p̄ctā ipsa
& actus pœnitentis. Cuius forma in his tñ uerbis consi
stit. Absoluo te. Vel ad plus. Ego te absoluo a p̄ctis tuis. pœnitentie
sacramen
tum

Cuius minister debitus est p̄prius sacerdos ut dixim^{us} neq;
etiam in casu necessitatis oportet: laico confiteri: cum mini
me absolvere ualeat imo utilius esset laico non confiteri: si
etiam in tali casu secum ipse p̄ctā recogitans equalē posset
sic constitutus erubescētiā habere: sibi ipsiq; æque uel sa
lubrius consulere: cætera ad sacramentum hoc p̄tinentia ex
superioribus patent.

✓ Est etiam in ordinis sacramento minister Eps proprius. Ordinis
sacramen
tum
Cuius materia est actus ipsius suscipiētis cum tangit aliqd
instrumentum sibi ab ep̄o porrectū scdm q̄litate ordinis
suscepti. Et forma cōsistit in uerbis ab ep̄o tñc platis. Et p
prie ordinē sumēdo solēt distingui in septenario numero:
quorū q̄ttuor minores sunt hostiari^{us}, lectorat^{us}, exorcista,
acolit^{us}. Alii tres maiores q & sacri noian^{tur} sunt subdiaco
natus, diaconatus, p̄sbyteratus.

✓ Est quoq; in matrimonii sacramēto: materia actus eorū
quæ ad inuicē cōtrahūt. Cui^{us} forma poni^{tur} mutuus aborū matrimo
nii sacra
mentum
cōsent^{us} uerbis signis aut nutib^{us} exp̄ss^{is}: q & si quolibet t̄p̄e
quo ad substātiaalia celebrari possit. Bñdictio tñ nuptialis
& festū conuiuii uxorisq; ad domū solēnis traductio inter
dicitur ab ecclesia in tribus temporibus anni. sc. a prima do
minica aduentus: usq; in octauam epiphaniæ,

Instructio manualis simplicium

Et a dñica septuagesimæ usq; in octauā paschæ. Et a tribus diebus rogationum usq; in octauā pentecostes: huius contractus matrimonialis assignantur plura impedimenta quorum quædā & impediunt contrahendū & dirimunt cōtractū: ut error, cōditio, uotū, cognatio, crimē, cultus dispitas, uis, ordo, ligamē, honestas, affinitas, coeundi impotentia. Alia uero & si impediāt contrahendū: non tñ dirimunt cōtractū ut interdictum eccl'ie. Et tempus feriatū. Ad illa nāq; p̄cauenda phibitum est clandestina matrimonia fieri omīssis baniciis: quin potius in eccl'is p̄ presbyteros publicæ cū cōpetenti termino proponantur infra quē talia impedimenta dilucidentur.

Extrema
unctionis
sacramen-
tum.

¶ Est finaliter i sacramēto extremæ unctiōis materia oleū oliuæ ab ep̄o consecratum qd' & oleum infirmorum dñ. Cuius forma in his uerbis cōsistit: p̄ istā sanctā unctiōem & suam piissimā mīam indulgeat tibi dñs quicqd peccasti p̄uissum: sicut resumendo super nares, aures, labia, manus & pedes: debet nāq; unctio fieri sup̄ radices sensuū exteriorū quæ sunt quasi primæ radices peccandi. Et debet dari adultis nō furiosis nisi habeant lucida interualla. Et non sanis sed infirmis ad mortē de quorū uita p̄babiliter timef; imo credi non euadere mortis periculum. Et necdū in diuersis infirmitatibus uerū in eadē potest iterari si pluries conualescens p̄ducat ad piculum mortis etiam intra anni circulum. Cuius principalis effectus est quædam spūalis sanat' cōtra ineptitudinē ex p̄ctō relictā quæ aliquantulum retardat a gloria. Ad quā nos deus p̄ducat amen.

¶ Sed nouelli confessores p̄ oculis semp̄ habere queant ueluti in speculo aut exēplari quodā ordinē quē inaudiendis cōfessionib' tenere debeāt: ipm hic summatim sub q̄ttuor punctis p̄cipuis repingere statui.

¶ Est enim in audienda pœnitentis confessio-
ne subsequens ordo obseruandus.

✓ In primo namq; loco pœnitens genu flexo ad latus confessoris prouolutus: signo sancte crucis munitus. Oratione dominica atq; symbolo fidei pœinctus de tribus q̄ maximæ est a confessore instruendus: uidelicet.

✓ An ad cōfessionē p̄meditatus accedat. uel ne.

An illius confessoris subditus fuerit: uel ne. Et cuius officii aut status sit.

An alicui restitutioni obnoxius extiterit. uel ne.

✓ In secundo loco pœnitens ipse de quattuor est ab eodem confessore pquirendus: uidelicet.

✓ An fuerit aliquo ex cōicationis laqueo irretitus.

An fuerit anno p̄terito cui debuit confessus

An pœnitentiā tunc sibi iniuctā adimpleuit.

An cōionem corporis dñici aquo debuit suscepit.

✓ In tertio loco pœnitens confessione generali p̄unte alliciendus est & ad compunctionem: & ad integram suorum p̄ctōrum confessiōem ex tribus: uidelicet.

✓ Et illas decem & sex generales condiciones uere pœnitentiæ ei moralizando.

Et illas tres partes integrales pœnitentiæ, contritionem. s. confessionem & satisfactionem sigillatim explanando.

Et aliqua de p̄cipuis beneficiis sibi ad eo colatis ad memoriam reuocando.

✓ In quarto loco & principali sex sunt per ordinem circa pœnitentē explenda.

✓ Est namq; primo loco pœnitens in his quæ p̄ semetipm confiteri scit a cōfessore benignæ & affabiliter audiend⁹.

Est secundo loco ab eodem prudenter ut sequitur interrogandus.

Primo de decem p̄ceptis decalogi.

Secdo de septē uitus capitalib⁹ cū suis debitis circūstatiis.

De familiaritate mulierum

Tertio de impletione quattuordecim operum misericordiarum.

Quarto de abusu quorundam sensuum exteriorum.

Quinto de exercitio trium uirtutum Theologicarum. Et quattuor Cardinalium.

✓ Est tertio loco poenitens de confessis saltē grauioribus a confessore p̄cordialiter rephendendus.

✓ Est quarto loco ab eodem salubri poenitentia inuolendus.

✓ Est quinto loco ab eo misericorditer absoluendus.

✓ Est sexto loco aliqua medicina a reciduo præseruatiua ab illo muniendus & tandem in pace consolatus remittendus.

INTRODVCTIO AD

Tractandum de familiaritate mulierum a sacerdotibus fugienda,

LEGIMVS IN DECRETIS Illustrissime p̄sul q̄ Clerici & Sacerdotes professionem suam ex habitu & incessu q̄ maximæ p̄tendere debent. Et q̄ sacerdotes in incessu debet esse ornatus ut grauitate itineris mentis maturitatem ostēdat. Quod satis equidem congruit ei qđ in ecclesiastico scriptum est. Amictus corporis & risus dēitium. Et gressus hominis enunciant de illo. Et augustinus sententia stat q̄ incompositio corporis qualitatem indicat mentis. Idcirco ad extirpandam abusionem quandam & corruptelam quæ his diebus apud multos ex nostris qui sacerdotes appellantur innolet: merito supradictis subiungere decreui quæstionē hanc. An deceat sacerdotes & ministros noui testamenti mulierum & matronarum famu-

los & ministros fieri: eas scilicet per uicos & plateas pū-
res associando: & pressis digitis manu ad manum lassas
sustentando. Et ne forte ad lapidem pedes suos offendant
præseruando: & si aliquando contingat eas impingere per
brachia uel alias subleuando: earumq; uultum per sæpe
reuerenter cōtemplando. Ore q̄si ad os eis confabulando.
In iumentorum clunibus brachiis desuper ipsos expansis
equitantes ad solatiandum portando. Et rerum domesti-
carum curam seu administrationē plarumq; gerēdo &c.

¶ Ad quod saluo semper meliori iudicio respondendum
mihi uidet̃r negative utpote q̄ id nō bene deceat neq; expe-
diat. Et hoc ex tribus dumtaxat pro nunc aperire intendo.
Primo ex sacerdotum excellentia & dignitate. Secundo ex
talis conuictus tractus & conuersationis periculifitate.
Tertio ex intuentium scandalo seu horribilitate.

Bñdictio

¶ Primum potest sic deduci: regulariter loquendo non be-
ne decet nec expedit q̄ p̄sona maximæ dignitatis & excel-
lentix trahatur & cōducatur in obsequium & famulatum
personæ inferioris: quia ut dicitur in euangelio Lucæ. 22.
Maior est qui recumbit q̄ qui ministrat. Et ob id forsam
Augustinus mouebat in regula: superiores taliter gerere ea
quæ charitatis sunt ad subdiectos: ut nullum inde auctori-
tati præiudicium generetur: ne dum nimium seruiatur humi-
litas regendi frangatur auctoritas: sed sacerdotes euangeli-
ci & ministri noui testamenti sunt personæ maximæ di-
gnitatis & excellentix respectu mulierum & matronarum
(ut sic) quæcunq; illæ sint: ergo non bene decet nec con-
gruit eos trahi & deputari in obsequium & famulatum il-
larum. Dignitas uero & excellentia sacerdotum ex tribus
signanter apparet. Primo ex eorum nominatione. Secun-
do ex eorum potestate & operatione. Tertio ex illorum
honore & commendatione.

Sacerdos
tum digni-
tas. appa-
ret ex tribus

¶ Sacra nēpe scriptura nō ualēs sacerdotū dignitatē excellē

De familiaritate mulierum

tiam uno tantum noīe significare: uariis & pluribus noī-
bus nititur eam exprimere.

Sacerdo-
tus pluria
nomina.

¶ Aliquando enim sacerdotes deos appellat: ut in psal. 81.
Ego dixi dii estis & filii excelsi omnes. Et exodi. 22. diis nō
detrahes. glo. 1. sacerdotibus. Et iterum si latet fur: dñs do-
mus applicabit ad deos. Et rursus: utriusq; causa ad deos p-
ueniet. glo. 1. ad sacerdotes. Et habet transumptum in cap. sa-
cerdotibus. 11. q. 1. ¶ Aliqñdo appellat sacerdotes tū chri-
stos: tum pphetas: ut in psalmo. 104. Nolite tangere chri-
stos meos. Et in pphetis meis nolite malignari. ¶ Aliqñ-
do pupillam oculi. Zachariæ. 2. qui enim tetigerit uos: tan-
get pupillam oculi mei. ¶ Aliquando angelos. Malachiæ.
2. Et transumptiue in cap. sacerdotibus. 11. q. 1. Labia sacer-
dotis custodiūt scientiam & legem regrent ex ore ei⁹. An-
gelus em̄ exercituum est. ¶ Aliquando appellat eos reges.
prima Petri. 2. Vos estis genus electum regale sacerdotiū.
¶ Dicuntur etiam clerici quasi sorte electi uel quia sunt de
sorte domini: quia cleros græce: fors latine sonat. ¶ Dicūt
quoq; p̄s byteri quasi seniores non tam annorum ætate q̄
morum qualitate iuxta illud Sapientię. 4. Senectus uene-
rabilis est non diuturna: nec annorum numero computa-
ta &c. ¶ Dicunt etiam sacerdotes quasi sacri duces: uel qua-
si sacra dantes: uel quasi sacra docentes: prout interpretatur
diuus Isidorus. 7. suarum ethimologiarum: his em̄ & plu-
ribus aliis nominibus consimilibus censent sacerdotes euā-
gelici in sacris lris. Ex quibus aliquo modo penditur eorum
dignitas & excellentiam. Cum nomina debeant esse con-
sona rebus tanq̄ ab earum proprietatibus imposita: qbus
respondere habent. Nam & ratio q̄ significant nomen est
eius diffinitio: quæ designat ppriā rei naturā: ut dī. 4. me-
thaphisice. Et pariformiter noīa quæ imponūt aliqb⁹ di-
uinitus semp significāt aliqd gratuitū donū eis diuinitus
datum: ut sanctus Thomas exponit sua. 3. parte. q. 37. ar. 2.

in corpore quouis.

¶ Apparet & secundo dignitas & excellentia sacerdotum ex eorum operatione & potestate quæ ad prius duplex in eis designari solet: quarum una attenditur respectu corporis christi ueri qui potestas consecrationis dicitur. Alia uero respicit corpus christi mixticum quæ dicitur potestas ad ministrationis sacramentorum & specialiter sacramenti poenitentiae in foro poenitentiae qui potestas clauium appellatur. Vtrum tñ hæc fuerint duæ potestates realiter & essentialiter prout quibusdam placet. Vel potius fuerit una tātū secundum eēntiā & radicem distincta tamen ratione secundum q̄ ad diuersos effectus comparatur; prout alii dicunt: non est præsens speculationis; sed uideri habet per Theologos lib. 4. sententiarum dist. 18. Quod attinet ad propositum nostrum est q̄ utraq; potestas supra modū magnificat sacerdotes. Nam quo ad primam potestatem quæ cōsecrationis dicitur: potestas sacerdotis nedum excellit potestatem hominum uerum in hoc etiam angelorum. Nam nulli angelorum aliquādo dictum est: hoc facite in meam commemorationem: sed solis presbyteris quibus sic congruit: ut conficientes corpus dominicum sumant & dent cæteris: ut dicit in cap. sic non alii de conse. dist. prima. Et in cap. firmiter extra de summa trinitate & fide catholica. §. una uero est: ubi dī & hoc utiq; sacramētū nemo potest conficere nisi sacerdos qui recte fuerit ordinatus scdm clauēs ecclīæ. ¶ Et nedū potestas sacerdotalis in hoc excedit angelorū potestātē: uerum etiā potestātē beatissimæ uirginis mariæ quæ exaltata est super choros angelorum: & a cuius laude deficit omnis lingua. Cui tamen non inueniūt data huiusmodi conficiendi sacramentalis potestas. Cæterum si illa cum ita dicam fecit descendere filium dei in uterum suum octo uerbis dicens Luce. 1. Ecce ancilla dñi. fiat mihi scdm uerbum tuum, Sacerdos facit suo modo illum

Sacerdos
tum p̄s
duplex

Sacerdos
rū p̄s ex
cedit p̄s
cē angel
lorum.

Sacerdos
rū p̄s ex
cedit p̄s
cē uirginis
marie.

De familiaritate mulierum

descendere in manibus suis tantum quinque uerbis dicens. Hoc est enim corpus meum. Cæterum in uterū uirginis descendit passibilis & mortalis. In manus autē sacerdotis descendit impassibilis & immortalis. Cæterum in uterum uirginis semel tantū uenit: in manus uero sacerdotū cotidie. ¶ Hinc Gregori⁹ exclamans inquit. O ueneranda sacerdotū dignitas in quorū manibus uelut in utero uirginis filius dei incarnatur. O sacrū & cœleste mysteriū: quod per uos pater & filius & spiritus sanctus operantur. Vno eodemque momento idē deus qui p̄sidet in cœlis: in manib⁹ est in sacramento altaris. Super hoc tam insigni priuilegio stupet cœlū: miratur terra: ueretur homo: horret infernus. Contremiscit diabolus: ueneratur q̄ plurimum angelica celsitudo. ¶ Et consonat mellifluus Bernardus cum dicit. O uenerabilis sanctitudo manuum: o fœlix exercitium. O uere mundi gaudium: cum christus tractat christum: sacerdos dei filium. Cui delitiæ sunt esse cum filiis hominū. Quis unquā uidit talia? Quis huic uidet similia? Qui creauit me (si phas est dicere) dedit mihi creare se. Et qui creauit me sine me: creatur quodāmodo mediante me. ¶ Hinc quoque diuus Augustinus. Nulla est maior dignitas sub cœlo q̄ sacerdos dei ad cœlestia sacramenta pertractanda cōsecratus. O sacerdos dei si altitudinem cœli contemplaris altior es: si pulchritudinem Solis Lunæ atque Stellarū rimeris: pulchrior es: si omnium dominorū sublimitatem: sublimior es: solo tuo creatore inferior es.

¶ Similiter & quo ad secundam sacerdotum potestatem quæ respicit corpus Christi mixtum eorum potestas excedit potestatem angelorum etiam & dæmonum. Nam neutri eorum dictum est: Tibi dabo claues regni cœlorum Et quodcunq; ligaueris super terram: erit ligatum & in cœlis. &c. Et iterum accipite spiritum sanctum quorū remiseritis peccata: remissa erunt usque adeo: ut portæ inferi nō

præualeant aduersus eam. Matthæi. 16. Licet & dæmonia
cæ potestatis ea sit uis: ut nulla potestas sit sup terrâ quæ ei
adequari possit: ut dicitur Iob. 41.

✓ Apparet & tertio dignitas & excellentia Sacerdotum ex
eorum honore & commendatione: sunt enim sacerdotes
q̄ maximæ reuerendi & honorandi: unde Ecclesiastici. 7.
dicitur. In tota anima tua time Deum: & sacerdotes illius
sanctifica. Et iterum honora Deum ex tota anima tua: &
honorifica Sacerdotes. Et in capitulo Sacerdotes. 6. quæ
stio. 1. dicitur Sacerdotes qui proprio ore dominicum cor
pus cōficiunt ab omnibus sunt timendi & honorandi. Et
ut Ciprianus inquit in cap. Dominus. 93, distin. Domin⁹
noster Iesus Christus Rex, & Iudex usq; ad passionis diē
seruauit honorem Pontificibus & Sacerdotibus: quæ (ut
in posterum subdit) omnia ab eo ideo facta sunt humili
ter ac patienter: ut nos humilitatis ac patientiæ haberemus
exemplum: docuit enim sacerdotes ueros legitime & plene
honorari: dum circa falsos sacerdotes ipse talis extitit.

✓ Et præterea patres: ut ex lege habetur Exodi. 20, maxi
mo honore sunt uenerandi: sed sacerdotes sunt patres spi
rituales omnium fidelium: ut dicitur in capitulo quis du
bitet. 96, dist. quis dubitet sacerdotes christi regū & p̄ncipū
oimq; fideliū p̄res & magistros censeri? Ergo ab oib⁹ sunt
honorandi. Et nō solū ab inferioribus: uerū a regib⁹ Impa
toribus & magnatibus sunt sacerdotes q̄ maximæ honorā
di: ut dī in cap. sacerdotibus. 11. q. 1, ubi Gregori⁹ scribens
Mauricio impatori sic inquit. Sacerdotibus nō ex terrena
potestate dñs noster citius indignetur: sed excellenti consi
deratione p̄pter eū cuius serui sunt eis ita dominef: ut etiā
debitā reuerentiā impēdat. Et infra. Quid igitur mirum
si illos uestra pietas dignetur honorare: quibus in suo elo
quio honorem tribuens eos, aut angelos, aut deos ipse etiā
appellat deus? Et iterū infra: quid ergo mirū si Christia-

Sacerdos
tib⁹ quib⁹
honor de
beat.

De familiaritate mulierum

nus Imperator ueri dei sacerdotes honoret: dum pagani principes honorē impendere eorū sacerdotibus nouerunt: qui diis ligneis & lapidibus seruebant? ¶ Ad hoc idē agē: dum hoc est ad honorādū sacerdotes: inuitamur exemplo magnorū impatorum. Et primo exemplo Alexandri magni de quo refert magister in historia Scolastica cap. 4. sup. Hester: q̄ cum capta gaza impator ipse iret hierosolymā. Et summus sacerdos iadus pontificalibus uestimentis indutus: multisq; associatus & habens in manu laminam in qua erat scriptū nomen dñi tetragramaton obuiā ei pgeret. Alexander ip̄e imperator magnus licet infidelis mox descendit de equo solus & honorauit sacerdotem: & nomen dñi adorauit petentibus aut militibus suis quare adorasset sacerdotē iudæorum? Respondit. Non hunc adoraui: sed deū cuius principatum tenet. ¶ Aliud & scdm exemplum sumitur ex Constantino imperatore de quo in cap. Inscripturis. 96. dist. dixisse narratur uere si ppriis oculis uidissem sacerdotem dei aut aliquem eorum qui monastico habitu induti sunt peccantem: clamidē meam expoliarem & cooperirem eū ne ab aliquo uideretur. Et in cap. sacerdotibus. 11. q. 1. Et in cap. futuram. 12. q. 1. dicit ad hoc ppositum: q̄ cū piæ memoriæ Cōstantino principi allatæ fuissent accusationes cōtra ep̄os: libellos quidē accusationis accēdit: & his qui accusati erant palam dixisse. Ite & inter uos causas nr̄as disponite: q̄ dignū nō est: ut nos iudicem⁹ deos: q̄ solius dei iudicio reseruamini dii etenim uocati estis: & iccirco non potestis ab hoībus iudicari. Quantumcūq; gloriosus iste princeps eccliam dei & eius ministros & sacerdotes honorauerit excipitur satis ex cap. Constantinus ei secundo: eadem. 96. dist. ¶ Tertium exemplum assumit ex Theodosio imperatore de quo legitur in historiis. Et in cap. Cum apud Thessalonicam. 11. q. 3. q̄ cum nullo præcedente iudicio fecisset aliquos occidi: quia eius iudices fue-

rant lapidati: ueniēs ad ciuitatem Mediolani. Et solēniter uellet intrare templum dei occurrit ei sanctus Ambrosius eiusdem urbis antistes phibens illius ingressum: eumq; in conspectu totius populi multū rephendit & excōicauit. Ex quo princeps ille maximis cū lachrymis domum rediit & per octo menses extra eccliam manens beato Ambrosio phibente. Tandem humiliter deprecatus ut eum intrare pmitteret facta pœnitentia cum maximis lachrymis & deuotione intrauit ostendens aliis christianis quāta sit auctoritas dignitas & excellentia sacerdotis: & quantū debeant a fidelibus timeri & honorari: de quo honore sacerdotali. Idē beatus Ambrosius in suo pastoralis seu in libello de dignitate sacerdotali cap. 2. sic inquit: & trahitur in cap. duo sunt 96. dist. Honor fratres & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adequari: si regum fulgori compares & principum diademati: longe erit inferius q̄ si plumbi metallum ad auri fulgorem comparares: quippe cū uideas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum & exosculata eorum dextra: eorum se credunt orationibus cōmuniri. Angelicus quoq; doctor sanctus Thomas in libello primo de regimine principum cap. 14. dicit q̄ in lege christi reges debent sacerdotib; esse subiecti: propter quod mirabiliter dicit ex diuina prouidentia factum est: ut in romana urbe q̄ deus prœuiderat Christiani populi principale sedem futuram hic mos paulatim inolesceret: ut ciuitatum rectores sacerdotibus subiacerent. Hæc itaq; & consimilia considerans seraphicus diuus Franciscus in epistola quadam capitulo generali directā dicebat: si beata uirgo Maria sic honoratur (ut dignum est) quia christum portauit in utero. Et si beatus Ioannes contremuit & non ausus est contingere sanctum dei uerticem: si sepulchrum Christi in quo per aliquod tempus iacuit sic ueneratur: quantum reuerendus & uenerandus est sacerdos qui non iam moritur.

De familiaritate mulierum

rum sed in æternum uiuentem & glorificatum in quē desiderant angeli conspiciere cōtractat manibus corde & ore sumit & aliis ad sumendum præbet atq; ministrat? Quātum deniq; reuereantur atq; uenerentur angeli sacerdotes ipsos saltem propter officium quod in altari gerunt satis luculenter aperitur ex eo quod diuus Gregorius in quarto dialogorum: cap. 58. inquit & trahitur libro. 4. distinctione 11. cap. quidam uero. Et etiam in cap. Quid sit sanguis; de consecra. distin. 2. sit dicens: quis enim fidelium dubium habere possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis uocem cœlos aperiri & in illo Iesu Christi mysterio angelorū choros ad esse summis ima sociari, &c. Hinc (ut suspicor) satis congrue dicitur in auten. quomodo oportet epi. in principio. q̃ sacerdotium est maximum donum a superna clementia collatum. Cum ergo tanta sit sacerdotum sublimitas & excellentia: ut etiam Regum & Imperatorum colla eorum genibus debeant esse submissa. Qua pro dolor temeritate fit: ut nonnulli ex his qui Sacerdotes appellantur in maximum & satis abhominabile dedecus dignitatis sacerdotalis se ipsos tam contemptibiles reddunt: ut etiā debiliū domicellarum matronarumq; necdum genibus uerum aliquando pedibus maxima cum reuerentia prouolutos ante oculos cernamus? De quibus merito cōqueritur sancta mater Ecclesia dicens. Filios enutriui & exaltaui: ipsi uero spreuerunt me. Et alibi: uiolabant me ad populum meum propter pugillum ordeï & fragmen panis; &c. Agnoscite igitur quæso: o sacerdotes dignitatem & prærogatiuam uestram: & diuinæ consortes effecti naturæ: nolite amplius in ueterem uilitatem degeneri conuersatione redire.

¶ Mulierum familiaritas quam periculosa sit.

ECVNDQ DIXI NON BENE

decere Sacerdotes trahi in tale obsequium & famulatum Mulierum & matronarum propter illius conuictus tactus & conuersationis periculositatem. Qd sic deducitur. Illud non bene decet neq; expedit cuiq; per quod seipsum exponit multiplici periculo spirituali animæ suæ: quia ut dicitur Ecclesiastici tertio. Qui amat periculum. i. occasiones peccatorum: ut dicit una glo. in illo peribit. Et sanctus Thomas suo libro quarto distinctione. 21. quæstione. 2. articulo. 3. ad tertium. Videtur innuere quandam generalem regulam q; exponens se periculo peccandi mortaliter: peccat mortaliter. Sed per huiusmodi obsequium & famulatum talis sacerdos exponit seipsum multiplici periculo spirituali animæ suæ: igitur illud tale obsequium sibi non satis decet neq; expedit. Nam ut Cancellarius Parisiensis Iohannes Gerson dicit sua parte secunda in Tractatu de Respon- sionibus ad quasdam quæstiones. In responsione primæ quæstionis: conclusione tertia: prope finem. Occasione peccandi quæ ualde multiplex est data: difficile est non peccare. Imo (ut dicit) singulare dei donum tunc peccatum posse uitare. Et signanter in uitio carnis. Nam ut dicit beatus Augustinus in libro de Honestate Mulierum capitulo secundo. Inter omnia Christianorum certamina duriora sunt prælia castitatis aut carnis: ubi est quotidiana pugna & rara uictoria. Et diuus Isidorus in libro de Summo bono dicit q; magis per carnis luxuriam humanum gen⁹ subditur diabolo quàm per aliquid aliud. Cuius ratio assignatur a sancto Thoma sua secunda secundæ q. 153. arti. 3. ad

De familiaritate mulierum

Hierony-
mus

pr̃ma in fi. quia. s. difficilius est uincere uehementiam huius passionis. Et glo. super illud Pauli prima ad Corinthi. 6. Fugite fornicationem. dicit q̃ cū in aliis uitiis potest expectari conflictus: sed carnis uitium non melius potest unci quam fugiendo. Cui consonat quod beatus Hieronymus dicit in epistola ad Eustochium de regula uiuēdi sanctimonialium cap. 20. Vbi inter cætera dicit: quictoria nō speratur in hoc certamine nisi ex fuga: & subdit. Nemo ex fortitudine audeat resistere uiribus: quoniā nisi fugiat: cito subcumbet. Sed qđ sacerdos quisq; per huiusmodi famulatum & obsequium præstitum: his domicelis & matronis & ex tali tactu conuictu atq; conuersatione familiariter inter eos habita exponat seipm̃ multiplici periculo spiritali animæ suæ: p̃beatq; sibi ipsi multiplicem occasionem peccandi: subsequētia sanctorum testimonia accelerent luce planius depromere: apostolus enim Paulus prima ad Corinth. 7. dixit. Bonum est mulierem non tangere: ergo ut argumentatur beatus Hieronymus cōtra Iouinianum epistola. 9. cap. 4. Malum est mulierem tangere: cum nihil bona contrarium sit nisi malum. Et quibusdam interpositis subdit diuus Hieronymus. Non dixit apostolus Bonum est uxorem non habere: sed bonum est mulierem nō tangere: quasi intactu periculum sit: quia qui illam tetigerit periculum non euadet: quæ uirorum præciosas animas capit quæ facit adolescentium exolare corda alligabit quis in sinu suo ignem & non comburetur? aut ambulabit super carbones ignis & non ardebit? Quomodo igitur qui ignem tetigerit: statim aduritur: ita uiri tactus & foeminæ sentit naturam suam & diuersitatem sexus intelligit. Hæc Hieronymus ibi. Ad idē facit qđ dicitur ab eodē in eplā 2II. ca. 4. inquiēs: pr̃ma temptamēta clericorū sunt mulierū accessus: nociuū gen? foemina. ianua diaboli. uia iniquitatis. scorpionis percussio: cū proximat stipula accendit ignem

flamigero igne percutit foemina conscientiam pariter habi-
 tantis: exuritq; fundamenta montium. Ego iudico si cum
 uiris foeminae habitent: uiscarium non deerit diabolo: mi-
 hi crede non potest toto corde cum dño habitare q; foemi-
 narum accessibus copulatur: hæc ibi: & simile dixit in epl'a
 ad oceanū q; in numero est epl'a. 178. Et ultra dicit ibi Hie-
 ronymus. Quid tibi reuera cum foeminis q; ad altare cum
 deo fabularis. Et idem in epl'a ad nepotianum & trahitur
 in cap. hospitium. 32. distin. hospitium tuum aut raro
 aut nunq; mulierum pedes terant: periculose em̄ tibi mini-
 strat: cuius uultum frequenter attendis. Et in epl'a. 211. ca.
 4. ad hoc propositū dicit. Matrē ita uide; ne per illam alias
 uidere cogaris: quarum uultus cordi tuo adhæreant: & ta-
 citum uiuat sub pectore uuln⁹. Et iterū foeminae quæ no-
 men tuum nouerunt: uultum nesciant. Et in epl'a. 184. cap.
 20. idem Hieronymus dicit: uir cuiuscunq; conditionis
 existat aut nunq; ante uos appareat: aut uisus uisum terreat
 uestrum ueluti horridum monstrum: propterea uolo cha-
 rissime: ut si cum uiro ex necessitate loqui oporteat: uelum
 in fenestula tractum alterutram faciem tegat: ne liceat ui-
 deri: quod concupisti non licet. Et iterum subdit ibidē: nul-
 lum uenenum nociuius foeminae q; affectio erga uirū qua-
 cunq; de causa procedat: prohi dolor infelix conditio se-
 xus uestri: sanctior mulier ultra q; dici liceat si utro adhæ-
 reat quantūcunq; spiritali instinctu naturali inclināt tan-
 dem ad nefas: si in uiro uirtus deficiat. Item eusebi⁹ ad da-
 nialum epum epl'a. 263. sic inter alia dicit uinum nocet: sed
 uultus centuplo magis mulierum: mulier diaboli sagitta ē:
 qua in luxuriam homo cito trahitur. Nullus in hoc confi-
 dat uiuens: si sanctus es; neq; tamen securus es. Mulier uiri
 p̄ciosam animam caput; homo & mulier ignis & palea; dia-
 bolus nunq; in sufflare cessat ut accendatur: huius plii nunq;
 fiet uictor nisi fugiens. Nunq; uiro cum muliere sint longa

De familiaritate mulierum

colloquia. ¶ Incendium prædicti ignis satis pertimuit ille sanctus Monachus qui matris suæ tibias nudas tangere noluit: cum eam ultra aquam portare debuit pro ut legitur in uitas Patrum. ¶ Huius quoque ignis incendium satis timuit sacerdos ille qui in hora mortis mulieri: auscultantian & ipse spiritum exalasset: quomodo potuit dixit. Tolle tolle paleam: quia igniculus adhuc uidit: ut trahit a grego. 4. dialogorum cap. 11. & habet in cap. ps byrer. 32. dist. ¶ Hunc etiam ignem satis prudenter a se fugare procurauit sanctus Thomas de aquino: quia cum in turri quadam a fratribus carnalibus custodiret. & ad eum iuencula sola fuisset intromissa ille ardente tione de camino arrepto eam celerime a se fugauit: putatius in uita eius habetur. ¶ Hunc denique ignem satis aduerterat metricus ille qui dixit. foemina fax sathanæ: fetens rosa: dulce uenenum. semper prona rei quæ prohibetur ei: urit enim uultu, uisu, risu, cute cultu. huius ab insultu quantum potes esto procul tu. ¶ Quam periculosa quoque sit homini familiaris conuersatio inter sacerdotes & matronas de qua ad presens fit sermo perpulchre ostendit & multum ad propositum idem Hieronymus in epistola ad matrem & filiam quæ in ordine est. 190. sic inquit. Quis unquam iuxta uiperam securus dormit? quæ & si non percutit: certe sollicitat: securius est perire non posse: quam iuxta periculum non perisse. Inter lasciuas puellas & comatos iuuenes puella gradieris? Dabit tibi barbaculus quilibet manum sustentabit lassam & pressis digitis aut tentabitur: aut tentabit. Quod benè rogo notent nostri sacerdotes uocati qui ex officio habent homini domicellas & matronas manu ad manum digitis pressis sustentando portare.

augustinus

¶ Ad hoc idem periculum ostendendum accedat beati Augustini auctoritas & sententia: qui in lib. 1. soliloquiorum cap. 10. sic inquit. Nihil esse sentio quod magis ex arce contemplationis deliciat animum uirilem quam blandimenta foeminae

minea corporumq; ille contactus. ¶ Idem etiā Augustinus in lib. de honestate mulierum cap. 1. in fi. dicit. Videte fratres quomodo ab oibus christianis p̄cipue tñ a monachis seu clericis indigna & inhonesta familiaritas fugienda sit: q̄ sine ulla dubitatione qui familiaritatem mulierum non uult fugere: cito dabit in ruinam. ¶ Idem Augustin⁹ in de singularitate clericorum cap. 2. dicit. Incerta uictoria est inter hostilia arma pugnare. Et impossibilis liberatio est flāmis circumdari nec ardere: sic qui introierit ad uxore proximi: non erit immunis: neq; omnis qui t̄git eam: ipsi ergo nos fallimus estimātes inter masculos & fœminas passim castitatem in mobilē custodiri: difficile quis uenenū bibit & bibet. ¶ Et ultra in cap. 3. ibidē dicit. Non aliter temptationibus subiacet qui iunctus est fœminæ. In qua nihil est aliud nisi quod feriat proximantem. Aculeus peccati facta est forma fœminea. ¶ Et iterum in cap. 4. subdit idē Augustinus. Causale est omne quod fœminæ est. Et copulatio eius semper infesta est: fœdere suo magnas molestias præstat: & cui inhæserit contra fas insanabilem ingerit plagam. ¶ Et in capitulo finali illius lib. dicit. Vbiq; gustanda est cum mulieribus non continuanda præsentia: sed quasi transeunter fœminis exhibēda est accessio quodammodo fugitiua. ¶ Et alibi inquit idem Augustinus: grauem inimicum sortita est castitas. Cui non solum resistendum est: sed dimissio freno longius fugiendum. Neq; eo minus cauende sunt: quia religiose dicuntur: quia quanto religiosiores: tanto citius alliciunt: & sub prætextu pietatis latet uiscus libidinis. Expro crede dicit Augustinus loquor coram deo nō mentior. Cedros libani. i. contēplationis altissimæ hoies: ut exponit sanct⁹ Thomas opusculo. 64. Et gregū arietes. i. magnos platos ecclīæ sub hac sp̄e uel peste corruisse repperi: de quorum casu non magis p̄sumebam aut suspicabar q̄ Hieronymi & Ambrosii hec ille,

ats Vuet

Aug

Thom

De familiaritate mulierum

¶ Et alibi in libello ad sacras uirgines cap. 2. in fi. idem beatus Augustinus dicebat. Dñica uirgo quæ secundum proprias uires ulli manum porrigit: non potest ancilla dei uel dici uel credi. Et inde singularitate clericorū cap. 7. insidias mulierum detegens dicit: fœmineus aspectus occurrēs uelut sagittas alienis oculis iactat. Et paulo post: subdit quod domesticis negociis nūc lacertos ac fœmora lanificis operibus nudat. Nunc æstuans detegit membra: nunc fatigata iactatur. Aut in risu aliquando dissolutū. Nunc blanditias exhibet. Et quod est uenenosius super cūcta cum psallere delectatur aut canere. Cuius cantu tollerabilius est audire basiliſcum sibilantem. ¶ Et Bernardus in quodam sermone uox mulieris est serpentis sibilus. Et iterum idem Bernardus. Cotidie cōuersariis cum muliere: & uis cōtinens putari? Cum de ea scriptum sit: eccl̃iastes. 7. mulier laqueus est uenatorum: fagina cor illius: & uincula sunt man⁹ illius: quod placet deo effugiet illam. Nam ut quidam uersificādo dicebat. Nisi fugias tactus: uix euitabit⁹ actus. ¶ Confirmat etiam intentum principale: ex his quæ sanctus Thomas dicit in opusculo. 65. in cap. poenitentia: sic inquiēs. Caueat sacerdos nedum audit cōfessionē mulierum respiciat uultum earum nec aduertat qualitatem membrorum. Et quibusdam interpositis subdit. Neq; recipiat sacerdos manus mulierum inter manus suas: sic aliqui stulti faciunt. Neq; aliquo modo tangat mulierem: quia bonum est omnino sacerdoti mulierem non tangere: timeat autem sacerdos iſtigationem uersuti hostis qui cum habeat mille nocendi modos conat⁹ a p̃cipio ruinæ suæ charitatem hominum & bona opera perturbare: ut dicitur in cap. uis. 16. q. 2. ¶ Alludit huic sententiæ sancti Thome eiusdem doctoris determinatio in eodem opusculo cap. de matrimonio. ubi doctor sanctus instruere uolens sacerdotem qualiter in benedictionibus nuptiarum post orōnem dñicam misse: uel

bernard⁹.

Thomas

ut ipse tutius reputat post cōionē corporis & sanguinis dñi habere se debeat ad ipsos nubentes multum notabiliter & ad nostrū propositū dicit: q̄ data benedictione sicut mors est sacerdos accipiat manū dextrā sponsæ in manu sua inuoluta tñ pallio (ut dicit) quo induit: & assignet eā sponso per uerba cōsueta. Ad huius nostri p̄positi corroborationem facit determinatio dñi Petri de palude in suo li. 4. sententiarū dist. 22. q. 3. ar. 1. in fi. ubi ostendens q̄ manus impositio sup caput pœnitētis dū absoluitur saltē de cōgruo & antecederet exigatur: subdit ad p̄positū nisi q̄ nō multum oportet sup capita mulierū hoc facere: q̄ bonū est uiro mulierē nō tangere: sed sufficit a longe leuare manū sup caput. Si ergo non decet sacerdotē tangere caput mulierū multiplici uelamine circūuolutū & coopertū: multo min⁹ expedit tangere manū eius nudā p̄ssis digitis: ut & si indecenter fieri contingit. Consolidat quoq; id qd dictū est, ex his quæ p̄tractat sctūs Antoninus archieps Florētinus in sua parte scda doctrinali ti. 5. cap. 1. §. 9. ubi inter cetera dicit q̄ si uir aut mulier ex p̄posito p̄mittat se osculari seu tangi ab eo quē p̄babiliter existimat ad hoc moueri amore libidinoso: mortalr peccaret: q̄ facientē & cōsentientē par pena constringit: ut dī. 2. q. 1. Notum cū glo. secus si alio fine & intuit: utpote ex honesta amicitia seu ex quadā hūanitate seu more patriæ id p̄mitteret: quo ad oscula & amplexus & dando alter alteri manū: ut moris est: q̄ tunc nō peccaret ut dicit. Quod tñ (ut subdit) piculosum ē. Et ideo cauendū est ab his inter uirū & mulierē etiā religiosos: q̄ bonū est inqt Apl's prima ad corin. 7. mulierē nō tangere. Nam ut dī eccl'astici. 13. q̄ tetigerit picē: cui similis est mulier: inq̄nabit ab ea. Inducit ad p̄positū exemplū sumptū ex Leone papa sancto & illustri uiro cuius manū cum mulier ex deuotiōe osculata fuisset: incidit & ipse in grauē carnis temptationē: p̄pter qd sanctus uir manū ipsam scādas

Palude.

Antonin.

De familiaritate mulierum

lizantem abscidit: q̄ tñ beata uirgo maria miraculose ei re-
stituit. Aliud etiā exemplū adducit de quodā qui cū rep̄hē-
deret quendā fratrem corā beato Iordano magistro ordinis
p̄dicatorum: ex eo q̄ quædā mulier ex deuotiōe tetigisset
manū eius. Et ille se excusans diceret q̄ mulier illa bona ho-
nesta & sancta esset: rñdit bt̄us Iordanus. Terra utiq; bo-
na est: & silr aq; bona: & tñ ex utraq; se cōtingente fit lutū.

Gratian?

✓ Ad hoc idē propositū n̄m corroborandū uidentur cō-
ducere plura quæ inducit Gratianus in decretis. 32. & 81.
distinctionibus: & 18. q. 2. & 32. q. 5. ✓ Cōducunt etiam ea
quæ habent̄ extra de uita & honestate clericorū. Et etiā de
cohabitatiōe clericorū & mulierū. ✓ Et perinde uident̄ cō-
ducere q̄ plures rōnes phibentes mutuā & familiarē cōuer-

Augustin?
de anchōa.

sationē clericorū & mulierū quas inducit Augustinus de
anchona in de pt̄ate papæ. q. 86. ar. 4. Et latius Cardinalis
de Turre cremata sup capitulū interdixit. 32. dist. ✓ Hūc eū-
dem famulatū & obsequiū quē nōnulli ex togatis sacerdo-
tibus exhibent hm̄oi domicellis & matronis eas associādo
& p̄ssis digitis manu ad manū p̄ uicos & plateas & ad eccle-
sias supportādo: & plærūq; administrationē rerū & fami-
liæ domesticæ procurando prohibere uidetur exp̄sse textus
in cap. sacerdotibus: extra ne clerici uel monachi & abbas
ibi tenet exp̄sse q̄ clerici saltē in sacris cōstituti etiā nō sacer-
dotes nō debent esse ministri famuli uel seruitores laicorū.

Saner-
mitan?

Felinus.

✓ Hoc idem uidef̄ sentire Felinus in rubrica de maioritate
& obedientia. Nā cū dicit q̄ scdm iura ab eo ibidē citata &
p̄ nos supra inducta sacerdotes sint p̄res regū & principū:
multū sunt ponderāda cōtra quosdā n̄ros miseros sacerdo-
tes q̄ in maximū uilipendiū sui: se ip̄os cōstituūt capellanos
famulos & seruitores imo qd̄ plus uerēdū est lenones mi-
litū & laicarū p̄sonarū de quo uide ibi. ✓ Cū ergo cōuictus
& mutua mulierū familiaritas oib; uiris ex p̄dictis sit picu-
losa: piculosior tñ censet̄ sacerdotibus & uiris p̄fectis q̄ per

castitatis uotū hūmōi uoluptatū illecebras a se abdicarunt. In quibus tñ plerūq; libido maiorē patit famē: dū dulcius putat omne qd nescit: put Hieronym⁹ in qt in eplā ad matrē & filiā in galliā cōmorātes. Et iterū in de regulis monachorū cap. 4. Et puerbiorū. 9. dī Aquæ furtiue dulciores sunt. Et Ouidius. Nitimur inuētū: sed pcupimusq; negata. Et alibi: fertilior seges est alienis semper in agris: uiciūq; pecus grandius uber habet. Separamini igitur o sacerdotes: separamini de pcor a cōtagiōe pestifera. Et quātum in uobis fuerit fugite sodalitātē mulierū quæ glutē est delictorū & uiscus toxicatū: ut semper in uobis floreat ecclīæ senatus candidus: semperq; in uobis uigeat circa forminas seueritas: auctoritas polleat: uigor teneatur: & grauitas ueneretur.

Ertio dixi non bene decere Sacerdotes trahi & cōduci in tale obsequium & famulatū mulierum & matronarū ppter intuentiū scandalū & uribilitatem. Quod sic deduci potest. Illud nō bene decet nec expedit cuiq; per quod præstat aliis occasiōem causam motiū & incentiū peccandi: quia ecclīastici. 17. scriptum est q mandauit deus unicuiq; de proximo suo. Et mathæi. 18. Ve illi per quem scandalum uenit. Et iterum qui scandalizauerit unum de pusillis istis minimis: expedit ei ut suspendatur mola asinaria &c. Et in lege leuitici. 19. prohibetur poni offendiculum coram ceco. Et prima ad Corinthios. 8. dicitur q percutientes conscientiam infirmam fratrum: peccant in Christum. Et ad Roma. 14. dicitur. Noli cibo perdere illum propter quē Christus mortuus est. Sed cum obsequium & famulatus ille quem huiusmodi Sacerdotes matronis sic in publico exhibent: sit opus de se minus rectum attenta qualitate personarū constat qd intuentium conscientias percutientes præstant eis occasionem ruendi & peccandi: ergo illud non bene decet

Adulterū
familiaris
tan cū sacerdotib⁹
quantū sit
scandalos⁹

De familiaritate mulierum

^{augustinus} nec expedit sacerdotib⁹ adhuc ppter intuentiū scandalū & aduribilitatē. A sumptū pbat⁹ multiplici scōrū testimo-

nio. Et pmo inspressum pbat hoc singularis quædā deter-

minatio beati Augustini in li. de honestate mulierū cap. 2.

ubi dicit q^d hii qⁱ cum mulierib⁹ habitantes putāt se castita-

tis obtinere triumphū ignorāt se apud deū dupliciter reos

existere: dū seip^sos in piculū mittūt & aliis exemplū puer-

se familiaritatis oñdunt. Quanti eñ p illarū inhonestā fa-

miliaritatē castitatis decorē pdiderunt? Illorū aīæ qⁱ peunt

ab illis i die iudicii regrendæ sunt: qⁱ illis exemplū pditiōis

oñdunt. Ex quo dicto diui Augustini Luce planius seq-

tur q^{nto} in piculo aīæ suæ sunt cōstituti hi qⁱ palā & publi-

ce peccādo & male agendo alios scādalizant & pbent eis p-

ditionis exemplū & occasionē ruendi & peccādi: p^{er}sertim si

sunt psonæ in eminētiori gradu cōstituti & positi in exē-

plar aliorū & quasi signū ad sagittā in malis pariter & i bo-

nis. Cuiusmodi sunt psonæ ecclīastici. Nam licet in laicis

& priuatis psonis uerū sit illd. Attendite ne iusticiā urām

faciatis corā hoībus ut dī Mathæi. 6. In psonis tñ ecclīasti-

cis multū bene licet: cū sic habeat corā hoīb⁹ lucere lux sua:

ut cæteri uidentes opa sua bona glificent p^{re}m suum qⁱ in

coelis est & ad similia inuitent ut dī Mathæi. 5. Imo p lo-

co & tpe talibus cū eleemosinas elargiunt licet tuba canere:

ut latius deducit Cancellari⁹ Parisiensis parte scda: in tra-

ctātū de temperantia & uestitu p^{re}latorū. Sed hæc in aliud

t^{em}p^{us} relinquētes in cōfirmationē ppositi pncipalis induci-

mus aliud fidele testimoniū eiusdē beati Augustini i libro

de bono disciplinæ cap. ultimo. ubi alicui de hmōi rephēn-

sione se excusanti & dicenti: sufficit mihi pura conscientia:

btūs Augustinus rīdet. Quantū ad innocentia p^{er}tinet tibi

soli sufficit. Sed puidendū est ne facilitate tua alter peccet:

& alienū p^{er}ctm in te redundet iuxta illud qd dicit scriptura:

ne illi p^{er} quē scandalū uenit. Quāuis aut p^{re}cioso serico corp⁹

uestias: & niueo uellere membra componas: non sine macula diem trasigis: si camini ardentis ora contigeris. In omni igitur actu tuo uitam tuam disciplina comites: si uis placere Christo: elabora ut professionem tuam fides adiuuet fama commendet: hæc ille. ¶ Ad idem facit quod diuus Augustinus dicit in li. de singularitate clericorum cap. 5. sic inquiring: peius est quā mechari continentiam ducere criminofam: & infamē ferre sanctimoniam. ¶ Et infra in cap. 6. eiusdem libri dicit: & multum ad propositum. Cum hoc etiam laicos deceat: ne aut extraneis blasphemandi occasiones aut fraternitati opportunitatē fornicatiōis opponant: quā maximæ clericos uehementer necessitas ista cōstringat: quibus aut religio blasphemata: aut fraternitas p̄dita penas duplices irrogabit. Nec inuenient in iudicio dñi ullū solatiū omnino: quia alienigenis & sribus peccandi fomité ministrarunt: ppter qd' Paulus apl's dicebat. Nō ergo blasphemet bonū nomē ur̄m: ad ro. 14. & iterū scda ad Corin. 8. puidentes quæ bona sunt: nō tñ corā deo: sed etiā corā hoīb⁹. Et alio loco: siue ergo māducetis, siue bibatis, siue aliud qd faciatis: oīa in gl̄iam dei facite: & estote sine scādalo iudæis & græcis, & eccl̄iæ dei: p̄ma ad Corin. 10. & ad Titū. 2. teipsum factorū bonorū p̄be exemplū: & iterū oībus fidē bonam oñde. Et rursus p̄ma ad Thimo. 4. forma esto fidelibus in sermone, in cōuersatione, in castitate &c. Et p̄nceps apl'orū prima Petri. 2. Cōuersatio ur̄a in gentib⁹ bona sit. Et iterū qm̄ sic est uoluntas dei: ut bñfaciētes obmutescere faciatis impiorū hoīm ignorantia: hæc ibi.

¶ Cōfirmat etiā hoc idē ex dictis beati Hieronymi in epl'a ad oceanū de uita Clericorum ubi excludēs bt̄us Hieronymus stultā confidentiā alicuius in cōsimili p̄posito dicens: quod qui ambulat simpl'r: ambulat cōfidenter: subdit quod etiā oportet habere testimoniū bonum ab his qui foris sunt: licet enī coram deo recte incedas: tñ coram hoīb⁹ bona pui-

Aug.

2 Corinth 8

Hieronymus

De familiaritate mulierum

dēda sunt: q̄ & astutiores sunt filiis lucis filiū huius sc̄li seu tenebrarū. Cū ergo hoc genus a te nō amputaſ: das rephē- dentibus te locū: ip̄e te detrahentiū morſibus tradidiſti: ſi agapetarū conſortiū non dimiſeris: ſi aliq̄s ſenſerit clericū habitare cū ſc̄eminis: non credit eū eſſe caſtum: ſi pudicitia quæris: q̄re habitas cū ſc̄eminis? Sacerdotes q̄ppe decet a

ſc̄eminis ſepari: hæc ibi Hieronymus. Et idē dicit in eplā de regulis monachorū cap. 4. Et ſubdit caueto oēs ſuſpicio- nes: & qcq̄d p̄babilr ſingi pōt: ne ſingaſ ante deuita: ut etiā dicit in eplā ad nepotianū de uita clericorū. ¶ Ad idē fa- cit dictū Bernardi in quodā ſermōe ſic ingens. Quotidie

bernard⁹.

cōuerſaris cū muliere: & cōtinēs uis putari? Eſto q̄ ſis: ma- culā tñ ſuſpitiōis portas: ſcādālū mihi es. Tolle materiā & cauſam ſcādali: q̄ ue homini illi p̄ quē ſcādalum uenit. Et Hugo de ſc̄tō Victore dicit q̄ Clericis nō ſufficit uita ſc̄tā niſi ſit bona fama: q̄ maximæ denigrat familiaritas & con- uerſatio cū mulieribus p̄pter incentiuum & piculū: q̄ ut dī Abacuch. i. facies earū uentus urēs. Et eccliaſtici. 9. uirginē ne cōſpicias: ne forte ſcādalizetis in decore illius. Et iterum auerte faciē tuā a muliere cōpta. Et iterū p̄pter speciē mu- lieris multi perierunt. Et cum aliena muliere omnino non ſedeas.

hugo.

Joanne
gerson.

¶ Hinc Cācellarius Pariſienſis parte p̄ma in Tractatu de diſtinctiōe uerarū uifiōnū a falſis inferit nō eſſe tutā mulie- rum q̄ntumcūq̄ ſc̄tarum cū uiris etiā religioſiſſimis coha- bitationē & familiaritatē: q̄ ut ingt: poteſt fieri ut amor a ſpū incipiat: ſed uehementer formidādum eſt ne p̄ blandi- tias ſenſim carne cōſumatur: q̄ ut Hieronymus ingt ſer- reas mentes libido domat: uirū uidendo ſc̄emina inquit Virgilius. Et paulo poſt ibidē Pariſienſis Cācellarius ſub- dit exemplum ingens. Non hoiem q̄ ex deuotiōe & ſapiē- tia plane laudabili cuiuſdam uirginis religioſæ amicitiam eius in dño familiarem amplexatus eſt deerat p̄mo focus

ois carnalitatis: tandem paulatim ex conuictu crebo accreuit amor sed non poenitus in dño usq; adeo ut ab ea uisitanda aut recogitanda si aberat uix diuelli ualeret. Nihil tamē pro tunc carnale: nihil subdolum nihil fraudulum diaboli ex suspicabatur: donec aliquñ discedendum longius ab ea. Et tunc primum sensit ille uir: q; non pura & omnino sincera & casta fuerat hæc dilectio: & q; magno malo nisi de^o auertisset approximabat: ut latius uidere est ex his quæ sanctus Thomas tradit in opusculo. 64. cap. de periculo familiaritatis dominarum uel mulierum.

¶ Hinc Hieronymus ad eustochium & ceteras uirgines: cap. 20. Infert q; argumenta sunt diaboli & mortis æternæ inditia filiationes & maternitates quibus uocabulis sub uelamine spiritus inter se nonnunq; utuntur mares & foeminae & simile dñ. 18. q. 2. peruenit. ¶ Hinc ipsemet Hieronymus ibidem in cap. 18. inquit. Viri cuiuscunq; etiam si cum sanctitas exornet etiam si baptistæ equaretur in meritis quæratiss effugere faciem: ne liceat secum dilectione feruenti astringi p diem. Credatis expro. Nihil est piculosius uiro q; mulier: & mulieri q; uir: uterq; palea: uterq; ignis. Et iterū. nō nimium sit stricta familiaritas: nō suspecta colloquia etiā si spiritalis p: quis ep̄s sc̄tus sit: tñ homo est debile aīal ppter qd Augustin^{us} admonet q; semp sermo breuis & rigidus est cū mulierib^{us} habēdus: qd p parte adhuc de sermone habito in confessione uel post peractam confessionem obseruandū est. Nam ut sanctus Thomas dicit opusculo. 65. cap. de poenitētia: ppter hoc sacerdos expedita cōfessionē iuencularum mulierū non immoretur illa immiscere uerba quæ confessionē pturbant uel nō adiuuāt. Neq; ultra q; necesse est excogitare confessionē earum ingrendo uitiose motus membrorum suorum & usus: q; ubi talis esca iacet: antiqui hostis stimuli non desunt ad temptandum: ut etiā Gregorius inquit in cap. oportet, 81, distin.

Hieronym

*18 dist. c. pue
me*

att

81 dist. c. oportet

De familiaritate mulierum

¶ Si ergo iuxta aplm oportet sacerdotē irrephensibilē esse: & cōuersionem bonā & honestā habere inter gentes: ut ex odore famæ sanctitatis suæ etiam malorū corda ad scā desideria moueant. Et necdum a malo: uerū ab omni specie mali abstinere; ne infirmorū fratrum conscientia eorū imitatione pcutiant; alias tot mortibus digni sunt (ut gregorius inqt:) quot pditionis exempla ad ceteros trāsmittunt. Et ut ad damasum ep̄m Eusebius dicit; quot suo exemplo pētis moriunt: tot de manu sua regret dñs: q̄ ut diu⁹ aurelius Augustinus in li. de pastoribus dicit. Qui in conspectu dñi male uiuit: quantū in illo esteū a quo attendit occidit: & iterum. Oīs qui male uiuit in cōspectu eorum quibus præpositus est: quantum in ipso est occidit: oportet igit̄ & uos o Sacerdotes sic p̄gere & cōuersari in medio huius prauæ & puerſæ nationis: ut quantū in uobis sit nemini detis ullā offensionē: ut nō uitupet̄ ministeriū ur̄m: sed in oib⁹ exhibeatis uosmetip̄os sicut decet dei ministros exemplū bonorū operū: ut obmutescere faciat impiorū hoīm calumnias: ad qđ nō bene expedit nec decet uos fieri famulos seu familiares ministros: ut nō dicam scrutiferos matronarū mulierū & domicellarū tū ob ur̄æ psonæ & officii dignitatē: tum etiā ppter talis cōuictus & familiaritatis piculositatē: tum quoq; ppter intuentiū scandalum seu aduribilitatem.

Corollarium.

¶ Hinc ex p̄dictis infero q̄ licet in iure pmittat̄ cohabitatio clericorū & aliquarū mulierū earū. s. in qbus naturale scēd⁹ nihil seui criminis suspicari pmittit. Cuiusmodi sunt cōsanguineæ in linea ascēdētiū aut descēdētiū usq; ad qrtū gradū: & in linea trāsuersali usq; ad scđm gradū: ut uidere est in cap. interdixit. 32. dist. & in cap. uolum⁹: & cap. cū oībus. 81. dist. dū tñ alias sint bonæ famæ. Neq; secū habētes alias psonas pedissequas, aut alias suspectas: immoderata tñ inter eos familiaritas est p̄gnitus interdicta: ut patet in

32 dist. c. interdixit

cap. quorundam. 34. distin.

34 dist. quidam

¶ Hinc etiā sequit̃ q̃ inter Sacerdotes & q̃scunq; mulieres est oīno indecens & ita interdictū aut interdicendū specie le hoc gen⁹ familiaritatis de quo hactenus est habit⁹ sermo n⁹ principalis: utpote q̃ Sacerdotes fiant ip̃arū famuli & ministri eas in uis associādo: & p̃ssis digitis manu ad manū tanq̃ lassas sustentādo & si cōtingat impingere: eas per brachia uel alias eleuādo. Et nōnunq̃ in iumētorū clunib⁹: brachiis desup̃ ip̃os extēsis eas ad solatiandū aut recreandū portādo: rerūq; domesticarū administrationē seu curā p̃lerumq; gerendo: & sic de cōsimilibus.

Corolla
rum p̃nci
pale.

¶ Hoc & si satis excipiat̃ ex fundamētis sc̃tōrū doctorum sup̃ius allatis: potest tñ ex p̃ximo dictis adhuc ultra corroborari: & sic: familiaritas immoderata interdicit̃ tanq̃ indecens adhuc inter Sacerdotes, ep̃os, & eorū cōsanguineas: ergo a fortiori inter eos & extraneas. Cōsequentia est satis de se nota. Antecedēs patet ex cap. quorūdā. 34. dist. Sed q̃ hmōi familiaritas de q̃ ad p̃us sit sermo cēseri debeat immoderata: patet: q̃ ut excipit̃ ex cap. illo quorūdā adiūctis glossis. Immoderata familiaritas dī inter Sacerdotē & mulierem quæ ip̃m redit uilē & cōtēptibilē: sed planū est q̃ familiaritas illi⁹ famulat⁹ & obsequiū redit p̃sonā Sacerdotis uilē & cōtēptibilē: ergo talis familiaritas tanq̃ illicita est inter Sacerdotē & mulierē interdicta & āplius interdicenda.

p̃d: una
deductio.

¶ Et p̃trea quæcūq; familiaritas cēset̃ inexpediens & piculosa inter mulierē & laicū uirū: plus inexpediēs & piculiosior cēseri habet inter mulierē & sacerdotē: q̃ ut Leo papa dicit in cap. oīm sacerdotū. 32. dist. Oīm sacerdotū tā excel lens est electio ut hæc quæ in aliis mēbris eccl̃iæ. i. in laicis ut glo. inq̃t: uacāt a culpa: in illis tñ habeant̃ illicita. Ex quo excipit̃ regula q̃ rōne p̃sonæ aliq̃ sunt illicita quæ in aliis p̃sonis sunt licita: & sumit̃ etiā satis exp̃sse ex cap. sacerdotes 37. dist. & ex cap. fornicari. 88. dist. cū aliis sed p̃dicta fami

Secunda

De familiaritate mulierum

Aug.

liaritas de q̄ haftenus factus est sermo inter mulierē & q̄cū
q̄ psonā laicā extra fide matrimonii cēset indecēs & piculo
sa ut excipit ex dictis beati Hieronymi in eplā ad mrem
& filiā in gallia cōmorātes: ubi dicit: dabit tibi barbacul⁹ q̄
libet manum sustētabit lassam: & p̄ssis digitis aut tentabit
aut tentabit. Et Augustinus in li. ad sacras uirgines dñica
uirgo quæ scdm p̄pas uires ulli manū porrigit: nō potest
ancilla dei uel dici uel credi: ad qd̄ etiā cōferūt plura quæ ex
mēte sc̄tōrū supra dicta sunt: ergo talis familiaritas iter sa-
cerdotē & mulierē q̄cūq̄ tanq̄ piculosa & male sonās est in-
terdicta: & amplius ab eccl̄iæ p̄positis in suis synodalibus
statutis interdicenda.

c. ad reatū
tertia

Et p̄terea in cap. Ad reatū. 81. dist. dī q̄ ad reatū ep̄i p̄ti-
net si sustentat de uitæ p̄sentis causa adoleſcētiores uiduæ
clericorū familiaritatib⁹ subiiciant: multo ergo plus p̄tine-
bit ad reatū ep̄i si causa sustētādæ uitæ p̄sentis (ut fieri sæ-
pe cōtingit) p̄mittat q̄ clerici & sacerdotes subiiciāt familia-
ritatib⁹ adoleſcētularū uiduarū & cōsimiliū mulierū: cum
hoc fuerit indecentius & irrationabilius illo.

Quarta.

Et p̄terea ut Ambrosi⁹ in sermōe de ieiunio dicit & tra-
hit in cap. sexto die. 35. dist. q̄ Christū annūciāt cuiusmodi
sunt sacerdotes ab omniū uitiorū incētiuō p̄stare se debēt
alienos. Sed cōstat q̄ sacerdotes p̄ hmōi familiaritatis ob-
sequiū & famulatū mulierib⁹ exhibitū nō solū non p̄stant
se alienos ab incētiuō uitiorū: uerū p̄stāt maximū fomētū
& incētiuū uitii: ut patet ad lōgū ex dictis Sacre scriptu-
ræ & sc̄tōrū doctorū supra in parte sc̄dā hui⁹ opusculi in-
ductis ergo talis familiaritas famulat⁹ inter Sacerdotes &
mulieres tāq̄ illecebra & multorū malorū inductiua meri-
to a sanctis ē interdicta. Et acri⁹ atq̄ stricti⁹ deberet ab ec-
clesiæ p̄latis iterdici. Alias ut Symachus papa inqt. 83. dist.
mortē lāguētib⁹ p̄bat infligere: q̄ hāc cū possit nō excludit:
q̄ ut ibidē Innocētius dicit, Error cui nō resistit approbat

Symach⁹ dist. 83

neque caret scrupulo societatis occultæ: q̄ manifesto facinori
definit obuiare: & Gregori⁹ ait q̄ cōsentire uidet̄ erranti: q̄
ad refecāda quæ corrigi debēt nō occurrūt sup̄ quo bene ui-
gilent̄ plati. Nā si in his & cōsiliis dephensi fuerit negli-
gentes & remissi innumerabiles p̄p̄os cateruatim secū du-
cent p̄mo mācipio gehēnæ cū ip̄o plagis multis in æternū
uapulaturi: ut dī in cap. si papa. 40. dist.

c. si papa 40 dist.

¶ Et p̄terea in cap. puenit. 18. q. 2. dī q̄ incauta cōmunio &
familiaritas Monachorū aut Sacerdotū & Mulierū seue-
rissima ultioe est corrigēda: sed nemo sanæ mētis dubitat
q̄n supra cōmemorata cōmunio & familiaritas sacerdotū
& domnicellarū atq̄ matronarum fuerit ualde incauta atq̄
uerfuti hostis q̄ mille nocēdi habet modos calliditate insti-
gata: ergo merito a sanctis eccl̄iæ doctorib⁹ est phibita. Af-
sumptū ampli⁹ deduci & psuaderi sic pōt. Nā ut Hierony-
mus inq̄t Paulus uas electiōis in cui⁹ pectore Christus re-
sonabat ut carnis aculeos refrenaret multip̄r macerās cor-
pus suū & in seruitutē redigens: semp̄ tñ cernebat naturalē
carnis ardorē suæ repugnare sentētix: ut qd̄ non uult: hoc
agere cōpellat̄: & q̄si uim patiens uociferādo clamet: infelix
ego homo q̄s me liberabit de corpe mortis hui⁹. Et idem
gl̄iosus Hieronym⁹ de seip̄o dicit: q̄ cū eēt iuuenis in illa
uasta solitudie q̄ exusta solis ardoribus monachis horridū
p̄stabat habitaculū: ubi cotidie gemit⁹ & cotidie lachrimæ.
Et in quo p̄pter incōmoda squallida & nimia corpis absti-
nentiā: cutis sua carnis ethiopicæ sitū obduxerat: adeo q̄
horrebant iam sacco membra deformia. Et pallebāt ora ie-
iuniis. Nam & aqua frigida languens utebatur: & coctum
aliquid accepisse luxuria sibi apparebat. Et tamen (ut ip̄se
inquit) incentiua uitiorum ardoremq̄ naturæ ferre nō po-
terat: & in frigido corpore etiam in præmortuo iam homi-
ne sola libidinum incendia bulliebant & socius Scorpio-
num tantum & ferarum sæpe choris puellarum: & Roma:

Quinta.

1892. c. puenit

Hieronym⁹

De familiaritate mulierum

nis putabat se interesse delitiis. Si ergo hi tam sancti atque prope diuini uiri tanta cum carnis maceratione: tan-
taque cum ab omni occasione peccandi alienatione tot tantosque experiebantur in membris suis ebullire carnis stimulos aut aculeos: siue pruritus: quanto plures acrioresque arbitrandum est quod & sentire habeant (ut de cæteris taceam) hi nostri nouelli iuuenesque Sacerdotes facie rubentes: corpore ex cibis feru-
entes: sæpe dictis mulierum familiaritatibus intereffentes: nitentium earum uultus circumcompositos atque fucatos attē-
dentes: exquisitos miroscque odores uestium illarum redolē-
tes: earum mellifluis fabulationibus arridentes: delicatas il-
larum manus pressis digitis atrectantes seu tangentes: eas nonnunquam cespitantes per brachia & lacertos a terra erigen-
tes: demulcentia blandique eorum colloquia auscultantes: earum munuscula libenter suscipientes. Aliaque plura mutue beueuolentie opera exercentes? Inter has utique & tantas il-
lecebras uoluptatum quis gloriabitur castum se habere cor?
Nisi is qui minus de animæ suæ salute sollicitus in pia quā-
dā securitate cōfusus presumēs dicat. Ecce ego familiaritatē ha-
beo mulierum & iter extraneas mulieres habito: & tamen arma castitatis custodio: continentiamque seruo: & uolo habere quod uincā.
Cui beatus Augustinus in de honestate mulierum cap. 2. respondens inquit. Infelix & nimium piculosa presumptio. Multi enim se putant uicere: cum uicti sunt. Quid est enim uolo habere quod uincā nisi hoc uolo habere quod perire? Vide ergo ne contra te incipiat captiuitas ipsa prevalere. Et unde putabas obtinere triumphum: idem æternum incurras obprobrium: hæc ibi: propter quod talis familiaritas inter sacerdotes saltem & mulieres tanquam periculosa nimium quod incentiua uitiorum a Sacris Doctoribus rationabiliter satis est interdicta: & indies a prælatis strictius esset interdicens. Cum ergo scriptura dicat quod astra non sunt munda in conspectu domini: quanto minus nos homines quorum uita temptatio est: & quoties concupiscimus: toties

fornicamur; ut Hieronymus inquit ad rusticū. Et ideo amā-
tissimi sacerdotes cōtra mortifera blandimēta, & cōtra ad-
iutores diaboli q̄ familiaritatē suspectā habere nō metuūt
nec erubescūt: ne uos suo exemplo decipiant dei adiutoriū
implorare nō cessetis: ut de laqueo uenantiū a uerbo aspo-
a negotio pambulāte in tenebris: a ruina & dæmonio me-
ridiano uos liberare dignē iesus intemeratæ uirginis fili⁹:
qui si uos liberauerit: uere liberi eritis a periculis cunctis: &
securi peruenietis ad portum salutis æternæ ad quam nos
perducat. Amen.

¶ INTRODVCTIO AD TRACTA- TVM DE VALORE MISSAE.

VM INTER VISITANDVM

fuerim sæpe numero a sacerdotib⁹ & cu-
ratis, sciscitatus ac perq̄situs. An sacerdos
pmittēs sigillatim diuersis unā missam
sufficiēter soluat debitū & satisfaciāt ce-
lebrando unā tm̄ p̄ oib⁹ illis. In quo q̄-
dem exptus sum q̄ plurimos ex eis aberra-
re. Ideo cū culpā facientis habere dicat: qui qd' pōt corrige-
re negligit emēdare. Et apl's Paul⁹ inquit nō solū q̄ faciūt sed
etiā q̄ cōsentiūt facientibus criminis participes iudicāt. Ne
p̄textu ignoratiæ eos imposterū peccare cōtingat post tra-
ctatū de modo & ordine audiēdi cōfessiōes. Et de mulie-
rum familiaritate fugiēda p̄dictæ dubitatiōis solutionem
subiungere decreui. Quia tm̄ huius dubitatiōis decisio pen-
det quodāmodo ex alterius quæstiōis decisione quæ talis
est: utrū missa celebrata p̄ pluribus minus ualeat cuiuslibet ip-
sorum q̄ si p̄ paucis uel p̄ uno solo fuisset oblata: ideo pri-
mo deueniā ad huius quæstionis examinationē: deinde ex
responsiōe huius inferā correlatiæ principalis quæstionis.

Questio
p̄ncipalis

Tractatum

solutionem. Et q̄q̄ in utriusq̄ quæstiōis pertractatiōe sicut
 & in cæteris fere quæ neq̄ fide, neq̄ eccl̄iæ sanctione & de
 creto sigillant̄ soleant inter scribētes esse nōnullæ altercatio
 nes: in his tñ quæ cōscientiā & salutis statū cōcernunt; tu
 tior semper uia p̄eligenda est: & quæ plurimorū doctorū
 scriptis uideat̄ esse cōformior: signāter in sermōe ad sacer
 dotes principalr̄ habito: in quorū ore (ut diuo Hierony
 mo placet) nuge sacrilegiū sunt uel blasphemia. Et de qb̄
 inqt̄ Leo papa q̄ oīm sacerdotū tam excellens est electio:
 ut hæc quæ in aliis mēbris eccl̄iæ uacant a culpa: in illis tñ
 habeant̄ illicita. 32. dist. oīm. Quæstio igit̄ primo loco dis
 cutienda dicebat̄. utrum missa p̄ pluribus oblata minus p̄
 ficiat & ualeat illis q̄ si pro paucis uel uno solo fuisset obla
 ta: p̄ huius igit̄ quæstiōis respōsione aliq̄ p̄mittenda duxi.
 ¶ Quorū primū est q̄ missa habet & q̄ sit sacramentum.
 Et q̄ sit sacrificiū. Inquantū em̄ in ea rep̄sentat̄ passio chri
 sti q̄ christus obtulit seipsum hostiā deo (ut d̄r ad Ephe. 5.)
 habet rōnē sacrificii. In quātū uero in ea tradit̄ inuisibilis
 gr̄a sub uisibili specie habet rōnem sacramēti: ut sct̄s Tho
 mas dicit tertia parte. q. 79. ar. 7. Vel ut ipsemet dicit ibidē
 ar. 5. habet rōnem sacrificii inquantū offert̄. Rōnem uero
 sacramēti inquantū sumit̄. Et hinc est q̄ effectū sacramēti
 tantū habet in eo q̄ sumit iuxta id qd̄ in canone missæ d̄r:
 quotquot ex hac altaris participatiōe sacrosanctū filii tui
 corpus & sanguinē sumpserimus: omni bñdictiōe cœlesti
 & gr̄a repleamur. Effectū tñ sacrificii habet & in eo q̄ of
 fert̄. Et in his p̄ qbus offert̄: inquantū p̄ salute eorū offert̄
 p̄ut in eodē canone d̄r. Memēto dñe famulorū famularū
 q̄ tuarū: pro qbus tibi offerimus hoc sacrificiū laudis p̄ se
 suisq̄ oibus &c. Cū igit̄ missa prout sacramētū tñ habeat
 effectū suū respectu sumētis nō aut̄ in aliis: nā ut inqt̄ san
 ctus Thomas tertia parte. q. 79. ar. 7. ad tertium: ex hoc q̄
 alias sumit corpus christi uel etiam plures nō accrescit aliis

Quæstio
 subſcripta
 de valore
 mſſe.

Miſſa 2^a ē
 ſacramen
 tū & ſacri
 ficiū.

aliqd iuamētū : ideo cū dicī in titulo quæstionis an missa
p multis celebrata min⁹ ualeat cuilibet ipsorū q̄ si p paucio
ribus siue p uno solo celebraret : nō est intelligendū de mis
sa prout sacramētū qm̄ (ut sic) talis quæstio nō habet locū
nec est ad propositū : sed tm̄ procedit titulus quæstionis de
missa prout est sacrificiū : cū ex hac parte habeat effectū suū
& in offerēte & in his pro qbus offert : ut dictū est. ¶ Hinc
seq̄ q missa in q sacerdos plures hostias cōsecrat, nō plus
ualet nec āplus profuit q̄ ea in q unā tm̄ cōsecrat. Cū nihil
plus uirtutis sit in multis hostiis cōsecratis q̄ in una : q̄ sub
oibus & sub una nō est nisi totus christ⁹. ¶ Ex quo seqtur
ultra q̄ si aliq in una missa simul multas hostias cōsecre
tasumat : nō inde participabit maiore effectū sacramenti
q̄ si tantū unā sumeret : prout docet sc̄t⁹ Thomas tertia p
te. q. 79. ar. 7. ad tertium.

Corollariū.

Secundū.

Secundum quod præmittendum duxi
est hoc q̄ in missa est duo considerare :

In missa
sūt duo sa
crificiū et
orationes

unum principale & essentiale puta sacri
ficiū ipsum corporis & sanguinis dñi
qd̄ ibi offert. Aliud est anexum & quasi
secundarium : cuiusmodi sunt orōnes
quæ ibi fiunt pro uiuis & pro defunctis. Et ex utroq̄ pen
det & pensatur ualor & fructus missæ : licet non ex equo :
sed principaliter pensatur ex primo. Et secundo ex secū
do. Et præterea ualor missæ quo ad primum nec dimi
nuimur nec suspenditur per malitiam sacerdotis : ualor ta
men seu fructus missæ quo ad secundum bene diminui
tur & suspenditur ex indispositione & malitia sacerdotis
celebrantis. saltem prout talis ualor seu fructus habet effi
catiam ex personali deuotione ipsius Sacerdotis orantis :
Secus prout gerit uices Ecclesiæ cuius est Nuntius & mi
nister : quia sic Oratio Sacerdotis non est sua

Tractatum

Missa bo-
noministri
an sit me-
lior.

Missa de
rege an
plus cōfe-
rat defun-
cto q̄ alia

An missa
p plurib⁹
minus va-
leat ex p-
te oronū
q̄ si dice-
retur pro
vno solo.

principaliter sed ecclīæ spōsæ christi non hñtis maculā nec
rugā. Et ita ut sic personalis malitia sacerdotis nō reddit
orōnē deo execrabile & inexaudibile. ¶ Hinc est q̄ quo ad
p̄mū & essentiale missæ nō minus ualeat nec min⁹ fructuo-
sa est missa mali sacerdotis q̄ missa boni & iusti. Neq̄ etiā
quo ad secūdariū & minus p̄ncipale put innitit offerenti
mediate & p̄ncipalr cuiusmodi est ecclīa militās in cui⁹ p-
sona sacerdos offert & orat tanq̄ nūcius & minister ut di-
ctum est. Secus put talis ualor & fructus secūdari⁹ missæ
initit oranti & offerēti immediate & p̄sonalr: cuiusmodi
est sacerdos ipse malus & indisposit⁹: nā ut sic nulli dubiū
quin missa melioris sacerdotis melior ē & magis fructuo-
sa. Et ut sic melius est audire missam boni sacerdotis q̄ ma-
li: put latius trahit a theologis li. 4. sententiarū dist. 13. Et
specialr a sctō Thoma ibi. ar. 1. sub ar. ultimo: & plenius ter-
tia parte q. 82. ar. 6. ¶ Hinc est ultra q̄ p̄sata missa quo ad
p̄mū & p̄ncipale ipsius qd̄ est sacrificiū ipm immaculatū
deo oblatū eque fructuosa est oīs missa q̄cunq̄ in ea offi-
cium dicat neq̄ plus ualeat nec pdest defuncto (ut sic) missa
de Regem, q̄ missa de Dñā, uel q̄cunq̄ alia. Si tñ pensetur
missa quo ad eius secūdariū & anixū cuiusmodi sunt orō-
nes quæ ibi fiunt: sic magis pdesse, dī defuncto illa missa
in q̄ sunt orōnes ad defunctorū iuamē determinatæ: licet
talis defectus recōpensari possit p̄ maiorē deuotionē uel ce-
lebrātis, uel celebrare faciētis, uel p̄ intercessionem sancti de
quo missa celebrat, uel cui⁹ suffragiū ibidē implorat signā-
ter in magnis & p̄cipuis festiuitatibus ecclīæ: ut latius uide-
ri habet p̄ theologos li. 4. dist. 45. ¶ Cū ergo fructus & ua-
lor missæ penset principalr ex parte sacrificii. Et secūdario
ex parte oronū q̄ ibi fiunt: sequitur q̄ in p̄sumpta quæstiōe
duplex implicat sensus. Primus an missa celebrata p̄ pluri-
bus ex parte oronū minus ualeat q̄ si p̄ pauciorib⁹ uel uno
celebraret. Et in hoc sensu saltē prout attinet ad simplices

sacerdotes & curatos qbus principaliter sermonē hunc dirigimus: uidet ad eā rñdere sc̃t̃s Thomas li. 4. sententiarū dist. 45. q. 2. ar. 4. sub ar. 2. ad tertiū. Ita inquiring q oratio potest cōsiderari & ex parte orantis & ex parte eius qui oratur. Et ex utroq; effectus eius depēdet. Hunc est q licet ex parte diuinæ uirtutis quæ orat nō sit magis difficile absoluerē multos q̃ unū. Huiusmodi tñ orātis oratio nō ita est satisfactoria pro multis sicut pro uno. Hæc ibi qd signanter procedit: cū quis nō ex tanta fiducia tantoq; seruiore & deuotione fudit preces & orationem pro multis sicut pro uno: q difficile est q quis afficiat tñ simul ad plures quantū ad unū solū. Et cōfirmatur intētū q oratio inter suffragia ecclesiæ cōnumerat: ut uidere est in. c. animæ defunctorum. cū reliquis. 13. q. 2. sed cōis sentētia est theologorū li. 4. dist. 45. q suffragia quæ fiunt pro multis minus ualent cuilibet eorū saltē quoad pœne expiationē & satisfactionem q̃ si pro uno solo fierent: ut infra magis dicetur: ergo missa celebrata pro pluribus ex parte præcū & orationum quæ ibi fiūt, minus ualeat cuilibet ipsorū q̃ si pro altero eorū tantum fuisset celebrata.

Ecūdus sensus implicat in præassumpta quæstione poterit esse. An missa celebrata pro plurib⁹ ex parte ipsius sacrificii quod est principale minus ualeat q̃ si pro solo uno celebraretur. Et ad pleniorē examinationē quæstiois sub tali sensu præmitto unū aliud & est. Quod sacrificiū oblatū in altari potest p̃fari adhuc dupli. Vno modo ex ipso opere operato hoc est ex ipsa consecratione oblatione & sumptione uenerandæ eucharistiæ, nō habendo respectum ad meritū offerentis. Alio modo ex opere operatē. i. ex merito offerentis. Est enim (ut supra meminimus) duplex offerēs sacrificiū altaris. s. offerēs immediate & personaliter. Cuiusmodi est sacerdos consecrans & sumens sacramentū, qui in persona

Sacrificiū
altaris
pōt p̃fari
dupliciter

Tractatus.

sua auctoritate tñ diuina hæc perficit sacramenta. Alius est offerēs mediate & pñcipalr. Et hmōi est ecclesia militās in cuius psona sacerdos offert & cui⁹ est in offerēdo minister. Est em̄ hoc sacrificiū: sacrificiū totius ecclesiæ; in cui⁹ signū sacerdos in missa non dicit in psona sua, Oro: sed oremus in psona toti⁹ ecclesiæ. Neq; in canone dicit imprimis quæ tibi offero: sed quæ tibi offerimus. Et post cōionem dicit proficiat nobis quæsum⁹ dñe hæc sacramēta quæ sumpsi mus q̄uis ipse solus offerat: q; ecclia offert per ipsum tanq̄ per ministrū quē ad hoc instituit & ordinauit. Primus igitur offerēs licet nō semp sit deo gratus nec sibi acceptus: q; sæpe est peccator. Secundū tñ offerēs semp est deo acceptū q; ecclesia semper sancta est & unica spōsa & colūba christi pudica casta nullā habens maculā nec rugā. Si ergo fiat sermo de ualore sacrificii missæ ex parte operis operantis: hoc est ex merito offerētis siue ecclesiæ siue sacerdotis celebrantis: respōdendū uidet̄ ad quæstionē q; missa celebrata pro pluribus (ut sic) minus ualeat cuilibet ipsorū q̄ si pro altero tñ eorū celebret̄: quod tali posset psuaderi ratione. Omni merito finito fm plenā dei iusticiā correspōdet adæquate aliqd' præmiū determinatū ad certū gradū. Cū fm iusticiā retributiua oporteat esse proportionē præmiū ad meritum ut ex. 5. ethicorū excipit̄. Et ita merito finito nō correspondet infinitū: sed determinatū præmiū: q; finiti ad infinitū (ut testat̄ Boetius) nulla est proportio: sed meritū offerentis tñ sacerdotis celebrantis q̄ ecclesiæ in cuius psona offert & celebrat est finitū: quia neq; gratia quæ ponitur radix merendi neq; actus ipse ex gratia elicitus siue ecclesiæ siue sacerdotis cum sint creaturæ est finitus: ergo nec meritum est infinitū sed finitum & determinatū. Et cōsimiliter fructus & præmium fm diuinam iusticiam correspōdens illi merito est finitū & ad certum gradū determinatum. Sed omne finitū in partes diuisum minus est in qualibet par-

Missæ p
plurib⁹ di
cta an mi
nus ualeat
ex parte
offerētis
q̄ p uno
dicta.

tium q̄ in toto: ergo pensato sacrificio missæ ex opere operante uel offerente missa pro pluribus celebrata minus ualet & prodest cuilibet ipsorū quā si pro uno eorum tantū celebraretur. Et sumitur hæc ratio ex dictis Scoti doctoris subtilis in quolibet. q. 20. Et ex pertractatis a doctoribus theologi lib. 4. dist. 45.

I aut fiat sermo de sacrificio missæ ex parte operis operati .i. ipsius cōsecrationis oblationis & sumptionis corporis & sanguinis dñi. Tūc pro ampliori intelligētia huius & totius illius quæstionis præassumptæ. Occurrūt hic tres breues quæstiūculæ decidēdæ. Prima est. Vtrū applicatio fructus & uirtutis sacrificii missæ subsit celebrātis potestati. ¶ Secūda est. An sacerdos qui ponit minister & dispensator hmōi sacrificii & fructus missæ possit fructū illū distribuere & applicare pro libito suo cui uoluerit. ¶ Tertia erit. An sit aliqua certa & determinata regula quæ in huiusmodi applicatione a celebrante debeat obseruari. Ante tamen quā ad expositionē istorum trium accedā præmitto uuum aliud de mente doctoris subtilis Scoti in quolibetis. q. 20. Et est q̄ sacrificiū quodlibet præcipue orationis in triplici gradu potest intelligi ualere alicui .s. specialissime generalissime. Et alio medio modo .s. specialiter. Specialissime semper ualet ipsi celebranti seu oranti si est in gratia. Nam cum iste habeat bonum animi motum ex quo elicit bonū opus: talis motus & opus non sic sunt alterius sicut orantis: nec ordinata uoluntate potest illud alteri dare sic quod non sit suum: quia magis tenetur ex charitate se quā alium diligere. ¶ Et forte peccaret si præpostere ageret: ut magister & doctores theologi dicunt lib. 3. sententiarum. distinctione. 29. ¶ Secundo modo: hoc est generalissime ualet toti ecclesiæ: nec sic offerens aut orans debet aliquem excludere de ecclesia. Sed omnes saltem intēctione habituali includere. ¶ Tercio

Questio-
nes tres.

Prima
Secunda

Tertia

sacrificiū
uel oīo po-
test ualere
tripli.

modo .s. specialiter dñi ualere illi cui per orantē uel offerentē
specialiter applicat. Nā nō est dicendū sibi ualere specialissi-
 me: ut patet ex primo mēbro. Neq; dicendū est q; p̄cise ua-
 leat sibi generalissime sicut cuiq; de ecclia: q; tūc frustra eēnt
 speciales oīones ab ecclesia ordinatæ: q; aliæ p̄ uiuis & aliæ
 pro mortuis. Et iterū pro aliis & aliis uiuis aliæ pro bñfa-
 ctoribus & aliæ pro diuersis statibus & cōgregationib⁹: ut
 est luce plan⁹ uidere in missali officio: qd frustra ecclia sta-
 biliret si non plus ualerent illis q̄ cuiq; generalr de ecclesia.
 Hoc igitur supposito deuenio ad respōsionē primæ quæ
 stiunculæ dicēs q; cū prima applicatio sacrificii missæ .s. spe-
 cialissima sit determinata: q; semper fit ipsi celebrātī. Et si-
 militer applicatio secūda seu in secūdo gradu .s. generalissi-
 mæ quæ semp fit toti ecclesiæ: patet q; in illis duob⁹ gradi-
 bus talis applicatio nō subest potestati ipsius sacerdotis ce-
 lebrātis. Et has duas determinatas applicationes facit regu-
 la charitatis quæ debet esse p̄mo & specialissime ad seipm:
 & generalr ad omnē proximū. Sed difficultas est de appli-
 catione uirtutis sacrificii missæ in tertio gradu medio puta
 specialiter. Et licet aliquib⁹ uisum fuerit q; talis applicatio
 non subsit potestati ipsius sacerdotis celebrātis: q; agentis
 principalis est applicare uirtutē & effectū actiōis ipsius nō
 autē instrumenti. Cū igitur sacerdos quantū ad uirtutē sa-
 crificii missæ sit (ut dicūt) mere instrumentū & organū: q;
 illud bonū qd debet uirtute sacrificii æque puenit etiā si sa-
 cerdos in se nō uiuat uita gratiæ: Nihilominus tenendum
 est q; sacerdos offerēs sacrificiū altaris in p̄sona ecclesiæ po-
 test eius fructū & uirtutē alicui uel aliquibus specialr appli-
 care. Ad hoc cōferre uidet talis cōgruentia: ubi in domo ali-
 qua rite ordinata est aliquod bonū distribuendū fm eorū
 exigentiam uel indigentiam: congruū & rationabile est q;
 dñs domus non per seipm & immediate oībus distribuat
 & singulis: sed talis distributio alicui uel aliquibus certis

Applica-
 tio uirtutis
 sacrificii
 an subsit
 uoluntaria
 differentia

ministris comittat: ut regulr fieri uidemus in domibus & familiis bene ordinatis. Eque igitur uel magis sic debet eē in ecclesia militanti que est domus dei ordinatissima q̄ bonum in uirtute sacrificii missæ cōmunicandū nō solū deus distribuatur: sed aliquis minister in ecclesia: sed nulli hoc magis conuenire potest in ecclesia q̄ sacerdoti offerenti sacrificium. Cui sicut cōuenit determinare intēcionē suā pro quibus specialiter offerat: sic sibi cōuenit determinare ministerialiter cui bonū uirtute sacrificii impetratur: reddatur. Nā licet bonū illud impetretur uirtute meriti ecclesiæ in cuius persona fit oblatio & ob cuius gratiā acceptatur & non uirtute meriti personalis ipsius sacerdotis: q̄ forte est in peccato. Tamen q̄ ratione ordinis habet gradū excellētiæ in ecclesia: ideo propter hunc cōuenit sibi non modo offerre: sed etiā oblationis fructum & uirtutē determinare: ut nō tantum sit nuncius & organū sed etiā minister & dispensator ut latius deducit a doctore subtili Scoto in, q. 20, illius quo liberi, arti. 2.

D secundam questiunculam in qua petebatur An sacerdos possit pro libitu suo distribuere: bonū missæ uirtute sacrificii debitū: ita scilicet q̄ hoc bonū reddatur spcialiter illi cui ipse applicat specialiter. Ad quod dicunt aliqui q̄ non: sed ad hoc quod applicatio sacerdotis habeat effectū: oportet q̄ eam faciat secundū beneplacitū dei: qui solus est dator illius boni s̄m suum propriū beneplacitū: propter quod (ut dicūt) nō datur tale bonū illi cui sacerdos applicat: nisi sacerdos in applicando se cōformet datoris uoluntati. Sed hoc nou placet Scoto ex eo q̄ cum sacerdos nō possit regulariter loquendo habere certitudinē de diuina uoluntate cui specialiter uelit dare bonū reddendū uirtute sacrificii pro missa: q̄ deus in speciali hoc non reuelat neq̄ in scriptura de hac doctrina habetur nisi multum remota & uniuersalis quæ

An sacerdos possit applicare ualorē missæ pro libito suo.

Opinio.

Scoti rō impugnatua.

Tractatus

*Responsio
communior*

*Corollari-
um.*

nō sufficit ad sciendū uolūtātē diuinā in speciali: si applica-
tio factā per sacerdotē in speciali nunq̃ haberet effectū nisi
esset facta cōformiter diuino bñplacito: sequeret̃ q̃ nullam
haberet sacerdos autoritatē applicādi uirtutē illi⁹ sacrificii
nisi multū in uniuersali. Neq̃ eius applicatio pficua foret
nisi casualiter uel per diuinū miraculū puta q̃ casu fieri pos-
set q̃ sacerdos applicaret spāliter sacrificiū illi: cui fm̃ dei iu-
diciū & beneplacitū esset applicandū: uel q̃ miraculose sibi
reuelaret̃ quæ esset dei uolūtas in hmōi applicatione. Et cō-
similē augmētationē facit in dist. 18. li. 4. idē Scotus cōtra
cos qui dicūt q̃ sacerdos in imponēdis pœnitentiis debet
se cōformare diuino iudicio: & non imponere ad arbitriū
suū nisi fuerit diuino instinctu regulatū: ut sctūs Thomas
ibidē significare uidet̃: licet talis Scoti augmentatio in illo
nō ex toto pcedat: ut de facili uidere est per Ioannē capolū
in li. 4. dist. 19. q. unica. ar. 3. Ad argumēta in quartā cōclu-
sionē. Sed qcquid sit de illo ad propositū satis rationabilr
dici pōt qđ sacerdos simplr nō potest pro suo libito appli-
care uirtutē sacrificii missæ cui simplr & mere libere uolue-
rit. Nam qñ habetur certa doctrina uel obligatio seu præ-
ceptū de tali applicatione certo modo faciēda: debet sacer-
dos in applicatione se cōformare doctrinæ illi uel pcepto:
qd̃ si contrariū fiat: forte (ut tenet idē Scotus) nec ei cui ap-
plicatur proficit. Et ultra applicāti nocet: q̃ sic applicando
cōtra doctrinā uel præceptum: peccat. ¶ Hinc est q̃ hmōi
applicatio media & specialis uirtutis & fructus illius sacri-
ficii nō erit in mera & libera facultate ipsius sacerdotis cele-
brantis quādo talis applicatio est determinata ex ipsa insti-
tutione & ordinatione ecclesiæ quæ in diuersis parrochiis
instituit diuersos sacerdotes parrochiales qui tenent̃ offi-
ciare ecclesias & celebrare specialiter pro suis parrochianis a
quibus decimas & redditus quibus sustētantur accipiūt. Et
pariformiter in diuersis collegiis & capellis inueniuntur di-

uerſi ſacerdotes inſtituti ad offerēdum ſacrificium altaris pro fundatorib⁹ ſpecialiter: uel pro hiſ qui ſunt in tali collegio aut cōfraternitate uel hoſpitali capella uel alias: quib⁹ tales proprii ſacerdotes ſic inſtituti quodāmodo remanēt aſtricti & ſpecialiter obligati. Idem iudiciū eſt de illis qui prouiderūt miniſtris de neceſſaria ſuſtētatione per quem modū multi dotauerūt monaſteria & eccleſias ſolēnes collegiatas uel minores ad hoc ut miniſtri in talib⁹ eccleſiis tenerent ſpecialiter celebrare pro illis aut aliis pro quibus ipſi intendebāt eos obligare. Et eſt hmōi obligatio ſatis æqua & rationabilis: ut qui recipit eleemoſinas tēporales refundat pro eis a quibus ſuſcepit ſuffragiū ſpirituale orationis & oblatiōis ſm illud pſalmi. Sumite pſalmū & date tympanum. Et apl's. i. ad Corin. 9. ſi nos uobis ſpūalia ſeminamus: nōne magnū eſt ſi carnalia ueſtra metamus. Et hmōi eleemoſina ſemper trāſit ad ſucceſſorē cum illo onere ſibi impoſito. Alii autem ſacerdotes qui nō habent in eccleſia curā nec etiā capellaniā aut prebēdam ratione cuius eorum oblatio ſit applicata certe uel certis perſonis: magis libere poſſunt pro ſuo beneplacito applicare cui uellent uirtutem & fructū illius ſacrificii: qui tñ debent applicationē ſuā cōformare diuino bñplacito ſūmi ſacerdotis quantū poſſint de illo ueriſimiliter cōcipere: quod & ſi aliquatenus perpendere habeat in cōmuni: puta parētibus benefactorib⁹ principibus & prelatis & cōſimilibus: difficile tamen eſt quandoq; percipere in ſpeciali de hac perſona uel illa ut ex infra dicendis apparebit. Et ita reſolutio illius ſecundæ quæſtionis cōſiſtit in hoc quod & ſi illi ſacerdotes qui nō habent curā animarū nec prebēdā aut beneficiū ſiue capellaniā aut aliquid cōſimile aliquatenus poſſint pro ſuo beneplacito applicare fructum illius ſacrificii in illo medio gradu. ſ. ſpeciali. Hi tñ quorū oñes & oblationes ſunt certis perſonis applicatæ ex ipſa eccleſiæ inſtitutione fundatione aut

Tractatus.

Applica-
tio misse
in gradu
medio lati-
tudine ha-
bet.

dotatione uel alias ut diximus non possunt eas pro libito aliis applicare q̄ facerent iniusticiā subtrahēdo debitū illis quibus iam sunt obligati. Quod tamen intelligendū est si applicarēt aliis ita specialiter & in eodem gradu sicut ipsis. Et dico aliis quibus non eque obligātur. Illa siquidē applicatio media uel specialis de qua est sermo (ut placet Scoto) non consistit in indiuisibili: sed potest habere multos gradus s̄m quos specialius & singularius pro uno q̄ pro alio sacerdos uirtute sacrificii referre potest. Cum tñ plus ualere intelligatur illi cui applicatio fit in priori gradu: utpote si sacerdos celebrat missam pro una recōmēdata persona cui post offerentē applicat uirtutē sacrificii & ei ualet in priori gradu post offerentē. Nihilominus post deinde applicare alteri parenti uel amico intendēs q̄ quantū potest oblatio ualere alicui post personā cōmendatam: tantum ualeat. Et post potest adhuc applicare alteri benefactori in tertio gradu prætēdens q̄ & ualeat ipsi illud sacrificiū quantū cuiq̄ ualere possit post illū amicū uel parētem. Esto igitur q̄ ex ordine ecclesiastico uel beneficio recepto teneat quis offerre pro aliquo specialiter in primo gradu. Non illi præiudicat si in secūdo gradu offerat uel applicet uirtutē sacrificii. Et tertio gradu. Et sic de aliis gradibus: q̄ nunq̄ applicatio facta in gradu posteriori (ut Scotus inquit) subtrahit illi cui facta est in gradu priori. Nō tamen ex hoc decipiatur minus peritus sacerdos existimās per talem applicationē illius sacrificii in illis gradibus secūdo/tertio/& sic deinceps satisfacere illis quibus talem applicationē facit: si alicui eorum tenebatur ad specialem missam ut ex inferius dicendis amplius patebit.

Applica-
tionis mis-
se an sit al-
liqua cer-
ta regula.

D responsionē tertiæ quæstiūculæ deuenio in qua petebatur an sit aliqua certa & determinata regula quæ in huiusmodi applicatione media & speciali illius sacrificii a sacerdote celebrā

te fuerit obseruanda. Ad quod cōmuniter dicitur q̄ nō dubium nāq̄ est cui fieri debeat applicatio & in quo gradu: ut pote curatus an debeat applicare in priori gradu parochianis q̄ parentibus propriis uel e contrario & sic de ceteris. Et dato q̄ aliqui opinati fuerint q̄ ad instar & similitudinē ordinis casuū gramaticalū sit habenda in missa specialū cōmissorū memoria: ita ut sacerdos celebrans prius recordetur sui ipsius qui significatur per nominatiuū. Nam & charitas bene ordinata a seipsa incipere habet saltē in spiritualibus ut trahitur lib. 3. dist. 29. Secundo recordetur generatiui. i. parentū progenitorū carnaliū & spiritualiū. Tertio recordetur datiui. i. benefactorū parochianorum fundatorum offerentium & similium a quibus temporalia recipit. Quarto recordetur accusatiui. i. accusantiū & inimicorum. Quinto loco habeat memoriā uocatiui. i. infidelīū errantium & peccatorū qui uocādi sunt ad fidē & grām. Sexto & ultimo recordetur ablatiui. i. mortuorū qui a nobis iam sunt ablati & dormiunt in somno pacis de quibus in secundo memento missæ memoria habenda est. Alii adhuc cōfingunt sibi ipsis aliū & alium ordinē huius applicationis specialis. Attamē licet applicatio illa determinata & specialis saltem in mēte a sacerdote habenda sit q̄ tñ nō satis cōstat neq̄ certū est ei quis cui in graduū præfectorū ordine præponēdus sit: signāter propter nimium scrupulosos qui per nullā specialem determinationē a scrupulis securantur: neq̄ facta tali determinatiōe speciali sunt certi an facta sit prout fieri deberet. Ideo tutius & salubrius consiliū est: ut sacerdos recurrat ad talem applicationē generalē in missa uel ante missam sic inq̄niens. Digneris dñe oblationē istā specialiter acceptare pro his p̄ quib⁹ me nosti spāliter teneri offerre. Et in illo gradu in quo nosti me p̄ eis teneri. Et si in speciali determinetur in tali applicatione ad aliquē uel aliquos: tutius est q̄ talis applicatio fiat sub cōdicionē. s. si

Tractatus.

tibi placet. Et in fine saltē mēte addēs. Et memēto omniū quibus me nosti debitorē: ut ex mēte Scoti excipit in quæstione illa. 20. quoli. Et cōsonat Ioānes gerson cancellarius Parisiensis parte. 2. in tractatu de responsionibus quarūdā quæstionū. Et in tractatu de sollicitudine ecclesiasticorum particula. 43. Et Gabriel super canouē lectione. 26. Et ut dicunt & satis cōuenienter. Ne in hmōi memorabili applicatione uel sacerdoti distractio uel circūstantibus fastidiū surreat: tutius est ut sacerdos ante accessum altaris seipm recolligat & faciat suū memēto speciale: ita ut intētionē suā cordialiter ad eos dirigat pro quib⁹ specialiter celebrare disposuit: & tunc sufficit qñ fuerit in memēto missæ cum his quæ cōtinentur ibi dicere. Memēto dñe horū pro quibus teneor & pro quibus ordinaui me uelle offerre. Addens finaliter id quod pro remouēdis scrupulis & serenādis conscientis supra paulo ante de mente Scoti meminimus.

Missæ p
pluribus
oblata an
minus ua
leat ex par
te sacrifici
ij qñ obla
ta p. vno.

Is igitur sic prælibatis accedo iam ad solutionē quæstiōis propositæ de ualore sacrificii missæ in casu quo fiat sermo de eius fructu & ualore ex ipso opere operato: hoc est ex ipsa cōsecratione oblatione & sumptiōe corporis & sanguinis christi nō habēdo respectū ad meritū offerētis. An sic loquēdo de ualore missæ ex parte ipsius sacrificii minus dicatur ualere & proficere missa pro pluribus celebrata quā si pro uno solo fuisset oblata. Ad qđ dici solet qñ sic: rōne eadem quæ supra posita est: qđ omni merito finito s̄m plenā iusticiā correspōdet præmiū finitū & determinatū ad certū gradū. Sed meritū celebrationis missæ ex parte sacrificii est finitū & certi gradus: ergo bonū qđ debetur & correspondet ei adequate s̄m iusticiā plenā erit bonū finitū & ad certū gradū. reddēdum: & ita pluribus cōicātū minus ualebit. Quod autē meritū sacrificii missæ sit finitū & certi gradus patet. Nā licet sacrificiū altaris s̄m se & absolute pēsatum ex parte ipsius

immolationis aut rei immolatæ quæ est christus iesus sit quodāmodo grā increata & infinita ut dicit Gabriel. Et q̄titas illius sacrificii (ut sic) infinita ita q̄ est impetratiuū meritū & satisfactoriū infinite: & perinde effectus eius infinitus sicut & passionis christi: & per cōsequens deo acceptius q̄ sint ex oī oēs peccatores. Et ut sic æque bonum sit cū reseruā in pixide & cū offerā in altari: ut Scotus subtilis dicit in. q. 20. sæpe dicti quolibet. ar. 2. prope finē. Attamen q̄ ut sanctus Thomas dicit in sua tertia parte. q. 79. ar. 5. in pe. in satisfactionibus sacrificiis & oblationib⁹ magis p̄satur quātitas deuotionis & offerētis affectus q̄ rei oblatæ quātitas: ut patet de oblatione uetulæ de qua Lucæ. 21. Et cōsonat qd̄ Gregorius inquit in omilia sup illud. Ambulans iesus iuxta mare galileæ &c. q̄ deus nō p̄sat quātū sed ex quāta & quali uolūtate offerat. Ideo cū efficacia huius sacrificii determinetur ad hūc uel ad illū per hanc uel illā deuotionē: huius sacrificii effectus ut applicat huic uel illi est quodāmodo cōstitutus in pōdere numero & mensura. Et ita quantū ad fructū cōferendū isti uel illi tā in rōne satisfactionis q̄ boni gratuiti collationis est finitus & determinat⁹ iuxta quātitatē deuotiōis offerētii: uel eorū p̄ quibus offerit. In cui⁹ signū dī in canone missæ. Memēto dñe famulorū famularūq; &c. quorū tibi fides cognita est & nota deuotio. Alias cū sacrificiū illud de se ex parte rei oblatæ (ut diximus) sit infinitæ uirtutis etiā in satisfaciēdo: nō esset ex se maior ratio quare magis tñ & nō maiorē satisfactionē impartiret: ut optime deducit dñs Cardinalis Caietan⁹ in quadā sua de hac materia quæstione. Et præterea quia alioquin sic christus semel tantū passus est ad totius mūdi redemptionē: ita & una missa sufficeret pro omniū animarū redēptione ab omnibus pœnis purgatorii: & ad impetrationē totius boni. Et ita frustra essent tot sacerdotes: frustra etiā essent tot missæ pro uariis impetrandis ab

Tractatus.

ecclesia ordinate: ut Gabriel tradit super canonē. lectione. 27. frustra deniq; plures missæ in satisfactionē unius peccati iniūgerentur: prout tangitur a sancto Thoma li. 4. dist. 45. q. 2. ar. ultimo. sub arti. 3. ad secundū. Ex quo satis excipitur totū quod dictū est ita satis ad propositū inquit q; quāuis uirtus christi quæ continetur sub sacramento eucharistiæ, sit infinita: tamen determinatus est effectus ad quē illud sacramentū ordinatur. Vnde non oportet q; per unū altaris sacrificiū tota poena eorū quæ sunt in purgatorio expietur. Et cōsonat quod tradit sanctus Ioānes bona uentura in eadē dist. 45. ar. 2. q. 3. ad tertiū: dicens q; quāuis idē sit sacrificiū crucis & altaris: non tñ urobiq; uniformiter operatur. Nā in cruce effusum est preciū in omnimoda plenitudine: sed in altari habet effectū determinatū cū cotidie assumatur. Et propter hoc prima oblatio nō iteratur sed secūda iteratur. Et iterum illa pro oībus est oblata: hæc autē specialiter potest fieri. Hinc infert Gabriel super canonē: lectione. 27. q; missa nō equiualeat passioni & morti christi quantū ad meritū & satisfactionē: q; fructus & bonum correspōdens fm diuinā iusticiā merito missæ min⁹ est eo quod correspōdet passioni & morti christi. Et perinde est finitū & ad certū gradū determinatū: sed omne finitum in partes diuisum minus est in qualibet partium q̄ in toto: ergo missa celebrata pro pluribus adhuc ex parte sacrificii minus ualeat & prodest ipsoꝝ cuilibet q̄ si pro uno solo fuisset celebrata. Et cōprobatur q; sacrificium altaris est unū & potissimū de suffragiis quo releuatur animæ mortuorū: ut Gregorius inquit in. c. animæ defunctorū. 13. q. 2. Sed cōcors sentēcia & determinatio theologorū est in li. 4. dist. 45. nō obstante positione præpositiui q; suffragia ecclesiæ licet quo ad interiorē effectū cōgratulationis cōsolationis & spūalis gaudii dū fiunt pro plnrib⁹ tñ prosunt singulis ac si pro uno tñ fierent: q; charitas in qua fundat

Missæ an
eq̄ polleat
passioni
christi.

talis cōgratulatio & spiritalis consolatio nō minuitur si
 effectus eius in multos diuidatur: imo magis augetur: ta-
 men quo ad effectū satisfactionis purgationis & expiatio-
 nis a pœna plus ualēt ei pro quo fiunt q̄ aliis. Imo (ut sic)
 illi soli profunt: ut expresse tenet inter alios sanctus Tho-
 mas ibidē. q. 2. ar. 4. & cōsonant alii moderni: ergo missa
 pro multis oblata nō tantū ualet singulis quantum si pro
 unoquoq; tū specialiter fuisset oblata: tū q̄ ut dicit habet
 efficaciam finitā: tum q̄ deus accipit huiusmodi oblationē & alia
 suffragia sū intentionē faciētis: sed faciens intēdit q̄ plus
 profunt ei pro quo specialiter fiunt q̄ aliis: tū q̄ nō est dicen-
 dum q̄ frustetur pia intētio eorū qui pro suis charis specia-
 lia suffragia faciūt: sed frustraretur si eis specialius non pro-
 deessent: ut idē sanctus Thomas deducit in quolibeto. 8. q.
 9. igit missa pro multis oblata minus prodest cuilibet q̄ si
 pro eo solo esset oblata. ¶ Eandē determinationē tenet Pe-
 trus de palude suo li. 4. dist. 45. q. 2. ar. 2. cōclusionē. 4. ubi
 inter cætera dicit exemplariter q̄ si aliqui in purgatorio sic
 sunt dispositi q̄ unus una missa & nō minori suffragio li-
 berādus est: & sint multi tales: una missa pro omnibus illis
 oblata neminē eripit: sed una celebrata pro quocūq; illorū
 statim eū eripit: ergo missa p multis celebrata minus ualet
 singulis: q̄ si pro uno eorū fuisset oblata. ¶ Hoc idē tenuit
 Durādus de sancto portiano ibidem. q. 3. ad tertiū: ubi ad
 propositū dicit q̄ cū ualor unius missæ finitus sit: impossi-
 bile est q̄ pluribus distribuā ita q̄ quilibet habeat totum:
 sed oportet necessario q̄ ualor diuidatur in plures ex quo
 pro pluribus fit: propter quod missa pro pluribus nō tan-
 tum prodest cuilibet ut dicit: sicut si fieret pro ipso speciali-
 ter. ¶ Cōsonat seraphicus Bonauētura eadē dist. ar. 2. q. 3.
 dicens q̄ multū refert q̄ suffragia fiāt pro pluribus an pro
 uno. Nā (ut inquit) si fiant in speciali: ei magis profunt pro
 quo fiunt. ¶ Eidē determinationi alludit Ricardus de me

Thomas.

Palude.

Durādus.

Bonauē-
tura.

Ricardus.

dia uilla in eadē dist. 45. arti. 2. q. 3. tum quia alias illæ qui pro uno defuncto tenetur dicere unā missam : & aliā missam pro alio sufficienter solueret & satisfaceret utriq; si diceret unam tantum pro illis duobus (ut dicit) falsum est : tum quia bonum finitum quod sufficit ad plenariam liberationē unius animæ de purgatorio : sufficeret ad liberationem omniū animarum ad æqualē poenam obligatarum, quod non cōceditur : tum quoq; quia alias inutilis esset cōsuetudo ecclesiæ quæ suffragia aliquando facit pro speciali bus personis : ergo missa pro multis celebrata minus prodest singulis quā si pro uno tantum eorū celebraretur. Cōcordat per omnia doctor subtilis Scotus in suis quolibet. q. 20. arti. 2. membro tertio cū expresse dicit q; missa uirtute sacrificii nō tantū ualeat applicata pluribus in eodem gradu sicut si uni soli applicaretur ut ibidē ab eodē deducitur ratione de qua supra. ¶ Reualidatur huiusmodi determinatio ex dictis Roberti holchor suo lib. 4. super sentētias q. 3. arti. 5. ubi tenet in respōsione ad quæstionem q; missa dicta pro multis non tantū ualeat cuilibet illorū ac si specialiter celebraretur pro uno : q; ut dicit ualor missæ per modum satisfactionis cedit cuilibet in partem satisfactionis apud deum sū æqualē proportionē; & sū numerū personarum & per cōsequens quāto plures fuerint : tanto unusquisq; minus habebit : quia ut dicit ualor missæ est uirtutis finitæ existēti in purgatorio : si autem sufficeret una missa ad satisfactionē faciendam pro omni debito in quo tenerentur quicūq; homines obligati ad quācūq; poenam in purgatorio : sic frustra dicerētur plures missæ : quod nō uidetur uerum. Et præterea si missa generaliter dicta pro centū tantū ualeat unicuiq; quantū si esset dicta specialiter & principaliter pro uno solo : irrationabiliter (ut dicit) permetteret ecclesia celebrari specialiter p uno : & sic tota ecclesia erraret, quod est absurdum : ergo per modū satisfactio-

Scotus.

Holchor.

nis saltem missa applicata pluribus in eodem gradu min?
prodest & ualet quam si uni tātum eorum esset applicata.
Eandem tenuit sententiā Cardinalis de turre cremeta in
suo apparatu super capitulū non mediocriter. de cōse. dist.
5. quia iusticia humana exēplata est a diuina : sed s̄m iusti-
ciam humanā si aliquis soluerit debitū pro uno : ille solus
liberatur pro quo debitum soluitur & non alius : ergo etiā
s̄m iusticiam diuinā ille pro quo fit suffragiū missæ ad sol-
uendū debitum pœnæ liberabitur : ergo sibi prodest & nō
alii : ut sic consonat Cancellarius Parisiensis parte secunda
de sollicitudine ecclesiasticorū. particula. 21. Cum dicit. Cer-
tū est proinde suffragia ecclesiæ uel singularis personæ nō
tantum ualere pro mille aut omnibus : quantū si pro uno
fiant. Neq; est controuersia qualiscūq; (ut inquit) apud do-
ctores de suffragio satisfactionis & redēptionis : sicut exē-
pla ciuilia & cotidiana cōuincunt de debente centū francos
qui liberaretur centū pro se solutis : sed additis secū decem
focis in participatione liberationis propria eius tantū dē
liberatio tardaretur. Et simile dixit sua. 3. parte. in tractatu
de oratiōe & eius ualore : dicens q; sicut opus satisfactoriū
non ualet tantum pro multis sicut pro uno uel paucis : sic
neq; recipiens temporalia ad suffragandum pro uno æque
satisfaceret pro deletionē reatus plurimorum quemadmo-
dum deleret reatum proprium uel paucorum. ¶ Eandem
tenuit determinationem Gabriel super canonem. lectione
27. ubi post multa concludit inquit. Vbi patet q; missa
celebrata specialiter pro uno uel pro paucis plus ualet tali
& cuilibet de paucis quam si celebraretur simul pro pluri-
bus siue pro multis. Et hoc tam ad pœnæ solutionem quā
quo ad boni gratuiti collationem : in eodem saltem gradu
applicationis : ut de mente Scoti dictum est : quia si unū
applicatur in certo gradu priori nihil minus consequitur
ille si ex postfacto mille applicaretur in gradu posteriori :

Cardinalis
de turre
cremeta.

Cancellarius.

Gabriel.

Tractatus.

expositio
dicti Hiero-
nemi.

ut supra dictū est: licet applicās sic nō satisficiat alicui illo-
rum si mille eis pmiserat missas: ut infra patebit. ¶ Hinc
sequitur q̄ cū diuus Hieronymus dicit. Et habet in. c. Nō
mediocriter. de cōse. dist. 5. q̄ cū pro centū animabus missa
uel psalmus dicit̄: nihil minus q̄ si pro unoquoq̄ eorū di-
ceretur, accipitur. Intelligendū est ut glo. ibidē intelligit: q̄
nō minus accipitur. s. ab ipso orāte uel celebrante; q̄ siue p
uno siue pro multis psalmus uel missa dicatur: semper ua-
let specialissime & equalr ipsi celebrāti uel oranti: ut dictū
fuit supra. Si æque fuerit dispositus & æque ordinate facit
quod ab eo faciendū est. Non autē intelligitur quantū ad
satisfactionis utilitatē eorū pro quibus missa uel psalmus
dicitur: ut etiā exponit̄ a Scoto/Ricardo/sancto Bonauen-
tura/Gabriele/Cardinali de turre cremata & cæteris locis
præcitatis. Et adhuc glo. ibi de cōse. dist. 5. super eandē par-
tem addit aliā expositionē: q̄ etiam cōmemorat Scotus &
Gabriel ubi & prius. Et ultra Durandus de sancto portia-
no suo li. 4. dist. 45. q. 3. ad tertium; uidetur superaddere &
alia de quibus ad præsens supersedendū censui: q̄ illa quæ
hic cōmemorata est uidetur satis cōueniens ad propositū:
alias uideat qui uelit locis cōmemoratis. Et per hoc me ex-
pedio de responsione quæstionis præassumptæ. An missa
pro pluribus oblata dicatur minus ualere cuilibet ipsorū:
q̄ si pro paucis uel uno solo de ipsis fuisset celebrata. Ex cu-
ius solutione dictū est pendere solutionē principalis quæ-
stionis inter uisitandū per curatos & alios sacerdotes a no-
bis per sæpe sciscitatæ aut per quæsitæ.

Respon-
sionis
principalis

X quibus infero aliqua. Et primo & principa-
liter infero respōsiōnē quæstionis principalis
qua querebat̄. An sacerdos obligatus ad dicen-
dum missam pro uno. Obligatus etiā ad dicē-
dum missam pro alio: sufficiēter soluat debitū: & se quiter
satisficiatq̄ utriq̄ dicendo unā t̄m missam pro ambobus

cui respōdeo per hmōi corollariā cōclusionē, Sacerdos obligatus celebrare aut missam dicere pro duobus obligationibus distinctis & strictis nō satisfacit neq; sufficiēter sequitur nec soluit debitū dicēdo seu celebrādo unā missam pro ambobus illis: patet satis ex supradictis. Nā talis sacerdos obligauit se cuilibet duorū ad dicendū missam pro eo specialiter illā: scilicet sibi applicādo in primo gradu post celebrantē quantū alicui applicari pōt specialiter. Cū igit missam illā applicat æque & æqualiter dnobus. Et una missa applicata duob⁹ ex æquo iuxta dicta nō tm̄ ualeat illis quātum si uni eorū tm̄ fuisset specialiter applicata: ergo talis sacerdos minus soluit q̄ se obligauit: & ita nec satisfacit nec soluit debitū. ¶ Et cōfirmatur q̄ qui tenet ad maius bonū nō satisfacit soluēdo minus bonū: sed cōstat q̄ duæ missæ sunt magis bonū q̄ una: una etiā missa pro isto est sibi maius bonū si dicat pro illo: q̄ si dicatur simul pro illo & alio: ergo talis sacerdos nō satisfacit nec soluit debitum utriq;. ¶ Et præterea promittēs stricta promissione non absoluit nisi soluat id quod promisit: sed talis sacerdos non soluit id quod promisit: quia promisit cuilibet illorum duorum unam missam: & nō soluit utriq; nisi unam: ergo nō satisfacit nec soluit debitū. ¶ Et præterea q̄ ex opposito sequi uidentur inopinabilia & absurda: utpote q̄ obligatus ad centum & ad mille missas dicēdas ex uoto uel ex iniūcto in foro poenitētiæ aut alias absolueret se dicēdo unā missam: & ita q̄ tm̄ ualeret una sicut centū & sicut mille missæ. Et ultra q̄ tantū ualeret centū & mille: imo toti mūdo una missa sicut ualeret uni &c. ergo sacerdos sic obligatus duobus ad duas missas sigillatim pro eis dicēdas nō satisfacit nec soluit debitū dicēdo unā tm̄ pro ambob⁹. Et hoc expresse tenet doctor subtilis Scotus in quolibet. q. 20. ar. 3. p̄ncipali. Et post ipm Gabriel. in expositiōe canonis lectione. 27. ¶ Idē tenet in indiuiduo magister Robert⁹ holchor suo li.

Scotus.

Holchor.

Tractatus.

Herueus 4. super sentencias. q. 3. ar. 5. ¶ Idē tenet magister Herueus
brito in suis quolibetis quolib. 10. q. 13. ubi tenet q̄ cū q̄li-
bet ex plurib⁹ petit missam p̄priā a sacerdote: nō satisfacit
dicēdo unā pro plurib⁹ quātūcūq; ualeat missa sua. Idē te-
Ricardus de media uilla suo li. 4. dist. 45. ar. 2. q. 3. dicēs
q̄ si t̄m ualeret missa dicta pro pluribus quantū si pro uno
solo diceret: tūc ille qui tenet dicere unā missam pro uno &
pro alio aliā sufficiēter solueret debitū: si unā missam dice-
ret pro duobus: qđ (ut inquit) falsum est. Et cōsonāt ei oēs
theologi ibidē. Idē tenet Joānes gerson cācellarius Parisiē-
Cancel-
larius. sis sua. 3. parte. in tractatu de orōne. parte. 2. c. addam⁹. ubi
sic infert. Hinc est q̄ nō absoluit dicēdo missam unā dū se
ad plures & pro pluribus obligauit, & in plurib⁹ aliis locis
Palude. suorū opusculorū tenet idē. Petrus quoq; de palude suo li.
4. dist. 45. q. 2. ar. 2. dicit q̄ sicut promittēs Titio unā mar-
cham, & Sergio unā: nō totaliter liberat offerēdo duobus
unā sic nec p̄mittēs sigillatim & seorsum diuersis missam
unā liberat celebrādo unā pro oibus. ¶ Idē quodāmodo te-
net Cardinalis Caietanus in quæstione propria de hac ma-
Cardina-
lis Laic-
omo. teria habita in suis opusculis: ubi post multa dicit. Semper
em̄ satisfaccio cuilibet deuotioni respōdens est finita & si
ad plures per intentionē applicet diuiditur & minus a sin-
gulis participat &c. hic nāq; doctor cū aliis theologis saltē
in hoc cōuenit qđ cum regulariter loquēdo maior fuerit de-
uotio offerentū & eorū pro quib⁹ offeri aut procurantū
in pluribus missis q̄ in una: q̄ plus quis satisfacit pluribus
q̄ una missa. Et ita qui promittit dicere duas uel tres nō sa-
tisfacit dicendo unam sed tenetur dicere tres.

Questio-
nes dñe.

Ed pro maiori huius rei indagine & dilucida-
tione occurrūt hic duo sūmarie uidēda. Primū
quid intēdat aut quid sibi uelit cōiter loquēdo
cū quis petit a sacerdote missam p̄ eo celebrari
uel dici. ¶ Secundū qñ uerba hmōi petitionis sūt & obliga

tiōis sacerdotis sunt uaria & dubia quæ diuersos possunt habere intellectus : & ita strictius & min⁹ strictē intelligi: quō fuerint interpretanda aut intelligēda: qm̄ ut magister Henricus inq̄t in illo quolibet. 10. q. 13. in his & cōsimilibus multū attēdenda & pēsanda est intētio petentiū missam: & forma obligatiōis. ¶ Ad primū uidet̄ rñdere doctor subtilis Scotus in quolibetis. q. 20. ar. 3. dicēs q̄ cōis intelligētia uerborū illorū cū quis petit missam pro se dici est distribūte obligare sacerdotē ad celebrādū pro illo intēdens obligare eū ad illud qd̄ est sibi utilius: dū tñ (ut dicit) illū ad illud liceat obligare : sed q̄ maximū bonū qd̄ debet̄ uirtute meriti psonalis: & etiā uirtute sacrificii specialr̄ allicui applicādū totū reddat̄ huic petēti missam est sibi utilius q̄ q̄ nō totū reddat̄ sibi: & ultra est qd̄ licitū: cū nō sit cōtra charitatē q̄ unusquisq̄ bonū spūale sibi pcuret quantū pōt sine p̄iudicio alteri⁹: ergo iste q̄ petit missam cōiter & regulariter loquēdo sic intendit sacerdotē obligare: q̄ totū illud bonū missæ specialr̄ & in p̄mo gradu post celebratē sibi debeat̄ & applicet̄: nō autē sibi debere totū si simul p̄ altero celebraret̄ ex æquo neq̄ si nō celebraret̄ ex æquo p̄ illo alio ei satisfaceret ad ei⁹ intētionē: ut ex dictis patet: ergo cōiter loquēdo intētio petentis missam est obligare sacerdotē: ut bonū missæ specialiter sibi applicetur (& ut sic) nulli alteri. ¶ Hinc infero q̄ sacerdos obligat⁹ ad specialr̄ missam pro uno celebrare decipit & defraudat eū si simul iungit alium uel alios quib⁹ missam illā applicat in eodē gradu uel prior: qd̄ & si satis liquido sequat̄ ex supradictis: pōt tñ corroborari ex dictis dñi cācellarii Parisiēsis uiri perdocti in sua parte. 2. in tra. de sollicitudine ecclīastico rū particula. 11. Et iterū particula. 25. utrobiquē nāq̄ dī q̄ sollicitudo pia confert̄ tpalia defraudat̄: si nō a recipiēte seruet̄ sua intētio: uel si non impleatur obligatio uel promissio uel cōuentio secū facta. Sed perplanius & in indiuiduo trahit̄ ab eodē ibidē

Quid intēdit petēs missam a sacerdote.

Sacerdoti fraud.

Tractatus.

in particula. 32. quæ sic habet. Sollicitudo pia tēporalia cōferentis si ordinauit missam esse dicendā (exēpli gratia) die lune pro seipso defraudat per recipientē sic obligatū: si det talē missam p altero siue fiat hoc ex priori: siue fiat ex obligatione subsequēti: patet dicit ipse. Da siquidem ita esse q̄ una missa sufficiat pro duobus: dabis consequēter q̄ sufficiat pro trib⁹ / pro decē / pro centū / pro mille: & ita pro quolibet & pro toto mūdo &c. quæ ibidē subiūgit: quæ tamē oīa sunt inopinabilia ut patet ex supra inductis. Et consonat ei per oīa Gabriel sup canonē missæ lectione. 27. Notanter dixi in corollario q̄ obligatus ad missam p uno specialitet celebrāda nō potest absq̄ illius fraude alios adiungere in eodē gradu: q̄ si sacerdos sic obligatus alios adiungat in alio gradu inferiori uel superadditas orōnes: uel in memoria uiuorū aut defunctorū s̄m generalē ecclesiæ morē: nō per hec defraudat eū pro quo specialiter se missam dicere obligauit: tum q̄ per hoc bonū illi debitū in nullo diminitur: q̄ ut dictū est si uni applicatur missa in certo gradu priori: nihil minus cōsequitur ille: si ex postfacto mille applicetur in gradu posteriori: tū q̄ sic habet ritus ecclesiæ cui se in hoc sacerdos se cōformat sicut & debet: tum q̄ tēporalia cōferens pro sacerdotis sustētatione & cū modo prædicto obligās aliā intentionē in obligando sacerdotē habere nō præsumitur. ¶ Quod satis dilucidat inquit dñs Ioānes de gersono ubi prius: si a cōferente tēporalia sequētes quæstiones inquiramus ut ex sua respōsione hmōi ueritas emineat. Er primo: uis o frater ut in missa quā pro te dici cōstituis: nulla dicať in locis suis alia pœnitus orō q̄ pro te? puto respōdebit: sicut & respōdere debebit: q̄ hæc fieri nō phibet. Vis rursus ut in memoria tā pro uiuis q̄ pro defunctis nullus cōmēdatus habeat: nisi tu & tui? Rñdere oportet q̄ hoc nō intēdit: qm̄ institutioni ecclesiæ iā ipse repugnaret. Vis præterea q̄ uolētes ad offertoriū uenire quatenus ipsi

missæ participes sint repellatur? Certe nec hoc dicet: si ritū ecclesiasticū plene cognouerit. Quid uis igitur tibi fieri pro peculiari missa tua? si responderit: uolo tota mea sit: tota cedat in spiritualē utilitatē meā: tota ualeat ad remissionem peccatorū meorū: & satisfactionis debitæ: uel iniunctæ redemptionē. Sed an hoc ita uis frater: q̄ sacerdos nihil sibi mereat: aut nihil seipsum iubet: nihil pro seipso satisfaciat: nihil demū impēdat obsequiū parentibus: nihil benefactoribus: nihil cōmendatis? Similiter ut tu conferas nihil ecclesiæ toti militanti? Nolo dicet: & iure dicet. Quid superest igitur uisi referre quātitatē suffragiū deo scienti quæ & qualis tibi debita est &c. Ex quo decursu patet satis q̄ intētio petētis missam est obligare sacerdotē: ut totū bonū missæ specialiter & in primo gradu post celebratē sibi applicetur & debeatur: non tñ prohibere intendit quin in alio posteriori gradu alium uel alios adiungere ualeat: cui uel quibus missa ipsa tñ ualeat: quantū post ipsum petentē alicui ualere potest: ut supra dictū est: si tñ illi uel illis: quē uel quos ibi adiūgit tenebat sacerdos ad aliā uel singulas missas pro eo uel eis celebrare: talis sacerdos in sit adiūgendo nō se quitat a debito nec satisfacit: ut supra deductū est: nisi pro eis fm formā obligationis singulas missas celebret. ¶ Hinc infero de mēte Roberti holchot li. 4. super sentēcias. q. 3. ar. 5. Quod obligatus ad celebrandū unū annuale uel cētum missas singulariter & specialr pro .a. non pōt in illis missis celebrare principaliter pro .b. patet ex supradictis: q̄ alias agendo defraudaret ipm .a. Secus tñ est si sacerdos sit obligatus ex cōuentione expressa habita cū petēte q̄ debeat celebrare pro illo sic tamē q̄ liceat sibi adiūgere aliquos puta duos uel tres: uel plures: q̄ tūc potest illos adiūgere: sed nō tantū ualebit .a. missa: quātū si pro solo illo fuisset celebrata: dicit Robertus holchot ibi & patet satis ex præhabitis. ¶ Hinc infero de mente Heruei in quolibeto. 10. q. 13. ppe

Corollarium.

Corollarium.

Tractatus

finē. q̄ si cum petitur missa: sacerdos expresse dicat petenti q̄ iā est obligatus aliis: & q̄ nō potest dicere missam p̄ illa persona pro qua petitur: nisi adiūgendo eā cū aliis quibus est obligatus: q̄ tūc forma obligationis nō astringit ip̄m ad propriā missam celebrādam pro illa persona. Et ut dicit Scotus: si petēs intelligat & consentiat: bene satisfacit sacerdos adiūgendo illā personā in gradu aliquo posteriori. Secus si alias: ad quod bene porrigant aures suas sacerdotes auari: ne simplices populares decipiāt & seipsos p̄pter pugilū ordeī & framen panis. ¶ Hinc ultra infert idē Herue⁹ ibidē q̄ sacerdos q̄ni petenti determinatū numerū missarum puta quaternariū uel aliū numerū sic promittit: uō satisfacit dicēdo unā missam pro pluribus: q̄ (ut dicit) uidet̄ esse intēcio petentis sic habere missam propriā. Et obligatio decet attēdi s̄m intentionē petētis: alioquin (ut subdit) esset fraudulenta: & hoc siue sit sacerdos proprius siue extraneus: & satis patet etiā ex prædictis. ¶ Ex quibus omnibus excipitur q̄ q̄n uerba obligationis sunt certa & simplicis determinata ad unum intellectū obligatus satisfacit: si s̄m illū intellectū implet id ad quod se obligauit: ut pote si sacerdos obliget se ad dicēdū missam pro isto una cū aliis pro quibus tenetur: & id cōsentiat ille qui petit missam: satisfacit plures illos simul adiūgens in gradu illo medio speciali. Si tñ obliget se sacerdos ad dicēdū missam pro isto ita specialiter sicut pōt sacerdos specialius pro alio a se celebrare: tūc teneť totū bonū missæ & quo ad meritū p̄sonale & quo ad uirtutē sacrificii illi p̄ quo missam celebrat specialius tñ post se applicare, & si in illo gradu aliū uel alios adiūgat nō satisfacit neq̄ absoluit a debito obligationis.

Corollarium.

Sacerdotis obligatio ad missam cū obligationis uerba sūt certa.

Responsio secūde q̄stionis. uerba obligationis ad missas

D secundā dubitationē superius motam q̄n. s. uerba obligationis sacerdotis aut etiā missam petentis sunt dubia & possunt habere diuersos intellectus ita q̄ possunt strictius & min⁹ stri-

est intelligi: utpote cū petēs dicit celebra pro me uel p aia
 p̄ris mei. Et sacerdos r̄ndet, celebrabo p te &c. Vel si petat
 q̄ fiat p eo anniuersariū: uel annuale aut aliqd simile: tū cli
 cet posset dubitari an talia uerba sint interpretāda ad inten
 tionē obligātis: uel eius potius cui sit obligatio quantū tñ
 attinet ad p̄positū dici pōt q̄ in tali casu om̄i fraude & do
 lo cessante accipiēda sunt uerba in illo sensu in quo cōiter.
 i. fm cōmunē hominū intelligētiā solent accipi: ut excipiē
 ex. c. ex litteris. El. l. extra de sponsalibus. ubi dicit q̄ si alter
 nō intellexerit qd alter proposuit: ad cōmunē uerbi intelli
 gentiā recurratur: & cogatur uterq; uerba prolata in sensu
 illo retinere quē solent recte intelligentibus generare: q̄ ut
 dicitur a philosopho topicorū. 2. loquendū est ut plures. &
 iterū topicorū. 5. habet qd pr̄ter morē cōem dicitur: deter
 minatiōe indiget. Et ut dī. ff. de supellecti. l. labeo. Nō ex
 opinionib; singulorū sed ex cōi usu intelligēda sunt noia:
 q̄ cōsuetudo est optima legū interpretēs ut dī in. c. cum dile
 ctus. de consuetudine. de quo etiā glo. & doctores in p̄cita
 to. c. ex lris. de spōsalibus. & in. c. nō nulli. de rescriptis sup
 parte. duas dictas. cū cōsimilib;.

¶ Hinc est q̄ cū hodie q̄s
 petit missam: & sacerdos ad celebrādū p eo se obligat fm
 cōem usum & hominū intelligētiā fuerit ordinarie sensus
 q̄ ille habeat p̄priā missam & spālem nō (ut sic) cū aliis ad
 iūctus: ideo sacerdotes q̄ ex p̄posito aliter agūt: aberrāt eos
 aqb; tpalia & charitatiua subsidia recipiūt defraudātes pa
 riter & semetipsos pcurātes lucrū in bursa: & damnū in cō
 sciētia. Et ideo nisi emēdēt & aliūde satisfaciāt: mētī iniq
 tas eis: & pecunia illa forte secū ibit in pdicionē. Et p̄maxi
 me hoc uidet habere locū in religiosis & sacerdotib; nō cu
 ratis neq; collegiatis: q̄ tales (ut inquit Scotus) tenētur ad
 singulas missas p̄pter singulas obligatiōes. Neq; (ut dicit)
 excusaret eos cōsuetudo de non celebrādo plures missas ea
 dē die (ut aliquā fit in ecclesiis cathedralibus parrochialibus

in dubio
 quō sint
 intelligē
 da.

Corollar
 rium.

Tractatus.

& collegiatis) q̄ illi religiosi & nō curati nec collegiati sacerdotes nō habēt rationē promittēdi illa ad quæ oppositū se queret: q̄ non habēt rationē sic accipiēdi anniuerfaria: sed tātum licet eis ad illa se obligare: de quib⁹ fuerint certi q̄ possint cōplete soluere & nō ultra: hęc doctor subtilis Scotus in quolibetis. q. 20. ar. 3. ¶ Alludere quodāmodo uidetur huic qd̄ dicit Herueus in quolibeto. 10. ar. uel. q. 13. ppe finem respōdens excusationi aut palliationi quorūdā in fauorē sacerdotū dicentiū q̄ non est intentio sequentiū obligare sacerdotē ad id qd̄ nō potest: sed non potest dicere tot missas: igitur respondet Herueus q̄ hoc parū ualet: q̄ licet sacerdos non possit dicere tot missas: potest tamen se non obligare ad tot quot non potest soluere. Et potest nō promittere se posse quod non potest.

Cōclusio
de funda-
tionib⁹ q̄
sunt in ca-
thedrali-
bus et cur-
rat⁹ eccle-
siis.

Ed quid dicendum decanonicis & prebēdatis ecclesiarū cathedraliū & de rectoribus aut curatis parrochialiū: & de collegiatis collegiatarum ecclesiarū: quos dicūt tot & & tātis anniuerfariis memoriis defunctorū foundationibus & obligationib⁹ esse oneratos: sicut ppl's ille antiquus & eo amplius erat ceremoniis: adeo ut cū apostolo Petro possint uociferantes clamare q̄ portāt iugū qd̄ neq; ipsi neq; eorū priores portare potuerūt. His tñ nō cōtenti neq; satiati cotidie recipiūt in ecclesiis & parrochiis suis noua anniuerfaria nouasq; fūdationes/ memorias/ institutiones tū perpetuas tum tēporales obligationibus obligationes snpaddentes/ officiisq; officia/ memoriis memorias: ita q̄ singulis diebus (quib⁹ fm morē uel statura illarū ecclesiarū agi potest officiū pro defunctis) ipsum officiū ex ueteribus foundationib⁹ faciūt: neq; supsunt dies uacātes ab hmōi officio: quibus noua institutio & obligatio noui officii fieri posset. Nec dies anni sufficerēt si cuilibet soli certus dies obitus esset seruandus: singulisq; institutionibus aut obligationibus singulæ spe

ciales & propriæ missæ aut officia corresponderent. Sed nū
quid dicendū est q̄ & ipsi in hoc aliquā a deo uel a papa ha
beāt pro simplicibus sacerdotibus exēptionē: aut ex lōgin
qua cōsuetudine ab eis dē obseruata piā interpretationē: Et
prima facie alicui posset uideri q̄ sic: q̄ rōnabilis consuetu
do interpretat obligationē generalē: sed rōnabilis cōsuetu
do est: q̄ officia defunctorū & anniuersaria eorū celebrent
in illis ecclesiis ubi corpora sepeliūtur: & in quibus ecclesiis
ipsi mortui dū uixerunt perceperunt ecclesiastica sacra men
ta. Si ergo talis ecclesia rationabilē cōsuetudinē habeat: q̄
eodē die nō dicatur nisi una missa pro mortuis: si cōtingat
eodē die plura anniuersaria cōcurrere: uidetur q̄ satisfaciāt
illis multis per unā missam: quāuis teneātur pluribus sic q̄
cuiuslibet ad unā missam: prætēxtu cuius (ut aiūt) uidētur ex
cusari sacerdotes curati in suis parrochiis. Et monachi seu
religiosi in suis conuentibus aut monasteriis. Et canonici
in ecclesiis cathedralibus per unā missam q̄ missam memo
riæ appellāt. Hi nāq̄ (ut aiunt) nō obligātur ad impossibi
le uel omnino ad incōueniens illi ecclesiæ in qua ministrāt
Cuiusmodi eēt ibi eodē die plures missas pro mortuis solē
niter celebrare. Nec ista difficultas orit̄ ex aliquo illicito: q̄
licitū est istis obligare se ad anniuersaria suorū parrochia
norū & familiarū in suis ecclesiis celebrāda: post quorum
institutionē sæpe ueniūt p̄sonæ eiusdē ecclesiæ uel aliæ pe
tētes pro se & suis fieri cōmemorationē anniuersariā tem
poralē uel p̄petuā: qui nō uidētur repellēdi: q̄ tunc deterior
esset condicio præsentiū q̄ prætētorū. Sed si ex alia parte

Argumen
tū pro eis

Argumē
tū pro cō
traria par
te.

In hoc benigna cū supportatione & cū correptione
maiorū respōderi potest: supposito q̄ in ecclesiis ca
thedralibus collegiatis parrochialibus & monaste

Respōsio
questiōis.

Tractatus

riis hmōi quæ dicta est inolebit cōsuetudo: distinguēdum uidetur; q̄ aut fit sermo de anniuersariis memoriis & fundationibus iā factis: aut de futuris & de nouo faciēdis. Si hoc secūdo modo: aut is qui petit missam anniuersariā recordationē uel fundationē sibi fieri & dici tēporaliter aut perpetuo bene & intelligibiliter nouit cōsuetudinē illius ecclesiæ in qua id petit, scilicet quod q̄q̄ multis pro eodē die sit hmōi ecclesia obligata: non tñ solet solui singulis missa specialis officiūq; speciale sed tñ omnib⁹ una missa: scitq; pro se nō fieri speciale officiū: sed se suosq; priorib⁹ officia instituētibus addi in gradu posteriori: utputa si sic petens missam uel memoriā sit canonicus uel rector talis ecclesiæ: uel alia cōsimilis p̄sona quæ nouit ecclesiæ illius antiquum morē: tunc & si multa cōcurrant eadē die satisfat agēdo fm ecclesiæ cōsuetudinē sibi notā: utpote dicēdo unā missam simul pro illis multis: q̄ ut habet regula iuris. Sciēti & uolēti aut cōsentienti non fit iniuria. Et in tali casu ille qui obligat sacerdotē uideā tacite & interpretatū cedere iuri suo: ut nō teneat solus habere missam sed simul cū multis aliis. Et hmōi cessio licet expresse nō fiat quādoq; in obligatione: tñ rationalit̄ intelligēda est fieri in aīo eius qui se obligat: & ei⁹ cui fit obligatio qñ is cui fit obligatio bene nouit (ut dictū est) cōsuetudinē illius ecclesiæ: ut dogmatizauit doctor subtilis Scotus in qnolibeto. q. 20. ar. 3. Et cōsonat cācellarius Parisiensis sua parte. 2. in tractatu de sollicitudine ecclesiasticorū particula. 36. quæ sic habet. Sollicitudo pia cōferentis tpalia nō defraudat si iuxta cōsuetudinē ecclesiæ quā ipse scit apponat unus obitus (exēplī grā) cū suo certo die fundato. Nā (ut dicit) da oppositū; dānabis fere oēs cathedrales & collegiatas & parrochiales imo & monasteriales ecclesias. Et idē tenet de paludeli. 4. dist. 45. q. 2. art. 2.
✓ Sed si is qui petit missam annisariū uel fundationē perpetuā aut tēporalē omnino ignorat aut nescit morē & con

suetudinē illius ecclesiæ: intēdens obligare capitulū curatū aut conuentū ad tantū/ ad quantū obligaret sacerdotē simplicē nō curatū: tunc nō uidet̃ q̃ huic satisfiat nisi sibi reddatur tm̃ in ecclesia cathedrali collegiata parrochiali aut cōuentuali. s. propria & specialis missa: sicut teneret̃ ei reddere sacerdos simplex nō curat⁹: q̃ cōsuetudo sp̃alis est isti probabiliter ignota & licite ignota: q̃ iste non tenet̃ scire cōsuetudines speciales ecclesiarū. Et ita nō debet esse præiudiciū isti sic ignorati. Esset autē præiudiciū illi si ppter illā cōsuetudinē licite ab eo ignoratā capitulū rector aut conuentus siue curatus sacerdos propter talē cōsuetudinē minus sibi teneretur q̃ alius simplex sacerdos modo simili obligatus.

¶ Hinc est q̃ si fiat mutuus & expressus cōsensus inter dātem missam uel anniuersariū & recipientē non apparet q̃ cōsuetudo illi⁹ ecclesiæ quæcūq̃ illa sit militet cōtra petentē: ut licite alter obitus uel missa cōiūgāt absq̃ petētis fraude.

¶ Hinc est etiā q̃ ad cōsciētias aleuādas & serenādas & ad fraudes in futurū præcauēdas consulunt Scotus cācellari⁹ Parisiēsis & Gabriel ut recipiētes tēporalia subsidia siue sit decanus & capitulū: siue sacerdos curatus: uel cōuentualis cōsuetudinē illā sibi notā expresse & intelligibilr & nō per ambages & circūlocutiones declarēt: & exprimāt illi ignorant̃ petēti missam uel anniuersariā recordationē sibi fieri. Et si cōsentiat q̃ sm̃ illā cōsuetudinē sibi satisfiat: bene quidē: q̃ sic informatus is qui petit expresse intelliget missam uel officiū qd̃ petit pro se solo nō fieri: sed pro aliis in priori gradu quibus ipse adiūgendus erit in gradu posteriori: uel etiā in eodem si priores foundationes ita sint institutæ: ut etiam ex eorum cessione & cōsensu alii in eodem gradu possint adiungi. Si uero sic missam uel anniuersarium petens exposita sibi ecclesiæ consuetudine dissentiat: tunc sacerdos curatus uel alias: uel non acceptet nec obliget ad talem missam propriā & specialem pro illo celebrandam: uel

Corollarium.

Corollarium.

Tractatus

si acceptat & se obligat: procuret missam propriam pro illo pe-
tente dici ab alio sacerdote qui nō fuerit alicui sic totaliter
obligatus ut ipse: prout satis expresse & notabiliter docet
doctor subtilis Scotus ubi supra. Alias ex industria sic reci-
piens & seipm decipit: & proximū dantē defraudat: & que-
rens lucrū in bursa damnū acquirit in aīa: prout etiā memi-
nit Parisiēsis cācellarius in tractatu illo præcitato. Et ideo
porrigite aures/ o sacerdotes quicūq; & in missis celebra-
dis: & in anniuersariis institutionibus foundationibusq; ac-
ceptādis: sic per uos quæso noua assumātur; ut ueterib; de-
bita non minuantur.

Respon-
sio
obiectio-
num.

¶ Et q̄q̄ absolute loquēdo fuerit rōnabilis consuetudo (ut
in obiectione dicebat anniuersaria defunctorū fieri in eccle-
sia aut parrochia ubi iacēt eorum corpora. Rationabilisq;
possit esse etiā absolute loquēdo cōsuetudo q̄ eodē die in
tali ecclesia nō nisi una dūtaxat missa pro mortuis dicatur
In casu tñ nō possunt ista duo simul rōnabilr esse cōsueti
ut pote qñ iusticia requirit pro singulis obligationibus sin-
gulas missas dici: ut in casu proposito in quo æque requiri-
tur in ecclesia parrochiali a curato sicut a simplici sacerdote:
nisi ille cui talis sacerdos tenet uelit cedere iuri suo expresse
uel saltē implicate acceptādo & cōsentiēdo in cōsuetudinē
illius ecclesiæ in qua missam petit: q̄ nō debet presumi acce-
ptare nisi talis cōsuetudo sit sibi nota aut expresse & intelli-
gibiliter per sacerdotē declarata. Sic igit absolute rōnabile
esset missam uel anniuersariū fieri in ecclesia ubi sepultum
est corpus defuncti. s. si possit stare cū ordinatione illius ec-
clesiæ q̄ ita fieret sicut & ipse intēdit qui procurat sic: uide-
licet q̄ habeat ppriā missam: sed qñ nō pōt habere sicut in
casu posito: nō ibi sed alibi rōnabile est anniuersariū fieri
aut celebrari. Vel si omnino sacerdos ille uelit anniuersariū
istud recipere & insimul cōsuetudinē suæ ecclesiæ seruare:
procuret missam propriam pro isto dici ab alio sacerdote,

¶ Et pari forma (dicit Scotus) uideretur sentiendū de eccle-
 siis iā dotatis quarū ministri rōne institutionis illius eccle-
 siæ uel eleemosinarū receptarū iā sunt dotantibus uel certis
 personis obligati ad certū numerū missarū pro quāto ipsi
 sufficiūt: uel ad certū nūerū suffragiorū in quo casu nō ui-
 detur dicit met Scotus q̄ tales licite se possunt obligare ad
 alias missas uel suffragia aliis soluenda: nisi intēdāt procu-
 rare talia specialiter solui per alios sacerdotes qui non sunt
 iam totaliter obligati. Et idē tenet Gerson in de sollicitudi-
 ne ecclesiasticorum particula. 49. ¶ Hinc sequitur de mēte
 eiusdē doctoris subtilis q̄ si ex consuetudine in hac ecclesia
 approbata factū est simplr incōueniens ibi eodē die plures
 missas dici pro defunctis: nō licet eius rectori uel curato se
 submitti aliquibus obligationibus ex quibns sequere fm
 iusticiā debere plures dici. Si ergo iā talis sacerdos obliga-
 tus est ad unā missam pro tali die: nō obliget se noua obli-
 gatione ad aliā: q̄ illa noua obligatio non esset ad missam
 iam debitā: ergo ad aliā quod supposita cōsuetudine est in-
 cōueniēs in hac ecclesia. ¶ Hinc infert Scotus aliud & est q̄
 qñ alicui insunt plures obligationes ad idē in specie: nō sa-
 tisfit ille nisi soluēdo aliud & aliud: sicut in casu proposito
 ad aliā & aliā missam dicendā secus est qñ hmōi obligatio-
 nes cōplete sunt ad idē numero: ut cū quis obligat̄ ieiuna-
 re sexta feria pluribus obligationibus: puta ex præcepto ec-
 clesiæ: & q̄ est sexta feria quattuor temporū. Et ultra q̄ est
 iugilia apostoli. Et iterū ex regula ab eo professā: nā omni-
 bus istis obligationibus q̄ sunt ad idē numero quis satis-
 facit uno actū ieiunādi: propter rationē de qua ibi in quo-
 libeto præcitato. q. 20. ar. 3. in fi. ¶ Si uero fiat sermo de fun-
 dationibus & anniuersariis iā ab antiquo factis nō cū tali
 specifica & clara uerborū expressione: neq̄ constat de insti-
 tutionis forma scriptis sup hoc perditis aut uetustate con-
 sumptis: tunc recurrendū dicunt ad generalē ecclesiæ cōsue-

Respon-
 sio
 questionis
 quo ad fū-
 dationes
 antiquas

Tractatus.

Corollarium.

tudinē rationabilē: uel ad bonorū & doctorū uirorū informationē: uel melius & securi⁹ ad ordinarij & q̄ maxime papę declarationē: qui cū plenarie gerat uices christi in tota ecclesia: habet plenitudinē potestatis/interpretādi & cōmittendi in his & cōsimilibus. ¶ Hinc sequitur q̄ cū nemo in sua propria causa bonus iudex esse censeat: q̄ sacerdotes recipientes tēporalia ad certa onera missarū & suffragiorū limitata: & cū certis debitis cōdicionib⁹ explicatiuis intētionis fundatoris appositis: aberrāt seipsoſq̄ male defraudāt dū se iudices cōstituunt in applicatione modificatione aut cōmutatione taliū suffragiorū ea .s. ad libitū & arbitrium suū cōmutantes: qđ & si satis bene sequat̄ ex prædictis. Id tñ expresse tenet Cācellari⁹ parisiensis in de sollicitudine ecclesiasticorū sub diuersis particulis. Et excipit̄ satis ex dictis beati Gregorii de quo. 13. q. 2. ubi dicit̄ q̄ ultima uolūtas defuncti modis omnibus seruari debet. Et ex clementi q̄ cōtingit de religio. do. Eandē tenet determinationē Gabriel sup̄ canonē lectione. 28. ubi dicit expresse qđ sacerdos recipiens beneficiū tēporale tenet̄ s̄m strictā iusticiā & obligationē implere uoluntatē beneficiū cōferentis: & orōnes sibi specialiter applicare s̄m moderationē & determinationem factas ab eodem: quod si secus fecerit exit iusticię limites: nec est fidelis datę fidei obseruator: qđ bene attendāt & sacerdotes & defunctorum executores: ut in missis celebrādis necdū se cōformēt rationabilibus fideiū uolūtati bus quo ad substantiā suffragij: uerū quo ad cōdicionē rationabiles circūstanter appositas: utpote q̄ missa sit de cruce de dñā/ uel de requiē. Et in tali aut tali ecclesia: & ad tale uel tale altare & sic de cæteris. Et trahitur etiā in libro intitulo Speculū cōscientię. tra. 3. c. 13. Neq̄ est licitū recipienti hui⁹ temporalia subsidia recedere ab obligatione & onere recepto muneri imposto: nisi in triplici casu: uidelicet uel euidentis necessitatis: uel urgētis utilitatis: uel legitimę dif-

penfationis ut uideri habet in Ioãne gersono. eodẽ opuscu-
lo. de sollicitudine ecclesiasticorũ. particula. 25. & c. & post
ipsum in Gabriele eadẽ lectione. 28. super canonẽ. ¶ Hinc
sequitur bene ex supradictis q̃ cū rectores parrochialũ ec-
clesiarũ eorũq; uicarii reperiũtur soli in suis parrochiis : sic
prout in primũ accidit in parrachialibus ecclesiis quæ sunt
extra muros in hac diocesi Salmaticẽsi : q̃ tunc si cõtingat
eos ad tot proprias & speciales missas celebrãdas obligari :
quot per seipsos cõmode iuxta formã obligationis celebra-
re nequeãt assumere decet in partẽ sollicitudinis suæ alios
sacerdotes per quos dici faciãt quas per seipsos nõ possunt
si tñ eos cõmode nõ inueniãt : uel incõpossibiles missas nõ
acceptent : uel expresse & intelligibiliter petẽtibus declarẽt
q̃ iam sint aliis obligati : & q̃ nõ possunt specialiter pro eis
celebrare nisi adiũgendo eos cū aliis in gradu posteriori : &
si petentes consentiant : bene quidẽ : alias secus. ¶ Hinc etiã
sequitur q̃ sacerdos obligat⁹. a. ad duas missas : & deinde
obligatus. b. ad alias duas : & tãdẽ. c. ad alias duas : celebrãs
insimul sex missas pro illis tribus nõ plene neq; ex toto sa-
tisfacit : q̃ facit condicionẽ duorum priorum. s. a. & b. dete-
riorem : sic si quis pro tribus incarceratis quorũ quilibet te-
neat ad duo : insimul solueret duo : nullus eorũ euaderet car-
cerẽ : licet debitũ omniñ minueretur : neq; si alia die pro illis
insimul solueret alia duo : adhuc nullus eorũ carcerẽ euade-
ret : & si debitũ plus etiam esset diminutum : si tamen illa
duo soluta essent pro uno eorũ : poenitus esset liberatus : ut
uidere est per Petrum de palude libro. 4. dist. 45. q. 2. art. 2.
quod bene attendant religiosi pro recõmendandis missis
eis cõmendatis : & non minus curari pro celebrandis uariis
treceualibus uel alias.

¶ Hinc ultra sequitur qd' si sint tres aut plures sacerdotes
quorũ quilibet teneatur ad unã missam : cū oēs hi insimul
cantant unam missam uno scilicet pro illis celebrante ali

Corolla-
rium.

Corolla-
rium.

Corolla-
rium.

Tractatus de ualore missæ.

officiando uel alias adiuuâtibus quâta cunq; solénitate illa missa celebretur nō ob id satisfacerent: neq; ex toto liberarētur: quia & si in talicasu illa una missa forte equipolleret multis quo ad opus operans: nō tamen quo ad opus operatum ut ex dictis eiusdē Petri de palude ibidē excipitur.

✓ Et licet quo ad meritū instituētis honorē dei & ampliationem cultus diuini tantū uel plus ualeāt instituenti mille missæ successiue celebratæ: q̃ si eædem uel sub paucis diebus cōtinuatæ dicerentur: iuxta cōmunē tamen theologorum sententiā in dist. 45. lib. 4. plus ualere putantur: si mox fuerint celebratæ quo ad celeriorē a purgatoria poena expiationem: & quo ad diuinæ uisionis anticipationē ad quā nos perducatur &c.

Finis.